

Vlaanderen
is onderwijs & vorming

Indicatoren voor de kwaliteit van de schoolgebouwen in Vlaanderen

SCHOOLGEBOUWENMONITOR 2018-2019

AGION
AGENTSCHAP VOOR
INFRASTRUCTUUR
IN HET ONDERWIJS

www.agion.be

COLOFON

SAMENSTELLING

Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs

REDACTIE

Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs

COÖRDINATIE en EINDREDACTIE

Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs

GRAFISCHE VORMGEVING

Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Jean Eliaerts, Afgevaardigd bestuurder
Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs
Koning Albert II-laan 15, 1210 Brussel

WEBSITE

<http://www.agion.be>

DEPOTNUMMER

D/2020/6467/01

HOE VERWIJST U NAAR DEZE PUBLICATIE?

AGION (2020). Schoolgebouwenmonitor 2018-2019 -
Indicatoren voor de kwaliteit van de schoolgebouwen in
Vlaanderen
Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs
Koning Albert II-laan 15, 1210 Brussel

Niets uit dit rapport mag worden gekopieerd of op een
andere wijze worden verspreid zonder bronvermelding

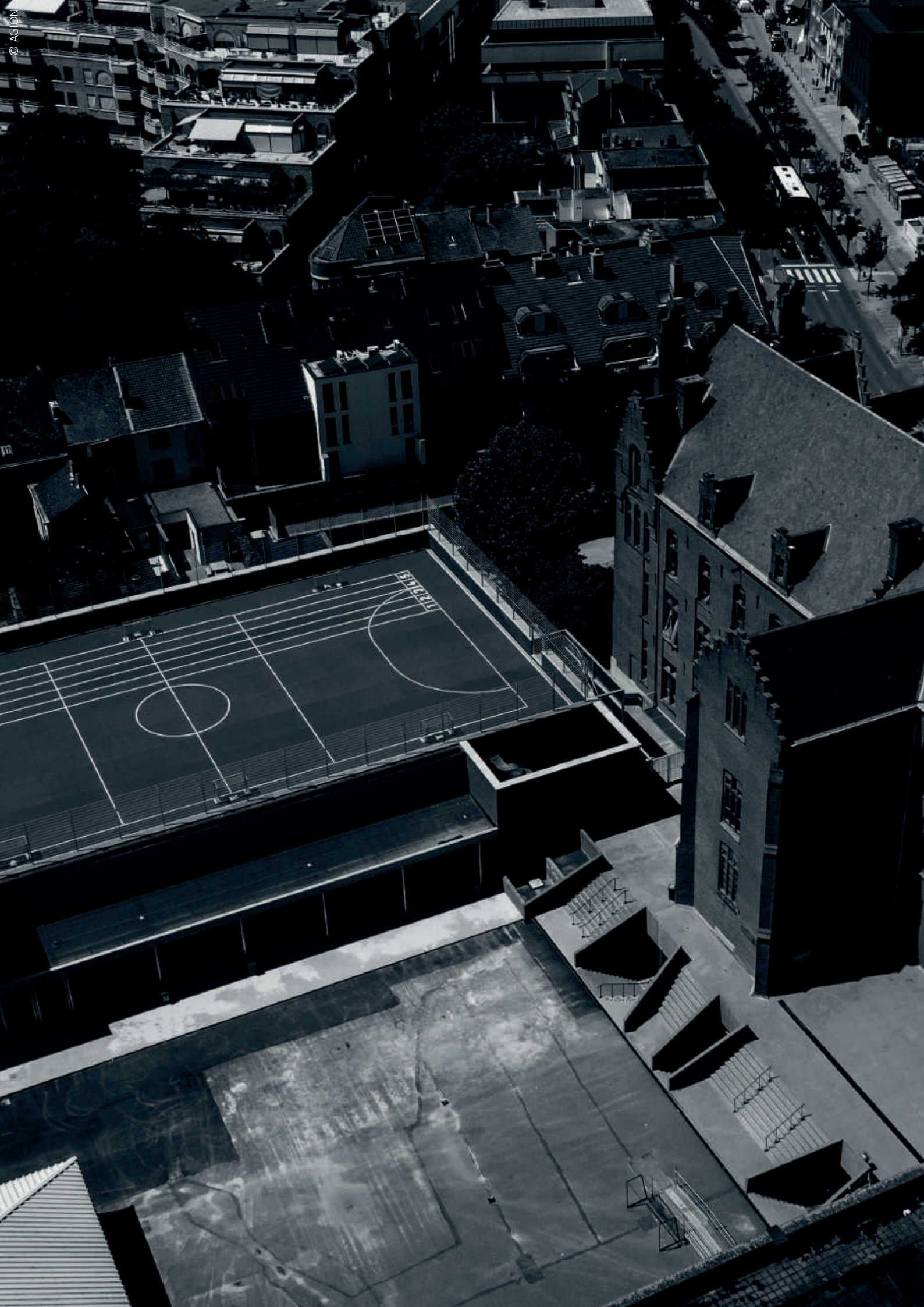
VRAGEN OF OPMERKINGEN OVER DIT RAPPORT?

Mail naar info@agion.be

COPYRIGHT

©AGION

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd en/
of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie,
microfilm of op welke andere wijze ook, zonder vooraf-
gaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.
No part of this book may be reproduced in any form, by
mimeograph, film or any other means, without permis-
sion in writing from the publisher.

INHOUD

COLOFON	2
INHOUD	5
DANKWOORD	9
MANAGEMENTSAMENVATTING	13
1 INLEIDING	21
1.1 SITUERING	23
1.2 DOELSTELLINGEN	24
1.3 UITVOERING van de SCHOOLGEBOUWENMONITOR	25
1.4 RAPPORT en DATABANK	26
1.5 OPBOUW van dit RAPPORT	27
2 EVALUATIEVRAGEN	29
3 ONDERZOEKSMETHODE	33
3.1 INDICATOREN	35
3.2 POPULATIE en ONDERZOEKSEENHEDEN	42
3.3 DATAVERZAMELING	43
3.3.1 Primaire data (survey)	43
3.3.2 Secundaire data	45
3.3.3 Vragenlijst	45
3.4 ANALYSE	46
4 RESULTATEN	49
4.1 DE KWALITEIT VAN DE ONDERWIJSHUISVESTING IN VLAANDEREN	51
4.1.1 Beschrijving van het gebouwenpark	51
4.1.2 Bruikbaarheid op gebouwniveau	59
4.1.3 Aanwezigheid, bruikbaarheid en bezetting van ruimte of lokalen	60
4.1.4 Dimensies en criteria van kwaliteit	64
4.1.5 Algemene kwaliteitscores	80
4.1.6 Verandering op het niveau van vestigingsplaatsen	80
4.1.7 2 ^{de} gebruiker vestigingsplaatsen	81
4.2 BEHEER	85
4.2.1 Verantwoordelijken beheer en opvolging werken	85
4.2.2 Beheersplannen	85
4.2.3 Inspectie- en brandweerverslagen	87
4.2.4 Energiegebruik	88
4.2.5 Toegankelijkheid	89
4.2.6 Asbest	89
4.2.7 Loden leidingen	91
4.2.8 Onderhoud	91
4.3. GEBRUIK	92
4.3.1 Buitenschools gebruik van schoolgebouwen	92
4.3.2 Cohabitatie met andere onderwijsinstellingen	94
4.3.3 Cohabitaite met niet-onderwijsinstellingen	94
4.3.4 Gebruik van externe infrastructuur door scholen	96

4.4.	DE UITVOERING VAN DE WERKEN	98
4.4.1	Werken en tevredenheid	98
4.4.2	Kwaliteit van het planningsproces	100
4.4.3	Kwaliteit van de planningscontext	100
4.5.	RESULTATEN NAAR ONDERSCHIEDENDE VARIABELEN	106
4.5.1	Soort onderwijs	106
4.5.2	Onderwijsnet	108
4.5.3	Territoriale indeling volgens Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen	109
4.5.4	Provincie	111
5	BESLUIT	115
6	REFERENTIES	124
7	BIJLAGEN	128
7.1	WEGING van de DATA	133
7.2	VRAGENLIJST	137
7.3	RESULTATEN IN TABELLEN	154

Dankwoord

De derde editie van de schoolgebouwenmonitor is tot stand gekomen dankzij de medewerking van enkele duizenden onderwijsinstellingen in Vlaanderen. Ondanks de talrijke werkopdrachten en drukbezette agenda's, waren heel wat directieleden bereid om de omvangrijke vragenlijst in te vullen. Bedankt voor uw deelname aan dit onderzoek naar de kwaliteit, het gebruik en het beheer van het schoolgebouwenpark. Zonder uw deelname was dit onderzoeksproject niet mogelijk.

Bijzondere dank gaat uit naar de onderwijskoepels, de leden van de raad van bestuur en onze collega's van het beleidsdomein Onderwijs en Vorming. Bedankt voor jullie waardevolle input en feedback.

We willen ook graag onderzoekspartner Ipsos en GIM bedanken voor de aangename en vlotte samenwerking.

AGION

Brussel, september 2020

MANAGEMENTSAMENVATTING

Wat is de schoolgebouwenmonitor?

De schoolgebouwenmonitor 2018-2019 beschrijft via een geheel van indicatoren de kwaliteit, het gebruik en het beheer van het schoolgebouwenpark in Vlaanderen. Het is een grootschalige enquête die AGION om de vijf jaar uitvoert bij alle onderwijsinstellingen in Vlaanderen (uitgezonderd het hoger onderwijs), over alle netten heen. De eerste meting (nulmeting) gebeurde in 2008, de tweede meting vond plaats in 2013. De schoolgebouwenmonitor doet uitspraak over de doelbereiking van het scholenbouwbeleid in Vlaanderen.

Evaluatievragen

De schoolgebouwenmonitor 2018-2019 richt zich op onderstaande evaluatievragen:

Welke beleidseffecten werden gerealiseerd op vlak van de kwaliteit, het gebruik, de totstandkoming en het beheer van de schoolgebouwen? Welke evolutie heeft het schoolgebouwenpark tussen 2013 en 2018-2019 doorgemaakt op vlak van kwaliteit, gebruik, totstandkoming en beheer?¹

Methode

De schoolgebouwenmonitor is een netoverschrijdend kwantitatief niet verplichtend uitgebreid surveyonderzoek (enquête) bij alle onderwijsinstellingen in Vlaanderen en Nederlandstalig onderwijs in het Brussels Hoofdstedelijk gewest (uitgezonderd hoger en universitair onderwijs) dat om de vijf jaar wordt uitgevoerd om het scholenbouwbeleid te evalueren (longitudinaal onderzoek). Tot nu toe werden drie golven uitgevoerd (2008, 2013 en 2018-2019).

De beoordeling van de kwaliteit, beheer en gebruik van het gebouwenpark gebeurt vanuit het perspectief van de deelnemende onderwijsinstellingen zelf. De respondenten van de schoolgebouwenmonitor zijn schooldirecties, technisch directeurs of gebouwverantwoordelijken die uitspraken doen over de vestigingsplaatsen van de scholen.

Dataverzameling gebeurde door middel van een online enquêtering naar 6.710 vestigingen met een eigen gebouw.

¹ De longitudinale benadering van de schoolgebouwenmonitor laat ook toe om evoluties tussen 2008 en 2018-2019 waar te nemen.

De responsgraad bedroeg in de periode 2018-2019 36%.²

Voor de meting van kwaliteits-, beheers-, en gebruiksin- dicatoren werd zowel gebruik gemaakt van vragen die peilen naar feitelijke gegevens als van perceptievragen. Bij deze laatste geven respondenten een eigen evaluatie van een bepaald kwaliteitsaspect door middel van beoorde- lingsschalen (bijvoorbeeld 5-puntenschaal van 'volstrekt onvoldoende' tot 'zeker voldoende').

De representativiteit werd voor de drie golven geëvalu- eerd aan de hand van vergelijkingen met populatiegege- vens, ontvangen vragenlijsten en non-respons follow-up. Na evaluatie werd de respons gewogen aan de hand van controlevariabelen uit de populatie. Dit is gebeurd om de respons representatief te maken tegenover de populatie.³

Resultaten

A. Beschrijving van het gebouwenpark

De huidige totale omvang van het gebouwenpark wordt geschat op 19,1 miljoen m². Dit is een grotere ingeschatte oppervlakte in vergelijking met de meting in 2013 (16,6 miljoen m²). Deze stijging wordt verklaard door het toepassen van een andere, meer accurate, manier van dataverzameling. Via automatisch gegenereerde (grond) oppervlakedata per vestigingsplaatsadres, verkrijgen we een meer betrouwbare inschatting over de omvang van het schoolgebouwenpark.⁴ Daarnaast moet de stijging ook geplaatst worden tegen de achtergrond van aanhou- dende investeringen in scholenbouw (zoals de opleve- ringen van het DBFM-programma 'Scholen van Morgen', de capaciteitsuitbreidingen en de aanbestedingen voor nieuwe of vernieuwde infrastructuur).

Het aantal administratieve vestigingen is toegenomen. Het aantal vestigingen met eigen gebouwen (schatting) is licht afgenomen.

Het gebouwenpark verjongt: 9% is gebouwd tijdens de laatste vijf jaar. Dit is meer dan in 2013. Het aantal oudere gebouwen neemt af. In 2018-2019 dateert 49% van de

² In 2008 is de enquête verstuurd naar 6.318 vestigingen met een eigen gebouw. De responsgraad bedroeg toen 62%. In 2013 is de enquête verstuurd naar 6.756 vestigingen met een eigen gebouw. De responsgraad bedroeg in 2013 53%.

³ Zie sectie 2.3.1 en bijlage 1.

⁴ De nieuwe inschatting sluit ook aan bij de eigen metingen van het GO!

gebouwen uit de periode vóór 1970. In 2013 bedroeg dit 57%. In 2018-2019 heeft 58% van de gebouwen doorheen de jaren een grote verbouwing of renovatie ondergaan, tegenover 51% in 2013.

Het aandeel tijdelijke paviljoenen en modulaire units is licht gestegen tot 10% van het gebouwenpark. 18% van deze units dateert van na 2014.

Het aandeel vestigingen waar inrichtende machten eigenaar van zijn, is significant toegenomen tot 59%, ten koste van zakelijke rechten (37%). Huur als type eigendomsrecht blijft stabiel met 5% van het gebouwenpark.⁵

B. Beoordeling van de kwaliteit van het gebouwenpark

• Bruikbaarheid gebouwen

De helft van de schoolgebouwen (50%) wordt door de respondenten beoordeeld als voldoende of zeker voldoende bruikbaar.⁶ In vergelijking met vijf jaar geleden is de situatie voor deze indicator iets minder positief met een lichte stijging van de beoordeling 'onvoldoende' (24%) met 3 procentpunten ten opzichte van 2013. De bruikbaarheid van de gebouwen hangt sterk samen met de ouderdom en het bouwtype. Het aandeel positief beoordeelde gebouwen neemt toe naarmate ze recenter gebouwd, verbouwd of gerenoveerd zijn. Voorlopige units krijgen een minder goede beoordeling op vlak van bruikbaarheid.

• Aanwezigheid, bruikbaarheid en bezetting van ruimte of lokalen

Op vlak van bezetting stellen we vast dat op 60% van de vestigingsplaatsen de gewone leslokalen volledig bezet zijn. Voor 26% van de vestigingsplaatsen is er sprake van overbezetting of acuut plaatsgebrek. Samen is dat 86% volledige bezetting of overbezetting. Dit is 2% minder in vergelijking met de meting in 2013. Slechts op 12% van de vestigingsplaatsen blijken de leslokalen niet volledig bezet en de leegstand is verwaarloosbaar klein. Voor refters of eetgelegenheden, sanitair, bergruimte, administratielokalen doet zich dezelfde mate van overbezetting voor (telkens 86% of meer volledig of overbezet).

Overbezetting en acuut plaatsgebrek blijkt een probleem dat bij vrijwel elk type ruimte voorkomt. Bekijken we de bezetting van ruimten naar verstedelijkingsgraad (gebiedsindeling van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen), dan stellen we vast dat overbezetting in meerdere of mindere mate overal voorkomt. Dit betekent zowel in grootstedelijk gebied, kleine steden, buitengebied en randgemeenten. Volledige bezetting tot overbezetting blijken wel het grootst in de randgemeenten van het grootstedelijk gebied, gevolgd door de centrumgemeenten van het grootstedelijk gebied en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Overbezetting is het meest aanwezig in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het Vlaams stedelijk gebied rond Brussel.

Wanneer we nagaan hoe noodzakelijk een bepaalde ruimte is, merken we op dat de grootste verschillen tussen aanwezigheid en vraag zich situeren op vlak van het klaslokaal van de toekomst, paramedische lokalen, leef- en ontspanningsruimtes en bibliotheek, mediatheek en/of open leercentrum. Een grotere vraag dan aanbod op de vestigingsplaatsen geldt ook voor groepsruimtes, lokalen voor onderwijsondersteuning, sportvelden en lokalen voor gespecialiseerde vakken.

Bij de beoordeling van de algemene bruikbaarheid van de afzonderlijke ruimten (lokalen) op de vestigingsplaats zien we dat de respondenten de verschillende type ruimtes in 71% tot 80% als voldoende bruikbaar beoordelen.

• Dimensies en criteria van kwaliteit

Er werden 50 indicatoren gemeten binnen 7 kwaliteitsdimensies van de gebouwen: veiligheid en hygiëne, bouwfysische staat, functionaliteit, comfort, belevingswaarde, kosten en schooldomein. Ten opzichte van 2013 is de situatie verbeterd op vlak van de algemene beoordeling voor elke kwaliteitsdimensie. Een uitzondering is de dimensie 'comfort'. Hier observeren we een status quo in vergelijking met de meting in 2013. De sterkste verbetering in een positieve beoordeling over het algemeen kwaliteitniveau zien we voor de dimensies veiligheid en hygiëne (+10%), schooldomein (+8%) en functionaliteit (+5%).

Goede veiligheid en hygiëne is volgens de respondenten op 73% van de vestigingen over het algemeen grotendeels tot volledig gerealiseerd. Dit is een significante verbetering van 10 procentpunten ten opzichte van 2013. De grootste positieve evolutie is merkbaar voor beveiliging van de toegang tot de school, gebruiksveiligheid en inbraakbeveiliging.

⁵ Statistische significantie: Een verschil dat op basis van een steekproef is gevonden, is significant als kan worden aangenomen dat dit niet door toeval is ontstaan. In de sociale wetenschappen geldt de vuistregel dat de kans op toeval niet groter mag zijn dan 5% om van een significant verschil te spreken. De kans op toeval wordt weergegeven door de P-waarde ('overschrijdingswaarde').

⁶ Bruikbaarheid verwijst naar de mate waarin een ruimte voldoende bruikbaar is voor het functioneren.

Goede bouwtechnische staat is op 49% van de vestigingen grotendeels of volledig gerealiseerd. In vergelijking met 2013 is dit een verbetering van 2 procentpunten. Energiezuinigheid blijft zoals in 2013 het minst goed beoordeeld.

Op vlak van goede functionaliteit merken we op dat respondenten in 52% van de vestigingen dit als grotendeels tot volledig gerealiseerd beschouwd. Dit resultaat is eveneens een significante verbetering met 5 procentpunten ten opzichte van 2013. De sterkste verbetering situeert zich op het vlak van toegankelijkheid voor personen met een handicap of zorgnoden en de mogelijkheid om toezicht te houden.

We observeren een status-quo (56%) in het aantal vestigingen waar het comfort als (grotendeels of volledig) goed wordt beoordeeld.

De respondenten scoren 43% van de vestigingen als grotendeels of volledig goed op vlak van belevingswaarde. Dit is een stijging van 1 procentpunt ten opzichte van 2013.

De zelfbeoordeling van de kosten blijft uitgesproken negatief, maar toch observeren we een verbetering ten opzichte van de vorige meting in 2013. Algemeen zien we voor elke indicator met betrekking tot de kosten een daling van de negatieve scores. De respondenten beoordelen in 13% van de vestigingen dit criterium, kosten, als grotendeels of volledig positief. De energiekosten en onderhoudskosten blijken de minst goede beoordeling te krijgen. De meest positieve beoordeling gaat naar vaste kosten voor huur en afbetalingen (28%).

Voor het schooldomein en de schoolomgeving stellen we vast dat 55% van de vestigingsplaatsen als goed wordt beoordeeld of in 55% van de vestigingsplaatsen wordt geoordeeld dat het schooldomein en de omgeving van de school over het algemeen aan de eisen voldoet. Dit betekent een opmerkelijke verbetering met 9 procentpunten in vergelijking met 2013.

Ook uit de meting van 2018-2019 blijkt er nog veel te realiseren op vlak van energiezuinigheid. De beste resultaten zien we voor de aanwezigheid van (drie)dubbel glas (68% van de gebouwen), thermostatische kranen (53%) en hoogrendementsketels (50%). Isolatie van vloeren (21%), mechanische ventilatie (15%) en zonnepanelen (10%) komen nog niet veel voor. Energiezuinigheidsmaatregelen zijn duidelijk meer aanwezig in recente gebouwen.

We kunnen concluderen dat respondenten vinden dat het gebouwenpark voor bepaalde dimensies beter voldoet dan voor andere. Uit de ranking van indicatoren blijkt dat dimensies als veiligheid en hygiëne en gebruikscomfort betrekkelijk hoge gemiddelde evaluatiescores krijgen (respectievelijk 77/100 en 75/100), terwijl de scores voor belevingswaarde en kosten lager liggen (respectievelijk 68/100 en 50/100).

Wanneer we kijken naar de individuele indicatoren binnen de kwaliteitsdimensies, merken we op dat onder andere voor de volgende indicatoren verbetering wordt waargenomen ten opzichte van 2013: gebruiksveiligheid, staat van verwarmingsinstallaties, integratie van ICT, grootte van de gebouwen, toegangsbeveiliging, ontmoetingsruimte voor personeel, toegankelijkheid voor personen met een handicap of zorgnoden en inbraakbeveiliging. Een aantal indicatoren worden als 'minder goed' beoordeeld ten opzichte van vijf jaar geleden: buiten- en binnenmuren, ventilatie van lokalen, temperatuur in lokalen, open relatie tot de omgeving, aansluiting van lokalen bij (groene) buitenruimte, plaats voor kunst en artistieke expressie en gebruik van duurzame materialen in de bouw. We moeten er wel rekening mee houden dat bij sommige van deze indicatoren wellicht ook het effect speelt van een betere bewustwording.

• Algemene kwaliteitsscores

Net als bij de vorige metingen concluderen we in de derde editie van de schoolgebouwenmonitor dat het gebouwenpark betere scores krijgt voor de indicatoren die zich richten op basiskwaliteiten⁷ (72/100) dan voor de indicatoren die verwijzen naar nieuwe maatschappelijke en onderwijsuitdagingen (59/100). Indien een gemiddelde score wordt berekend voor alle indicatoren samen (bruikbaarheid van lokalen, bruikbaarheid van aparte gebouwen en 50 kwaliteitsindicatoren) dan is de algemene kwaliteitsscore voor 2018-2019 64/100.

Het gebouwenpark heeft tussen 2013 en 2018-2019 kleine, maar significante verbeteringen in kwaliteit doorgemaakt voor de basisvoorwaarden, de uitdagingen en de scores over alle criteria samen.

Wanneer we de verandering bekijken op vestigingsplaatsniveau, stellen we een hoge dynamiek vast. Slechts een minderheid van de vestigingsplaatsen lijkt tussen

⁷ Basiskwaliteiten verwijzen naar criteria op gebied van veiligheid, woonbaarheid en hygiëne. Een gedetailleerd overzicht is beschikbaar in sectie 3.1 'evaluatiecriteria voor de kwaliteit van een schoolgebouw binnen 7 kwaliteitsdimensies'.

2008 en 2013 geen veranderingen te hebben ondergaan over de zeven evaluatiedimensies. Ten opzichte van 2013 zien we meer vooruitgang dan achteruitgang in de kwaliteitsdimensies.

- **2de gebruiker vestigingsplaatsen**

In 2018-2019 heeft naar schatting 32% van de vestigingsplaatsen van de onderwijsinstellingen in Vlaanderen geen eigen gebouw ter beschikking. Het zijn vestigingsplaatsen die als zogenaamde '2de gebruiker' dubbel gebruik maken van de gebouwen van een andere school of instelling. Het gaat vooral om instellingen voor volwassenonderwijs, deeltijds kunstonderwijs en centra voor leerlingenbegeleiding (CLB). Meer dan de helft van de '2de gebruiker' vestigingsplaatsen (59%) maakt gebruik van de gebouwen van een andere onderwijsinstelling.

C. **Beheer van de gebouwen**

- **Verantwoordelijken beheer en opvolging werken**

In 2018-2019 was er op 72% van de vestigingsplaatsen een verantwoordelijke gebouwenbeheer aanwezig. Dit betekent geen wijziging ten opzichte van 2013. Op 79% van de vestigingsplaatsen is een verantwoordelijke voor de opvolging van de infrastructuurwerken beschikbaar. 62% van de vestigingsplaatsen wordt overkoepelend beheerd. Het beheer van de vestigingsplaatsen gebeurt dus vooral op een gecentraliseerde manier.

- **Beheersplannen**

Wanneer we de verschillende beheersplannen bekijken (masterplan, beleidsverklaring veiligheid, gezondheid, milieu, globaal preventieplan, onderhoudsplan), stellen we vast dat er weinig verschil is in vergelijking met de vorige meting in 2013. Voor 58% van de vestigingen bestaat in 2018-2019 een masterplan of globaal ontwikkelingsplan. Voor 87% van de vestigingen bestaat er een beleidsverklaring veiligheid, gezondheid en milieu en voor 97% een preventieplan. Een onderhoudsplan is aanwezig in 76% van de vestigingen.

- **Inspectie- en brandweerverslagen**

Het aandeel vestigingsplaatsen dat in 2018-2019 voldoet aan het meest recente inspectieverslag is 89%. Dit is een significante stijging van 6 procentpunten in vergelijking met 2013. In 2018-2019 voldoet ook 89% van de vesti-

gingsplaatsen aan het meest recente brandweerverslag. Ook hier observeren we een significante stijging van 7 procentpunten. Er is een significante samenhang tussen 'voldoen aan het verslag van de onderwijsinspectie' en de zelf gerapporteerde kwaliteitscore van de scholen (vestigingen die niet voldoen aan het inspectieverslag worden ook door de scholen zelf slechter beoordeeld).

- **Energiegebruik**

De meest frequent gebruikte energiebron in 2018-2019 is gas (84%). Dit is 5 procentpunten meer dan in 2013. Het gebruik van stookolie is verder afgenomen met 10 procentpunten (22% in 2018-2019 ten opzichte van 32% in 2013). Op 20% van de vestigingsplaatsen wordt in 2018-2019 zelf energie opgewekt. Dit betekent een significante toename met 6 procentpunten in vergelijking met 2013. Bijna alle vestigingsplaatsen waar er energieopwekking plaatsvindt, maken gebruik van zonnepanelen (93%). Warmtepompen en zonneboilers komen op respectievelijk 9% en 5% van de vestigingen voor. Het gebruik van andere technieken is verwaarloosbaar.

- **Toegankelijkheid**

Hoewel er een duidelijke verbetering waarneembaar is in de evaluatie van toegankelijkheid ten opzichte van de meting in 2013 (+10%), merken we op dat toegankelijkheidsmaatregelen nog vaak afwezig zijn in 2018-2019. Drempelvrije toegangen en toegangspaden (55%), aangepaste parkeerplaats (53%) en aangepaste toiletten voor leerlingen met een beperking (53%) zijn de meest frequent doorgevoerde maatregelen. Liftten, aangepaste toiletten voor personeel en signalisatie zijn minder aanwezig.

- **Asbest**

Op 95% van de vestigingsplaatsen is een asbestinventaris opgemaakt. Dit is 2 procentpunten meer in vergelijking met 2013. Ook het aantal vestigingen waar de thematiek wordt opgevolgd ligt 7 procentpunten hoger (96%). Op 58% van de vestigingen blijkt in 2018-2019 asbest aanwezig. Op 39% van deze vestigingen zijn er ook concrete plannen om tot verwijdering over te gaan.

- **Loden leidingen**

Op 31% van de vestigingsplaatsen waar men kennis heeft over het type leidingen, blijken er loden (water)leidingen aanwezig te zijn. In 22% van deze vestigingen zijn er concrete plannen om de loden leidingen te vervangen.

- **Onderhoud**

Op vlak van onderhoud stellen we vast dat de meerderheid van de vestigingsplaatsen (65%) met eigen onderhoudspersoneel werkt en hierbij geen gebruik maakt van tewerkstellingsmaatregelen voor doelgroepen. 21% van de vestigingsplaatsen heeft eigen onderhoudspersoneel waarbij wel gebruik gemaakt wordt van tewerkstellingsmaatregelen voor doelgroepen. 30% van de vestigingsplaatsen doet beroep op een externe dienstverlener. Een externe dienstverlener binnen de sociale economie komt weinig voor. Een aantal scholen past verschillende vormen van dienstverlening toe voor onderhoud.

D. Gebruik

Op 62% van de vestigingsplaatsen wordt de infrastructuur ook buitenschools gebruikt. Dit is een status quo in vergelijking met 2013. Buitenschools gebruik vindt vooral op regelmatige basis plaats (67%). De respondenten geven aan dat bij regelmatig buitenschools gebruik, de schoolinfrastructuur gemiddeld 17,82 uur per week buiten de schooluren wordt gebruikt. Het gemiddeld aantal uren is ongeveer gelijk gebleven ten opzichte van de meting in 2013 (17,67 uur).

De schoolgebouwen worden vooral buitenschools gebruikt door het verenigingsleven en door de instelling zelf. De meest voorkomende activiteiten zijn sport en spel, onderwijs en opleiding.

Er is een duidelijke samenhang tussen de mogelijkheid om een schoolgebouw vlot open te stellen en het effectief openstellen voor buitenschools gebruik. Deze samenhang wijst er op dat het buitenschools gebruik van schoolgebouwen aan infrastructurele voorwaarden is gebonden.

32% van de vestigingsplaatsen is in 2018 geïntegreerd met andere onderwijsinstellingen binnen hetzelfde gebouwencomplex of site. Op 85% van de vestigingsplaatsen die geïntegreerd zijn met onderwijsinstellingen, is er gemeenschappelijk gebruik van ruimtes.

21% van de vestigingsplaatsen is geïntegreerd binnen een gebouwencomplex of site waar ook niet-onderwijsfuncties gehuisvest zijn. Het gaat dan meestal om kinderdagverblijven, buitenschoolse opvang en sociaal-culturele instellingen. Er wordt op 65% van de vestigingsplaatsen inhoudelijk samengewerkt met de niet-onderwijsinstellingen. Op 56% van de vestigingsplaatsen die geïntegreerd zijn met een niet-onderwijsinstelling, wordt er gemeenschappelijk gebruik gemaakt van de ruimtes.

Scholen kunnen ook gebruik maken van externe infrastructuur. Dit is het geval voor 60% van de vestigingsplaatsen. Meestal gebeurt dit gebruik van externe infrastructuur op regelmatige basis. Het gaat vooral over het gebruik van zwembad, turnzaal en sportveld. In 81% van de gevallen is dit infrastructuur van de gemeente of provincie.

E. De uitvoering van werken

Tussen 2013 en 2018-2019 werden op 59% van de vestigingsplaatsen nieuwbouwwerken of renovaties uitgevoerd. Op 67% van de vestigingsplaatsen werden grote onderhoudswerken uitgevoerd in 2018-2019. Dit is een stijging met 4 procentpunten ten opzichte van 2013. Er vond voor 8% van de vestigingsplaatsen een aankoop plaats in 2018-2019.

De meeste bouwheren (81% of meer) vinden dat hun bouwproject (zeker) voldoende beantwoordt aan hun oorspronkelijke verwachtingen, behalve voor de kosten van het project: 56% is tevreden of zeer tevreden hierover. Ten opzichte van 2013 zijn de verschillen erg klein.

Indicatoren voor de kwaliteit van het totstandkomingsproces worden voor de meeste vestigingsplaatsen waar grote werken werden uitgevoerd, positief geëvalueerd. Zo bestond het bouwteam in 88% van de gevallen uit verschillende betrokkenen en werd in 86% een goed uitgewerkt planningsproces gevolgd. Wanneer we de situatie vergelijken met 2013 stellen we voor elk criterium een positieve verandering vast. De grootste evoluties nemen we waar in 1) het rekening houden met de context van de school (77%, +10%), 2) een gemotiveerde keuze van de architect (82%, +8%), 3) een stapsgewijze aanpak (86%, +6%) en 4) een goede communicatie (81%, +6%). We stellen vast dat de negatieve beoordelingen dalen, behalve voor het criterium van een deskundige begeleiding van de projectbegeleider.

Zoals in 2013 is men in 2018-2019 het minst tevreden over de gelegenheid om te leren uit de ervaringen van andere scholen en goede praktijken (52%). Voor 69% van de vestigingsplaatsen met een nieuwbouw of modernisering beoordeelt men het verkregen advies op gebied van financiering of subsidiëring als positief. Voor 75% van de vestigingsplaatsen waar grote werken werden uitgevoerd geeft men een positieve beoordeling op vlak van bouwprogramma, planning en ontwerp. In vergelijking met 2013 zien we weinig verschil in gebruikersparticipatie aan bouwprojecten. Het blijken vooral directies (83%) en leerkrachten (56%) te zijn die worden betrokken in de bouw-

projecten. Vestigingsplaatsen waar leerlingen-, ouder- of buurtparticipatie heeft plaatsgevonden zijn nog sterk in de minderheid (tussen de 8% en 14%).

Naast de kwaliteit van het planningsproces is er ook de kwaliteit van de planningscontext. Deze kwaliteit is duidelijk verbeterd ten opzichte van 2013. Volgens de respondenten is voor 76% van de vestigingen de nodige bouw- en onderhoudsexpertise beschikbaar. Op 72% van de vestigingen wordt er een duidelijk infrastructuurbeleid gevoerd en op 77% van de vestigingen worden bouwwerken in team aangepakt. Voor 80% van de vestigingen is het de directie die het gebouwbeheer en de opvolging van de infrastructuurwerken op zich neemt. Kritische punten zijn de samenwerking met andere (onderwijs) instellingen (39%), en de financiële draagkracht van de inrichtende machten (41%). Voor 41% van de vestigingsplaatsen geeft men aan dat de scholengroep of inrichtende macht over voldoende financiële middelen beschikt om noodzakelijke onderhoudswerken te financieren. Dit cijfer ligt beduidend hoger in vergelijking met de meting in 2013 (23%), maar geeft aan dat nog steeds 59% van de vestigingen over onvoldoende financiële middelen beschikt voor onderhoudswerken. Voor 46% van de vestigingen is er volgens de respondenten voldoende budget om, mits subsidiëring, bouwwerken uit te voeren. Ook dit percentage ligt beduidend hoger in vergelijking met de rapportering in 2013 (32%).

F. Kwaliteit naar onderscheidende variabelen

Volgende opsomming geeft de volgorde weer voor beoordelingen van de algemene kwaliteit van de gebouwen naar soort onderwijs (van hoog naar laag) voor 2018-2019: 1) CLB, 2) internaten, 3) permanente vorming, 4) gewoon secundair onderwijs, 5) gewoon basisonderwijs, 6) buitengewoon secundair onderwijs, 7) buitengewoon basisonderwijs.

Dit is de volgorde voor de beoordelingen algemene kwaliteit naar onderwijsnet (van hoog naar laag): 1) OGO, 2) VGO, 3) GO.

De volgorde voor beoordelingen algemene kwaliteit naar geografische indeling Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (van hoog naar laag): 1) Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2) regionaalstedelijk gebied randgemeenten, 3) kleinstedelijk gebied op provinciaal niveau, 4) buitengebied, 5) grootstedelijk gebied randgemeenten, 6) grootstedelijk gebied centrumgemeenten, 7) grootstedelijk gebied centrumsteden, 8) regionaalstedelijk gebied randgemeenten, 9)

Vlaams stedelijk gebied rond Brussel.

Als we de beoordelingen algemene kwaliteit onderscheiden naar provincie, concluderen we deze volgorde (van hoog naar laag): 1) West-Vlaanderen, 2) Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 3) Limburg, 4) Antwerpen, 5) Vlaams-Brabant, 6) Oost-Vlaanderen.

Beperkingen van de schoolgebouwenmonitor

De schoolgebouwenmonitor levert statistische gegevens aan over de toestand van het gebouwenpark. Deze gegevens kunnen beleidsverantwoordelijken en iedereen die het scholenbouwbeleid aanbelangt ondersteunen. Toch zijn er ook beperkingen verbonden aan de schoolgebouwenmonitor. Deze limitaties vereisen dat we de resultaten met de nodige voorzichtigheid benaderen.

De finaliteit is 'monitoring': het recurrent verzamelen en presenteren van kwantitatieve gegevens die de beleidsbeoordeling kunnen informeren.

De schoolgebouwenmonitor verzamelt, verwerkt en presenteert beleidsrelevante informatie over het schoolgebouwenpark via grootschalig wetenschappelijk surveyonderzoek. Er zijn ook andere benaderingen om zich een beeld te vormen over de bestaande infrastructurele noden en problemen. Binnen de Vlaamse overheid zijn de doorlichtingen van de onderwijsinspectie op vlak van woonbaarheid, veiligheid en hygiëne een belangrijke bron van informatie. De kennis uit de praktijk bij de administratie, de inrichtende machten en hun koepelorganisaties over concrete bouw dossiers vormt ook een belangrijke bron van informatie over de problemen waar men op het terrein mee te kampen heeft. De schoolgebouwenmonitor wordt best als een instrument beschouwd dat complementair is aan deze benaderingen en dat er door kan worden verrijkt.

De toegepaste onderzoeksmethode heeft ook enkele beperkingen met betrekking tot de generaliseerbaarheid van de resultaten en de validiteit van de gebruikte indicatoren. Ten eerste kende het surveyonderzoek van de schoolgebouwenmonitor in 2008, 2013 en 2018-2019 een non-respons van respectievelijk 38%, 47% en 64% (vestigingsplaatsen met eigen gebouwen). De non-respons werd waar mogelijk geremidieerd door weging. We moeten rekening houden met een foutenmarge van 1,5% (zie p. 13). Feit blijft dat niet alle scholen hebben deelgenomen aan de monitor en we dus voorzichtig moeten

zijn met de generaliseerbaarheid van de resultaten naar de populatie toe. Ten tweede heeft ook de meetmethode enkele beperkingen. Hoewel er grondig onderzoek is gebeurd naar de indicering van de te meten beleidseffecten, gebeurde de registratie van de waarden van deze indicatoren hoofdzakelijk op basis van zelfrapportage ('subjectieve indicatoren') door voornamelijk directeurs of gebouwverantwoordelijken. De perceptie over bijvoorbeeld de kwaliteit van een gebouw kan voor iedereen anders zijn. Deze methode van zelfrapportering laat bepaalde aspecten van het meetobject 'kwaliteit' buiten beschouwing. Zo blijft het oordeel van andere gebruikersgroepen zoals leerlingen of leerkrachten buiten beschouwing. Ook de mening van experts die de kwaliteit van schoolgebouwen kunnen beoordelen vanuit het perspectief van deskundige en objectieve buitenstaander wordt hier niet behandeld. Deze gedwongen keuze heeft tot gevolg dat een deel van het totale spectrum van opinies en ervaringen ten aanzien van het schoolgebouwenpark in Vlaanderen onbekend blijft. Bovendien kan kwaliteit ook gemeten worden via 'objectieve indicatoren' (bouw-fysische en bouwtechnische grootheden van geluid, licht, stabiliteit, energiegebruik, oppervlakte, etc.), waarvan we in de schoolgebouwenmonitor maar in beperkte mate gebruik konden maken. Een meer doorgedreven evaluatie, waarbij simultaan gebruik wordt gemaakt van objectieve en subjectieve indicatoren en gemeten wordt vanuit het perspectief van verschillende gebruikersgroepen, bleek binnen de bestaande evaluatiecontext niet haalbaar.

Besluit

Het gebouwenpark van het Vlaams onderwijs breidt uit en verjongt, al is nog steeds ongeveer de helft van de schoolgebouwen 50 jaar oud. In vergelijking met de vorige meting in 2013 is er in de periode 2013 tot 2018-2019 meer gebouwd. Ook concluderen we dat in de periode 2013 tot 2018-2019 meer schoolgebouwen een grote verbouwing of renovatie hebben ondergaan.

De helft van de schoolgebouwen wordt beoordeeld als (zeker) voldoende bruikbaar voor het functioneren. In vergelijking met de meting in 2013 observeren we dat men hierover iets negatiever is dan in 2013. De bruikbaarheid blijkt sterk samen te hangen met de ouderdom van het gebouw en het bouwtype.

Schoolgebouwen zijn veelal bezet of overbezet. Bij een vierde is er sprake van overbezetting. Overbezetting en acuut plaatsgebrek blijkt een probleem dat bij vrijwel elk type ruimte en overal voorkomt.

De algemene kwaliteit van de schoolgebouwen op vlak van veiligheid en hygiëne, bouwtechnische staat, functionaliteit, belevingswaarde, kosten en schooldomein is verbeterd tussen de periode 2013 en 2018-2019. Op vlak van comfort lijkt de kwaliteit over het algemeen stabiel gebleven.

De derde editie van de schoolgebouwenmonitor toont weinig tot geen evolutie voor de aanwezigheid van een verantwoordelijke gebouwenbeheer en de aanwezigheid van beheersplannen. We observeren wel een verbetering in het aantal vestigingsplaatsen dat voldoet aan het meest recente inspectie- en brandweerverslag. In het kader van het beheer van de gebouwen, is er een duidelijke evolutie in het energiegebruik. Stookolie komt minder vaak voor, gas steeds meer. Hoewel er ook een verbetering waarneembaar is in de evaluatie van toegankelijkheid, blijken de toegankelijkheidsmaatregelen nog vaak afwezig te zijn in 2018-2019. De cijfers tonen aan dat de asbestthematiek meer wordt opgevolgd dan in 2013. Over de aanwezigheid van loden leidingen lijkt er een relatief grote onwetendheid te bestaan. Volgens de resultaten zijn er in één derde van de vestigingsplaatsen loden leidingen aanwezig. Scholen lijken voornamelijk eigen onderhoudspersoneel te werk te stellen voor het onderhoud van de gebouwen.

Ondanks de stimulerende maatregelen en de sensibiliserende en informerende acties, blijkt er in vergelijking met de meting in 2013 weinig evolutie te zijn op vlak van het openstellen van onderwijsinfrastructuur of multifunctionaliteit. De mate waarin openstelling gebeurt hangt samen met de mate waarin schoolinfrastructuur op een veilige manier opengesteld kan worden.

In verband met de uitvoering van werken toont de huidige meting een kwaliteitsverbetering voor het planningsproces en de planningscontext ten opzichte van de meting in 2013. Alhoewel er een positievere beoordeling is ten opzichte van 2013 op vlak van het beschikbare budget van een school voor uit te voeren onderhoudswerken en bouwwerken, blijft het kostenplaatje een probleem voor heel wat vestigingsplaatsen.

01

INLEIDING

1.1 Situering

Na eerdere edities in 2008 en 2013 stelt AGION in dit rapport de resultaten van de nieuwe schoolgebouwenmonitor voor. De schoolgebouwenmonitor beschrijft de kwaliteit, het gebruik en het beheer van het onderwijspatrimonium in Vlaanderen. Het meetinstrument omvat een enquête voor alle onderwijsinstellingen (uitgezonderd het hoger onderwijs) in Vlaanderen. De eerste schoolgebouwenmonitor dateert van 2008 (nulmeting).⁸ In 2013 werd de monitor voor de tweede keer uitgevoerd.⁹ Dit rapport geeft de resultaten weer van de derde meting in 2018-2019.¹⁰

De schoolgebouwenmonitor kadert in de uitvoering van de Strategische Doelstelling 6 van het ondernemingsplan van AGION: “Het uitbouwen en permanent beheren van een adequaat monitoring- en beleidsevaluatiesysteem om de onderwijsinfrastructuur en het infrastructuurbeleid op te volgen, te evalueren en bij te sturen.”

Onderwijsinfrastructuur blijft een speerpunt voor de Vlaamse Regering, zoals ook duidelijk aan bod komt in het regeerakkoord 2019-2024 met onder andere de vermelding van de wens om te investeren in schoolgebouwen, PPS/DBFM, de capaciteitstekorten en multifunctioneel gebruik.¹¹

In de beleidsnota van de minister van Onderwijs, Weyts, wordt het infrastructuurbeleid verder geconcretiseerd:¹²

- OD 4.1 Investeren in uitbreidingen om de capaciteitstekorten aan te pakken
- OD 4.3 Investeren in de vervanging van de bestaande schoolinfrastructuur en didactische uitrusting om onderwijskwaliteit te versterken
- OD 4.4 Evolueren naar multifunctionele infrastructuur
- OD 4.5 Alternatieve financiering van schoolinfrastructuur onderzoeken
- OD 4.6 Infrastructuur met aandacht voor klimaat en duurzaam bouwen

8 AGION (2009). De Schoolgebouwenmonitor 2008 'Indicatoren voor de kwaliteit van de schoolgebouwen in Vlaanderen', Brussel: AGION.

9 AGION (2014). De Schoolgebouwenmonitor 2013 'Indicatoren voor de kwaliteit van de schoolgebouwen in Vlaanderen', Brussel: AGION.

10 We merken op dat de data werd verzameld in de periode van 7 mei 2018 tot en met 13 maart 2019. Deze lange periode van dataverzameling werd veroorzaakt door een initieel zwakke responsgraad. Meer informatie komt aan bod in hoofdstuk 2.

11 Vlaamse Regering (2019). Regeerakkoord van de Vlaamse Regering 2019-2024. Raadpleegbaar via <https://www.vlaanderen.be/publicaties/regeerakkoord-van-de-vlaamse-regering-2019-2024>

12 Vlaamse Regering (2019). Beleidsnota Onderwijs 2019-2024. Raadpleegbaar via <https://www.vlaanderen.be/publicaties/beleidsnota-2019-2024-onderwijs>

1.2 Doelstellingen

De schoolgebouwenmonitor heeft twee doelstellingen. De monitor beschrijft de stand van zaken op vlak van kwaliteit, gebruik en beheer van het Vlaamse schoolgebouwenpark. Daarnaast maakt de monitor het mogelijk om het scholenbouwbeleid te evalueren. De doelstellingen van het scholenbouwbeleid vinden we terug in de strategische beleidslijnen van de Vlaamse regering, maar ook in de missie en doelstellingen van het Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs (AGION) en het GO! Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap.

Omdat de schoolgebouwenmonitor al twee eerdere edities heeft, kunnen we de resultaten van 2018 vergelijken met de resultaten uit 2013 en 2008.¹³ De schoolgebouwenmonitor geeft op basis van zelfrapportering door de scholen inzichten over hoe het vandaag gesteld is met de schoolgebouwen en of het schoolgebouwenpatrimonium evolueert naar meer kwaliteit, functionaliteit, duurzaamheid.

---

¹³ Een longitudinale vergelijking is enkel mogelijk bij items die op dezelfde manier zijn bevestigd in minstens twee edities van de monitor. Een groot deel van de items in de schoolgebouwenmonitor 2018-2019 is ongewijzigd gebleven.

1.3 Uitvoering van de schoolgebouwenmonitor

In de aanloop naar de eerste schoolgebouwenmonitor van 2008 werd onderzoek gedaan naar de indicatoren die een beeld moeten schetsen van de kwaliteit van het gebouwenpark. Deze indicatoren vinden hun oorsprong in verschillende visies op kwaliteitsvolle scholenbouw 'voor de 21ste eeuw', die tijdens de laatste 20 jaar in Vlaanderen en daarbuiten tot stand gekomen zijn. Daarna werden ze besproken met verschillende stakeholders binnen het onderwijsveld om uiteindelijk vertaald te worden naar een set van meetbare items en criteria in de schoolgebouwenmonitor 2008. Om een accuraat beeld te kunnen krijgen van de veranderingen en evoluties op vlak van de beoordelingen die de scholen aan hun gebouwen geven, is het belangrijk om zoveel mogelijk dezelfde indicatoren te meten over de verschillende 'edities' of 'golven' van de monitor. Dit neemt niet weg dat er in elke editie gelegenheid is geweest om specifieke accenten te leggen. De huidige indicatoren zijn in belangrijke mate dezelfde als in de vorige edities van de schoolgebouwenmonitor. Op basis van de feedback en input van verschillende stakeholders binnen het onderwijsveld hebben we enkele aanpassingen doorgevoerd zoals de toevoeging van enkele items en beperkte wijziging van bestaande items in de vragenlijst.

Om de nodige gegevens te kunnen verzamelen, maakt de schoolgebouwenmonitor gebruik van een 5-jaarlijkse enquête bij alle onderwijsinstellingen (uitgezonderd het hoger onderwijs) en van administratieve gegevens in ambtelijke databanken. De gegevensverzameling voor de derde editie liep van 7 mei 2018 tot 13 maart 2019. De enquête maakt gebruik van een gestandaardiseerde vragenlijst waarin zowel vragen naar feiten als perceptievragen zijn opgenomen. Bij deze laatste is het de bedoeling dat respondenten (directies en/of gebouwenbeheerders of technisch directeurs) met behulp van beoordelingsschalen zelf een waardering geven aan de verschillende indicatoren die de kwaliteit van hun schoolgebouwen uitmaken.

De online gegevensverzameling en data-analyse werd uitgevoerd door het onderzoeksbureau Ipsos (voormalig GfK Belgium) uit Leuven. Interpretatie en rapportering gebeurden door AGION.

Om de kwaliteitsbewaking van het onderzoek te waarborgen gebeurde dit onder de supervisie van een interne werkgroep. Naast de onafhankelijke onderzoeksbepaardering van Ipsos, was er ook een externe leesgroep om

de kwaliteit van het onderzoek te bewaken. De externe leesgroep bestond uit: vertegenwoordigers van het GO! Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap, het KOV, de Onderwijsvereniging van Steden en Gemeenten (OVSG), het Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs (AGION), het departement Onderwijs en de Onderwijsinspectie.

1.4 Rapport en databank

Hoewel de schoolgebouwenmonitor alle onderwijsinstellingen bevroegt, is er geen verplichting tot deelname. De monitor is dus geen volledig dekkende 'inventaris' of een 'kadaster' van het schoolgebouwenpark in Vlaanderen, maar een surveyonderzoek dat gebruik maakt van gegevens die door scholen zelf op vrijwillige basis worden aangeleverd (hoewel er natuurlijk wel verschillende technieken werden toegepast om scholen zo veel mogelijk te laten deelnemen). Zowel in 2008, 2013 als in de derde editie, namen genoeg onderwijsinstellingen deel om tot voldoende betrouwbare en beleidsrelevante resultaten te komen. Deze resultaten tonen in eerste instantie het algemene beeld, waarbij gericht is gezocht naar de analyses die het meest konden bijdragen aan het beantwoorden van de evaluatievragen. Nochtans laat de databank van de monitor toe om nog heel wat andere analyses uit te voeren. Hierbij geldt wel een belangrijke beperking: aangezien de respondenten de gegevens onder de voorwaarde van strikte anonimiteit hebben aangeleverd, kunnen er enkel uitspraken worden gedaan op een geaggregeerd niveau en niet over individuele gevallen.

1.5 Opbouw van dit rapport

In hoofdstuk twee komen de evaluatievragen aan bod. Deze evaluatievragen hebben betrekking op doelbereiking. Hierbij worden de strategische doelstellingen van AGION vermeld.

In hoofdstuk drie wordt de onderzoeksmethode toegelicht. Hierbij wordt ingegaan op de methodologische aspecten van het evaluatieonderzoek naar doelbereiking. Meer bepaald worden de verschillende indicatoren in detail beschreven en gaat er aandacht naar de technische aspecten van de gevoerde enquête (methode van gegevensverzameling, populatie, vragenlijst) en de secundaire data. Met secundaire data bedoelen we gegevens die niet uit de vragenlijst afkomstig zijn, maar hun oorsprong vinden in bijvoorbeeld administratieve databanken.

De resultaten van de schoolgebouwenmonitor worden gerapporteerd in hoofdstuk vier. Eerst gaat er aandacht naar de beschrijving van het gebouwenpark in termen van ouderdom, omvang, bouwtype en energiezuinigheid. Daarna volgt een evaluatie van de bruikbaarheid en bezetting van lokalen en een evaluatie van schoolgebouwen over zeven kwaliteitsdimensies. Vervolgens wordt het beheer en het gebruik van de gebouwen in kaart gebracht. Een laatste set van indicatoren geeft informatie over de uitgevoerde werken in de periode 2013-2018. Hierbij geven we bijzondere aandacht aan de kwaliteit van het planningsproces en de planningscontext. We eindigen met een aantal vergelijkende analyses waarin we nagaan hoe de kwaliteit van schoolgebouwen zich verhoudt tot het soort onderwijs, onderwijsnetten, provincie en stedelijkheid.

We sluiten af met een besluit in hoofdstuk vijf.

02

EVALUATIEVRAGEN

De monitor wil op basis van een bevraging van alle scholen, wetenschappelijk gefundeerde uitspraken doen over de doelbereiking van het scholenbouwbeleid.

De schoolgebouwenmonitor 2018-2019 richt zich op vier strategische doelstellingen. Deze strategische doelstellingen zijn opgenomen in het ondernemingsplan 2015-2019 van AGION dat ook de uitwerking van het masterplan Scholenbouw omvat.

- Strategische organisatiedoelstelling 1: **“Een optimaal beheer verzekeren van de toevertrouwde financiële middelen om een kwaliteitsvolle schoolinfrastructuur te realiseren”**. De monitor wil nagaan welke beleidseffecten werden gerealiseerd op vlak van kwaliteit, gebruik en beheer. De aandacht gaat naar de impact van het gevoerde subsidiebeleid op de kwaliteit van het gebouwenpark.
- Strategische organisatiedoelstelling 2: **“Het stimuleren en mee ondersteunen van samenwerkingsverbanden (tussen bestuursniveaus, sectoren, beleidsdomeinen en onderwijsnetten)”**. Voor deze doelstelling wordt nagegaan in welke mate schoolgebouwen optimaal worden gebruikt binnen en buiten de schooluren en in hoeverre ze geïntegreerd zijn in grotere (multifunctionele) complexen of sites. Deze organisatiedoelstelling beoogt te komen tot een optimaal en efficiënt gebruik van gezonde, energiezuinige, multifunctionele en leefbare scholen.
- Strategische organisatiedoelstelling 3: **“Uitbouwen en permanent beheren van een kennispunt voor scholenbouw met als doel, door sensibilisering en adviesverlening aan alle betrokkenen bij scholenbouw, het plannings-, ontwerp- en bouwproces van duurzame en functionele schoolinfrastructuur te optimaliseren”**. De monitor richt zich op het verwerven van kennis over de huidige stand van zaken inzake scholenbouw, beheer en gebruik van onderwijsinfrastructuur. Deze kennisopbouw helpt om in te spelen op maatschappelijke tendensen en problematieken, voor het bepalen van de accenten in sensibilisering en adviesverlening, ook met betrekking tot innoverende praktijken en introductie van innovatieve concepten in de scholenbouw in Vlaanderen.
- Strategische organisatiedoelstelling 4: **“Het uitbouwen en permanent beheren van een adequaat monitoring- en beleidsevaluatiesysteem om de onderwijsinfrastructuur en het infrastructuurbe-**

leid op te volgen, te evalueren en bij te sturen”. Deze doelstelling verwijst naar het uitvoeren van de schoolgebouwenmonitor, met inbegrip van informatie over de kwaliteit en het gebruik van de schoolgebouwen en gegevens over de beschikbaarheid en de behoefte aan ruimte bij onderwijsinstellingen in Vlaanderen.

Shelving unit containing various items:

- Top shelf: A potted plant.
- Second shelf: A box labeled "T3" containing papers.
- Third shelf: A box labeled "Bio" and other items.
- Fourth shelf: A box labeled "What is IT" and other items.
- Fifth shelf: A box labeled "LISTENING SKILL" and other items.
- Sixth shelf: A box labeled "Library" and other items.
- Bottom shelf: A box labeled "Bio" and other items.

Shelving unit containing various items:

- Top shelf: A potted plant.
- Second shelf: A box labeled "T3" containing papers.
- Third shelf: A box labeled "Bio" and other items.
- Fourth shelf: A box labeled "What is IT" and other items.
- Fifth shelf: A box labeled "LISTENING SKILL" and other items.
- Sixth shelf: A box labeled "Library" and other items.
- Bottom shelf: A box labeled "Bio" and other items.

Office furniture and equipment:

- Black office chairs.
- Long white table.
- Large silver ductwork on the ceiling.
- Modern lighting fixtures.
- Arched window in the background.

03

ONDERZOEKSMETHODE

3.1 Indicatoren

Om vergelijkingen over de tijd mogelijk te maken, zijn veel van de indicatoren in de monitor 2018-2019 identiek aan deze uit de monitor 2008 en 2013. Dit neemt niet weg dat er na overleg met verschillende belanghebbenden enkele items en indicatoren uit de monitor 2008 en 2013 werden weggelaten, terwijl nieuwe items en indicatoren werden

toegevoegd.¹⁴ Hieronder is per thema een overzicht weergegeven van de indicatoren die in de derde editie van de schoolgebouwenmonitor gebruikt worden.

¹⁴ Voor een overzicht van alle indicatoren uit de monitor 2008 en de monitor 2013 wordt verwezen naar: AGION, (2009). De schoolgebouwenmonitor 2008: Indicatoren voor de kwaliteit van de schoolgebouwen in Vlaanderen. Antwerpen: Garant, pp 58-66. En AGION, (2014). De schoolgebouwenmonitor 2013: Indicatoren voor de kwaliteit van de schoolgebouwen in Vlaanderen. Brussel: AGION. Raadpleegbaar via <https://www.agion.be/publicaties>.

A. Kwaliteit van het gebouwenpark

Code	Indicator	Jaar		
		2008	2013	2018
IND 1.1	Aantal instellingen naar jaar	x	x	x
IND 1.2	Aantal vestigingsplaatsen naar jaar	x	x	x
IND 1.3	Geschat aantal vestigingsplaatsen met eigen gebouwen ter beschikking naar jaar	x	x	x
IND 1.4	Gemiddeld aantal aparte gebouwen per vestiging naar jaar	x	x	x
IND 1.5	Gemiddelde oppervlakte per gebouw naar jaar	x	x	x
IND 1.6	Geschat aantal aparte gebouwen naar jaar	x	x	x
IND 1.7	Geschatte totale oppervlakte van het gebouwenpark (in m ²) naar jaar	x	x	x
IND 1.8.1	Proportie aparte gebouwen naar bouwperiode en jaar, in %	x	x	x
IND 1.8.2	Proportie aparte gebouwen naar grote verbouwing of renovatie plaatsgevonden en jaar, in %	x	x	x
IND 1.8.3	Proportie aparte gebouwen naar bouwjaar en grote verbouwing of renovatie plaatsgevonden, 2018, in %			x
IND 1.9.1	Proportie aparte gebouwen naar gebouwtype en jaar, in %	x	x	x
IND 1.9.2	Proportie aparte gebouwen naar gebouwtype, jaar en bouwperiode, in %	x	x	x
IND 1.10.1	Proportie aparte gebouwen naar eigendomsverhoudingen en jaar, in %	x	x	x
IND 1.10.2	Proportie aparte gebouwen naar eigendomsverhoudingen, gebouwtype en jaar, in %	x	x	x
IND 1.11.1	Proportie aparte gebouwen naar aanwezigheid van energiezuinigheidsmaatregelen en type maatregel en jaar, in %		x	x
IND 1.11.2	Proportie aparte gebouwen waar energiezuinigheidsmaatregel aanwezig is, naar type maatregel en bouwjaar, 2018, in %			x
IND 1.11.3	Proportie aparte gebouwen waar energiezuinigheidsmaatregel aanwezig is, naar type maatregel en bouwjaar, 2018, in %			x
IND 1.11.4	Proportie aparte gebouwen waar energiezuinigheidsmaatregel aanwezig is, naar type maatregel en gebouwtype, 2018, in %			x
IND 1.12.1	Proportie aparte gebouwen naar algemene bruikbaarheid en jaar, in %	x	x	x
IND 1.12.2	Proportie aparte gebouwen naar algemene bruikbaarheid en bouwjaar, 2018, in %			x
IND 1.12.3	Proportie aparte gebouwen naar verbouwperiode en algemene bruikbaarheid, 2018, in %			x
IND 1.12.4	Proportie aparte gebouwen naar gebouwtype, jaar en algemene bruikbaarheid in %	x	x	x
IND 1.12.5	Proportie paviljoenen of units naar bouwperiode en algemene bruikbaarheid, 2018, in %			x
IND 1.13.1	Proportie vestigingsplaatsen naar aanwezigheid van ruimte per type ruimte, 2018, in %			x
IND 1.13.2	Proportie vestigingsplaatsen naar noodzakelijkheid van ruimte per type ruimte, 2018, in %			x
IND 1.13.3	Proportie vestigingsplaatsen naar bruikbaarheid van ruimte per type, 2018, in %			x
IND 1.13.4	Proportie vestigingsplaatsen naar mate van bezetting per type ruimte, 2018, in %			x

Code	Indicator	Jaar		
		2008	2013	2018
IND 1.14.1	Proportie vestigingsplaatsen naar evaluatie van veiligheid en hygiëne per criterium en jaar, in %	x	x	x
IND 1.14.2	Proportie vestigingsplaatsen naar evaluatie van bouwtechnische staat per criterium en jaar, in %	x	x	x
IND 1.14.3	Proportie vestigingsplaatsen naar evaluatie van functionaliteit per criterium en jaar, in %	x	x	x
IND 1.14.4	Proportie vestigingsplaatsen naar evaluatie van comfort per evaluatie-item en jaar, in %	x	x	x
IND 1.14.5	Proportie vestigingsplaatsen naar evaluatie van belevingswaarde per evaluatie-item en jaar, in %	x	x	x
IND 1.14.6	Proportie vestigingsplaatsen naar evaluatie van kosten per evaluatie-item en jaar, in %	x	x	x
IND 1.14.7	Proportie vestigingsplaatsen naar evaluatie van het schooldomein per evaluatie-item en jaar, in %	x	x	x
IND 1.14.8	Ranking van kwaliteitsdimensies volgens gemiddelde score, naar jaar	x	x	x
IND 1.14.9	Ranking van kwaliteitsdimensies volgens gemiddelde score, naar jaar	x	x	x
IND 1.14.10	Gemiddelde score voor drie sets van evaluatie indicatoren naar jaar	x	x	x
IND 1.14.11	Turnover in beoordeling veiligheid en hygiëne tussen 2013 en 2018		x	x
IND 1.14.12	Verandering in kwaliteit op het niveau van vestigingsplaatsen tussen 2013 en 2018		x	x
IND 1.15.1	Proportie 2e gebruiker vestigingsplaatsen naar type instelling waarvan men lokalen gebruikt, 2018, in %			x
IND 1.15.2	Proportie 2e gebruiker vestigingsplaatsen naar type lokaal waarvan men gebruik kan maken, 2018, in %			x
IND 1.15.3	Proportie 2e gebruiker vestigingsplaatsen naar bruikbaarheid van lokalen per beschikbaar lokaaltype, 2018, in %			x
IND 1.15.4	Proportie 2e gebruiker vestigingsplaatsen naar mate van bezetting van lokalen per lokaaltype, 2018, in %			x

B. Beheer en gebruik van het gebouwenpark

Code	Indicator	Jaar		
		2008	2013	2018
IND 2.1.1	Proportie vestigingsplaatsen waar een verantwoordelijke onderhoud en beheer aanwezig is, naar jaar, in %	x	x	x
IND 2.1.2	Proportie vestigingsplaatsen waar een verantwoordelijke opvolging infrastructuurwerken aanwezig is, naar jaar, in %	x	x	x
IND 2.1.3	Proportie vestigingsplaatsen naar het type beheer van het gebouw, 2018, in %			x
IND 2.2.1	Proportie vestigingsplaatsen naar type beheersplan aanwezig en jaar, in %	x	x	x
IND 2.2.2	Proportie vestigingsplaatsen naar aantal types beheersplannen aanwezig en jaar, in %	x	x	x
IND 2.3.1	Proportie vestigingsplaatsen naar voldoen aan meest recente verslag onderwijsinspectie en naar jaar, in %	x	x	
IND 2.3.2	Proportie vestigingsplaatsen naar voldoen aan meest recente verslag brandweer en naar jaar, in %	x	x	x
IND 2.3.3	Samenhang tussen voldoen aan inspectieverslag en kwaliteitscores, 2018			x
IND 2.4.1	Proportie vestigingsplaatsen naar type energiebron, in %	x	x	x
IND 2.4.2	Proportie vestigingsplaatsen waar energie wordt opgewekt via energieopwekkende infrastructuur, naar jaar, in %		x	x
IND 2.4.3	Proportie vestigingsplaatsen waar energieopwekking gebeurt naar gebruikte techniek, in %			x
IND 2.5.1	Proportie vestigingsplaatsen naar aanwezigheid van toegankelijkheidsmaatregelen, 2018, in %			x
IND 2.5.2	Proportie vestigingsplaatsen naar aanpassing in functie van het M-decreet, 2018, in %			x
IND 2.6.1	Proportie vestigingsplaatsen waar asbestinventaris is opgemaakt, naar jaar, in %	x	x	x
IND 2.6.2	Proportie vestigingsplaatsen waar asbestthematiek wordt opgevolgd, naar jaar, in %	x	x	x
IND 2.6.3	Proportie vestigingsplaatsen waar asbest aanwezig is, naar jaar, in %	x	x	x

Code	Indicator	Jaar		
		2008	2013	2018
IND 2.6.4	Proportie vestigingsplaatsen waar asbest aanwezig is naar concrete plannen om tot verwijdering over te gaan, naar jaar, in %	x	x	x
IND 2.6.5	Proportie vestigingsplaatsen waar in de voorbije drie jaar (periode 2016-2018) asbestverwijderende werken zijn uitgevoerd, in %			x
IND 2.7.1	Proportie vestigingsplaatsen waar loden (water)leidingen aanwezig zijn in de gebouwen, in %.			x
IND 2.7.2	Proportie vestigingsplaatsen waar concrete plannen zijn om loden (water)leidingen te vervangen, in %			x
IND 2.8.1	Proportie vestigingsplaatsen naar organisatie onderhoud (poetsenen kleine onderhoudswerken) gebouwen, in 2018, in %			x
IND 2.9.1	Proportie vestigingsplaatsen naar buitenschools gebruik en jaar, in %	x	x	x
IND 2.9.2	Proportie vestigingsplaatsen met buitenschools gebruik naar gebruiksfrequentie en jaar, in %	x	x	x
IND 2.9.3	Gemiddeld aantal uren per week buitenschools gebruik naar jaar		x	x
IND 2.9.4	Proportie vestigingsplaatsen met buitenschools gebruik naar soort buitenschools gebruiker, in %			x
IND 2.9.5	Proportie vestigingsplaatsen met buitenschools gebruik naar soort buitenschoolse activiteit en jaar, in %	x	x	x
IND 2.9.6	Proportie vestigingsplaatsen naar aanwezigheid van buitenschools gebruik en de mogelijkheid om gebouwen veilig en vlot open te stellen, in %			x
IND 2.10.1	Proportie vestigingsplaatsen geïntegreerd met andere onderwijsinstellingen binnen hetzelfde gebouwcomplex of site, naar jaar, in %		x	x
IND 2.10.2	Proportie geïntegreerde vestigingsplaatsen die inhoudelijk samenwerken of ruimtes delen met andere onderwijsinstellingen binnen het gebouwencomplex of site, naar jaar, in %		x	x
IND 2.11.1	Proportie vestigingsplaatsen die geïntegreerd zijn binnen een site of gebouwencomplex waar ook andere niet-onderwijsfuncties in gehuisvest zijn, naar jaar, in %		x	x
IND 2.11.2	Proportie vestigingsplaatsen die inhoudelijk samenwerken of ruimtes delen met niet-onderwijsinstellingen binnen het gebouwencomplex of site en naar jaar, in %	x	x	x
IND 2.11.3	Proportie vestigingsplaatsen naar type niet-onderwijsinstelling waarmee men een site of gebouwencomplex deelt, in 2018, in %			x
IND 2.12.1	Proportie vestigingsplaatsen die tijdens de schooluren ook gebruik maakt van externe infrastructuur, in 2018, in %			x
IND 2.12.2	Proportie vestigingsplaatsen die tijdens de schooluren ook gebruik maakt van externe infrastructuur naar regelmatig of occasioneel gebruik, in 2018, in %			x
IND 2.12.3	Proportie vestigingsplaatsen die tijdens de schooluren ook gebruik maakt van externe infrastructuur naar regelmatig of occasioneel gebruik, in 2018, in %			x
IND 2.12.4	Proportie vestigingsplaatsen die tijdens de schooluren ook gebruik maakt van externe infrastructuur naar type externe instelling, in 2018, in %			x

C. Uitvoering van werken, planningsproces en planningscontext

Code	Indicator	Jaar		
		2008	2013	2018
IND 3.1.1	Proportie vestigingsplaatsen waar nieuwbouw of modernisering is uitgevoerd of in ontwerp-fase in voorbije 5 jaar, naar jaar, in %	x	x	x
IND 3.1.2	Proportie vestigingsplaatsen naar de mate waarin het gerealiseerde of ontworpen gebouw per evaluatiedomein aan de oorspronkelijke verwachtingen kan voldoen en naar jaar, in %	x	x	x
IND 3.1.3	Proportie vestigingsplaatsen waar grote onderhoudswerken werden uitgevoerd in voorbije 5 jaar, naar jaar, in %		x	x
IND 3.1.4	Proportie vestigingsplaatsen waarvoor er een aankoop is gebeurd in voorbije 5 jaar, naar jaar, in %		x	x

Code	Indicator	Jaar		
		2008	2013	2018
IND 3.2.1	Proportie vestigingsplaatsen met nieuwbouw of modernisering naar beoordeling van plannings- en ontwerpproces en naar jaar, in %	x	x	x
IND 3.2.2	Proportie vestigingsplaatsen met nieuwbouw of modernisering naar beoordeling van advies tijdens plannings- en ontwerpproces en naar jaar, in %.	x	x	x
IND 3.2.3	Proportie vestigingsplaatsen met nieuwbouw of modernisering naar beoordeling van participatie tijdens plannings- en ontwerpproces en naar jaar, in %	x	x	x
IND 3.3	Proportie vestigingsplaatsen met nieuwbouw of modernisering naar kwaliteit planningscontext per criterium en naar jaar, in %		x	x

D. Onderscheidende variabelen

Code	Indicator	Jaar		
		2008	2013	2018
OV 1	Soort onderwijs	x	x	x
OV 2	Onderwijsnet	x	x	x
OV 3	Gebiedsindeling volgens het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen	x	x	x
OV 4	Provincie	x	x	x

Sommige indicatoren uit de schoolgebouwenmonitor zijn samengestelde indicatoren. Meer bepaald gaat het om: (1) de kwaliteit van de schoolgebouwen over zeven dimensies, (2) de kwaliteit van het planningsproces en (3) de kwaliteit van de planningscontext. Elk van deze samengestelde indicatoren wordt gemeten aan de hand van verschillende evaluatiecriteria in meetschalen, waarbij de criteria worden verondersteld 'dekkend' te zijn voor de verschillende dimensies van het te meten concept in kwestie. Voor een gedetailleerde beschrijving van het operationaliseringproces van het concept 'kwaliteit van schoolgebouwen' verwijzen we naar de begripsomschrijving die voorafging aan de uitvoering van de schoolgebouwenmonitor 2008.¹⁵ Voor de operationalisering van de concepten 'kwaliteit van het planningsproces' en 'kwaliteit van de planningscontext' werd gebruik gemaakt van de resultaten van de realistische evaluatie van het scholenbouwbeleid. De realistische evaluatie maakte het immers mogelijk om de variabelen te identificeren die binnen het planningsproces en de planningscontext de effectiviteit van beleidsinterventies mee bepalen. Deze variabelen werden vervolgens gebruikt als meetbare criteria voor de operationalisering van het planningsproces en de planningscontext. De schaalscores worden in de monitor voor elk criterium afzonderlijk gerapporteerd (uitgesplitste data), maar ze kunnen ook samengevoegd worden tot één enkel 'construct' dat als representatieve waarde wordt beschouwd voor de respectievelijke samengestelde varia-

belen (geaggregeerde data). Volgende tabellen geven een overzicht van alle criteria per samengestelde indicator.

¹⁵ AGION (2009). De Schoolgebouwenmonitor 2008 'Indicatoren voor de kwaliteit van de schoolgebouwen in Vlaanderen', Brussel: AGION, p. 29-47.

1. Evaluatiecriteria voor de kwaliteit van een schoolgebouw binnen 7 kwaliteitsdimensies

Criteria in vet verwijzen naar basisvoorwaarden die indicatief zijn voor de vereisten met betrekking tot schoolgebouwen zoals deze in de schoolpactwet worden beschreven, namelijk dat deze voldoen aan de voor-

waarden inzake veiligheid, hygiëne en woonbaarheid.

Criteria in cursief zijn indicatief voor de nieuwe, hedendaagse vereisten die aan schoolgebouwen worden gesteld in het licht van veranderende onderwijsmethodieken, de nieuwe maatschappelijke eisen die aan de school worden gesteld en het streven naar meer sociale, ecologische, economische en culturele duurzaamheid.

Dimensies	Ondertekening voorcontract	Ondertekening individueel DBFM-contract	Start der werk
Veiligheid en hygiëne	De constructie is stevig en levert geen gevaar op voor instorting of instabiliteit	Het gebouw is goed beveiligd tegen brand	<i>Het gebouw is goed beveiligd tegen inbraak</i>
	De gebouwen zijn veilig in gebruik (leuning, glaspartijen, antislip,...)	<i>De toegang tot het gebouw is beveiligd</i>	Het sanitair is voldoende hygiënisch en in goede staat
Bouwtechnische staat	De buiten- en binnenmuren zijn in goede staat	De verwarmingsinstallatie is in goede staat	Het schrijnwerk is in goede staat
	De daken zijn in goede staat	Verf of behang zijn in goede staat	De elektriciteitsvoorzieningen zijn in goede staat
	De vloeren en plafonds zijn in goede staat <i>Verwarming, verlichting en verluchting gebeurt energiezuinig</i>	<i>Het gebouw is opgetrokken uit duurzame materialen</i>	De waterleidingen en afvoer zijn in goede staat
Gebruikscomfort	Er heerst een aangename temperatuur in de lokalen	De lokalen kunnen goed verlucht worden	De lokalen kunnen goed verlicht worden
	<i>Er is een goed akoestisch comfort en weinig geluidsoverlast in de lokalen</i>		
Functionaliteit	De gebouwen zijn groot genoeg	<i>De lokalen zijn voldoende flexibel en multifunctioneel te gebruiken</i>	<i>De gebouwen zijn voldoende toegankelijk voor personen met een handicap/zorgnoden</i>
	<i>De infrastructuur biedt een goede ruimtelijke ondersteuning voor het eigen (pedagogisch) project van de school.</i>	<i>De gebouwen beschikken over een duidelijke ruimtelijke structuur waarin men zich gemakkelijk kan oriënteren</i>	Het gebouw is voldoende bereikbaar voor alle type weggebruikers
	<i>Waar nodig is er een goede integratie van ICT en vlotte toegang tot verschillende bronnen voor onderzoekswerk.</i>	De ligging van de lokalen ten opzichte van elkaar is optimaal en laat een vlotte circulatie toe	Het is mogelijk om over te gaan tot uitbreiding mocht dit nodig zijn
	<i>Er is voldoende kwaliteitsvolle werk- en ontmoetingsruimte voor personeel/leerkrachten</i>	Circulatieruimtes en speelplaatsen laten voldoende toezicht op de leerlingen toe	<i>Lokalen geven zoveel mogelijk rechtstreeks uit op een (groene) buitenruimte</i>
	<i>Er is zowel gelegenheid om zich terug te trekken (privacy) als om elkaar in informele sfeer te ontmoeten</i>	<i>Er is mogelijkheid om de school-sportinfrastructuur buiten de schooluren vlot en veilig open te stellen voor derden</i>	<i>Er is mogelijkheid om andere lokalen buiten de schooluren vlot en veilig open te stellen voor derden</i>
Belevingswaarde	Het schoolgebouw heeft een aantrekkelijke vormgeving	<i>Het schoolgebouw biedt een stimulerende leer- en werkomgeving voor haar gebruikers</i>	<i>Het schoolgebouw heeft cultuurhistorische waarde</i>
	<i>Het schoolgebouw is een uitnodigende plaats waar gebruikers zich goed en verbonden in kunnen voelen</i>	<i>In het schoolgebouw is er plaats voor kunst en artistieke expressie</i>	<i>Architecturale en natuurlijke elementen in het gebouw en op het domein hebben een didactische functie</i>
	<i>De vormgeving van het schoolgebouw draagt de waarden waar de instelling voor staat betekenisvol uit</i>		

Dimensies	Ondertekening voorcontract	Ondertekening individueel DBFM-contract	Start der werk
Kosten	<i>Vaste kosten (huur, afbetaling) liggen laag in verhouding tot de oppervlakte</i>	<i>Onderhoudskosten liggen laag in verhouding tot de oppervlakte</i>	<i>Schoonmaakkosten liggen laag in verhouding tot de oppervlakte</i>
	Energiekosten liggen laag in verhouding tot de oppervlakte		
Schooldomein	De onmiddellijke nabijheid van de instelling is voldoende verkeersveilig	Er zijn voldoende andere functies (winkels, bibliotheek, sportfaciliteiten,...) in de nabijheid van de school	<i>Het gebouw sluit zich niet af, maar staat juist in een open relatie ten opzichte van zijn ruimtelijke omgeving</i>
	<i>Op het domein zijn voldoende natuurlijke elementen aanwezig (gras, bomen,...)</i>		

2. Evaluatiecriteria voor de kwaliteit van het planningsproces

Dimensies	Criteria		
Planningsproces	Bij de start van het bouwproject werd voldoende aandacht besteed aan de opmaak van een goed uitgewerkte projectdefinitie, vertrekkende vanuit het pedagogisch project van de school en haar visie op langere termijn	Het bouwproject werd aangestuurd door een bouwteam met de verschillende betrokken (inrichtende macht, school, architect,...)	Er was vanaf het begin een realistische, budgettaire visie op het project
	Er was gelegenheid voor het gebruikers om het project te evalueren en eventueel bij te sturen	Het bouwproject verliep volgens een planningsproces met duidelijk omschreven stappen	Er is een gemotiveerde keuze van de architect gebeurd
	Er werd vlot over het bouwproject gecommuniceerd, zowel binnen de school als extern	Er werd rekening gehouden met de ruimere context waarin de school functioneert (bijv. op stedenbouwkundig vlak, de rol van de school in de buurt,...)	Er was gelegenheid om te leren uit de ervaringen van andere scholen en goede praktijken
	Het bouwproject werd deskundig begeleid door een projectbegeleider	De inbreng van expertise en de deskundige begeleiding door een derde partij of private partner nam bij de school een aantal zorgen weg tijdens het bouwtraject	
Advies	Advies gekregen over financiering of subsidiëring	Advies gekregen over bouwprogramma, planning en ontwerp	
Participatie	Participatie door directie	Participatie door onderhoudspersoneel	Participatie door buurtbewoners
	Participatie door leerkrachten	Participatie door leerlingen	Participatie door ouders

3. Evaluatiecriteria voor de kwaliteit van de planningscontext

Dimensies	Criteria		
Organisatie- context	Er wordt een duidelijk beleid gevoerd over de verdere ontwikkeling van de schoolinfrastructuur	Waar mogelijk probeert de school zoveel mogelijk samen te werken met andere scholen bij de planning van bouwwerken	Er wordt geprobeerd om in de ontwikkeling van de schoolsite rekening te houden met de ruimere lokale context waarin de school functioneert
	Er is binnen en/of buiten de school de nodige expertise beschikbaar om onderhoud- en bouwwerken aan te sturen en op te volgen	Waar mogelijk probeert de school samen te werken met instellingen uit andere sectoren (welzijn, sport, cultuur,...) bij de planning van bouwwerken	
	Naast de algemene leiding van de school, neemt de directie ook nog het beheer van het gebouw op zich en de opvolging van infrastructuurwerken	Als er bouw- of onderhoudswerken worden uitgevoerd, wordt er in team aan samengewerkt, met respect voor ieders deskundigheid en in dialoog met de gebruikers.	
Financiële situatie	De scholengroep of inrichtende macht beschikt over voldoende financiële middelen om noodzakelijke onderhoudswerken te financieren	Mits subsidiëring of financiering vanuit de overheid, beschikt de scholengroep of inrichtende macht nog over voldoende eigen financiële middelen om noodzakelijke bouw- of renovatiewerken te financieren	

3.2 Populatie en onderzoekseenheden

De populatie van het onderzoek bestaat uit de vestigingsplaatsen behorende tot alle onderwijsinstellingen, internaten en centra voor leerlingenbegeleiding (CLB) in de Vlaamse Gemeenschap en dit over alle soorten onderwijs en onderwijsniveaus (inclusief volwassenenonderwijs en deeltijds kunstonderwijs) met uitzondering van de hogescholen en het universitair onderwijs.

De schoolgebouwenmonitor is een netoverschrijdende studie. Dit betekent dat naast het gesubsidieerd onderwijs ook het GO! tot het onderzoeksveld behoort. Ook de vestigingen van centra voor leerlingenbegeleiding (CLB) en internaten zijn opgenomen. Hoewel hun infrastructuur niet als 'schoolgebouwen' in de strikte zin kunnen worden opgevat zal doorheen dit rapport toch de algemene term 'schoolgebouw' gebruikt worden om te verwijzen naar diverse vormen van onderwijsinfrastructuur.

De onderzoekseenheden van de monitor verschillen van de waarnemingseenheden. Aangezien schoolgebouwen niet voor zichzelf kunnen spreken, werden voor het merendeel van de indicatoren schooldirecties en/of gebouwbeheerders of technische directeurs bevestigd.

In 2008 waren er 8.482 vestigingsplaatsen, 2013 telde 9.362 vestigingsplaatsen van scholen in de Vlaamse Gemeenschap (Vlaanderen en Nederlandstalig onderwijs in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest). Voor 2018 stellen we vast dat de populatie vestigingsplaatsen verder gestegen is tot 9.873 vestigingsplaatsen. Deze stijging betekent echter niet dat alle vestigingsplaatsen uit 2008 en/of 2013 behouden bleven. Er blijken zich verschuivingen voor te hebben gedaan tussen 2008 en 2018, wat wijst op het dynamische karakter van de populatie: tussen 2008 en 2018 werden vestigingsplaatsen opgeheven en andere werden opgericht.

In de monitor wordt onderscheid gemaakt tussen vestigingsplaatsen met eigen gebouwen en zogenaamde '2de gebruiker vestigingen'. Deze laatste vestigingsplaatsen hebben geen eigen gebouwen ter beschikking, maar maken gebruik van de infrastructuur van een andere instelling, zoals een school, welzijnsvoorziening of culturele instelling. 2de gebruiker vestigingen komen vooral voor bij instellingen permanente vorming.¹⁶

¹⁶ Permanente vorming omvat volwassenenonderwijs en deeltijds kunstonderwijs.

3.3 Dataverzameling

3.3.1 Primaire data (survey)

De schoolgebouwenmonitor 2018-2019 verzamelt data door middel van een online survey. Via een uitnodigingsmail werd aan de respondenten gevraagd om online een gestandaardiseerde vragenlijst in te vullen per vestigingsplaats en deze (automatisch) elektronisch door te sturen na het beëindigen van de vragenlijst in het online surveyplatform dat voor de schoolgebouwenmonitor werd ontwikkeld.

Daarnaast werden er verschillende responsverhogende maatregelen genomen:

- Zo responsvriendelijk mogelijke scripting van vragen
- Zo sterk mogelijke geroute¹⁷ en gefilterde vragen, zodat respondenten geen niet-relevante vragen moeten beantwoorden
- Zo veel mogelijk automatisch gegenereerde antwoorden, via een IT development omgeving. Deze antwoorden moet de respondent enkel controleren, maar niet zelf opzoeken.
- Online gerichte reminders tijdens het veldwerk om respondenten te stimuleren mee te werken aan het online onderzoek
- Telefonisch gerichte reminders tijdens het veldwerk om respondenten te stimuleren mee te werken aan het online onderzoek
- Info-emailadres waarop respondenten met inhoudelijke en/of technische vragen terecht kunnen.
- Mogelijkheid om de online vragenlijst op elk moment te onderbreken, om op een later moment bij dezelfde vraag terug in te pikken en de resterende vragen in te vullen
- Een incentive voorzien: 3 boekenbonnen ter waarde van 500 euro werden verloot onder de deelnemende scholen

Voor 2018-2019 werd een respons bereikt van 3.006 eenheden of 30% van de populatie (Tabel 1).^{18 19} We observeren een systematische daling in respons sinds de eerste editie van de monitor in 2008. Uit de ontvangen reacties blijkt dat de reeds aanwezige administratieve last voor scholen en de omvang van de vragenlijst de voornaamste belemmeringen vormden om deel te nemen aan de schoolgebouwenmonitor.

Verder tonen de cijfers aan dat de responsgraad beduidend hoger is wanneer we enkel rekening houden met de vestigingsplaatsen met een eigen gebouw, namelijk 36% in 2018-2019. De respons voor 2de gebruikersvestigingen ligt een stuk lager, namelijk 19% voor 2018-2019. Naar analyse toe is dit laatste een positief gegeven aangezien het overgrote deel van de statistische bewerkingen gebeurt op de dataset met vestigingsplaatsen met een eigen gebouw. Specifiek voor het leerplichtonderwijs komen we opnieuw tot een hogere responsgraad dan voor de volledige populatie vestigingsplaatsen (43% voor 2018-2019).

¹⁷ Geroute vragen betekent dat de respondent wordt doorverwezen naar een bepaalde volgende vraag, afhankelijk van het gegeven antwoord.

¹⁸ Om de leesbaarheid van het rapport te verhogen, ronden we de percentages af in de tekst. De percentages met decimale cijfers zijn raadpleegbaar in de tabellen.

¹⁹ De responsgraad in 2013 bedroeg 45% of 4.230 eenheden en in 2008 58% of 4.873 eenheden.

²⁰ 'N' is in deze tabel de statistische notatie voor populatiegrootte en 'n' voor steekproefgrootte.

TABEL 01 Respons voor de schoolgebouwenmonitor 2008, 2013 en 2018-2019²⁰

golf	Respons voor volledige populatie			Respons vpl met eigen gebouw			Respons vpl 2de gebruiker			Respons vpl leerplichtonderwijs met eigen gebouw		
	N	n	%	N	n	%	N	n	%	N	n	%
2008	8.482	4.873	57,50%	6.318	3.909	61,90%	2.164	964	44,50%	5.374	3.439	64,00%
2013	9.362	4.230	45,20%	6.756	3.583	53,00%	2.606	601	23,10%	5.489	3.170	57,80%
2018	9.873	3.006	30,40%	6.710	2.420	36,10%	3.163	586	18,50%	5.015	2.134	42,60%

TABEL 02 Bereikte respons naar soort onderwijs

Soort onderwijs	Respons (vpl met eigen gebouw)		
	2008	2013	2018
Gewoon basisonderwijs	67,00%	56,30%	41,90%
Gewoon secundair onderwijs	53,70%	59,90%	42,90%
Buitengewoon basisonderwijs	74,50%	64,30%	48,40%
Buitengewoon secundair onderwijs	71,90%	60,40%	44,40%
Permanente vorming	43,30%	23,40%	11,40%
CLB	62,90%	66,40%	36,10%
Internaten	62,30%	62,90%	47,40%
Totaal	61,90%	53,00%	36,10%

Tabel 2 geeft de responsgraad weer voor de vestigingsplaatsen met eigen gebouwen naar soort onderwijs. We zien voor alle soorten onderwijs een duidelijk lagere responsgraad in vergelijking met 2013. Net zoals in 2013, stellen we ook nu een zeer lage responsgraad vast voor de vestigingen permanente vorming (11%).

Tabel 3 geeft dezelfde cijfers weer, maar nu naar onderwijsnet. Voor alle onderwijsnetten stellen we in 2018-2019 een lagere responsgraad vast dan in 2013. De grootste respons vinden we terug in het GO! (41%), gevolgd door het VGO (36%) en het OGO (32%).

De grootte van de steekproef in 2018-2019 laat toe om betrouwbare conclusies te maken met de data uit de schoolgebouwenmonitor. Bovendien gebeuren de analyses op basis van een weging die de verdeling van de steekproef overeen laat komen met de volledige onderzoekspopulatie en dus de representativiteit van de resultaten garandeert.

De betrouwbaarheid van de resultaten is afhankelijk van de grootte van de steekproef. Het interval – waarbinnen een cijfer kan afwijken – wordt kleiner en de schatting dus nauwkeuriger naarmate de steekproef groter is. Aan de hand van onderstaande formule kunnen we de foutmarge (F) bepalen die zo laag mogelijk wordt gehouden.

$$n \geq \frac{N \times z^2 \times p \times (1-p)}{[(z^2 \times p \times (1-p)) + (N-1) \times F^2]}$$

n = aantal respondenten

z = standaardafwijking bij betrouwbaarheidspercentage 1,96 bij 95% betrouwbaarheid

N = de grootte van de populatie

p = kans dat men bepaald antwoord geeft, 50%

F = foutmarge

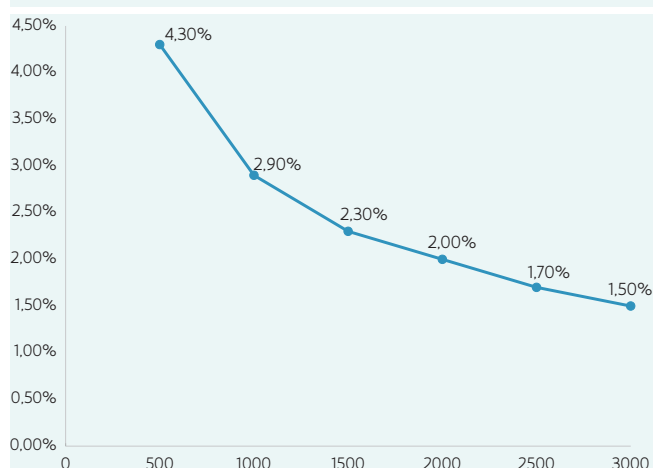
TABEL 03 Bereikte respons naar onderwijsnet

onderwijsnet	Respons (vpl met eigen gebouw)		
	2008	2013	2018
GO	56,70%	52,90%	40,80%
VGO	64,50%	55,90%	35,80%
OGO	59,70%	46,70%	32,10%
Andere/niet gespecificeerd	29,30%	10,20%	0,00%
Totaal	61,90%	53,00%	36,10%

Elk resultaat moeten we nuanceren met dit percentage. Een steekproef van 3.006 respondenten stelt ons in staat om de foutmarge terug te brengen tot 1,5%. Een resultaat zoals “50% van de scholen heeft dubbel glas in alle gebouwen” kunnen we dan nuanceren met F (1,5) waardoor het eigenlijk percentage tussen 48,5% en 51,5% ligt. De steekproef van de schoolgebouwenmonitor 2018 is met andere woorden duidelijk voldoende groot om statistisch betrouwbare uitspraken te kunnen doen die gelden voor de totale populatie en ook naar subgroepen binnen de populatie.

Als illustratie toont Figuur 1 de evolutie in foutenmarge naargelang de steekproefgrootte.

FIGUUR 01 EVOLUTIE FOUTENMARGE VOLGENS STEEKPROEFGROOTTE

3.3.2 Secundaire data

De data van de monitor werden gekoppeld aan verschillende bestaande administratieve databanken en gegevens. Daarnaast is er beroep gedaan op bestaande geografische en oppervlaktegegevens om dit toe te voegen aan de schoolgebouwenmonitor 2018-2019 teneinde de accurate van de monitor te vergroten.

Het bronbestand van de monitor dat de populatie van onderzoekseenheden bevat is afkomstig uit de officiële instellingendatabank van het beleidsdomein Onderwijs en Vorming en bevat alle vestigingsplaatsen van scholen in Vlaanderen.²¹ Dit populatiebestand bevat informatie over de onderzoekseenheden (vestigingsplaatsen) uit de monitor, namelijk: (1) soort onderwijs, (2) onderwijsnet, (3) adres- en contactgegevens.

Nieuw in de schoolgebouwenmonitor, editie 2018-2019, is de geautomatiseerde identificatie van de schoolgebouwen en hier geografische en oppervlaktegegevens aan koppelen uit de database met geografische gegevens.

Op basis van adresgegevens en NIS-codes hebben we het populatiebestand aangevuld met andere gegevens betreffende de populatie van vestigingsplaatsen: (1) de provincie waarin de vestiging gelegen is, (2) de positionering van vestigingsplaatsen binnen de classificatie van fusiegemeenten volgens het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV), stadsgewesten en de Vlaamse centrumsteden.

Contextvariabelen als 'soort onderwijs', 'onderwijsnet' en 'provincie' werden gebruikt als onderscheidende variabelen (infra). Ze werden gekruist met survey variabelen om vergelijkingen te maken tussen relevante categorieën.

3.3.3 Vragenlijst

Voor de dataverzameling van de primaire data via de online survey maakten we gebruik van een gestandaardiseerde vragenlijst. Bijlage 2 geeft de vragenlijst weer.

De vragen in de vragenlijst verwijzen naar de verschillende indicatoren van de monitor (zie 3.1). De vragenlijst bestaat uit vier delen die verwijzen naar: (1) de kwaliteit van het schoolgebouw, (2) het gebruik van het schoolgebouw, (3) de uitvoering van werken met inbegrip van de kwaliteit van het planningsproces en de planningscontext en (4) het beheer van het schoolgebouw.

Er werden twee types van vragen gebruikt in de vragenlijst. Ten eerste zijn er de vragen over feiten die betrekking hebben op de fysieke kenmerken van het schoolgebouw en feitelijke aspecten van het gebruik en beheer ervan. Voorbeelden hiervan zijn het aantal aanwezige klaslokalen, het aantal uren dat het schoolgebouw wordt opengesteld voor derden, het type instelling waarmee een site wordt gedeeld, of er asbest aanwezig is, etc.. Ten tweede zijn er de zogenaamde 'perceptievragen'. Het gaat hier om vragen waarbij de respondent impliciet een oordeel moet uitspreken over zaken die hem aanbelangen en betrekking hebben op het subjectieve oordeel over een situatie waarin men verkeert. Dit laatste type van vragen wordt veelvuldig gebruikt in de vragenlijst, meer bepaald bij het meten van de belangrijkste effectindicator, namelijk de kwaliteit van de schoolgebouwen. Hiervoor maken we dan gebruik van beoordelingsschalen (bijvoorbeeld een beoordelingsschaal met 5 punten van 'volstrekt onvoldoende' tot 'zeker voldoende'). Bij de interpretatie van de resultaten is het van belang om rekening te houden met de sterke aanwezigheid van perceptievragen.

Respondenten kregen een korte toelichting waarin aandacht werd gegeven aan: een aantal instructies die men moet volgen bij het invullen, wie de vragenlijst best invult, wat de medewerking aan het onderzoek oplevert voor de respondent, een inschatting van de tijdsduur voor het invullen van de vragenlijst en een aantal contactgegevens (contactpersoon, telefoonnummers) voor inhoudelijke en technische vragen.

21 Schooljaar 2017-2018

3.4 Analyse

De hierboven beschreven indicatoren worden statistisch geanalyseerd en voorgesteld door middel van beschrijvende statistiek, hoofdzakelijk frequentieverdelingen.

Om verschillen vast te stellen tussen de monitor 2008, 2013 en 2018-2019 op het niveau van het globale gebouwenpark, wordt gebruik gemaakt van kruistabellen met in de rijen de jaartallen en in de kolommen de categorieën van de indicator waarvoor de analyse plaatsvindt. De aanmaak van dergelijke kruistabellen gebeurt op basis van de cross-sectionele datasets, waarbij de data voor de monitor 2008, 2013 en 2018-2019 onder elkaar zijn geplaatst (supra). Of de afwijkingen tussen de percentages in de tabel significant van elkaar verschillen (vb. of er verbetering of verslechtering kan worden vastgesteld), zal bepaald worden door de uitvoering van een χ^2 -toets.²² Indien er gewerkt wordt met metrische variabelen zal een t-toets gebruikt worden.

Bij analyses waarbij verandering bekeken wordt op het niveau van individuele vestigingsplaatsen wordt gebruik gemaakt van turnovertabellen (kruistabellen voor 1 variabele met in de rijen de data voor 2013 en in de kolommen de data voor 2018-2019). Deze turnovertabellen bieden belangrijke bijkomende informatie aan. Zo kan het bijvoorbeeld gebeuren dat interne verschuivingen zich in even sterke mate in positieve en negatieve zin doorzetten, waardoor ze elkaar opheffen. Voor het gebouwenpark als geheel wordt er dan weinig verandering vastgesteld, terwijl zich op vestigingsplaatsniveau wel degelijk verschuivingen hebben voorgedaan (Moser & Kalton, 1971: 139).

²² De Chi-kwadraattoets gaat na of er sprake is van statistisch significante verschillen tussen twee of meer verdelingen. In dit geval onderzoeken we met de test of er significante verschillen zijn tussen 2008, 2013 en 2018. De kans op toeval mag niet groter zijn dan 5% om van een significant verschil te spreken. De kans op toeval wordt weergegeven door de P-waarde ('overschrijdingswaarde'). Een P-waarde < 0.05 betekent dat er een significant verschil aanwezig is.

04

RESULTATEN

4.1 De kwaliteit van de onderwijshuisvesting in Vlaanderen

4.1.1 Beschrijving van het gebouwenpark

4.1.1.1 Omvang van het gebouwenpark

In 2018 waren er 9.873 vestigingsplaatsen van onderwijsinstellingen in Vlaanderen waar er effectief les werd gegeven (IND 1.2) (Tabel 4).²³ Deze vestigingsplaatsen behoren tot 4.219 onderwijsinstellingen (IND 1.1). Per onderwijsinstelling vinden we dus gemiddeld 2,34 vestigingsplaatsen terug. We schatten dat 32% van de vestigingsplaatsen '2de gebruiker' vestigingen zijn. Het gaat om vestigingsplaatsen die niet beschikken over eigen gebouwen²⁴, maar gebruik maken van de gebouwen van een andere (onderwijs)instelling. Vooral bij de instellingen volwassenenonderwijs, deeltijds kunstonderwijs en centra voor leerlingenbegeleiding (CLB) komt dit vaak voor. Het percentage '2de gebruiker' vestigingen wordt dus verklaard door het aantal vestigingsplaatsen van volwassenenonderwijs, deeltijds kunstonderwijs en CLB. 'Levenslang leren' is aan een opmars bezig. De Vlaamse Centra voor Volwassenenonderwijs bijvoorbeeld, telden in 2018 ruim 372.000 cursisten. Het deeltijds kunstonderwijs had ruim 180.000 leerlingen in 2018.²⁵

Om de omvang van het schoolgebouwenpatrimonium te bepalen, moeten we ons richten tot de vestigingen met eigen gebouwen. 6.710 of 68% van de 9.873 vestigings-

plaatsen in 2018 schatten we als vestigingen met eigen gebouwen (IND 1.3). Gemiddeld vinden we op deze vestigingen 2,68 aparte gebouwen terug (IND 1.4). Op basis van deze gegevens schatten we dat er 17.995 aparte schoolgebouwen zijn voor de scholen van het Vlaams onderwijs²⁶ (IND 1.6). Per gebouw werd er een gemiddelde bruto-oppervlakte van 1.063 m² berekend. Op basis van deze gegevens schatten we dat de totale oppervlakte van het schoolgebouwenpatrimonium in 2018 19.128.685 m² bedraagt (IND 1.7).

In vergelijking met 2013 stellen we vast dat het aantal vestigingsplaatsen met 5,5% is toegenomen. Het geschat aantal vestigingsplaatsen met een eigen gebouw is licht afgenomen met 0,7% en het aantal aparte gebouwen is afgenomen met 7,8%. Tabel 4 toont een stijging van de totale oppervlakte met 15,2% ten opzichte van 2013. Deze sterke afwijking ten opzichte van vorige schattingen in 2008 en 2013 heeft twee oorzaken. Ten eerste is er de meer accurate onderzoeksmethode die werd toegepast in de schoolgebouwenmonitor 2018-2019. Omdat de bevraging van de oppervlaktegegevens per gebouw specifieke kennis vereist, mogelijks niet correct werd ingevuld omwille van de zelfrapportering en vaak tot ontbrekende data leidde in de vorige edities, omvat de huidige editie van de monitor automatisch gegenereerde (grond)oppervlakte data. Deze nieuwe methode is meer betrouwbaar, al kunnen we vandaag nog niet met zekerheid tot op de vierkante meter weten hoe groot het schoolgebouwenpark effectief is. Ten tweede is een stijging in oppervlakte niet onverwacht omwille van de investeringen in scholenbouw, zoals de bouw van nieuwe scholen via het DBFM-

23 Inclusief het Nederlandstalig onderwijs in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

24 Eigen gebouw definiëren we als elk volledig losstaand gebouw of duidelijk apart te onderscheiden vleugel van een gebouw op een vestigingsplaats, waarvan de inrichtende macht eigenaar is, zakelijk recht (erfpacht, opstal) of persoonlijk recht (huur) heeft.

25 Departement Onderwijs en Vorming (2018). Vlaams Onderwijs in Cijfers. Brussel: Departement Onderwijs en Vorming Vlaamse Overheid. Geraadpleegd via <https://www.vlaanderen.be/publicaties/vlaams-onderwijs-in-cijfers-2017-2018>

26 exclusief hoger onderwijs

TABEL 04 IND 1.1 TOT 1.7: DE OMVANG VAN HET SCHOOLGEBOUWENPARK NAAR JAAR

	Jaar	Instellingen (N)	Vpl (N)	Geschat vpl met eigen gebouw (N) ^(a)	Gem. Aantal gebouwen per vestiging ^(b)	Gem. Opp. Per gebouw ^(c)	Geschat aantal aparte gebouwen	Geschatte totale opp. Van het gebouwenpark (in m ²) ^(d)
Bruto opp.	2008	4.103	8.482	6.318	2,8	907	17.671	16.028.002
	2013	4.179	9.362	6.756	2,87	856	19.390	16.597.600
	2018	4.219	9.873	6.710	2,68	1.063	17.995	19.128.685

Nota: (a) Of een vestigingsplaats over eigen gebouwen beschikt is niet gekend op het niveau van de Vlaamse overheid. Het aantal vestigingsplaatsen met eigen gebouwen in de populatie werd dan ook geschat aan de hand van de populatie die we in de responsgroep terugvonden.

(b) Het gemiddeld aantal gebouwen is berekend aan de hand van het aantal geldige waarden voor de bouwperiode per vestigingsplaats (in de veronderstelling dat de vraag naar bouwjaar het minst te lijden heeft onder item non-respons).

(c) De gemiddelde oppervlakte zijn zonder outliers (extreme waarden) na weglating van dubbeltellingen bij respondenten die 1 vragenlijst voor meerdere vestigingen invulden. Voor de berekening van de gemiddelden werden enkel deze cases weerhouden waarvoor waarden beschikbaar waren voor beide variabelen (oppervlakte en aantal gebouwen). In 2008 en 2013 waren er behoorlijk veel ontbrekende waarden omwille van de zelfrapportering. In 2018-2019 is dit niet het geval omwille van automatisch gegenereerde (grond)oppervlakte en gebouwdatab.

(d) Geschatte totale oppervlakte = gemiddeld aantal gebouwen per vestiging * gemiddelde oppervlakte per gebouw * aantal vestigingsplaatsen met eigen gebouw.

programma 'Scholen van Morgen' voor een totale oppervlakte van 710.000 m², de investeringen specifiek gericht op uitbreiding van de capaciteit goed voor een oppervlakte van 74.702 m², en de aanbestedingen ten behoeve van 283.304 m² die AGION over de periode 2014-2018 heeft gerapporteerd.²⁷

We merken op dat de berekeningswijze van de oppervlaktewaarden voor elke editie van de schoolgebouwenmonitor schattingen omvat. In 2019 weten we bijvoorbeeld niet exact hoeveel eigen gebouwen het onderwijs telt en dus ook niet hoeveel de oppervlakte van elk onderwijsgebouw bedraagt. We kunnen niet met zekerheid concluderen dat de omvang van het gebouwenpark daadwerkelijk 19.128.685 m² bedraagt, al is een stijging in oppervlakte ten opzichte van 2013 wel verwacht omwille

27 In de periode 2013-2018 werd een globaal bedrag van 1.017.126.012 euro (excl. btw) aanbesteed via het DBFM-programma. Deze aanbestedingen komen bovenop een bedrag van 2.094.883.919 euro (excl. btw) dat de inrichtende machten in dezelfde periode via de reguliere financiering hebben gegund. (zie ook Evaluatierapport Scholen van Morgen (2019), raadpleegbaar via <https://www.agion.be/evaluatierapport-scholen-van-morgen-0>). Het DBFM-programma 'Scholen van Morgen' wordt opgevolgd door een nieuw DBFM-programma dat een bruto-gebouwooppervlakte van ruim 250.000 m² omvat.

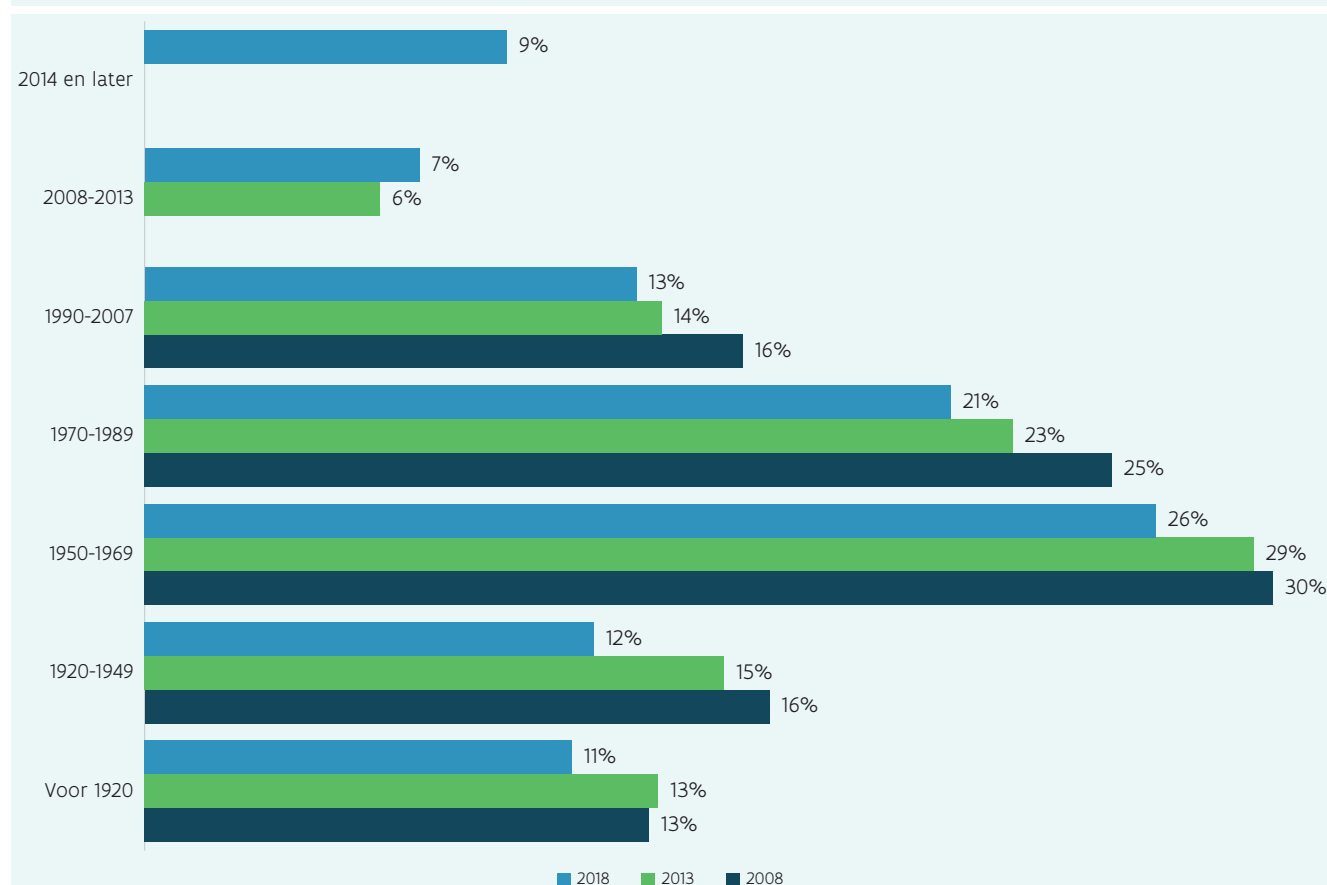
van de bovenvermelde investeringen in scholenbouw.²⁸ Daarenboven sluit de raming aan bij de eigen raming van de gebouwooppervlakte die het GO! uitvoert.²⁹

4.1.1.2 Ouderdom van het patrimonium

Figuur 2 toont de verdeling van aparte gebouwen naar gelang de bouwperiode (IND 1.8.1). In vergelijking met de vorige metingen heeft het gebouwenpark in 2018-2019 significante veranderingen ondergaan.³⁰ We stellen in de derde schoolgebouwenmonitor vast dat 9% van de gebouwen werd gebouwd tijdens de laatste vijf jaar voorgaand aan de meting. In de meting van 2013 was dit

28 Een deel van het gebouwenpark wordt vervangen in plaats van bijgebouwd, maar dan nog verwachten we een stijging in de oppervlakte ten opzichte van 2018 omwille van ook effectief nieuw gecreëerde oppervlakte die bestemd is voor onderwijs.
29 Zie <https://pro.g-o.be/blog/Documents/02.04%20Oppervlakes%20in%20FMIS%20voor%20GO!%20Pro.pdf>
30 $\chi^2(12)=2438,41$; $p=0,000$. De Chi-kwadraattoets gaat na of er sprake is van statistisch significante verschillen tussen twee of meer verdelingen. In dit geval onderzoeken we met de test of er significante verschillen zijn tussen 2008, 2013 en 2018. De kans op toeval mag niet groter zijn dan 5% om van een significant verschil te spreken. De kans op toeval wordt weergegeven door de P-waarde ('overschrijdingswaarde'). Een P-waarde < 0,05 betekent dat er een significant verschil aanwezig is.

FIGUUR 02 IND 1.8.1: PROPORITIE APARTE GEBOUWEN NAAR BOUWPERIODE EN JAAR, IN %

Nota: N=23710, zie ook Tabel-Figuur 02 in bijlage

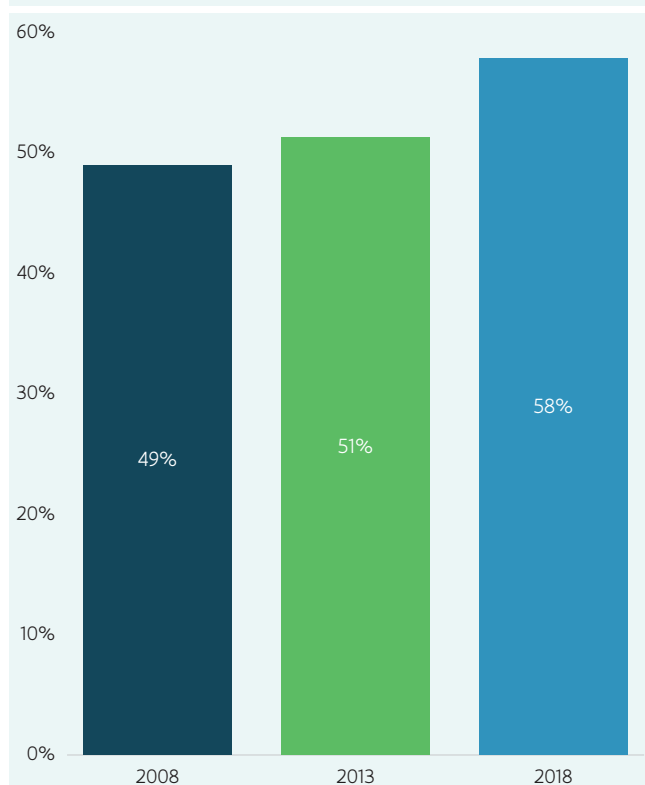
maar voor 6% van de gebouwen het geval. We observeren dus een stijging van 3% in de meest recente gebouwen van maximum vijf jaar oud. 20% van de schoolgebouwen werd gebouwd in de periode 1990-2013 en 47% van de schoolgebouwen werd gebouwd in de periode 1950-1989. 23% dateert van voor 1950 en is dus ouder dan 68 jaar. Als we de verschillende metingen naast elkaar vergelijken, merken we op dat het aandeel 'oude' gebouwen afneemt. In 2018-2019 dateert 49% van de gebouwen uit de periode vóór 1970. In 2013 bedroeg dit 57% en in 2008 59%.

Een volgende indicator 1.8.2 geeft informatie over de eerder uitgevoerde grote verbouwingen en renovaties van bestaande schoolgebouwen. Uit Figuur 3 blijkt dat voor 2018-2019 58% van de schoolgebouwen doorheen de jaren reeds een grote verbouwing of renovatie heeft ondergaan, tegenover 51% in 2013 en 49% in 2008. In vergelijking met 2008 en 2013, lijkt het gebouwenpark in 2018-2019 uit significant meer gebouwen te bestaan die ooit grondig werden verbouwd of gerenoveerd.³¹

Figuur 4 (IND 1.8.3) toont aan dat de kans op een grondige renovatie of verbouwing significant stijgt naarmate

31 $\chi^2(2)=24,203; p=0,000$.

FIGUUR 03 IND 1.8.2: PROPORITIE APARTE GEBOUWEN NAAR GROTE VERBOUWING OF RENOVATIE PLAATSGEVONDEN IN JAAR, IN %

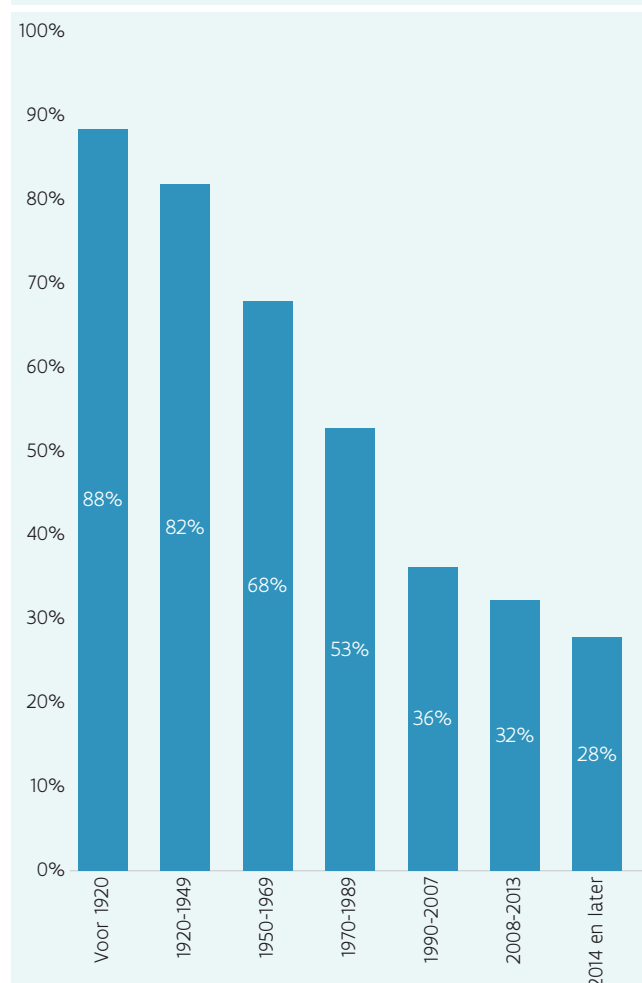

Nota: N=22240, zie ook Tabel-Figuur 03 in bijlage

gebouwen ouder worden.³² Gebouwen die dateren van voor 1920 hebben in 88% van de gevallen in de loop der jaren een grondige verbouwing of renovatie ondergaan. Voor de gebouwen van na de Tweede Wereldoorlog bedraagt dit percentage respectievelijk 68% voor de gebouwen uit de jaren 1950 en 1960 en 53% voor de gebouwen uit de jaren 1970 en 1980. Van de gebouwen uit de periode 1990-2007, heeft 36% een grondige verbouwing of renovatie ondergaan. Dit is ook het geval voor 32% van de gebouwen die dateren van 2008 tot 2013. Opvallend is dat er volgens de respondenten bij 28% van de gebouwen die de laatste vijf jaar werd gebouwd ook sprake is van een grote verbouwing of renovatie.

32 $\chi^2(6)=896,086; p=0,000$

FIGUUR 04 IND 1.8.3: PROPORITIE APARTE GEBOUWEN NAAR BOUWPERIODE EN GROTE VERBOUWING OF RENOVATIE PLAATSGEVONDEN IN 2018 %

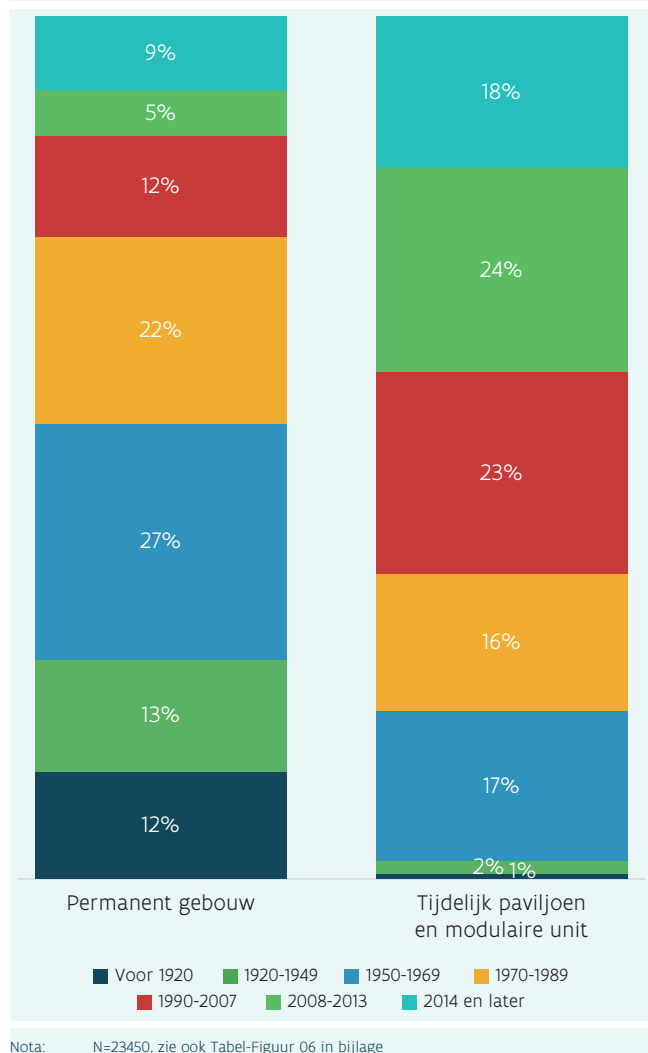
Nota: N=4164, zie ook Tabel-Figuur 04 in bijlage

4.1.1.3 Gebouwtypes

Figuur 5 geeft informatie over het type gebouw (IND 1.9.1), namelijk of het om een (1) permanent gebouw of (2) een tijdelijk paviljoen / modulaire unit³³ gaat. Uit de tabel blijkt dat het overgrote deel van de schoolgebouwen uit 2018 permanente gebouwen zijn (90%) terwijl het bij 10% om tijdelijke paviljoenen en modulaire units gaat. Het aandeel tijdelijke paviljoenen en modulaire units is met 1% gestegen ten opzichte van 2013. Deze lichte stijging is mogelijks een gevolg van de capaciteitsinvesteringen die in de beginperiode (2011-2014) vooral via modulaire units verliepen. Er is zo goed als geen wijziging ten opzichte van 2013.

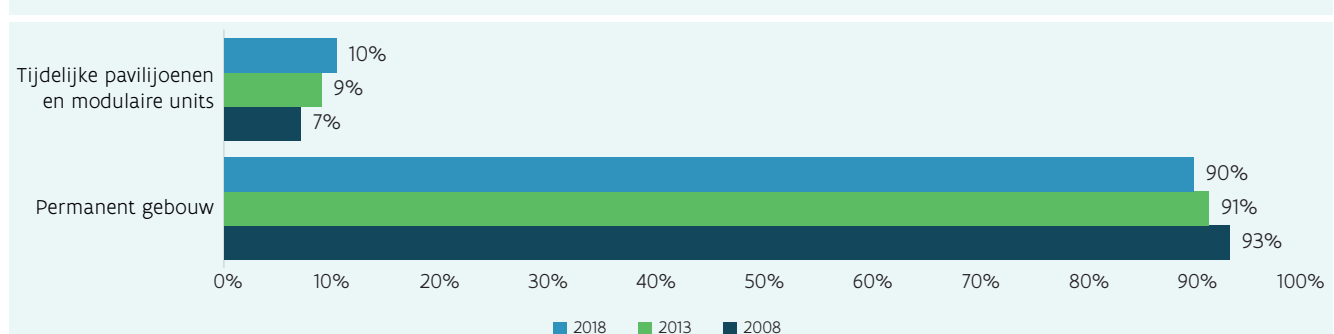
Figuur 6 toont de samenhang tussen gebouwtipe en de ouderdom van de gebouwen. Voor beide gebouwtypes stellen we vast dat het gebouwenpark zich gedurende de laatste vijf jaar heeft vernieuwd (9% van de permanente gebouwen en 18% van de tijdelijke paviljoenen en modulaire units dateert van na 2014). Verder stellen we vast dat in de drie golven (2008, 2013 en 2018-2019) de tijdelijke paviljoenen en units voor het grootste deel in de meer recente bouwperiodes zijn gebouwd. Dit is te wijten aan hun beperkte levensduur en tijdelijk karakter. Hoewel er wel degelijk tijdelijke units vervangen lijken te worden, blijft 20% dateren van voor 1970, terwijl 16% gebouwd werd tussen 1970 en 1989 (telling 2018-2019). Heel wat van deze constructies hebben blijkbaar een permanent karakter gekregen. We observeren wel een daling van het aantal recente tijdelijke paviljoenen en modulaire units. In 2013 bedroeg het aantal recente tijdelijke paviljoenen en modulaire units 24%, in 2018 bedraagt dit 18%.

FIGUUR 06 IND 1.9.2: PROPORTIE APARTE GEBOUWEN NAAR GEBOUWTYPE, JAAR EN BOUWPERIODE, IN %

33 Containerklas.

FIGUUR 05 IND 1.9.1: PROPORTIE APARTE GEBOUWEN NAAR GEBOUWTYPE EN JAAR, IN %

4.1.1.4 Type eigendomsrechten

In 2018-2019 was 59% van het gebouwenpark in eigendom, 37% was in gebruik onder de vorm van zakelijk recht en 5% werd gehuurd. In vergelijking met 2013 zien we een significante stijging van eigendom met 13 procentpunten, ten nadele van zakelijke rechten.³⁴ Het aandeel gehuurde gebouwen is vrijwel stabiel gebleven.

In de vorige paragraaf bekeken we de globale situatie, maar als we dit verder verfijnen naar het gebouwtype levert dit het volgende beeld op. De vorige edities van de schoolgebouwenmonitor toonden aan dat permanente gebouwen vooral via zakelijk recht werden verworven. In 2018 blijkt dit vooral via eigendom te zijn. Zowel bij permanente gebouwen als bij tijdelijke paviljoenen en modulaire units zien we vooral eigendom (Figuur 8, IND 1.10.2), Eigendom is toegenomen ten nadele van zakelijke rechten. Huur blijft ongeveer stabiel.

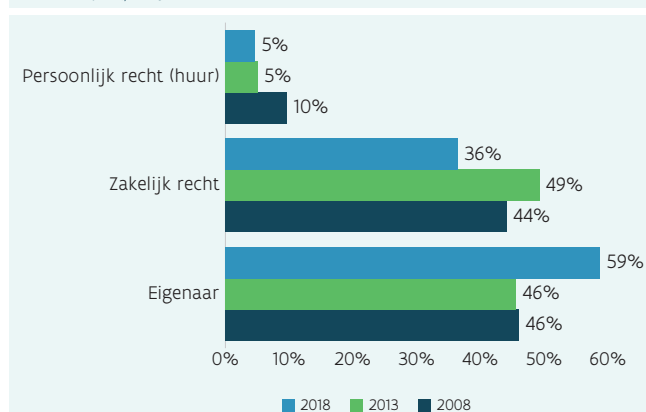
4.1.1.5 Energiemaatregelen

Indicator 1.11.1 peilt naar de aanwezigheid van energiezuinigheidsmaatregelen in het Vlaamse schoolgebouwenpark (Figuur 9). Dubbele beglazing (minstens) is de meest toegepaste energiezuinigheidsmaatregel in 2018-2019 (68%). De tweede meest doorgevoerde maatregel is de plaatsing van thermostatische kranen (53%), gevolgd door hoogrendementsketels (50%) en isolatie van daken (45%). De maatregelen die het minst werden toegepast in 2018 zijn zonnepanelen (10%) en mechanisch ventilatiesysteem zonder warmterecuperatie (15%).³⁵

³⁴ $X^2(4)=487,48; P=0,000$

³⁵ Tabel-Figuur 09 in bijlage toont een relatief hoog aandeel vestigingsplaatsen waarvoor men niet weet of er een maatregel werd doorgevoerd. Dit geldt vooral voor maatregelen die te maken hebben met isolatie.

FIGUUR 07 IND 1.10.1: PROPORTIE APARTE GEBOUWEN NAAR EIGENDOMSVERHOUDINGEN EN JAAR, IN %

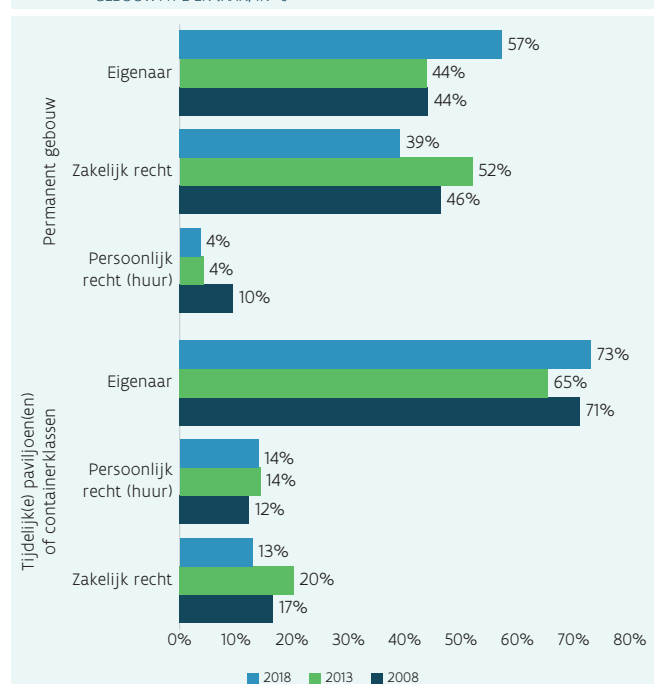
Nota: N=24641, zie ook Tabel-Figuur 07 in bijlage

In vergelijking met 2013 zien we vooral een kleine stijging in de toepassing van de energiezuinige maatregelen, behalve bij thermostatische kranen (status quo) en de isolatie van leidingen. Op vlak van isolatie van leidingen zien we een daling van 3 procentpunten in vergelijking met 2013. Dit kan te maken hebben met een foutieve perceptie of kennis door onwetendheid bij de respondent.

De mate waarin de maatregelen inzake isolatie van daken en vloeren worden toegepast blijkt nauwelijks geëvolueerd te zijn in vergelijking met 2013.

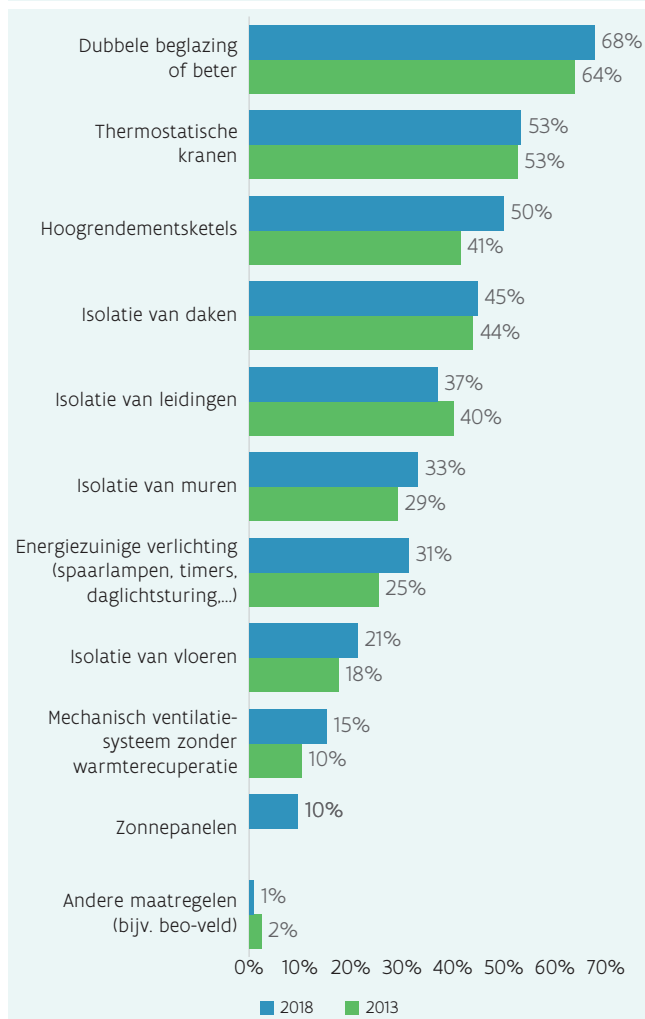
De sterkste toename zien we in het gebruik van hoogrendementsketels (stijging van 9%) en in de toepassing van energiezuinige verlichting (stijging van 6%). Dit kan verklaard worden via twee redenen. Op een bepaald moment zijn verwarmingsketels aan vervanging toe. Inmiddels is er ook veel geëvolueerd in de ontwikkeling en productie van verwarmingsketels, in de richting van hoogrendementsketels. De schoolgebouwen die een nieuwe ketel moeten installeren gaan als het ware automatisch een hoogrendementsketel aankopen. De voorbije jaren zien we ook een sterke mate van informering en sensibilisering door verschillende partijen zoals overheids- en milieuorganisaties. Beide redenen kunnen de stijging verklaren. De oorzaak van de stijging in energiezuinige verlichting kunnen we vinden in het feit dat het een laagdrempelige energiezuinigheidsmaatregel is. Energiezuinige verlichting kan vrij eenvoudig tegen een

FIGUUR 08 IND 1.10.2: PROPORTIE APARTE GEBOUWEN NAAR EIGENDOMSVERHOUDINGEN, GEBOUWTYPE EN JAAR, IN %

Nota: N=24426, zie ook Tabel-Figuur 08 in bijlage

FIGUUR 09 IND 1.11.1: PROPORTIE APARTE GEBOUWEN NAAR AANWEZIGHEID VAN ENERGIEZUINIGHEIDSMATREGELEN, TYPE MAATREGEL EN JAAR, IN %

Nota: zie ook Tabel-Figuur 09 in bijlage

relatief lage kostprijs toegepast worden.³⁶

Vervolgens bekijken we de aanwezigheid van energiezuinigheidsmaatregelen volgens bouwjaar. Energiezuinigheidsmaatregelen blijken meer aanwezig te zijn in recente gebouwen (Figuur 10). In de gebouwen die na 2014 zijn gerealiseerd, worden de meeste energiezuinigheidsmaatregelen bij de grote meerderheid van de gebouwen toegepast. We observeren bovendien duidelijk meer toepassing van energiezuinige maatregelen ten opzichte van gebouwen die in de periode 2008-2013 werden gebouwd.

We zien een duidelijk verschil in toepassing van volgende energiemaatregelen bij gebouwen die dateren van voor 1990 in vergelijking met gebouwen die dateren vanaf

1990: isolatie van muren, isolatie van daken, isolatie van leidingen, isolatie van vloeren. In de eerste groep is er relatief weinig sprake van de aanwezigheid van deze energiezuinige maatregelen terwijl in de tweede groep er een beduidend sterkere aanwezigheid is van deze energiezuinige maatregelen. We zien voor alle maatregelen een afnemende aanwezigheid naarmate de gebouwen ouder zijn, maar in de oudste gebouwen zien we de aanwezigheid van de meeste maatregelen licht stijgen. Dit kan verklaard worden door de werken en verbouwingen die in een (recent) verleden in de gebouwen zijn uitgevoerd.

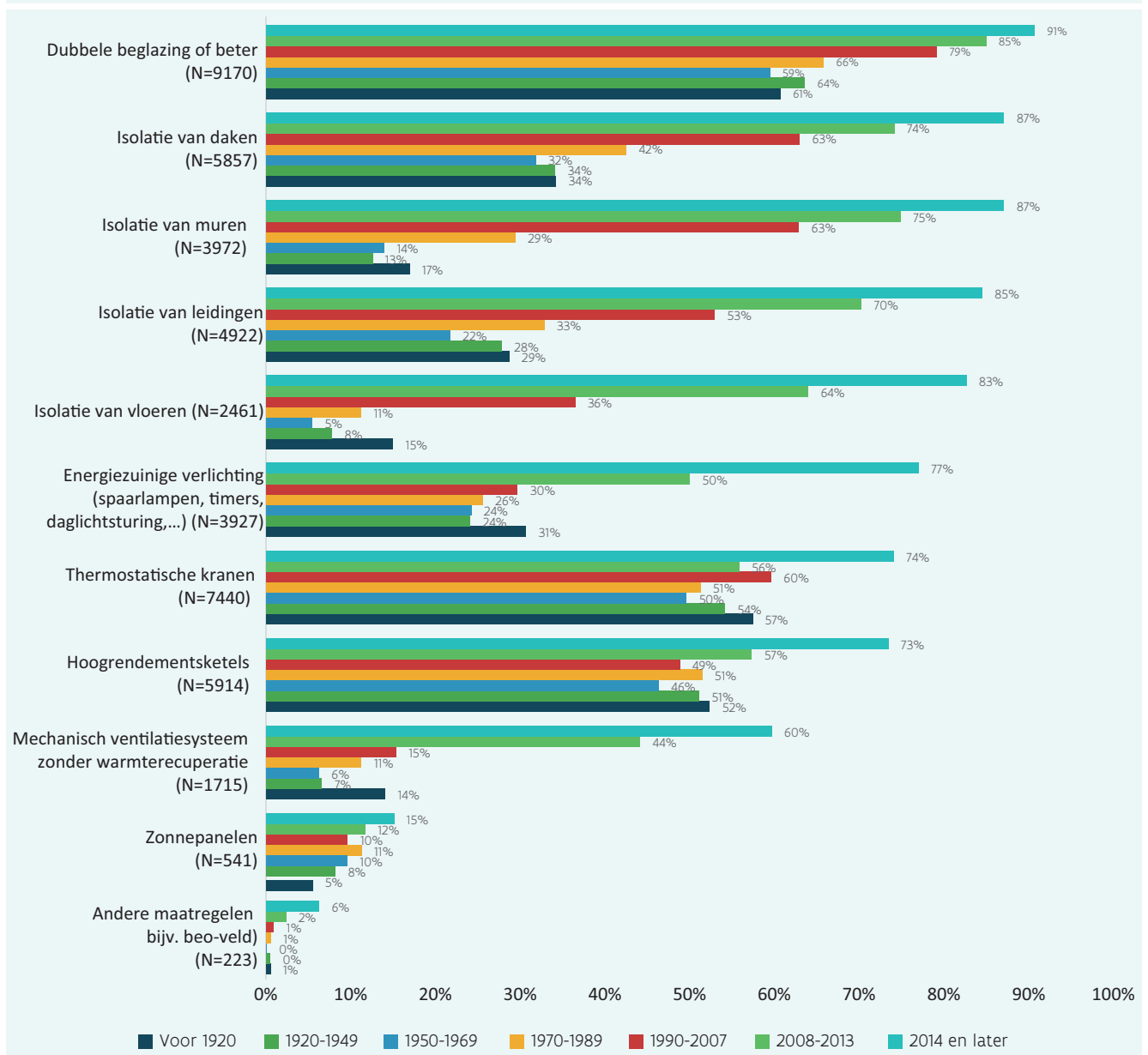
Opmerkelijk is dat we nog hogere percentages inzake aanwezigheid van bepaalde energiezuinigheidsmaatregelen hadden verwacht bij recente gebouwen. Immers bepaalde maatregelen zijn verplicht in nieuwbouw dankzij een strenger wordende regelgeving die de voorbije jaren al geleidelijk aan werd doorgevoerd. In zowel Vlaanderen als Brussel zijn er energieprestatieregelgevingen van kracht. Ze stellen eisen naar energieprestatie en binnenklimaat (EPB-eisen) bij nieuwbouw of grondige renovatiewerken. Er gelden eisen op het vlak van thermische isolatie (U- en R-waarden), energieprestatie (E-peil), binnenklimaat (minimale ventilatievoorzieningen) en hernieuwbare energie. Ook schoolgebouwen vallen onder deze regelgevingen. Het feit dat dubbele beglazing 'slechts' in 91% van de recente gebouwen aanwezig is, in plaats van 100%, doet vermoeden dat de respondent hier niet goed van op de hoogte was. Dit voorbeeld toont de nadelen aan van zelfrapportering of rapportering volgens de perceptie van de respondent.

Bekijken we deze gegevens naar het type eigendomsrecht, dan stellen we vast dat ongeveer de helft van de energiezuinige maatregelen, zoals isolatie van muren, leidingen, vloeren en het gebruik energiezuinige verlichting, het meest worden toegepast in gehuurde gebouwen. Dit kan verklaard worden door de strengere voorwaarden voor verhuur inzake energiezuinigheid. De verhuur van een gebouw gaat vandaag gepaard met de aflevering van een energieprestatiecertificaat zodat de huurder weet hoe energiezuinig het gebouw is en eisen zoals verplichte dakisolatie en minstens dubbele beglazing.

³⁶ Beo-veld verwijst naar een manier om met energie uit de bodem te koelen of verwarmen.

FIGUUR 10 IND 1.11.2: PROPORTIE APARTE GEBOUWEN WAAR ENERGIEZUINIGHEIDSMATREGEEL AANWEZIG IS, NAAR TYPE MATREGEEL EN BOUWJAAR, 2018-2019, IN %

Nota: zie ook Tabel-Figuur 10 in bijlage

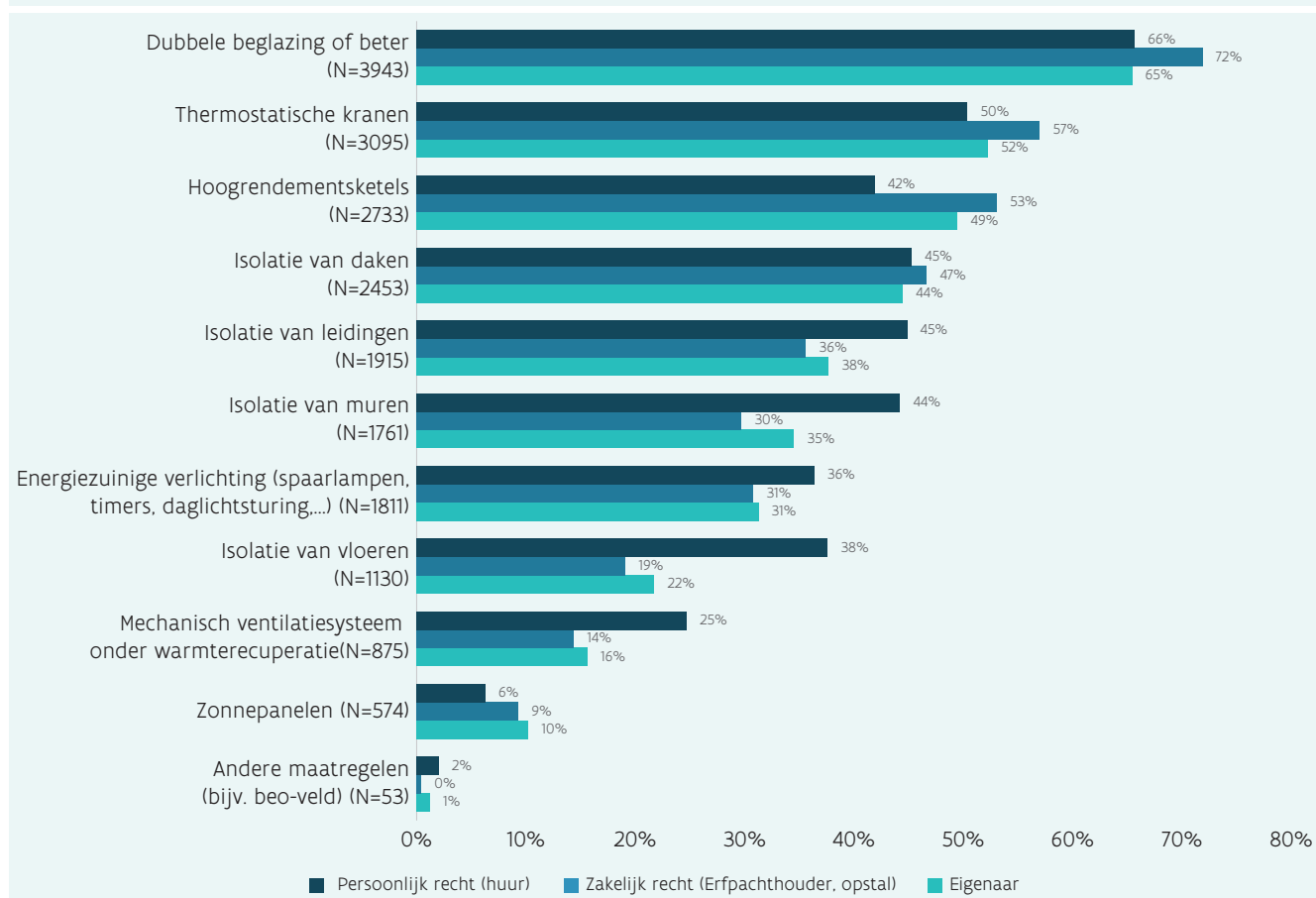
Bepaalde maatregelen zijn het meest aanwezig in gebouwen met zakelijk recht (dubbele beglazing of meer, dakisolatie, thermostatische kranen en hoogrendementsketels).³⁷

Het verschil op vlak van isolatie van vloeren en muren is kleiner en bedraagt 5 procentpunten.

Indicator 1.11.4 (Figuur 12) geeft de aanwezigheid van energiezuinige maatregelen weer naar bouwtype. Uit de cijfers blijkt dat de maatregelen frequenter voorkomen in permanente gebouwen dan in tijdelijke paviljoenen of modulaire units. Vaak gaat het om een groot verschil.

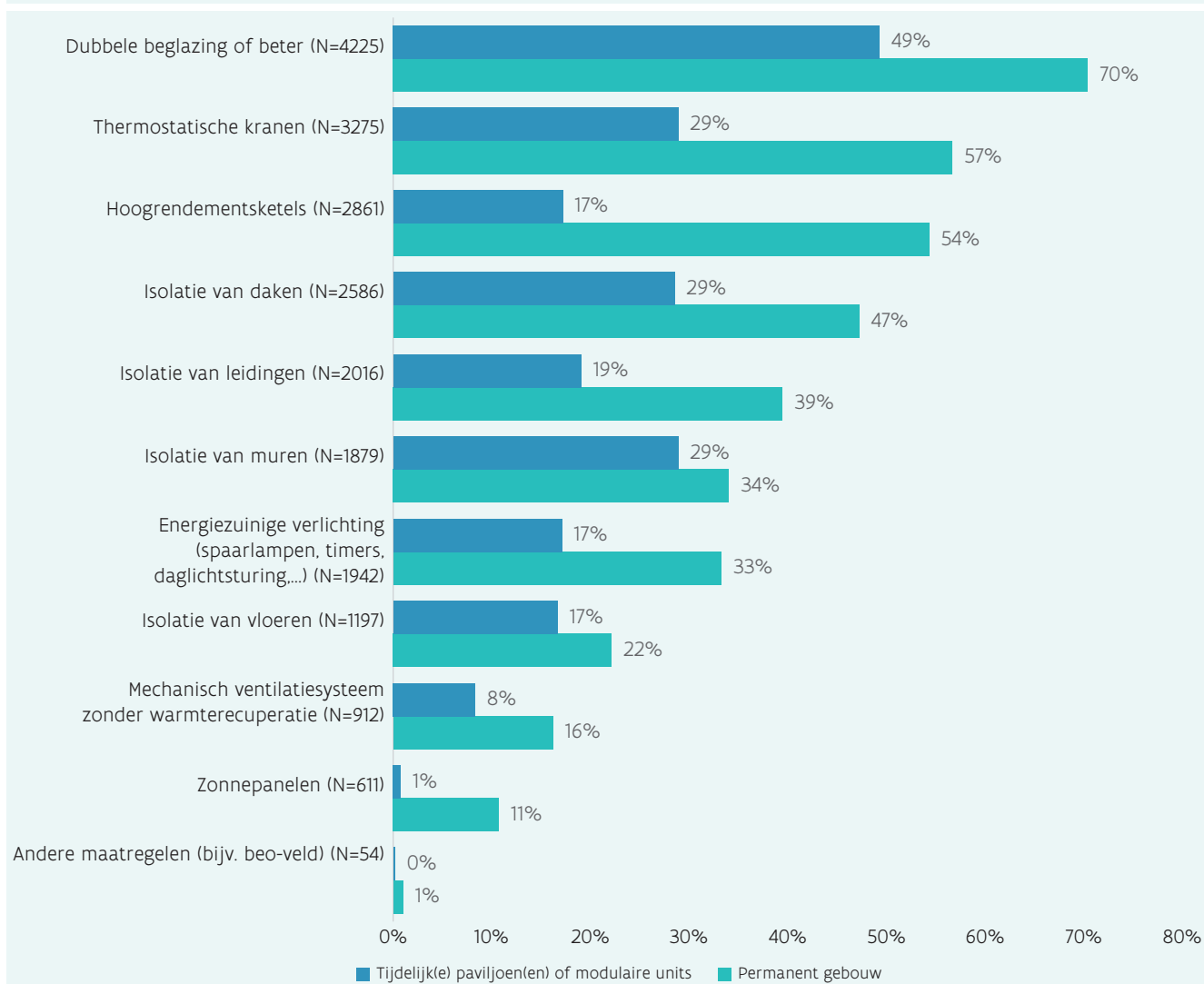
³⁷ In de figuur zien we bij 'andere maatregelen' bijvoorbeeld beo-veld. Dit betekent 'boorgaten energieopslag'. Het is een manier om met energie uit de bodem te koelen of verwarmen. BEO staat voor boorgaten energieopslag.

FIGUUR 11 IND 1.11.3 PROPORТИE APARTE GEBOUWEN WAAR ENERGIEZUINIGHEIDMAATREGEL AANWEZIG IS, NAAR TYPE MAATREGEL EN TYPE EIGENDOMSVERHOUDING, 2018-2019, IN %

Nota: zie Tabel-Figuur 11 in bijlage

FIGUUR 12 IND 1.11.4 PROPORITIE APARTE GEBOUWEN WAAR ENERGIEZUINIGHEIDMAATREGEL AANWEZIG IS, NAAR TYPE MAATREGEL EN GEBOUWTYPE, 2018-2019, IN %

Nota: zie Tabel-Figuur 12 in bijlage

4.1.2 Bruikbaarheid op gebouwniveau

De algemene bruikbaarheid van de aparte gebouwen op vestigingsplaatsen is het eerste perspectief van waaruit we de kwaliteit van het onderwijspatrimonium in kaart brengen. Bruikbaarheid verwijst naar of de gebouwen effectief gebruikt kunnen worden voor de doelstelling(en) die ze beogen, met name onderwijsactiviteit.

Figuur 13 toont dat in 2018-2019 24% van de aparte schoolgebouwen werd beoordeeld als onvoldoende of volstrekt onvoldoende bruikbaar. 27% van de gebouwen werd als middelmatig bruikbaar geëvalueerd en 50% werd als voldoende of zeker voldoende geëvalueerd. De helft van de aparte gebouwen kan dus (zeker) aan de algemene verwachtingen van directies voldoen. Voor bijna één vierde van het gebouwenpark is dit (zeker) niet het geval.

We observeren in 2018-2019 een lichte stijging van onvoldoende (+3% t.o.v. 2013) en een lichte daling (-4% t.o.v. 2013) van de gebouwen die als voldoende werden beoordeeld.³⁸

Figuur 14 toont de samenhang tussen bruikbaarheid en ouderdom (2018-2019). De verschillen in proportie aparte gebouwen naar algemene bruikbaarheid en bouwjaar zijn significant.³⁹ We stellen vast dat het aandeel positief beoordeelde schoolgebouwen duidelijk toeneemt naarmate ze recenter gebouwd zijn, terwijl het aandeel negatief beoordeelde gebouwen afneemt. 84% van de gebouwen die de voorbije vijf jaar werden gerealiseerd, krijgt een positieve beoordeling. Dit is het dubbele van de gebouwen die van vóór 1970 dateren en ook beduidend meer dan de gebouwen die gebouwd werden in de periode 1990-2013.

38 $\chi^2(8)=38,642$; $p=0,000$

39 $\chi^2(28)=1013,265$; $p=0,000$

33% van de gebouwen die dateren van vóór 1920, wordt negatief beoordeeld, terwijl dit voor gebouwen na 2014 'slechts' 6% is.

Als we de samenhang bekijken tussen bruikbaarheid en periode van verbouwing of renovatie (2018-2019), komen we tot gelijkaardige conclusies: schoolgebouwen die recent werden gerenoveerd of verbouwd krijgen een betere beoordeling dan gebouwen die tientallen jaren geleden of helemaal niet werden verbouwd of gerenoveerd. We stelden reeds vast dat 42% van de schoolgebouwen nooit een grondige verbouwing of renovatie onderging (zie Figuur 3). Deze gebouwen scoren vrij gemiddeld op vlak van bruikbaarheid en benaderen de scores die op het globale gebouwenpark van toepassing zijn (zie Figuur 15).⁴⁰

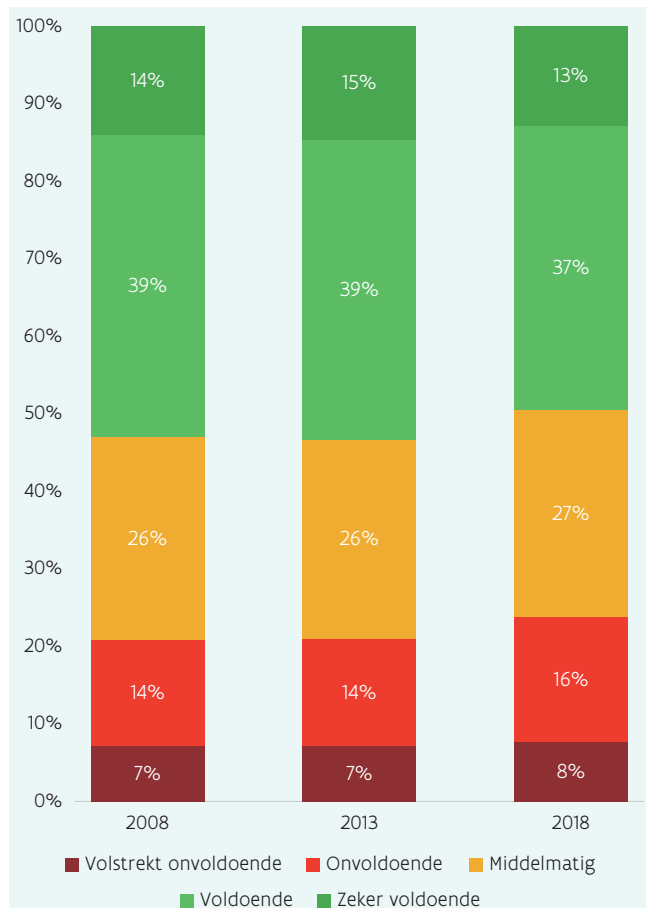
Een analyse van de samenhang van de bruikbaarheid van de gebouwen met het bouwtype toont dat in 2018-2019 53% van de permanente gebouwen als voldoende

bruikbaar wordt geëvalueerd. Tijdelijke paviljoenen en modulaire units krijgen een minder goede beoordeling (25% voldoende bruikbaar). (Figuur 16, IND 1.12.4). Ten opzichte van 2008 en 2013 zien we dat de bruikbaarheid van tijdelijke paviljoenen en modulaire units positief is geëvolueerd. Er is een kleine negatieve evolutie waarneembaar in de bruikbaarheid van permanente gebouwen.

Als we de tijdelijke paviljoenen en modulaire units bekijken (Figuur 17), concluderen we ook hier een significante samenhang tussen ouderdom van paviljoenen en hun bruikbaarheid voor onderwijs.⁴¹ Van de paviljoenen en modulaire units die na 2014 werden gebouwd, krijgt meer dan de helft de beoordeling (zeker) voldoende bruikbaar. Slechts 3% van de tijdelijke paviljoenen of modulaire units na 2014, wordt als volstrekt onvoldoende bruikbaar beoordeeld en 16% als onvoldoende bruikbaar. Voor de tijdelijke paviljoenen en modulaire units die gebouwd werden tussen 2008 en 2013 is 28% voldoende bruikbaar en ligt het percentage onvoldoende tot volstrekt onvoldoende bruikbaar hoger. De bruikbaarheid daalt naargelang de ouderdom van de tijdelijke paviljoenen of modulaire units.

40 $\chi^2(20)=429,503; P=0,000$

FIGUUR 13 IND 1.12.1 PROPORTIE APARTE GEBOUWEN NAAR ALGEMENE BRUIKBAARHEID EN JAAR, IN %

Nota: N=25941, zie Tabel-Figuur 13 in bijlage

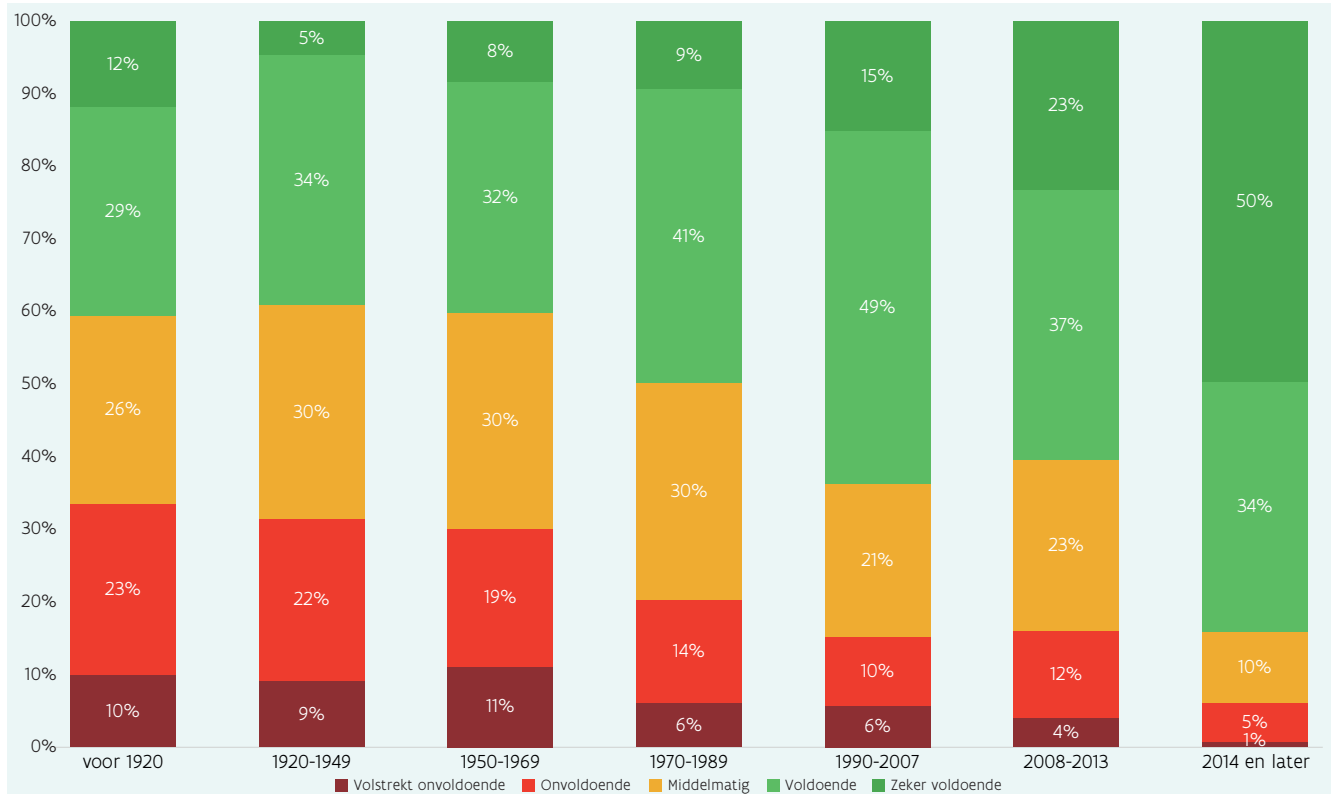
4.1.3 Aanwezigheid, bruikbaarheid en bezetting van ruimte of lokalen

Figuur 18 toont per lokaaltipe de proportie vestigingsplaatsen waar dit type beschikbaar is en of het lokaal (of de ruimte) noodzakelijk is. We zien een basiskern van lokalen die zich op meer dan 80% van de vestigingen situeren. Het gaat om leslokalen, sanitaire voorzieningen, een speelplaats, een administratief lokaal en bergruimte. Deze kern wordt aangevuld met andere hoofdfuncties zoals refters, een lokaal voor het personeel (bijvoorbeeld leraars- of vergaderlokaal), lokalen voor onderwijsondersteuning, turnzalen, lokalen voor gespecialiseerde vakken en groepsruimtes zoals een polyvalente zaal. Deze lokalen vinden we op meer dan de helft van de vestigingsplaatsen terug. Tenslotte zijn er ook ruimtes die op minder dan de helft van de vestigingsplaatsen aanwezig zijn: klaslokaal van de toekomst⁴², een biblio- of mediatheek, paramedische lokalen, sportvelden, leef- en ontspanningsruimtes, slaap- en rustruimtes en zwembaden. Voor enkele van deze laatste types moeten we er wel rekening mee houden dat deze eerder tot de typologie behoren van minder frequent voorkomende instellingen, zoals het buitengewoon onderwijs of internaten.

41 $\chi^2(24)=112,944; P=0,000$

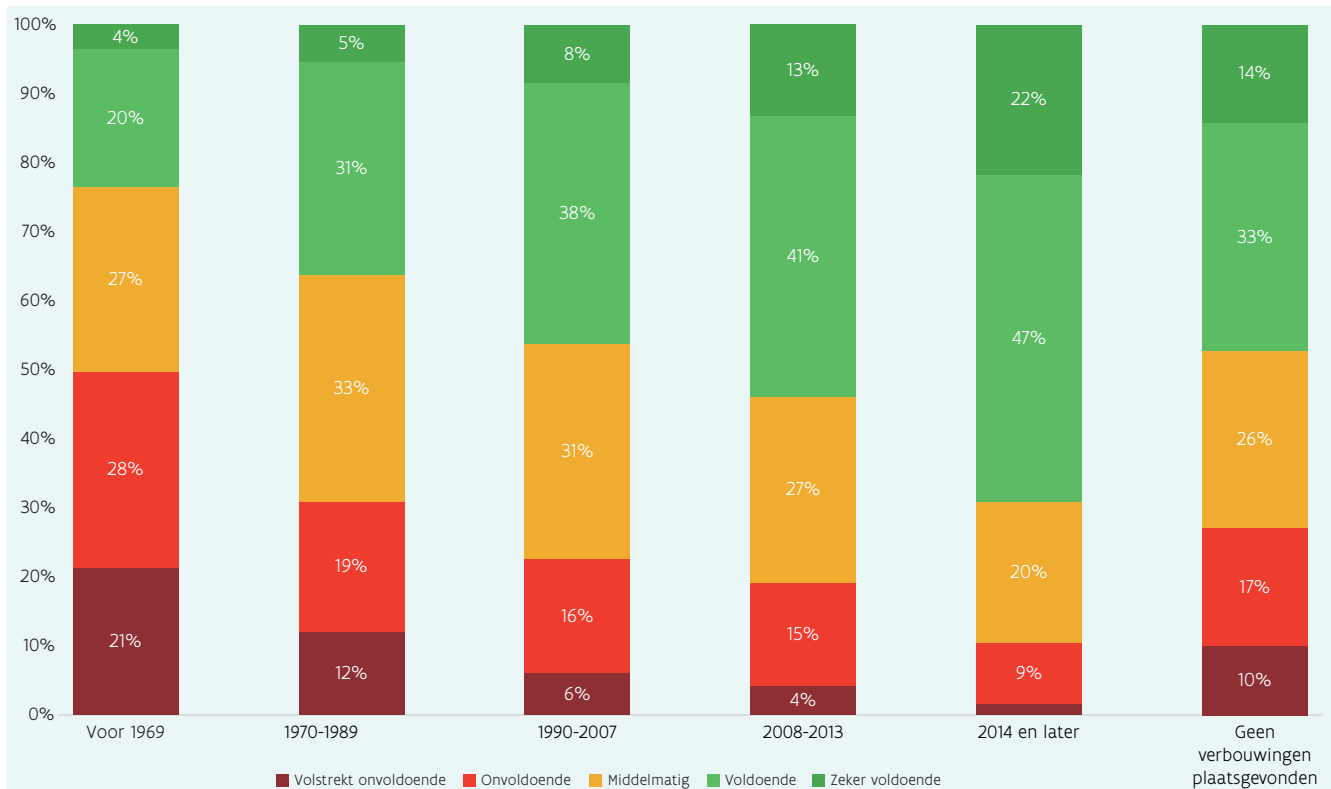
42 Het klaslokaal van de toekomst of 'future classroom' is een lokaal waar technologie wordt gebruikt en uitgetest in een levensechte leersituatie.

FIGUUR 14 IND 1.122 PROPORТИE APARTE GEBOUWEN NAAR ALGEMENE BRUIKBAARHEID EN BOUWJAAR, 2018-2019, IN %

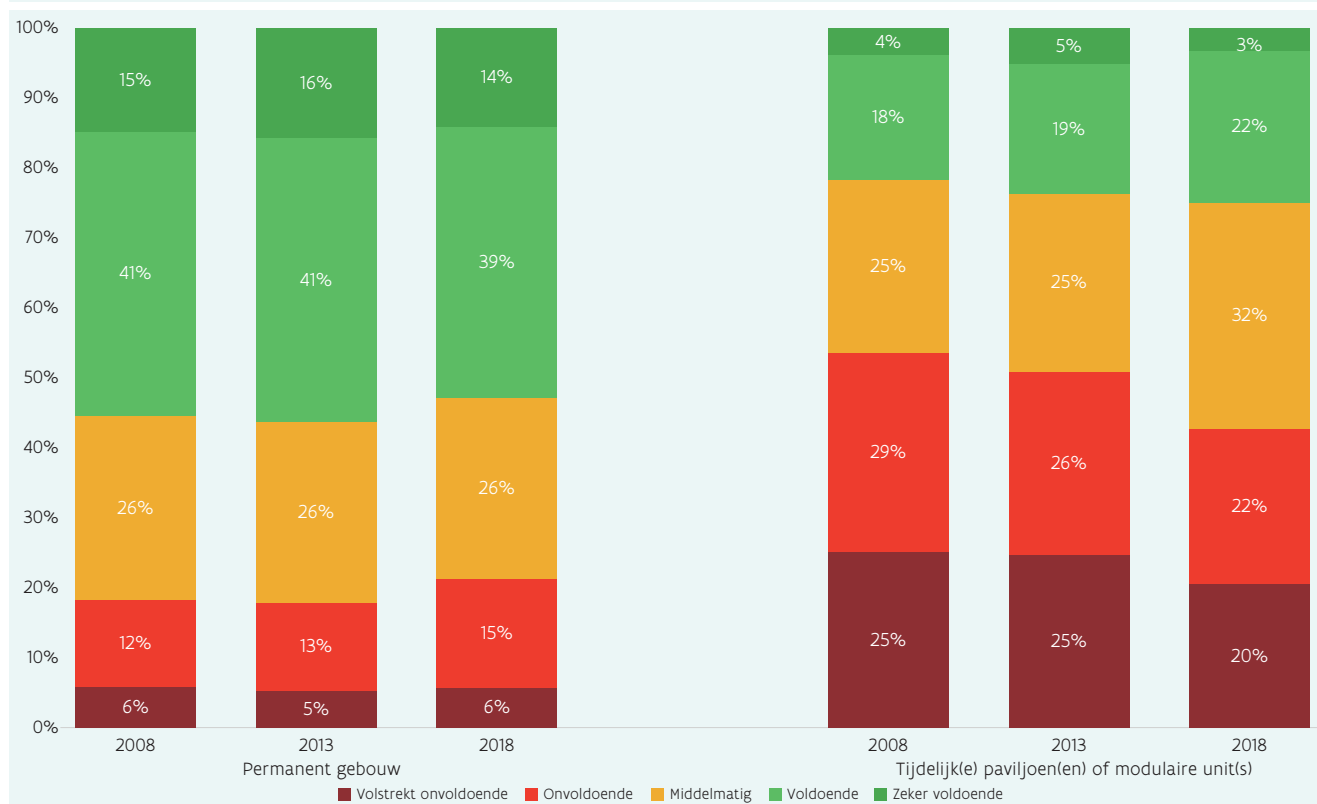
Nota: N=5448, zie Tabel-Figuur 13 in bijlage

FIGUUR 15 IND 1.123 PROPORТИE APARTE GEBOUWEN NAAR VERBOUWPERIODE EN ALGEMENE BRUIKBAARHEID, 2018-2019, IN %

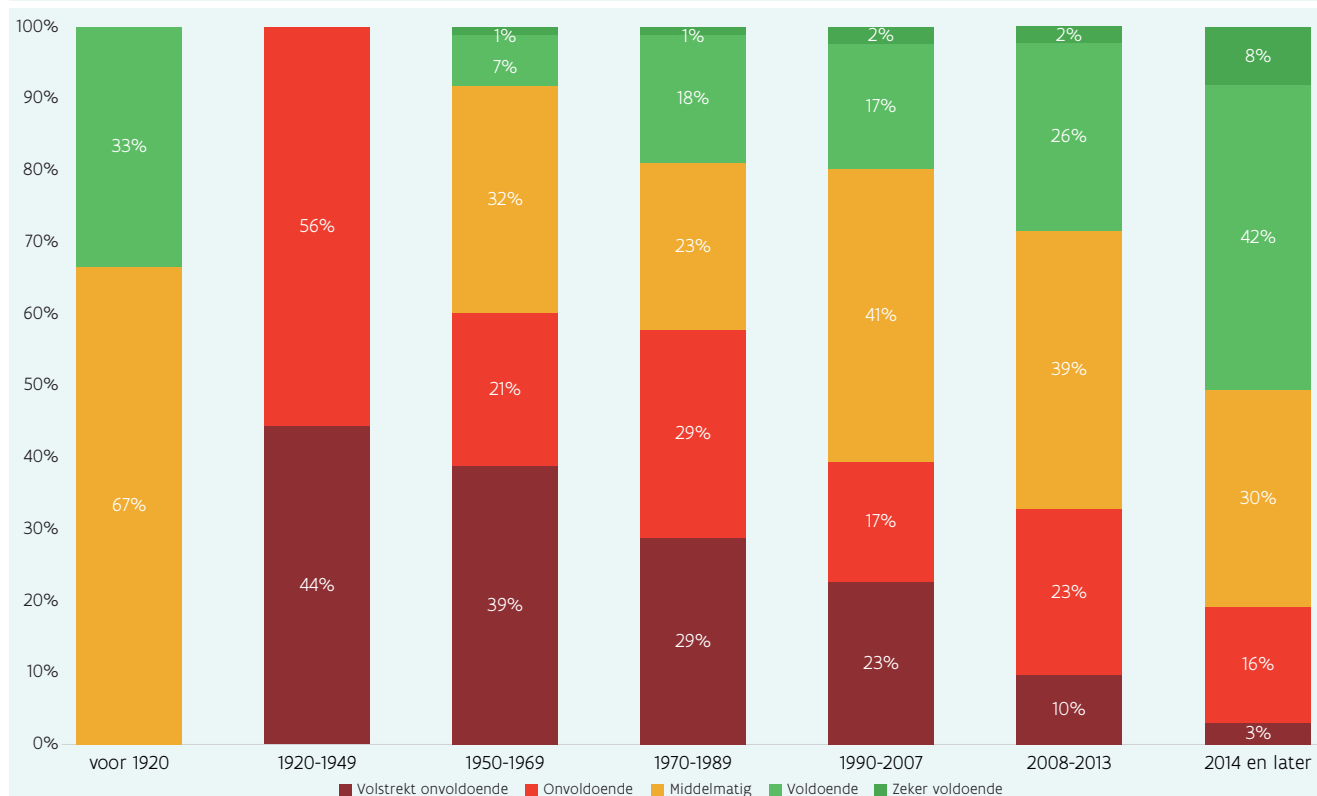
Nota: N=5837, zie Tabel-Figuur 15 in bijlage

FIGUUR 16 IND 1.12.4 PROPORTIE APARTE GEBOUWEN NAAR GEBOUWTYPE, JAAR EN ALGEMENE BRUIKBAARHEID IN %

Nota: N=25611, zie Tabel-Figuur 16 in bijlage

FIGUUR 17 IND 1.12.5 PROPORTIE PAVILJOENEN OF UNITS NAAR BOUWPERIODE EN ALGEMENE BRUIKBAARHEID, 2018-2019, IN %

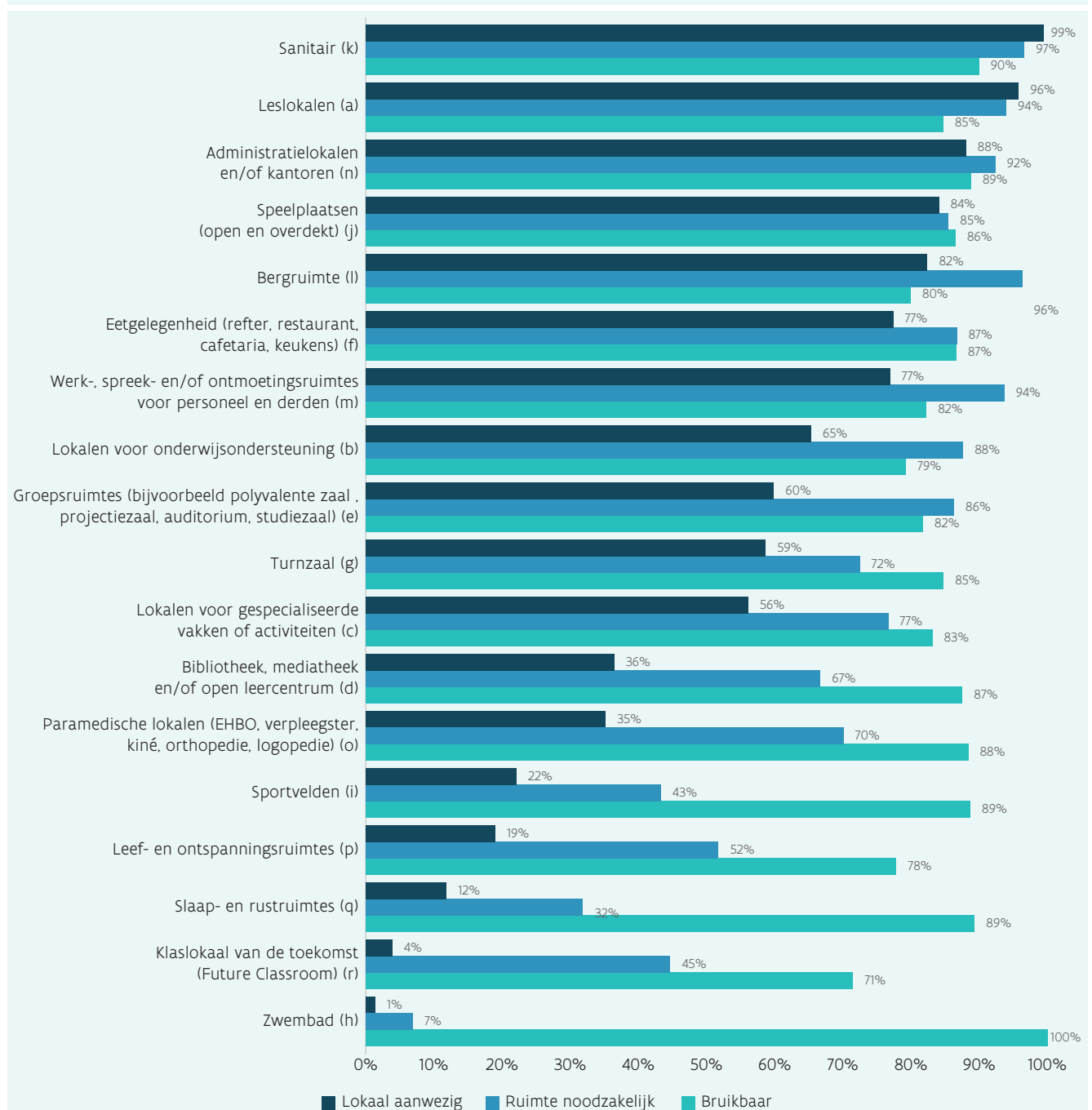

Nota: N=565, zie Tabel-Figuur 17 in bijlage

Wanneer we nagaan in welke mate scholen de verschillende ruimtes nodig achten in 2018-2019, observeren we de grootste discrepanties tussen aanwezigheid en noodzakelijkheid voor klaslokaal van de toekomst, paramedische lokalen, leef- en ontspanningsruimtes en bibliotheek, mediatheek en/of open leercentrum. Deze verschillen duiden op een grotere nood in verhouding tot de effectieve aanwezigheid van het type ruimte. Zo vindt 45% van

de vestigingsplaatsen dat een klaslokaal van de toekomst nodig is, terwijl dit type lokaal slechts in 4% van de vestigingsplaatsen aanwezig is. We zien ook een duidelijke discrepantie bij groepsruimtes, lokalen voor onderwijsondersteuning, sportvelden en lokalen voor gespecialiseerde vakken. De nood aan een bepaald type lokaal betekent niet noodzakelijk dat elke vestigingsplaats over de specifieke ruimte moet of kan beschikken. Dit kan infrastructureel

FIGUUR 18 IND 1.13.1 PROPORTE VESTIGINGSPLAATSEN NAAR AANWEZIGHEID VAN RUIMTE PER TYPE RUIMTE, 2018-2019, IN %
 IND 1.13.2 PROPORTE VESTIGINGSPLAATSEN NAAR NOODZAKELIJKHEID VAN RUIMTE PER TYPE RUIMTE, 2018-2019, IN %
 IND 1.13.3 PROPORTE VESTIGINGSPLAATSEN NAAR BRUIKBAARHEID VAN RUIMTE PER TYPE, 2018-2019, IN %

Nota: zie Tabel-Figuur 18A en 18B in bijlage

bijvoorbeeld onmogelijk zijn omwille van een gebrek aan ruimte. De betreffende ruimtes kunnen gedeeld worden via openstelling van andere infrastructuur. Hier gaan we in sectie 4.3 verder op in wanneer we het aspect 'gebruik' van de onderwijsinfrastructuur bespreken.

Figuur 18 toont ook per type ruimte of de ruimte in 2018-2019 voldoende bruikbaar is voor het functioneren (IND 1.13.3). We stellen vast dat de percentages bruikbaarheid van de verschillende type ruimtes hoog liggen. Het klaslokaal van de toekomst, leef- en ontspanningsruimtes, lokalen voor onderwijsondersteuning en bergruimte worden het vaakst als onvoldoende bruikbaar beoordeeld. We merken hierbij wel op dat het gaat om een beperkte mate onvoldoende gezien deze types ruimte als voldoende bruikbaar worden beoordeeld in 71% tot 80% van de vestigingsplaatsen.

Wat betreft de bezetting van de ruimtes in 2018-2019 (IND 1.13.4, Figuur 19), stellen we vast dat op 60% van de vestigingsplaatsen de gewone leslokalen volledig bezet zijn. Op 26% van de vestigingsplaatsen zijn ze overbezet of heeft men acuut plaatsgebrek. Op 87% van de vestigingsplaatsen zijn gewone leslokalen dus volledig of overbezet. Op 12% van de vestigingsplaatsen blijken de leslokalen niet volledig bezet en op 2% is er leegstand. Ook voor de meeste andere type ruimtes wordt aangegeven dat deze in de meeste gevallen volledig of zelfs overbezet zijn. Dit is vooral zo bij administratielokalen en burelen, bergruimtes, sanitair, eetgelegenheden en turnzalen. Overbezetting en acuut plaatsgebrek blijkt een probleem dat bij vrijwel elk type ruimte voorkomt. Voor de bergruimtes, eetgelegenheden en turnzalen blijkt dit het geval te zijn op minstens 30% van de vestigingsplaatsen. De ruimtes waar nog het meest vrije ruimte beschikbaar is zijn bibliotheken, groepsruimtes, sportvelden en paramedische lokalen. Niet toevallig gaat het om ruimtes met een specifieke functie waarvan verwacht wordt dat ze slechts voor bepaalde activiteiten of in bepaalde omstandigheden worden bezet. Bovenstaande resultaten liggen in lijn met de resultaten van de schoolgebouwenmonitor in 2013.

4.1.4 Dimensies en criteria van kwaliteit

4.1.4.1 Veiligheid en hygiëne

Met betrekking tot IND 1.14.1 (Figuur 20) bespreken we voor 2018-2019 eerst de algemene beoordeling voor veiligheid en hygiëne op de vestigingsplaats: 'de veiligheid en hygiëne in de gebouwen is over het algemeen goed'. Op 73% van de vestigingsplaatsen is er grotendeels of volledig

aan de algemene veiligheid van de gebouwen voldaan. Op 6% van de vestigingsplaatsen is er niet of in geringe mate aan de algemene veiligheid van de gebouwen voldaan. Deze resultaten zijn significant verschillend van de metingen in 2008 en 2013. In 2008 werd er in 60% grotendeels of volledig aan de algemene veiligheid van de gebouwen voldaan. In 2013 was dit het geval voor 64% van de vestigingsplaatsen. In 2008 en 2013 werd er in 11% van de vestigingsplaatsen niet of in geringe mate aan de algemene veiligheid van de gebouwen voldaan. We merken in 2018 een duidelijke verbetering op in de beoordeling van de algemene veiligheid van de schoolgebouwen ten opzichte van de metingen in 2008 en 2013.

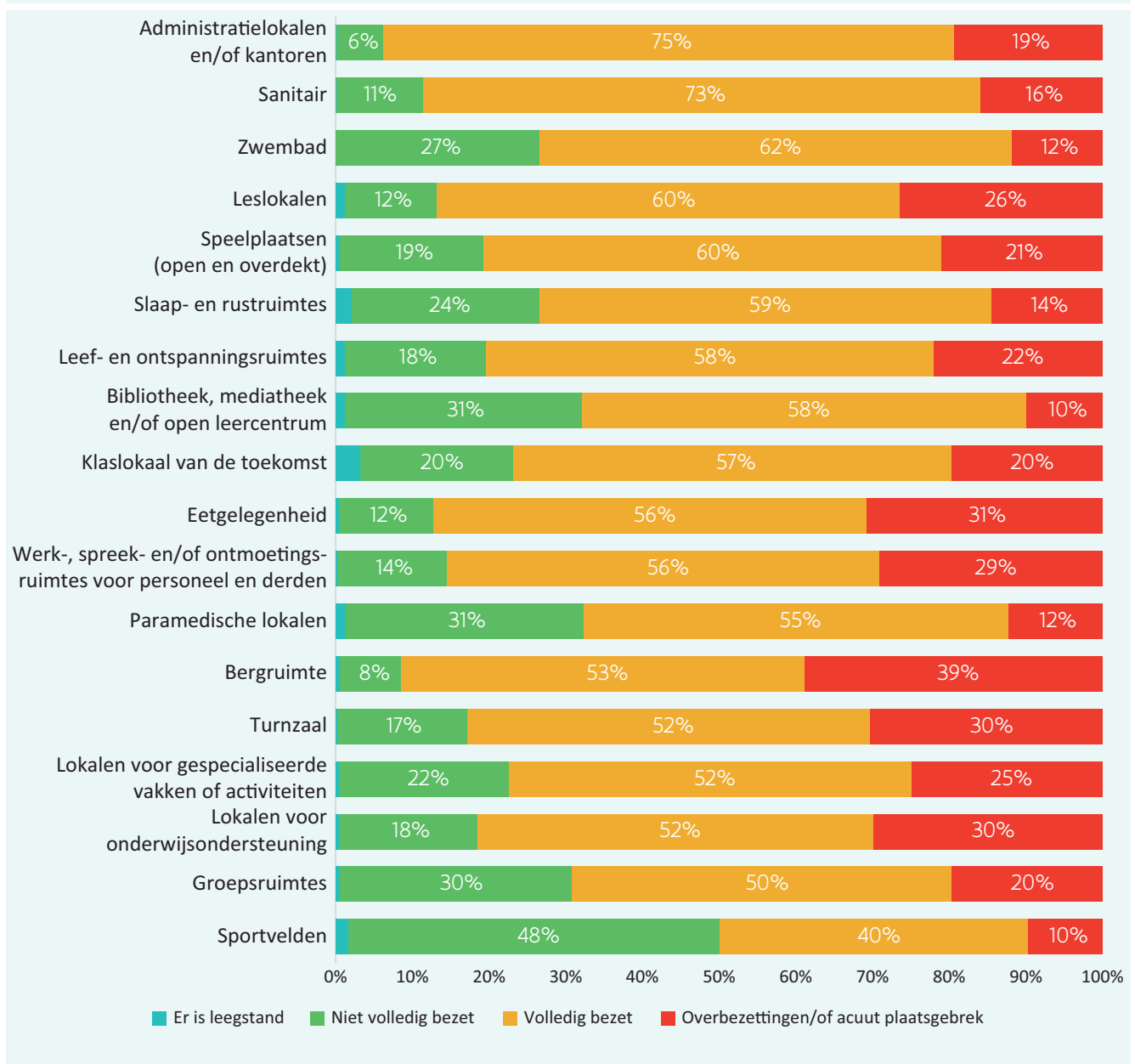
Als we een onderscheid maken tussen de verschillende aspecten van veiligheid, observeren we dat op 84% van de vestigingsplaatsen de gebouwen constructief veilig zijn en geen gevaar opleveren voor instorting of instabiliteit. Op 6% van de vestigingsplaatsen wordt de stevigheid van de constructie negatief geëvalueerd, waarbij er in 2% van de gevallen helemaal niet aan het criterium wordt voldaan. In dit geval zou er dus sprake zijn van een belangrijke mate van gevaar voor instorting of instabiliteit. Het spreekt voor zich dat dit percentage in principe '0%' zou moeten zijn. We gaan ervan uit dat deze vestigingsplaatsen maatregelen hebben genomen om spoedig de stabiliteitsproblemen te kunnen oplossen. De constructieve veiligheid van de gebouwen wordt het meest positief geëvalueerd van alle veiligheidsaspecten die opgenomen zijn in de monitor.

Ook de brandveiligheid, het sanitair en de gebruiksveiligheid (onder andere veiligheid van leuning, glaspartijen en anti-slip) worden positief geëvalueerd. 69% van de vestigingsplaatsen wordt als grotendeels of volledig brandveilig geëvalueerd. Voor 9% van de vestigingsplaatsen oordeelt men dat het gebouw in geringe mate goed beveiligd is tegen brand en voor 2% is het gebouw volgens de respondent niet beveiligd tegen brand. Ook hier merken we op dat de monitor de perceptie van de respondent weergeeft. Deze beoordeling inzake brandveiligheid is ook niet afkomstig van een respondent die terzake technisch geschoold is (zoals een brandweercommandant). Wanneer percipieert men een gebouw als brandveilig? De ene persoon zal hier misschien een andere visie over hebben dan de andere persoon.

68% van de vestigingsplaatsen wordt positief geëvalueerd op gebruiksveiligheid in 64% van de vestigingsplaatsen is het sanitair hygiënisch en in goede staat. Er is een groot verschil met de criteria 'beveiliging tegen inbraak' en 'beveiliging van de toegang tot het gebouw'. 37%

FIGUUR 19 IND.1.134 PROPORITIE VESTIGINGSPLAATSEN NAAR MATE VAN BEZETTING PER TYPE RUIMTE, 2018-2019, IN %

Nota: Zie Tabel-Figuur 19 in bijlage

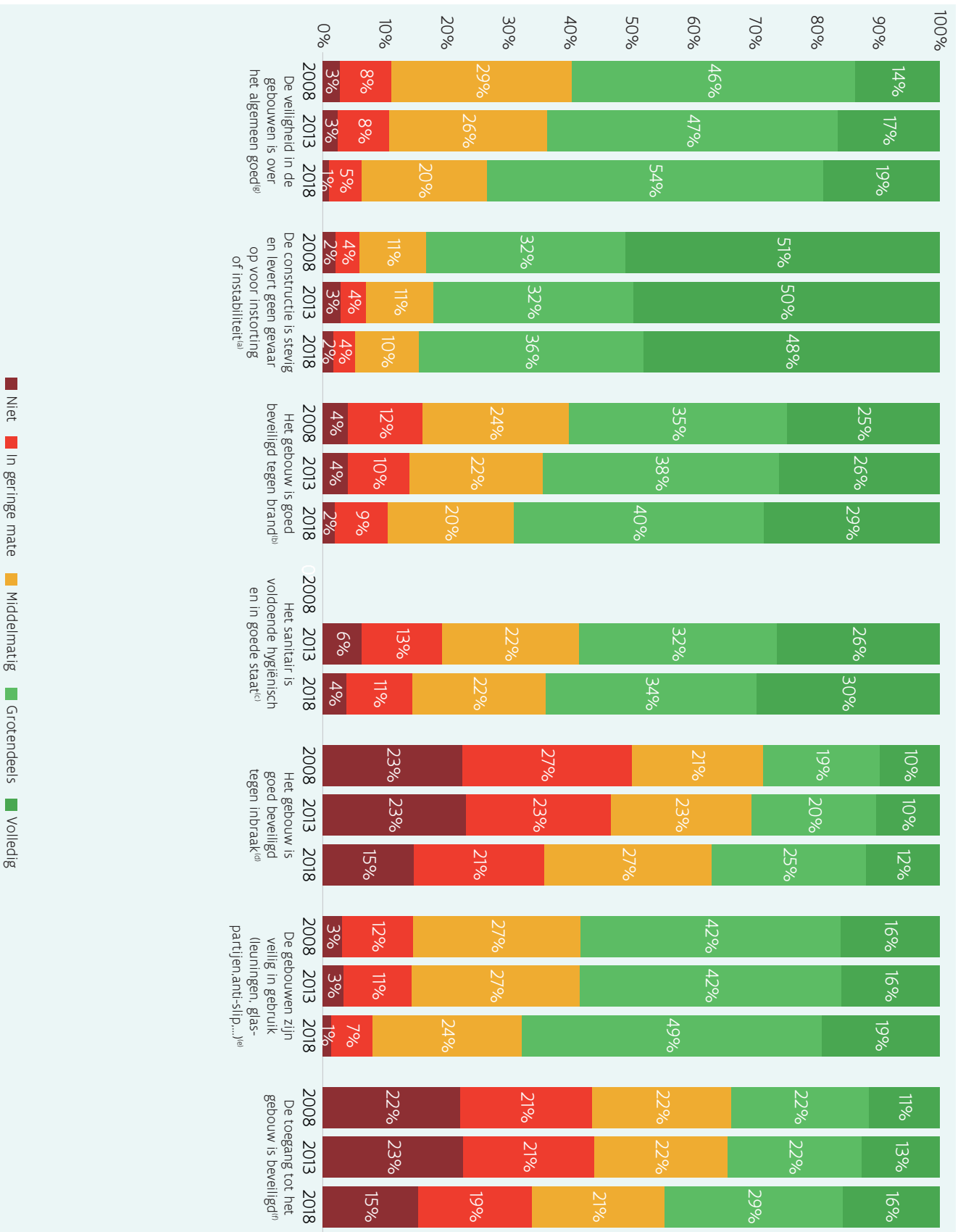
van de vestigingsplaatsen evalueert beveiliging tegen inbraak als positief. De beveiliging van de toegang tot de school wordt op 45% van de vestigingsplaatsen positief geëvalueerd. Op vlak van veiligheid in het schoolgebouw, scoren de beveiliging tegen inbraak en van de toegang tot de school het zwakst: 15% van de vestigingsplaatsen is volgens de respondenten niet goed beveiligd tegen inbraak en op vlak van de toegang tot het gebouw.

In vergelijking met de toestand in 2008 en 2013 merken we voor elk criterium van veiligheid en hygiëne een

positieve evolutie op.⁴³ Ten opzichte van 2013 stellen we een toename vast in positieve beoordelingen van 2 tot 10 procentpunten. De grootste evolutie zien we op vlak van beveiliging van de toegang tot de school en gebruiksveiligheid (10 procentpunten), inbraakbeveiliging (7 procentpunten), hygiënisch sanitair in goede staat (5 procentpunten) en brandbeveiliging (5 procentpunten) en constructieve veiligheid (2 procentpunten).

43 (a) $\chi^2(8)=23,012$; $p=0,003$; $N=9546$; (b) $\chi^2(8)=66,365$; $p=0,000$; $N=9544$; (c) $\chi^2(8)=30,366$; $p=0,000$; $N=5895$; (d) $\chi^2(8)=140,649$; $p=0,000$; $N=9547$; (e) $\chi^2(8)=94,589$; $p=0,000$; $N=9538$; (f) $\chi^2(8)=108,287$; $p=0,000$; $N=9527$; (g) $\chi^2(8)=138,599$; $p=0,000$; $N=9551$.

FIGUUR 20 IND 1.14.1 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN NAAR EVALUATIE VAN VEILIGHEID EN HYGIËNE PER CRITERIUM EN JAAR, IN %

Nota: Zie Tabel-Figuur 20 in bijlage

Concluderend kunnen we stellen dat het schoolgebouwenpark anno 2018 een significante verbetering kent op vlak van veiligheid en hygiëne.

4.1.4.2 Bouwtechnische staat

Wat de bouwtechnische staat van het onderwijspatrimonium betreft (IND 1.14.2, Figuur 21), stellen we vast dat op 49% van de vestigingsplaatsen de bouwfysiske staat van de gebouwen over het algemeen als goed wordt beschouwd. Bijna de helft van het gebouwenpark geeft men dus een positieve beoordeling over de bouwtechnische staat van de vestigingsplaatsen. Op 18% van de vestigingsplaatsen wordt de bouwfysiske toestand van de schoolgebouwen niet of slechts in geringe mate als bevredigend beoordeeld.

Als we kijken naar de afzonderlijke aspecten, in 2018-2019, dan krijgt minstens de helft van de vestigingsplaatsen een positieve beoordeling op de criteria die peilen naar de bouwtechnische staat. Het gaat om de staat van de buiten- en binnenmuren, de elektriciteitsvoorzieningen, de verwarmingsinstallatie, de daken, de verf en het behang, de muren en plafonds en de waterleidingen en afvoer. Bij twee criteria merken we dat minder dan de helft van de vestigingsplaatsen een goede beoordeling krijgt. Dit is het geval bij het gebruik van duurzame materialen en de energiezuinigheid van verwarming, verlichting en verluchting. We verwachten de komende jaren een positieve evolutie inzake deze criteria omwille van de verstrenge energie-wetgeving en de sterke beleidsfocus op duurzaamheid en energiezuinige maatregelen. De impact zal geleidelijk aan duidelijk worden in de renovaties van schoolgebouwen en nieuwe scholenbouwprojecten.

We stellen in 2018-2019 vast dat de criteria die verwijzen naar recente uitdagingen op vlak van duurzaamheid het minst positief geëvalueerd worden, met energiezuinigheid als uitschieter. Criteria die indicatief zijn voor de basisvoorwaarde van 'bewoonbaarheid' worden beter beoordeeld. De huidige rapportering focust zich op bestaande schoolgebouwen, waarvan de meerderheid geen nieuwbouw is. Het doorvertalen van de strengere energiereglementering en de grote aandacht voor duurzaamheid in cijfers over de bouwkundige staat van de gebouwen zal pas na een aantal jaren duidelijker observeerbaar zijn. Daarnaast zullen respondenten – in tegenstelling tot vijf jaar en langer geleden – in 2018-2019 vermoedelijk veel beter op de hoogte zijn van wat duurzaamheid en energiezuinigheid betekent en welke maatregelen hiervoor nodig zijn.

Vergelijken we de huidige cijfers met de toestand in 2013,

dan merken we voor de bouwtechnische staat in het algemeen, een zeer geringe positieve evolutie. Het bouwtechnische kwaliteitsniveau van het schoolgebouwenpark als geheel is licht verbeterd met 2 procentpunten. We moeten rekening houden met het mogelijke effect van een betere bewustwording bij scholen inzake duurzaamheid en energie-efficiëntie, en vandaar ook misschien een meer kritisch oordeel over deze thema's.

4.1.4.3 Functionaliteit

Figuur 22 toont dat in 2018-2019 de algemene functionaliteit in 13% van de vestigingsplaatsen onvoldoende goed wordt bevonden en voor 52% van de schoolgebouwen als grotendeels en volledig goed wordt beoordeeld. We merken op dat vestigingsplaatsen met een algemene positieve beoordeling van functionaliteit meer dan de helft van het gebouwenpark omvatten.

Volgende criteria worden voor meer dan 50% van de vestigingen positief beoordeeld: de bereikbaarheid van het gebouw (69%), de mogelijkheid om toezicht te houden (68%), de duidelijke ruimtelijke structuur van de gebouwen (64%), de ligging van de lokalen ten opzichte van elkaar, de integratie van ICT en toegang tot informatiebronnen (57%). Criteria als 'de mogelijkheid tot privacy en informeel contact' (27%), 'mogelijkheid tot openstelling van schoolsportinfrastructuur voor derden' (30%), 'mogelijkheid tot openstelling van andere lokalen voor derden' (31%), 'flexibel en multifunctioneel gebruik van lokalen' (32%), krijgen voor minder dan een derde van de vestigingsplaatsen een positieve beoordeling.

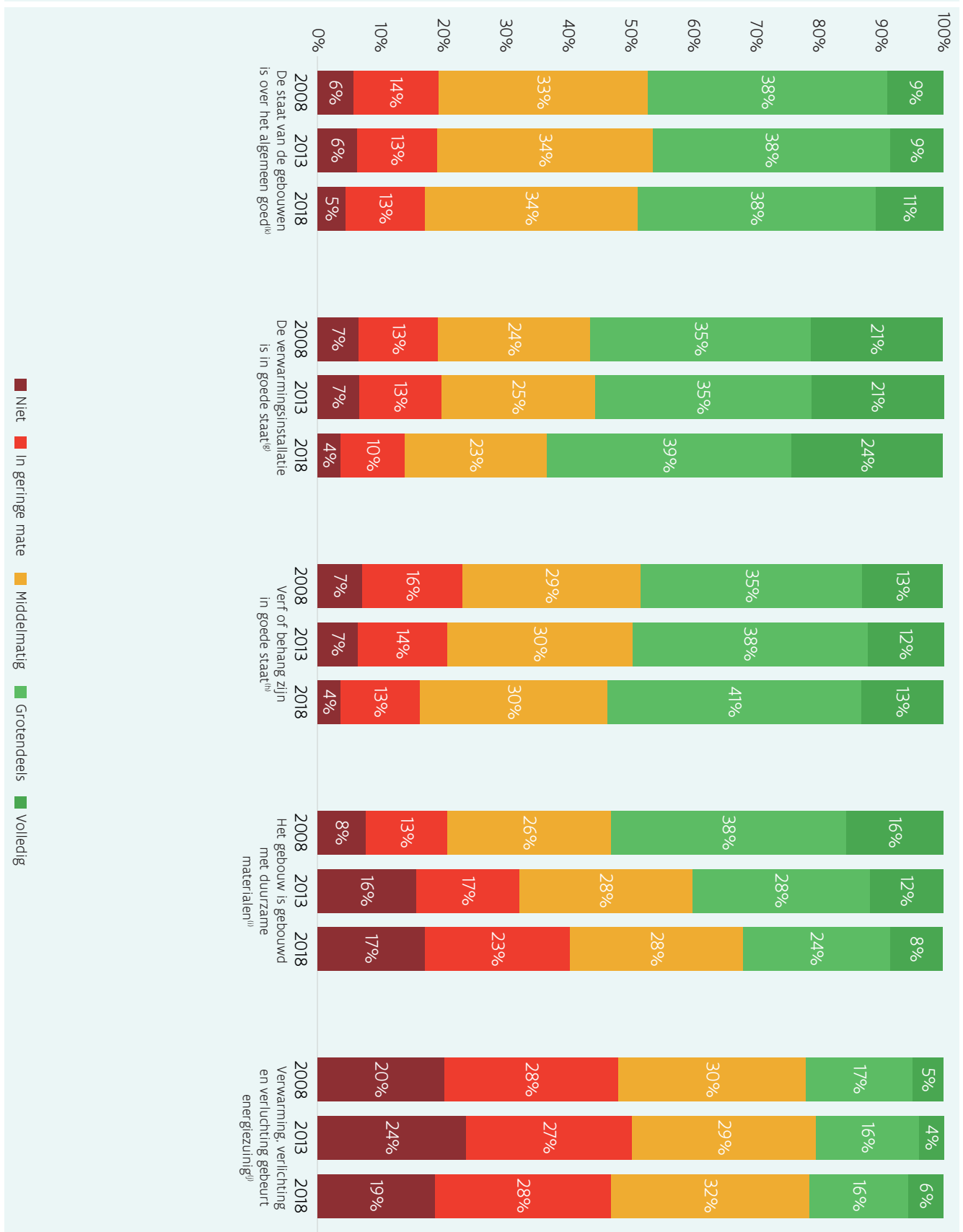
Men oordeelt over ongeveer de helft (48%) van de vestigingsplaatsen dat de gebouwen groot genoeg zijn. Voor 12% van de vestigingsplaatsen zijn de gebouwen niet groot genoeg. Minder dan de helft (45%) van de vestigingsplaatsen krijgt een positieve score voor de mate waarin het gebouw het pedagogisch project kan ondersteunen. Voor 7% van de vestigingsplaatsen ondersteunt het gebouw het pedagogisch project van de school niet.

We stellen vast dat er ten opzichte van 2013 significante wijzigingen zijn in de functionaliteit van de schoolgebouwen.⁴⁵ Dit is het geval voor elk criterium van functi-

44 (a) $\chi^2(8)=27,506$; $p=0,001$; $N=9549$; (b) $\chi^2(8)=40,990$; $p=0,000$; $N=9543$; (c) $\chi^2(8)=25,130$; $p=0,001$; $N=9541$; (d) $\chi^2(8)=31,801$; $p=0,000$; $N=9523$; (e) $\chi^2(8)=62,204$; $p=0,000$; $N=9544$; (f) $\chi^2(8)=25,133$; $p=0,001$; $N=9542$; (g) $\chi^2(8)=54,649$; $p=0,000$; $N=9532$; (h) $\chi^2(8)=56,726$; $p=0,000$; $N=9522$; (i) $\chi^2(8)=386,137$; $p=0,000$; $N=9483$; (j) $\chi^2(8)=33,040$; $p=0,000$; $N=9513$; (k) $\chi^2(8)=19,139$; $p=0,014$; $N=9546$

45 (a) $\chi^2(8)=46,935$; $P=0,000$; $N=9540$; (b) $\chi^2(8)=17,323$; $P=0,027$; $N=9525$; (c) $\chi^2(8)=85,453$; $P=0,000$; $N=9525$; (d) $\chi^2(8)=120,301$; $P=0,000$; $N=9537$; (e) $\chi^2(8)=137,250$; $P=0,000$; $N=9525$; (f) $\chi^2(8)=17,842$; $P=0,022$; $N=9533$; (g) $\chi^2(8)=16,834$; $P=0,032$; $N=9530$; (h) $\chi^2(8)=34,651$; $P=0,000$; $N=9521$; (i) $\chi^2(8)=68,775$; $P=0,000$;

FIGUUR 21 IND 1.14.2 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN NAAR EVALUATIE VAN BOUWTECHNISCHE STAAT PER CRITERIUM EN JAAR, IN %⁴⁴

Nota: Zie Tabel-Figuur 21 in bijlage

onaliteit. De meeste evoluties zijn positief of betekenen een verbetering van de toestand. Als we de meting van 2018 met 5 jaar geleden vergelijken, vermelden we in het bijzonder de toegankelijkheid voor personen met een handicap of zorgnoden (toename van positieve beoordeling met 10 procentpunten), de mogelijkheid om toezicht te houden (toename van 6 procentpunten), de functionaliteit van de gebouwen in het algemeen (toename van 5 procentpunten). Twee criteria zijn zwakker ten opzichte van 2013, namelijk uitbreidingsmogelijkheden (afname van positieve beoordeling met 4 procentpunten) en lokalen die uitgeven op (groene) buitenruimte (afname van 3 procentpunten).

4.1.4.4 Comfort

We stellen vast dat er op 56% van de vestigingsplaatsen grotendeels tot volledig voldaan wordt aan een goed algemeen gebruikscomfort in de gebouwen (IND 1.14.4, Figuur 23). Op 9% van de vestigingsplaatsen wordt er niet of in geringe mate aan de algemene comfortvereisten van de gebouwen voldaan. Wanneer we een onderscheid maken tussen de verschillende evaluatiecriteria van comfort, merken we op dat de mogelijkheid om de lokalen goed te verlichten het meest positief wordt geëvalueerd. Op 77% van de vestigingsplaatsen is grotendeels of volledig aan het criterium voldaan. De andere criteria doen het minder goed. Voor akoestiek, temperatuur in de lokalen en verluchting vinden we maximaal 54% positieve evaluaties terug. Akoestisch comfort wordt het minst positief beoordeeld met 47% van de vestigingsplaatsen.

Als we kijken naar de beoordeling over het algemeen comfortniveau, zien we een positieve evolutie ten opzichte van 2013.⁴⁶ Het aandeel positieve beoordelingen is gelijk gebleven, maar het aandeel negatieve beoordelingen is verminderd ten voordele van een groter aandeel beoordelingen in de categorie 'middelmatic'. In vergelijking met de situatie in 2013, zien we minder positieve evaluaties en meer negatieve evaluaties voor de temperatuur in de lokalen en verluchting. Voor akoestiek zien we minder negatieve evaluaties maar ook iets minder positieve evaluaties. Dit betekent dat de beoordeling 'middelmatic' is toegenomen. We merken op dat er dankzij gerichte aandacht door beleid en media, een verhoogde bewustwording is inzake thema's zoals luchtkwaliteit en

omgevingsklimaat. Een sterkere bewustwording kan een impact hebben op de perceptie van de respondent.

4.1.4.5 Belevingswaarde

43% van de vestigingsplaatsen beoordeelt de algemene belevingswaarde van de gebouwen als goed (IND 1.14.5, Figuur 24). We stellen vast dat op 18% van de vestigingsplaatsen dit criterium niet of slechts in geringe mate als goed wordt beoordeeld. Als we een onderscheid maken tussen de verschillende aspecten van belevingswaarde, concluderen we dat ongeveer de helft van de schoolgebouwen een stimulerende werk- en leeromgeving kan bieden (51%) en uitnodigende plaatsen zijn waar gebruikers zich goed en verbonden kunnen voelen (50%). 45% van de respondenten vindt dat het schoolgebouw een aantrekkelijke vormgeving heeft en 42% vindt dat het gebouw de waarden van de instelling betekenisvol kan uitdragen. Voor de overige criteria zien we telkens een klein aandeel positieve scores (30% of minder). Dit geldt voor de cultuurhistorische waarde van het gebouw, plaats voor kunst en artistieke expressie en de didactische functie van natuurlijke en architecturale elementen.

In vergelijking met de vorige metingen merken we een significante verandering op voor elk criterium, behalve voor stimulerende leer- en werkomgeving en de waarden betekenisvol uitdragen.⁴⁷ Meer bepaald zien we een kleine verbetering voor de algemene belevingswaarde (+1%), de cultuurhistorische waarde van de gebouwen (+2%) en de didactische functie van natuurlijke en architecturale elementen (+1%). We observeren meer negatieve en minder positieve beoordelingen voor het schoolgebouw als plaats voor kunst en artistieke expressie. Als laatste stellen we vast dat er een daling is in negatieve beoordelingen, maar ook een lichte daling in positieve scores voor volgende twee criteria: vormgeving (-2%) en het schoolgebouw als plaats waar gebruikers zich goed en verbonden kunnen voelen (-1%).

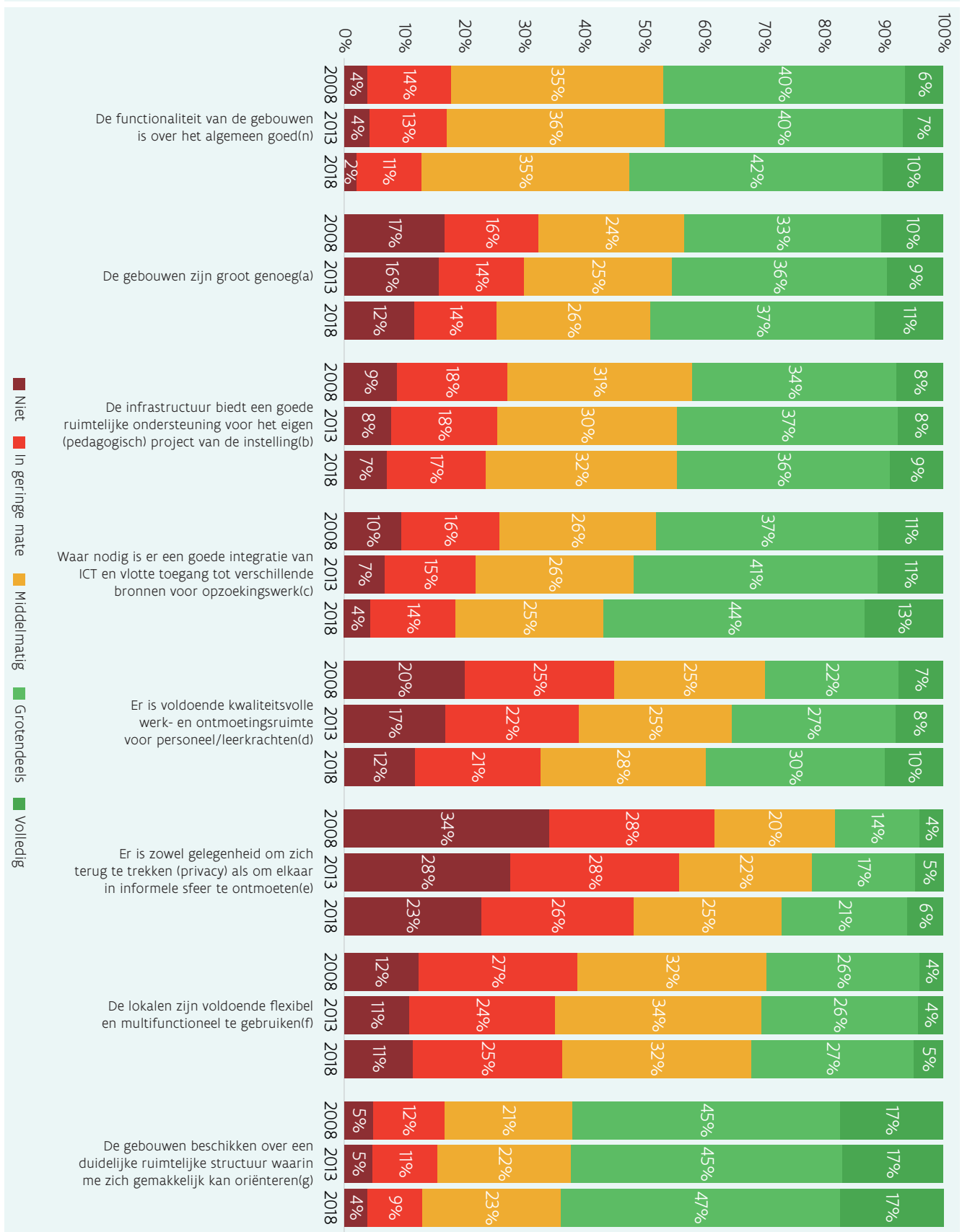
4.1.4.6 Kosten

Wat de algemene beoordeling van de kosten betreft, stellen we vast dat 13% van de vestigingsplaatsen de kosten als laag genoeg beoordeeld (IND 1.14.6, Figuur 25). 46% vindt de kosten niet of slechts in geringe mate laag genoeg. Wanneer we de criteria apart bekijken, stellen we

N=9375; (j) $X^2(8)=146,814$; $P=0,000$; $N=9528$; (k) $X^2(8)=43,291$; $P=0,000$; $N=9496$; (l) $X^2(8)=43,112$; $P=0,000$; $N=9451$; (m) $X^2(8)=44,480$; $P=0,000$; $N=9505$; (n) $X^2(8)=67,877$; $P=0,000$; $N=9507$
46 (a) $X^2(8)=136,719$; $P=0,000$; $N=9565$; (b) $X^2(8)=308,040$; $P=0,000$; $N=9560$; (c) $X^2(8)=81,284$; $P=0,000$; $N=9555$; (d) $X^2(8)=39,870$; $P=0,000$; $N=9556$; (e) $X^2(8)=400,535$; $P=0,000$; $N=9786$

47 (a) $X^2(8)=17,337$; $P=0,027$; $N=9554$; (b) $X^2(8)=20,438$; $P=0,009$; $N=9546$; (c) $X^2(8)=15,494$; $P=0,050$; $N=9510$; (d) $X^2(8)=15,402$; $P=0,052$; $N=9525$; (e) $X^2(8)=16,267$; $P=0,039$; $N=9499$; (f) $X^2(8)=48,575$; $P=0,000$; $N=9510$; (g) $X^2(8)=25,827$; $P=0,001$; $N=9484$; (h) $X^2(8)=36,186$; $P=0,000$; $N=9519$.

FIGUUR 22-1 IND 1.14.3 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN NAAR EVALUATIE VAN FUNCTIONALITEIT PER CRITERIUM EN JAAR, IN %

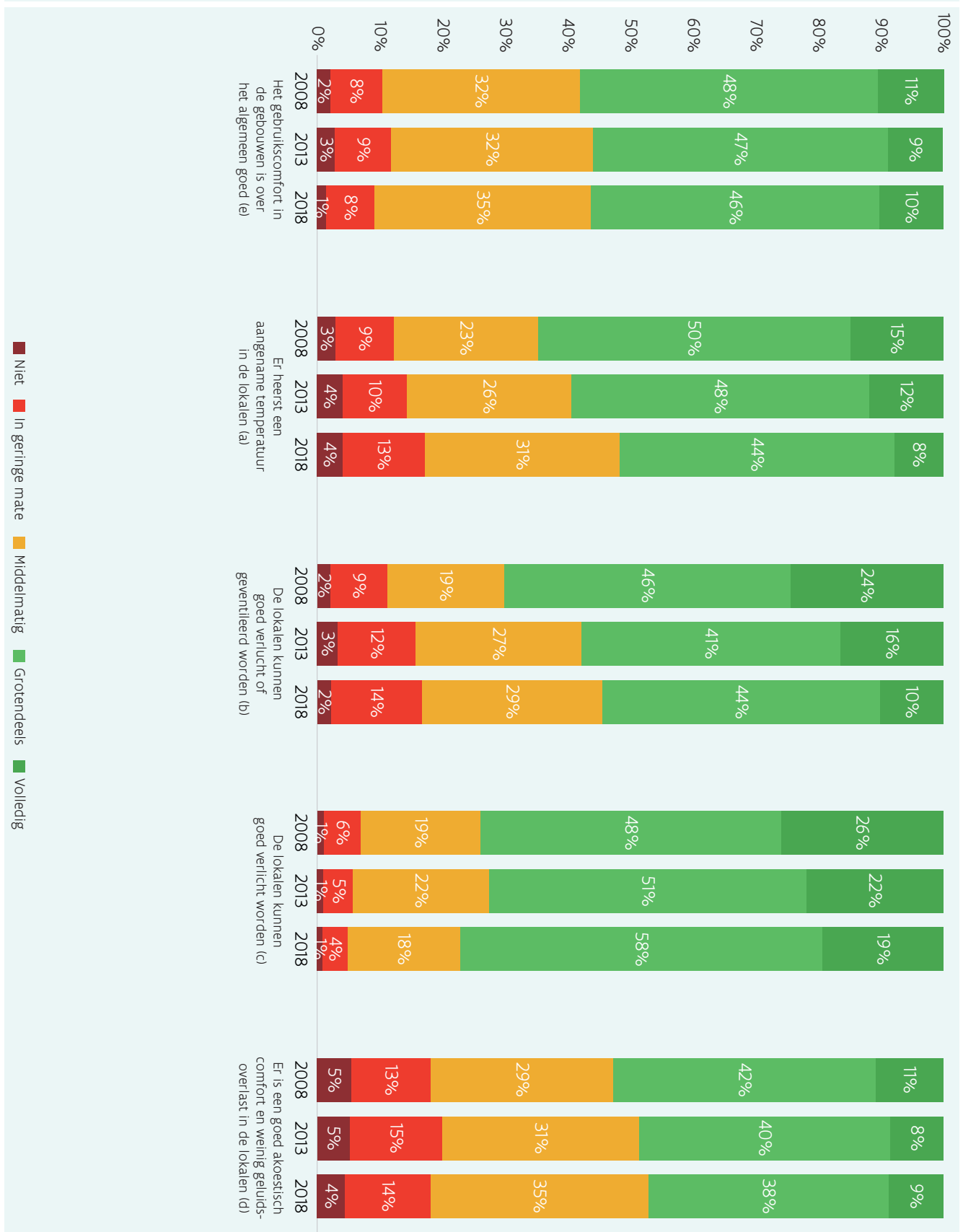
Nota: Zie Tabel-Figuur 22 in bijlage

FIGUUR 22-2 IND 1.14.3 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN NAAR EVALUATIE VAN FUNCTIONALITEIT PER CRITERIUM EN JAAR, IN %

Nota: Zie Tabel-Figuur 22 in bijlage

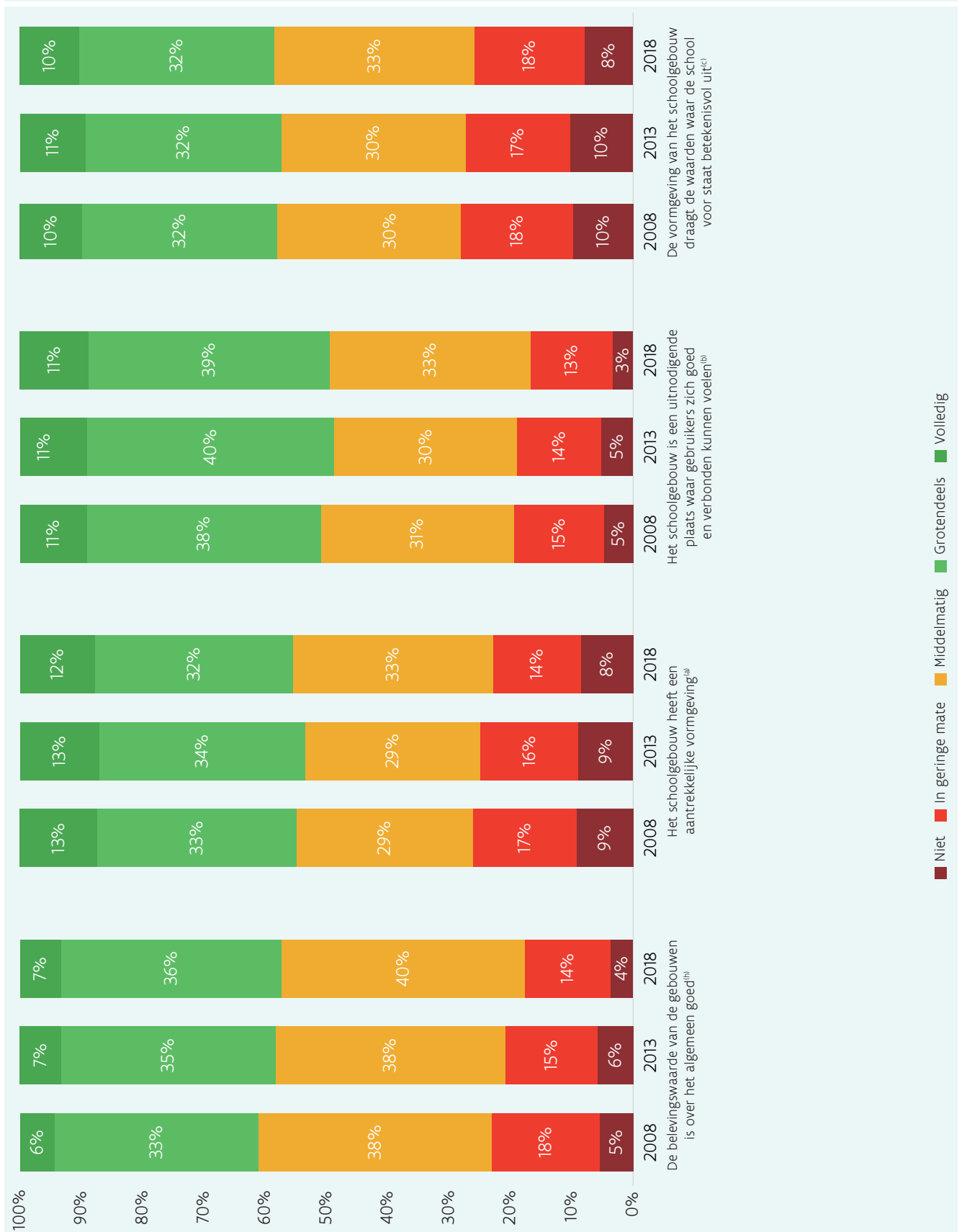
FIGUUR 23 IND 1.14.4 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN NAAR COMFORT PER EVALUATIE-ITEM EN JAAR, IN %

Nota: Zie Tabel-Figuur 23 in bijlage

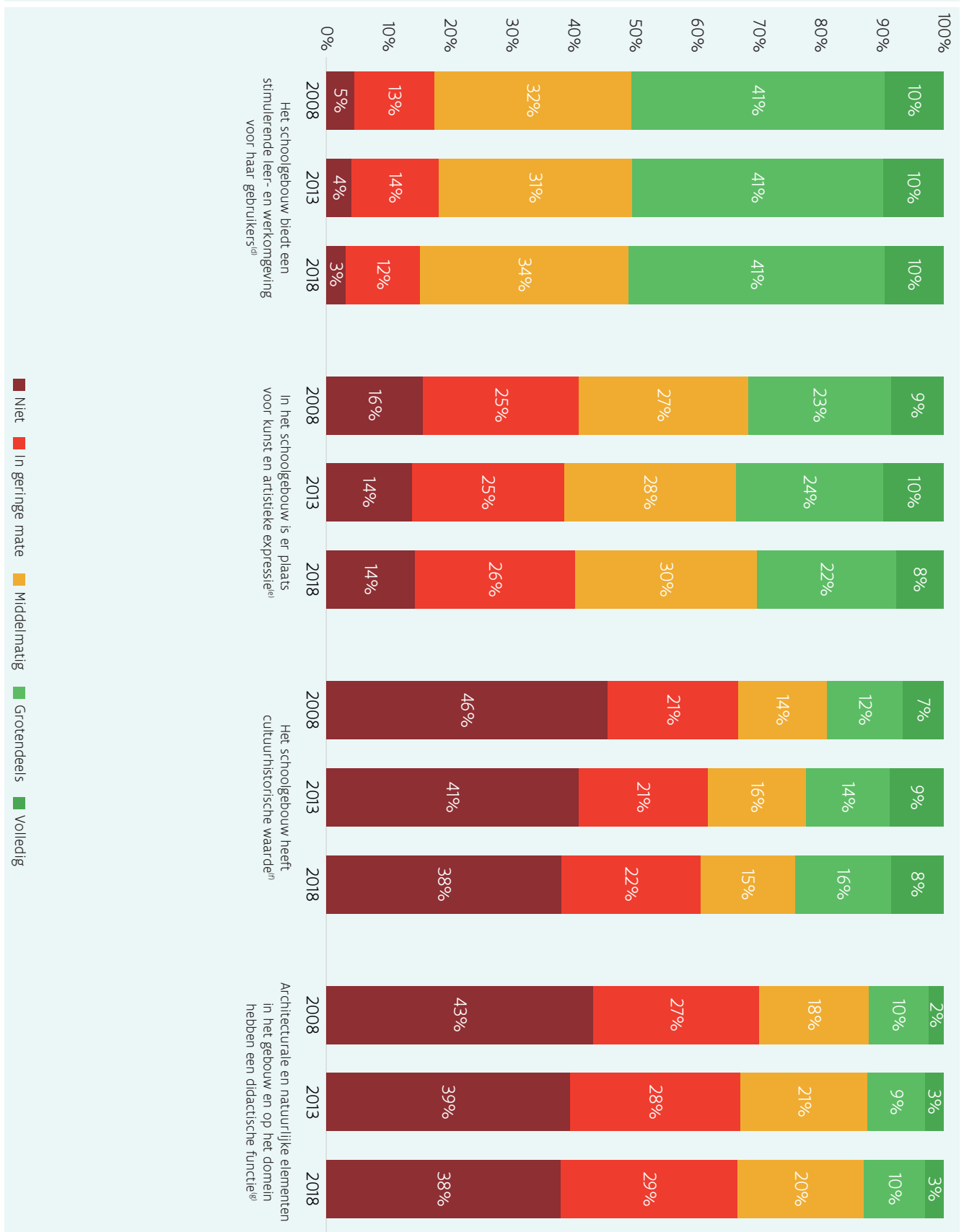

FIGUUR 24-1 IND 1.14.5 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN NAAR EVALUATIE VAN BELEVINGSWAARDE PER EVALUATIE-ITEM EN JAAR, IN %

Nota: zie Tabel-Figuur 24 in bijlage

FIGUUR 24-2 IND 1.14.5 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN NAAR EVALUATIE VAN BELEVINGSWAARDE PER EVALUATIE-ITEM EN JAAR, IN %

Nota: zie Tabel-Figuur 24 in bijlage

FIGUUR 25 IND 1.14.6 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN NAAR EVALUATIE VAN KOSTEN PER EVALUATIE-ITEM EN JAAR, IN %

Nota: zie Tabel-Figuur 25 in bijlage

vast dat het aandeel positieve beoordelingen doorgaans laag ligt (tussen 12% en 28%). De vaste kosten voor huur en afbetalingen worden het meest positief beoordeeld (28%). Voor energiekosten zien we bijvoorbeeld slechts 12% positieve beoordelingen, terwijl men voor 51% van de vestigingen aangeeft dat ze onvoldoende laag liggen in verhouding tot de beschikbare oppervlakte.

Hoewel de beoordeling van de kosten in 2018 behoorlijk negatief is, zien we voor elk criterium – behalve de vaste kosten – een lichte significante verbetering in vergelijking met de meting in 2013.⁴⁸ Dit geldt dus voor de kosten in het algemeen (+2%), maar ook voor de onderhoudskosten (+2%), energiekosten (+2%) en de schoonmaakkosten (+2%). Bij deze criteria concluderen we een daling van de negatieve scores en een lichte stijging van de positieve scores.

We merken op dat de beoordeling van het kostenniveau op een subjectieve manier gebeurde. De vragenlijst definieerde niet wat laag (of hoog) is. De respondenten beantwoorden deze, net als het merendeel van de andere vragen, volgens hun persoonlijke perceptie.

4.1.4.7 Schooldomein

Wat de algemene beoordeling van het schooldomein en de schoolomgeving betreft (IND 1.14.7, Figuur 26), stellen we vast dat dit voor meer dan de helft (55%) van de vestigingsplaatsen aan de eisen voldoet en voor 12% niet aan de eisen voldoet. Wanneer we een onderscheid maken tussen de verschillende evaluatiecriteria, zien we dat het aandeel positieve beoordelingen voor alle criteria tussen 43% en 55% bedraagt. Voor de nabijheid van andere functies rond de school merken we 54% positieve beoordelingen. De overige criteria scoren minder goed: aanwezigheid van natuurlijke elementen (45%), verkeersveiligheid (44%) en open relatie ten opzichte van de omgeving (43%).

In vergelijking met de meting in 2013 observeren we een verbetering van de algemene beoordeling van het schooldomein. Er is een stijging van 9 procentpunten in positieve beoordelingen. Ten opzichte van 2013 merken we op dat er zich een lichte evolutie in negatieve zin voordoet op vlak van de relatie van het gebouw tot zijn omgeving (-3% beoordeling). We zien een verbetering op vlak van de nabijheid van andere functies (+3%). Op vlak van verkeersveiligheid in de onmiddellijke nabijheid van de school en de voldoende aanwezigheid van natuurlijke

elementen, observeren we een status quo in positieve beoordelingen ten opzichte van de meting in 2013. De onmiddellijke nabijheid van de school wordt voor 44% van de vestigingsplaatsen als voldoende verkeersveilig beoordeeld en voor 45% van de vestigingsplaatsen zijn er voldoende natuurlijke elementen aanwezig op het domein.⁴⁹

4.1.4.8 Ranking van de kwaliteitscriteria

In Tabel 5 worden de gemiddelde scores per kwaliteitsdimensie vergeleken met elkaar. We stellen vast dat de veiligheid en hygiëne in de schoolgebouwen gemiddeld gezien het best wordt beoordeeld (IND 1.14.8, Tabel 5). Op de tweede plaats komt het gebruikscomfort, gevolgd door de kwaliteit van het schooldomein, de functionaliteit en ten slotte de bouwfysieke staat van de gebouwen. De zwakst scorende kwaliteitsdimensies zijn de belevingswaarde van de gebouwen en de omvang van de kosten van de gebouwen. Deze twee dimensies zijn heel moeilijk feitelijk vast te stellen (in tegenstelling tot bijvoorbeeld aanwezigheid van toegankelijkheidsmaatregelen, dubbele beglazing, ...) en berusten volledig op het persoonlijke oordeel van de respondent.

In vergelijking met 2013 is er een positieve evolutie in de kwaliteitsscores en geen verandering in de rangorde van de kwaliteitsdimensies.

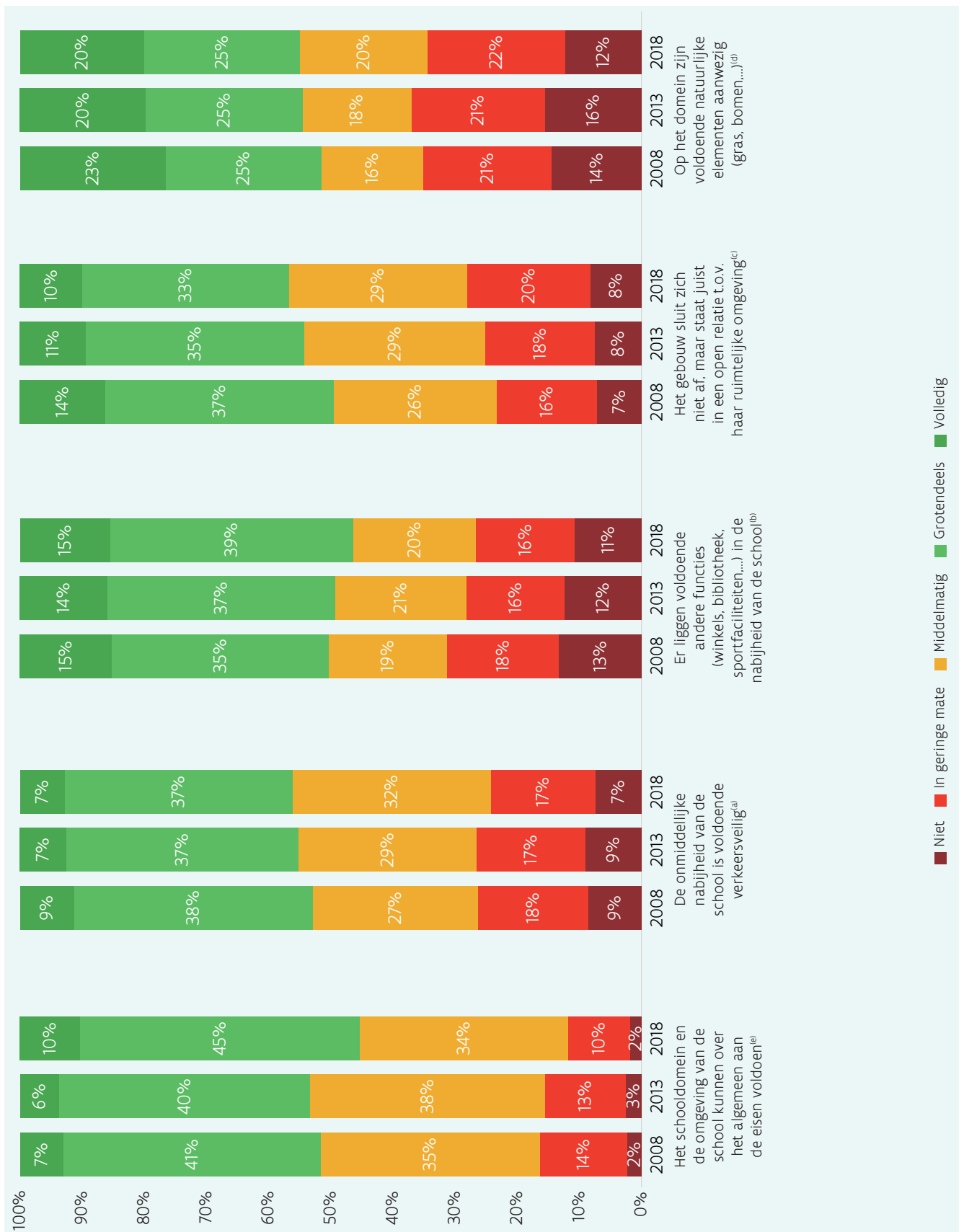
Tabel 6 geeft bovenstaande resultaten meer gedetailleerd weer via de ranking van de 50 individuele kwaliteitscriteria voor 2018-2019 (IND 1.14.9).

In vergelijking met 2013 stellen we vast dat er zich een aantal verschuivingen hebben voorgedaan in de ranking. Criteria die in de ranking vier plaatsen of meer naar boven zijn opgeschoven zijn gebruiksveiligheid, staat van verwarmingsinstallaties, integratie van ICT, grootte van de gebouwen, toegangsbeveiliging, ontmoetingsruimte voor personeel, toegankelijkheid voor personen met een handicap of zorgnoden en inbraakbeveiliging. Daartegenover staan de criteria die in de rangorde met minstens vier plaatsen zijn gedaald: buiten-en binnenmuren, de ventilatie van de lokalen, de temperatuur in de lokalen, de open relatie tot de omgeving, de aansluiting van lokalen bij (groene) buitenruimte, plaats voor kunst en artistieke expressie en gebruik van duurzame materialen in de bouw.

48 (a) $\chi^2(8)=52,345$; $P=0,000$; $N=8799$; (b) $\chi^2(8)=39,082$; $P=0,000$; $N=9117$; (c) $\chi^2(8)=49,738$; $P=0,000$; $N=9125$; (d) $\chi^2(8)=52,243$; $P=0,000$; $N=9111$; (e) $\chi^2(8)=24,897$; $P=0,002$; $N=9075$.

49 (a) $\chi^2(8)=25,709$; $P=0,001$; $N=9540$; (b) $\chi^2(8)=26,202$; $P=0,001$; $N=9523$; (c) $\chi^2(8)=41,149$; $P=0,000$; $N=9502$; (d) $\chi^2(8)=37,917$; $P=0,000$; $N=9531$; (e) $\chi^2(8)=63,316$; $P=0,000$; $N=9507$.

FIGUUR 26 IND 1.147 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN NAAR EVALUATIE VAN HET SCHOOLDOEIN PER EVALUATIE-ITEM EN JAAR, IN %

Nota: zie Tabel-Figuur 26 in bijlage

TABEL 05 IND 1.14.8 RANKING VAN KWALITEITSDIMENSIES VOLGENS GEMIDDELDE SCORE, NAAR JAAR

	2008		2013		2018	
	gem. score op 100	rang	gem. score op 100	rang	gem. score op 100	rang
De veiligheid en hygiëne in de gebouwen is over het algemeen goed	71,87	1	73,37	1	76,98	1
Het gebruikscomfort in de gebouwen is over het algemeen goed	71,28	2	71,26	2	75,46	2
Het schooldomein en de omgeving van de school kunnen over het algemeen aan de eisen voldoen	67,33	3	66,96	3	70,13	3
De functionaliteit van de gebouwen is over het algemeen goed	66,26	4	66,38	4	69,52	4
De staat van de gebouwen is over het algemeen goed	66,19	5	65,91	5	67,59	5
De belevingswaarde van de gebouwen is over het algemeen goed	66,19	6	65,91	6	67,59	6
De kosten van de gebouwen liggen over het algemeen laag in verhouding tot de oppervlakte	50,32	9	48,68	7	50,34	7

TABEL 06 IND 1.14.9 RANKING VAN KWALITEITSDIMENSIES VOLGENS GEMIDDELDE SCORE, NAAR JAAR

	2008		2013		2018	
	gem. Score op 100	rang	gem. Score op 100	rang	gem. Score op 100	rang
De constructie is stevig en levert geen gevaar op voor instorting of instabiliteit	85,26	1	84,35	1	85,09	1
De lokalen kunnen goed verlicht worden	78,33	2	77,51	2	78,14	2
Het gebouw is goed beveiligd tegen brand	72,91	7	74,43	3	77	3
<i>Het gebouw is voldoende bereikbaar voor alle types weggebruikers</i>	73,78	4	72,87	4	76,05	4
De gebouwen zijn veilig in gebruik (leuningen, glaspartijen, anti-slip,...)	71,28	11	71,26	9	75,46	5
Het sanitair is voldoende hygiënisch en in goede staat	-	-	71,83	6	75,03	6
De verwarmingsinstallatie is in goede staat	70,28	12	70,06	13	73,9	7
De elektriciteitsvoorzieningen zijn in goede staat	70,23	13	71,36	8	73,24	8
Circulatieruimtes en speelplaatsen laten voldoende toezicht op de leerlingen toe	71,67	9	70,79	11	73,06	9
<i>De gebouwen beschikken over een duidelijke ruimtelijke structuur waarin men zich gemakkelijk kan oriënteren</i>	71,5	10	71,72	7	72,83	10
De buiten- en binnenmuren zijn in goede staat	73,04	5	71,89	5	72,23	11
De ligging van de lokalen ten opzichte van elkaar is optimaal en laten een vlotte circulatie toe	69,37	14	70,07	14	71,9	12
De waterleidingen en afvoer zijn in goede staat	67,97	18	68,61	15	70,13	13
De vloeren en plafonds zijn in goede staat	68,21	15	68,02	16	69,54	14
<i>Waar nodig is er een goede integratie van ICT en vlotte toegang tot verschillende bronnen voor opzoekingswerk.</i>	64,66	26	66,77	21	69,37	15
Verf of behang zijn in goede staat	66,11	24	66,92	20	69,36	16
De lokalen kunnen goed verlucht of geventileerd worden	76,22	3	71,02	10	69,09	17
De daken zijn in goede staat	67,93	19	67,12	19	68,84	18
<i>Het schoolgebouw biedt een stimulerende leer- en werkomgeving voor haar gebruikers</i>	67,6	20	67,58	18	68,42	19
<i>Het schoolgebouw is een uitnodigende plaats waar gebruikers zich goed en verbonden kunnen voelen</i>	67,16	21	67,6	17	68,33	20
Het schrijnwerk is in goede staat	65,26	25	66,67	22	67,68	21
Er heerst een aangename temperatuur in de lokalen	72,86	8	70,56	12	67,64	22
Er is een goed akoestisch comfort en weinig geluidsoverlast in de lokalen	67,98	17	66,36	23	66,64	23

	2008		2013		2018	
	gem. Score op 100	rang	gem. Score op 100	rang	gem. Score op 100	rang
Er liggen voldoende andere functies (winkels, bibliotheek, sportfaciliteiten,...) in de nabijheid van de school	63,97	30	64,84	25	66,14	24
Het schoolgebouw heeft een aantrekkelijke vormgeving	64,47	28	65,12	24	65,08	25
De gebouwen zijn groot genoeg	60,85	33	61,76	32	64,61	26
<i>De infrastructuur biedt een goede ruimtelijke ondersteuning voor het eigen (pedagogisch) project van de school.</i>	62,73	32	63,69	28	64,51	27
De onmiddellijke nabijheid van de school is voldoende verkeersveilig	64,18	29	63,33	29	63,86	28
<i>Op het domein zijn voldoende natuurlijke elementen aanwezig (gras, bomen,...)</i>	64,47	27	62,59	31	63,65	29
<i>De vormgeving van het schoolgebouw draagt de waarden waar de school voor staat betekenisvol uit</i>	62,85	31	63,14	30	63,46	30
<i>Het gebouw sluit zich niet af, maar staat juist in een open relatie t.o.v. haar ruimtelijke omgeving</i>	66,74	22	64,72	26	63,4	31
<i>De lokalen geven zoveel mogelijk rechtstreeks uit op een (groene) buitenruimte</i>	66,39	23	63,89	27	62,68	32
<i>De toegang tot het gebouw is beveiligd</i>	55,84	39	56,02	39	62,17	33
<i>Er is voldoende kwaliteitsvolle werk- en ontmoetingsruimte voor personeel/ leerkrachten</i>	54,4	40	57,45	38	60,97	34
<i>De gebouwen zijn voldoende toegankelijk voor personen met een handicap / zorgnoden</i>	53,52	41	54,58	41	60,45	35
<i>Het gebouw is goed beveiligd tegen inbraak</i>	53,11	43	54,15	42	59,63	36
<i>Vaste kosten (huur, afbetaling) liggen laag in verhouding tot de oppervlakte</i>	59,98	34	57,75	36	58,63	37
<i>De lokalen zijn voldoende flexibel en multifunctioneel te gebruiken</i>	56,42	38	57,69	37	57,83	38
<i>In het schoolgebouw is er plaats voor kunst en artistieke expressie</i>	56,71	37	58,19	35	56,65	39
<i>Het gebouw is gebouwd met duurzame materialen</i>	68,03	16	60,72	33	56,53	40
<i>Schoonmaakkosten liggen laag in verhouding tot de oppervlakte</i>	53,43	42	51,96	43	54,46	41
Het is mogelijk om over te gaan tot uitbreiding mocht dit nodig zijn	57,23	36	55,71	40	53,97	42
<i>Er is mogelijkheid om andere lokalen buiten de schooluren vlot en veilig open te stellen voor derden</i>	-	-	-	-	53,17	43
<i>Er is zowel gelegenheid om zich terug te trekken (privacy) als om elkaar in informele sfeer te ontmoeten</i>	45,22	47	48,58	45	52,34	44
<i>Verwarming, verlichting en verluchting gebeurt energiezuinig</i>	51,69	44	50,06	44	52,21	45
<i>Onderhoudskosten liggen laag in verhouding tot de oppervlakte</i>	49,75	45	47,94	46	50,34	46
Er is mogelijkheid om de schoolsportinfrastructuur buiten de schooluren vlot en veilig open te stellen voor derden	-	-	-	-	48,14	47
<i>Energiekosten liggen laag in verhouding tot de oppervlakte</i>	45,29	46	44,73	48	47,84	48
<i>Het schoolgebouw heeft cultuurhistorische waarde</i>	42,63	48	45,65	47	46,75	49
<i>Architecturale en natuurlijke elementen in het gebouw en op het domein hebben een didactische functie</i>	40,21	49	41,74	49	42,25	50

4.1.5 Algemene kwaliteitscores

Indicator 1.14.10 (Tabel 7) geeft de gemiddelde evaluatiescores weer voor drie sets van indicatoren, namelijk: (1) de basiscriteria voor kwaliteit⁵⁰, (2) de criteria die verwijzen naar recente uitdagingen waarvoor het schoolgebouwenpark staat⁵¹ en (3) de scores over alle evaluatiecriteria samen. We observeren een significante verbetering voor elke set van indicatoren in vergelijking met de meting in 2013.

Als we kijken naar de scores voor de basisvoorwaarden voor woonbaarheid, veiligheid en hygiëne, bereiken we in 2018-2019 een gemiddelde score van 72,31 op 100. Houden we enkel rekening met de criteria die verwijzen naar recente uitdagingen waarvoor het schoolgebouwenpark staat (energiezuinigheid, flexibiliteit, toegankelijkheid, mogelijkheid tot openstelling, etc.), dan zien we een kwaliteitsscore van 59,00 op 100.⁵²

Het bouwpark heeft tussen 2013 en 2018-2019 kleine, maar significante verbeteringen in kwaliteit doorgebracht voor de basisvoorwaarden, de uitdagingen en de scores over alle criteria samen.⁵³

50 Criteria in vet (Tabel 06) verwijzen naar basisvoorwaarden die indicatief zijn voor de vereisten met betrekking tot schoolgebouwen zoals deze in de schoolpactwet worden beschreven, namelijk dat deze voldoen aan de voorwaarden inzake veiligheid, hygiëne en woonbaarheid.

51 Criteria in cursief (Tabel 06) zijn indicatief voor de nieuwe, hedendaagse vereisten die aan schoolgebouwen worden gesteld in het licht van veranderende onderwijsmethodieken, de nieuwe maatschappelijke eisen die aan de school worden gesteld en het streven naar meer sociale, ecologische, economische en culturele duurzaamheid.

52 De evaluatiescores zijn gemiddelden van samengestelde, complexe variabelen die herberekend werden tot een score op 100. Een score van 60 op 100 wordt daarbij als het middelpunt gezien omdat er geëvalueerd werd met behulp van een 5-punten schaal waarbij de score 3 het middelpunt vormt.

53 (a) $F(9603,2)=8,182$; $P=0,000$; (b) $F(9612,2)=3,501$; $P=0,030$; (c) $F(9613,2)=3,747$; $P=0,024$.

TABEL 07 IND 1.14.10 GEMIDDELDE SCORE VOOR DRIE SETS VAN EVALUATIE INDICATOREN NAAR JAAR

	Jaar	N	Gemiddelde score op 100
Gemiddelde score basiscriteria (op 100) ^(a)	2008	3.690	71,15
	2013	3.501	70,83
	2018	2.414	72,31
Gemiddelde score uitdagingen (op 100) ^(b)	2008	3.696	72,31
	2013	3.504	57,62
	2018	2.414	57,60
Gemiddelde score alle evaluatiecriteria (op 100) ^(c)	2008	3.696	63,39
	2013	3.505	63,62
	2018	2.414	63,95

Noot: (a) $F(9603,2)=8,182$; $P=0,000$
 (b) $F(9612,2)=3,501$; $P=0,030$
 (c) $F(9613,2)=3,747$; $P=0,024$

4.1.6 Verandering op het niveau van vestigingsplaatsen

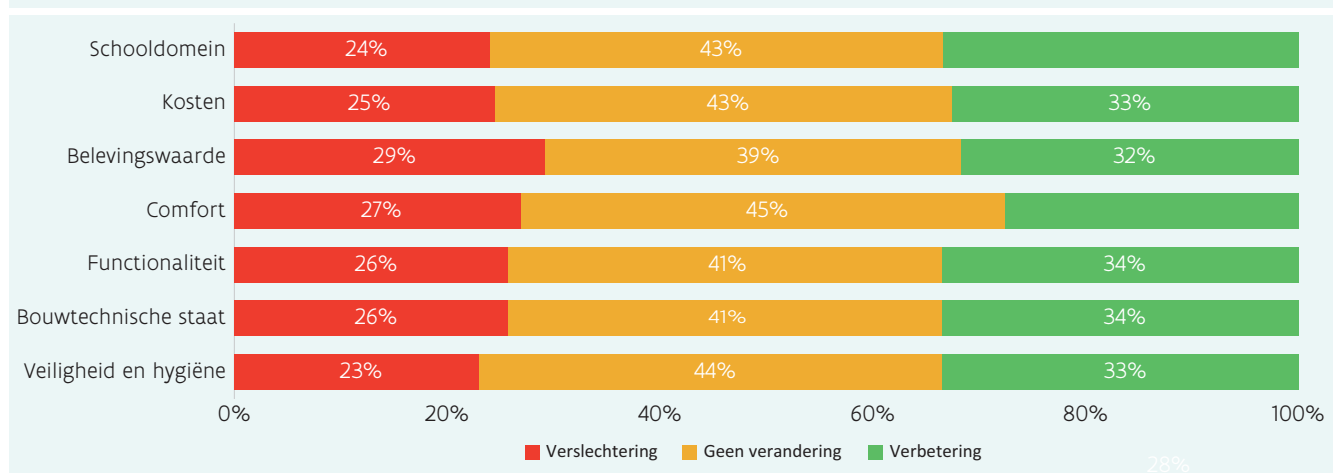
Tot nu toe werden veranderingen in kwaliteit benaderd op het niveau van het schoolgebouwenpark als geheel. De kwaliteit van dit patrimonium lijkt licht verbeterd. De kwaliteit van de individuele vestigingsplaatsen kan een dynamischer gegeven zijn.⁵⁴

Figuur 27 (IND 1.14.12) geeft een samenvatting van de gerealiseerde 'turnover' voor de algemene scores op de zeven kwaliteitsdomeinen. Uit Figuur 27 blijkt dat telkens een minderheid van de vestigingsplaatsen (39% tot 45%) stabiel blijft over de zeven evaluatiedomeinen.⁵⁵

54 In bijlage toont Tabel-Figuur 27-voorbeeld, IND 1.14.11: Turnover in beoordeling veiligheid en hygiëne tussen 2013 en 2018-2019 (N=1357)

55 Verschuiving in kwaliteitsniveau score 0 betekent 'geen verandering'. Een score

FIGUUR 27 IND 1.14.12 VERANDERING IN KWALITEIT OP HET NIVEAU VAN VESTIGINGSPLAATSEN TUSSEN 2013 EN 2018-2019

Nota: N=1357, zie Tabel-Figuur 27 in bijlage

Dit betekent dat de meerderheid een verbetering of een verslechtering heeft ondergaan tussen 2013 en 2018-2019. In de meeste gevallen blijft deze verbetering of verslechtering beperkt tot één kwaliteitsniveau (bijvoorbeeld van 'niet' naar 'in geringe mate' of van 'volledig' naar 'grotendeels').

Een belangrijke vaststelling is dat er voor elk domein van kwaliteit sprake is van meer verbetering dan verslechtering. Figuur 28 toont dat de proporties vestigingsplaatsen waar verbetering is opgetreden, groter zijn dan de proporties vestigingsplaatsen die verslechtering rapporteren. Concluderend zien we dus op het niveau van het schoolgebouwenpark als geheel een verbetering. In vergelijking met 2013 zien we meer vooruitgang dan achteruitgang voor elk kwaliteitsdomein. In de schoolgebouwenmonitor 2013 bleken de proporties langs beide kanten ongeveer gelijk waardoor er op het niveau van het schoolgebouwenpark nauwelijks evolutie waarneembaar was. De achteruitgang in kwaliteit leek toen bij een deel van het gebouwenpark gecompenseerd te worden door een vooruitgang bij een ander deel van het gebouwenpark.

4.1.7 2de gebruiker vestigingsplaatsen

In 2018-2019 heeft 32% van de vestigingsplaatsen van de onderwijsinstellingen in Vlaanderen geen eigen gebouwen ter beschikking. Het zijn vestigingsplaatsen die als zogenaamde '2de gebruiker' dubbel gebruik maken van de gebouwen van een andere school of instelling. '2de gebruiker' vestigingen komen vooral voor bij instellingen voor volwassenonderwijs, deeltijds kunstonderwijs en centra voor leerlingenbegeleiding (CLB). Maar ook in de andere soorten onderwijs komen '2de gebruiker' vestigingen voor, bijvoorbeeld in het deeltijds beroepsonderwijs.

Figuur 28 toont de soort instelling waarvan men als '2de gebruiker' lokalen en/of gebouwen in dubbel gebruik heeft (IND 1.15.1). Meer dan de helft van '2de gebruiker' vestigingsplaatsen (59%) blijkt gebruik te maken van de gebouwen van een andere onderwijsinstelling, 20% van een gebouw van de (lokale) overheid en 14% van een culturele instelling. De overige 24% maakt gebruik van een welzijnsinstelling, sportvoorziening, bedrijf, diocesane instelling of nog een andere voorziening.

Wanneer we nagaan welk type lokaal men gebruikt, concluderen we dat 87% van de '2de gebruiker' vestigingen gebruik maakt van één of meerdere leslokalen. 93% heeft

een sanitaire voorziening ter beschikking. Deze twee types van lokalen blijken voor de overgrote meerderheid de basisuitrusting uit te maken. Van andere lokaaltypes wordt veel minder gebruik gemaakt: 54% maakt gebruik van bergruimte, 51% van de speelplaats, 50% maakt gebruik van een lokaal voor gespecialiseerde vakken, 49% heeft een administratielokaal ter beschikking, 44% kan gebruik maken van de refter en 42% heeft een ruimte voor personeel en derden (IND 1.15.2, Figuur 29).

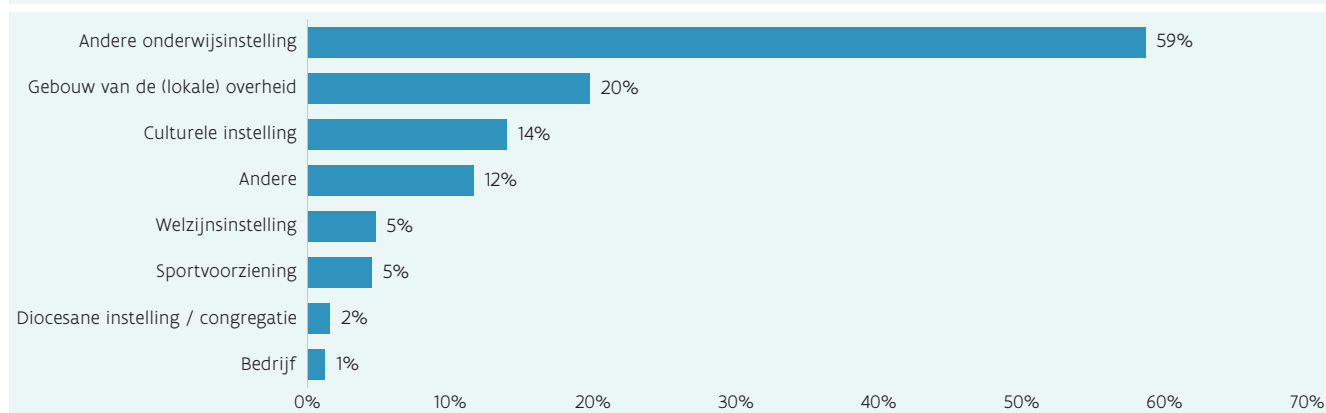
Is de ruimte die men beschikbaar heeft voldoende bruikbaar? Figuur 30 (IND 1.15.3) toont dat de bergruimte (22%), het klaslokaal van de toekomst (20%), ruimtes voor personeel en derden (19%), lokalen voor onderwijsondersteuning (19%) en lokalen voor gespecialiseerde vakken of activiteiten (18%) het vaakst als onvoldoende bruikbaar worden beoordeeld.

Wanneer we deze resultaten vergelijken met Figuur 18, zien we dat de '2de gebruiker' vestigingen in het algemeen een meer positieve evaluatie geven over de bruikbaarheid van de ruimte in vergelijking met de vestigingsplaatsen die een eigen gebouw hebben. De percentages 'voldoende bruikbaar' liggen met andere woorden meestal iets hoger bij de '2de gebruiker' vestigingen dan bij de vestigingsplaatsen met een eigen gebouw.

Een laatste indicator betreft de bezetting van de lokalen op 2de gebruikersvestigingen (IND 1.15.4, Figuur 31). De vijf lokalen met hoogste bezetting zijn bergruimte, administratielokalen, klaslokaal van de toekomst, zwembad en ruimtes voor personeel en derden. We zien dat voor de meeste lokaaltypes er 20 tot 30% onvolledige bezetting is door de 2de gebruikers. De proportie '2de gebruiker' vestigingen waar de lokalen niet volledig zijn bezet, ligt vrij hoog.

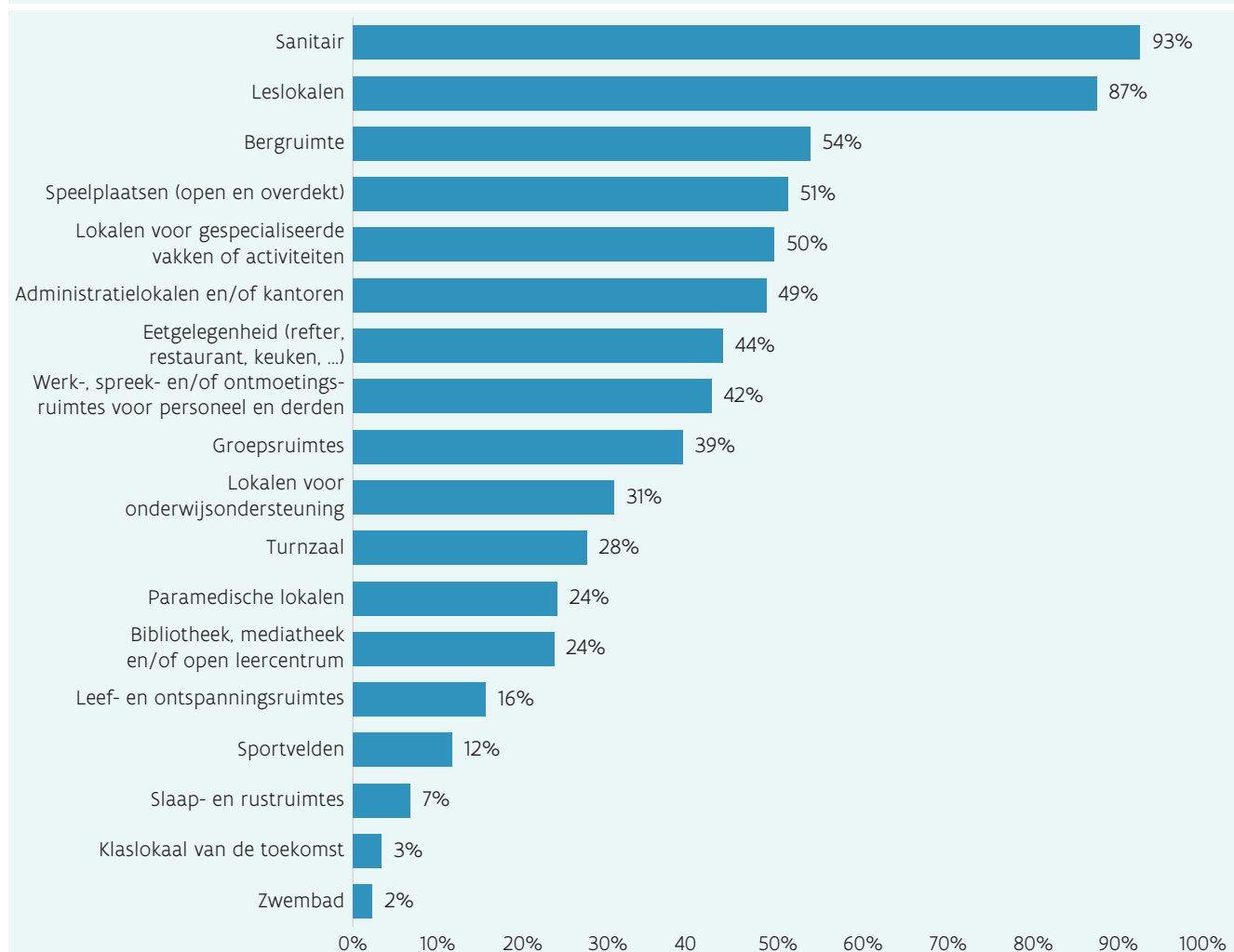
van +1 tot en met +4 betekent 'verbetering' en een score van -1 tot en met -4 betekent 'verslechtering'.

FIGUUR 28 IND 1.15.1 PROPORTIE 2de GEBRUIKER VESTIGINGEN NAAR TYPE INSTELLING WAARVAN MEN LOKALEN GEBRUIKT, 2018-2019, IN %

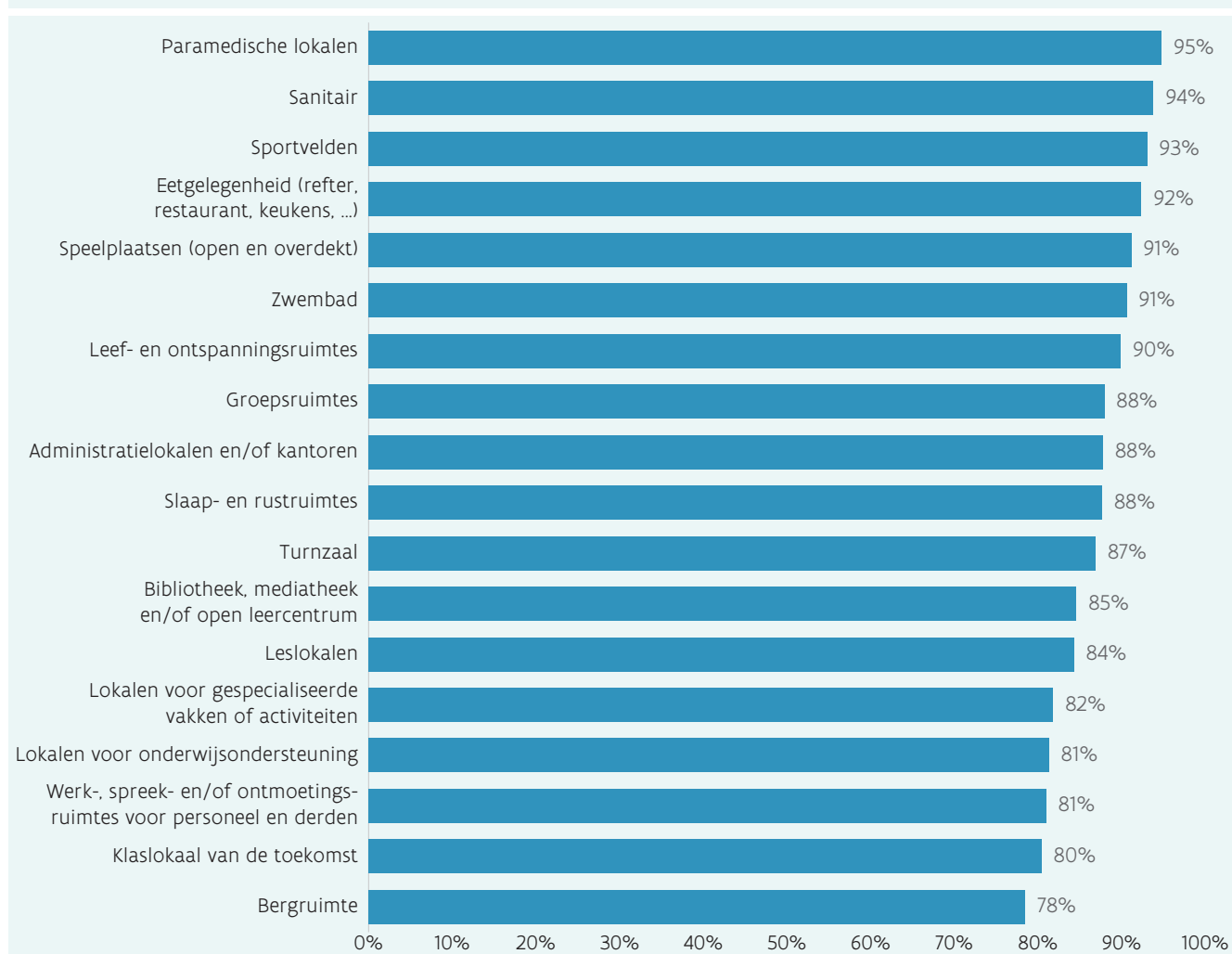
Nota: N=586, zie Tabel-Figuur 28 in bijlage

FIGUUR 29 IND 1.15.2 PROPORTIE 2de GEBRUIKER VESTIGINGSPLAATSEN NAAR TYPE LOKAAL WAARVAN MEN GEBRUIK KAN MAKEN, 2018-2019, IN %

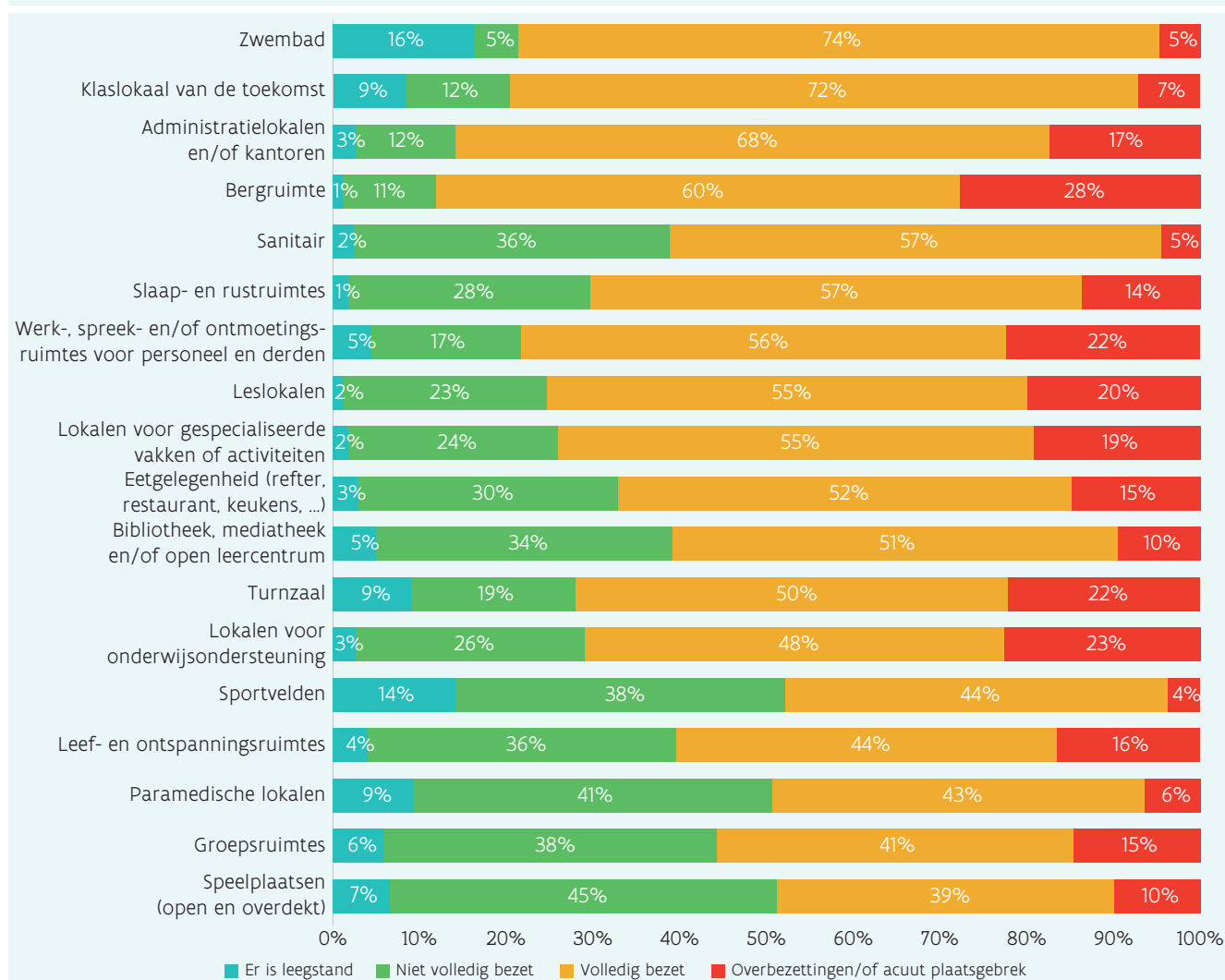
Nota: zie Tabel-Figuur 29 in bijlage

FIGUUR 30 IND 1.15.3 PROPORTIE 2de GEBRUIKER VESTIGINGSPLAATSEN NAAR BRUIKBAARHEID VAN LOKALEN PER BESCHIKBAAR LOKAALTYPE, 2018-2019, IN %

Nota: zie Tabel-Figuur 30 in bijlage

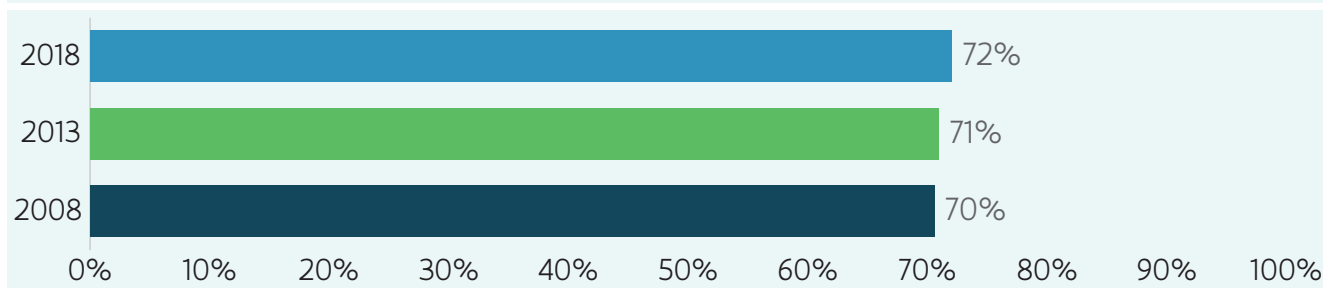
FIGUUR 31 IND 1.15.4 PROPORTIE 2de GEBRUIKER VESTIGINGSPLAATSEN NAAR MATE VAN BEZETTING VAN LOKALEN PER LOKAALTYPE, 2018-2019, IN %

Nota: zie Tabel-Figuur 31 in bijlage

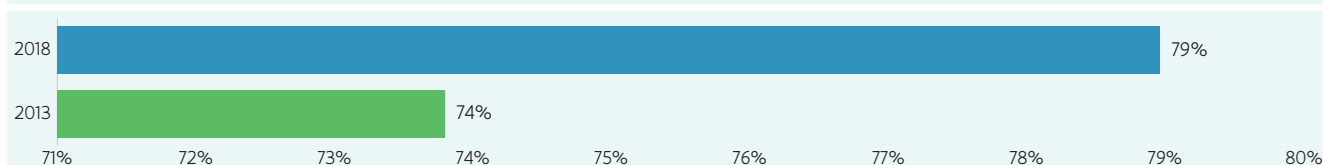
4.2 Beheer

FIGUUR 32 IND 2.1.1 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN WAAR EEN VERANTWOORDELIJKE ONDERHOUD EN BEHEER AANWEZIG IS, NAAR JAAR, IN %

Nota: N=9122, zie Tabel-Figuur 32 in bijlage

FIGUUR 33 IND 2.1.2 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN WAAR EEN VERANTWOORDELIJKE OPVOLGING INFRASTRUCTUURWERKEN AANWEZIG IS, NAAR JAAR, IN %

Nota: N=5492, zie Tabel-Figuur 33 in bijlage

4.2.1 Verantwoordelijken beheer en opvolging werken

Bij indicator 2.1.1 gaan we na of er een verantwoordelijke gebouwbeheer binnen de onderwijsinstelling of de inrichtende macht aanwezig is. Figuur 32 geeft aan dat er in 2018-2019 op 72% van de vestigingsplaatsen een verantwoordelijke is voorzien die zich specifiek richt op het beheer van de gebouwen op de vestigingsplaats.⁵⁶ In vergelijking met 2013 heeft er zich geen significante wijziging in de situatie voorgedaan.⁵⁷

Uit Figuur 33 (IND 2.1.2) blijkt dat er voor 79% van de vestigingsplaatsen een verantwoordelijke voor de opvolging van infrastructuurwerken aanwezig is. In vergelijking met 2013 betekent dit dat er in 2018-2019 meer vestigingsplaatsen een verantwoordelijke opvolging infrastructuurwerken hebben (+5%).⁵⁸

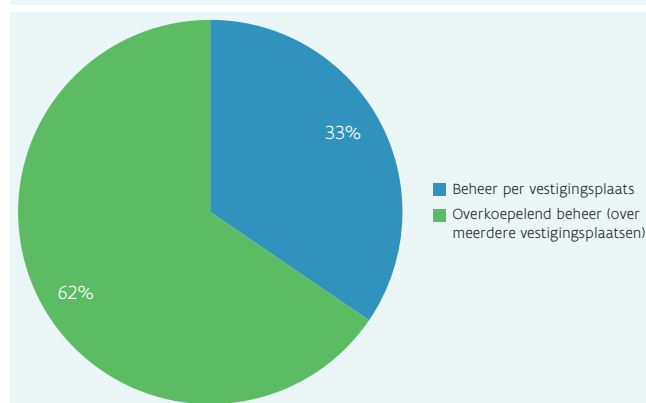
Figuur 34 (IND 2.1.3) geeft aan dat 62% van de vestigingsplaatsen overkoepelend wordt beheerd. In 33% is er sprake van beheer per vestigingsplaats. We stellen dus vast dat het beheer van de vestigingsplaatsen hoofdzakelijk op een gecentraliseerde manier gebeurt of meerdere

vestigingsplaatsen door eenzelfde actor worden beheerd.

4.2.2 Beheersplannen

IND 2.2.1 (Figuur 35) peilt naar het aantal vestigingsplaatsen waar er gebouwbeheersplannen aanwezig zijn. Hierbij worden vier verschillende plannen onderscheiden, namelijk (1) een globaal ontwikkelingsplan met betrekking tot de toekomstige gewenste ontwikkeling van de infrastructuur (masterplan), (2) een beleidsverklaring met betrekking tot de veiligheid, gezondheid en milieu, (3) een globaal preventieplan en (4) een gebouwenbeheersplan

FIGUUR 34 IND 2.1.3 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN NAAR HET TYPE BEHEER VAN HET GEBOUW, 2018-2019, IN %

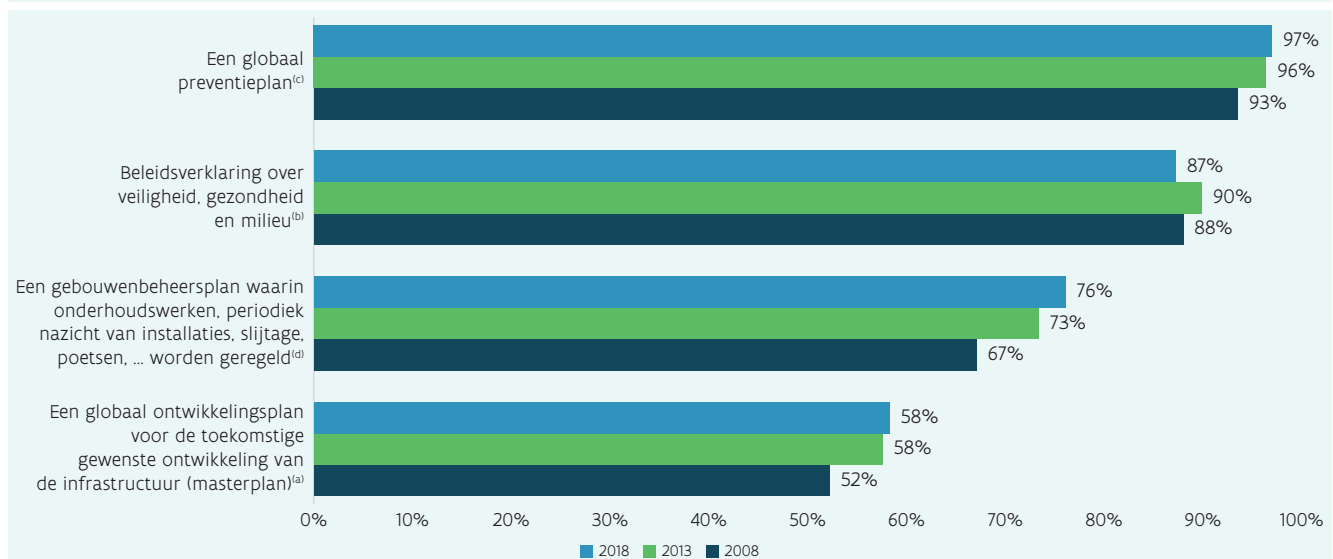
Nota: N=2414, zie Tabel-Figuur 34 in bijlage

⁵⁶ Voor 4.4% van de vestigingsplaatsen gaf de respondent aan dat hij niet op de hoogte is. Dit cijfer werd echter als een ontbrekende waarde beschouwd en buiten de berekening van de relatieve frequenties gehouden.

⁵⁷ $\chi^2(2)=1,729$; $P=0,421$; $N=9122$

⁵⁸ Dit item werd niet bevraagd in 2008.

FIGUUR 35 IND 2.2.1 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN NAAR TYPE BEHEERSPLAN AANWEZIG EN JAAR, IN %

Nota: zie Tabel-Figuur 35 in bijlage

waarin zaken worden geregeld als onderhoudswerken, het periodiek nazicht van installaties, slijtage of poetsen.

In 2018-2019 is een globaal preventieplan voor vrijwel alle vestigingsplaatsen voorzien (97%), gevolgd door een beleidsverklaring veiligheid, gezondheid en milieu (87%). Een gebouwbeheersplan is voor 76% van de vestigingsplaatsen aanwezig en een globaal ontwikkelingsplan of masterplan komt het minst voor: voor 58% van de vestigingsplaatsen werd er één opgemaakt. Bij drie van de vier plannen valt trouwens ook het vrij hoge percentage vestigingsplaatsen op waarvoor men geen weet heeft van de aanwezigheid van een gebouwbeheersplan. Voor masterplannen is dit zelfs 22% (zie Tabel 42 in bijlage).

In vergelijking met 2013 is een kleine vooruitgang merkbaar voor drie van de vier beheersplannen.⁵⁹ De proportie vestigingen met een beleidsverklaring over

veiligheid, gezondheid en milieu daalde met 3%.

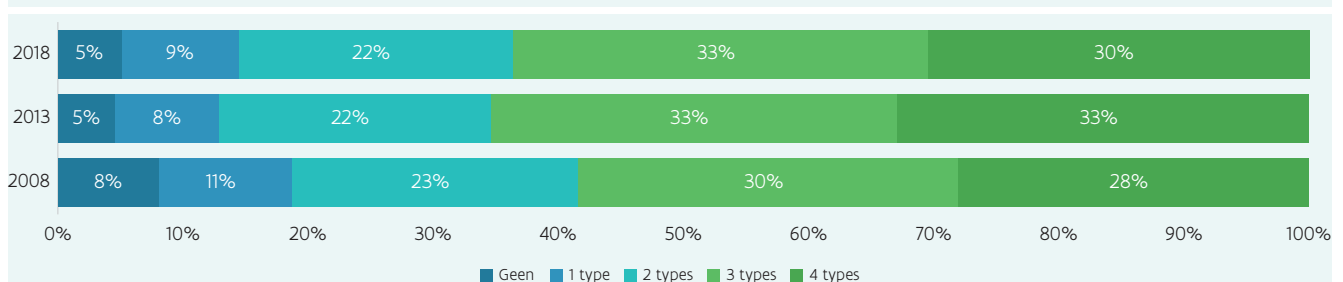
Een analyse van het aantal types beheersplannen dat per vestigingsplaats werd opgesteld (Figuur 36, IND 2.2.2), toont aan dat in 2018-2019 voor 5% van de vestigingsplaatsen geen enkel beheersplan werd opgesteld. Op 9% werd er één van de types beheersplannen opgesteld, op 22% twee types, op 34% drie types en voor 31% van de vestigingsplaatsen is zowel een ontwikkelingsplan, gebouwbeheersplan, globaal preventieplan en een beleidsverklaring veiligheid, gezondheid en milieu aanwezig. Er zijn nog steeds vestigingsplaatsen met geen of slechts 1 (type) beheersplan. In vergelijking met 2013 observeren we hier ongeveer een status quo. Wanneer we kijken naar de proportie vestigingsplaatsen waarvoor meerdere (meer dan 1) beheersplannen bestaan, merken we een kleine vermindering op met 3 procentpunten ten opzichte van 2013.^{60 61}

59 (a) $\chi^2(2)=23,997$; $P=0,000$; $N=7774$; (b) $\chi^2(2)=9,666$; $P=0,008$; $N=8189$; (c) $\chi^2(2)=47,159$; $P=0,000$; $N=8985$; (d) $\chi^2(2)=56,997$; $P=0,000$; $N=8189$.

60 $\chi^2(8)=157,683$; $P=0,000$; $N=9909$

61 Omwille van afrondingen toont een grafiek soms een totaal van 99 of 101%.

FIGUUR 36 IND 2.2.2 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN NAAR AANTAL TYPES BEHEERSPLANNEN AANWEZIG EN JAAR, IN %

Nota: zie Tabel-Figuur 36 in bijlage

4.2.3 Inspectie- en brandweerverslagen

Met volgende indicatoren gaan we na in hoeverre de schoolgebouwen op vestigingsplaatsen voldoen aan de evaluaties die worden opgesteld door de onderwijsinspectie en brandweer. Uit Figuur 37 (IND 2.3.1) blijkt dat op 89% van de vestigingsplaatsen de gebouwen voldoen aan het meest recente verslag van de onderwijsinspectie. 'Het meest recente' is een relatief begrip aangezien een inspectieverslag geen jaarlijkse frequentie heeft. Ten opzichte van 2013 is dit een significante vooruitgang van 6 procentpunten.⁶² Opnieuw valt op dat men voor een relatief hoog aandeel van de vestigingsplaatsen (11%) aangeeft dat men niet op de hoogte is (zie Tabel 44 in bijlage).

IND 2.3.2 toont aan dat 89% van de vestigingsplaatsen voldoet aan het meest recente brandweerverslag. Ten opzichte van 2013 is dit een significante, vooruitgang van 8 procentpunten.⁶³ Ook hier valt het aandeel vestigingsplaatsen op waarvan men niet weet of ze aan het brandweerverslag voldoen (12%) (zie Tabel 45 in bijlage). Dit kunnen we verklaren door het gegeven dat de school-

gebouwenmonitor geen onderscheid maakt tussen een brandweerverslag en brandpreventieverslag. Internaten moeten van de onderwijsinspectie een brandweerverslag hebben en de inspectie vraagt een brandpreventieverslag voor alle andere onderwijsinstellingen.

Het inspectieverslag gaat uit van een kwaliteitsbeoordeling door een controlerende instantie die extern is aan de school, terwijl de evaluatie van het gebouwenpark in dit onderzoek gebeurde door de school zelf. In Tabel 8 gaan we na of er een samenhang is tussen beide: wijzen beide types van indicatoren in dezelfde richting? De cijfers tonen aan dat de zelf gerapporteerde kwaliteit van schoolgebouwen inderdaad significant minder is voor vestigingsplaatsen die niet aan hun meest recente inspectieverslag kunnen voldoen.⁶⁴ Dit geldt vooral als we enkel rekening houden met de basisvoorwaarden voor kwaliteit.

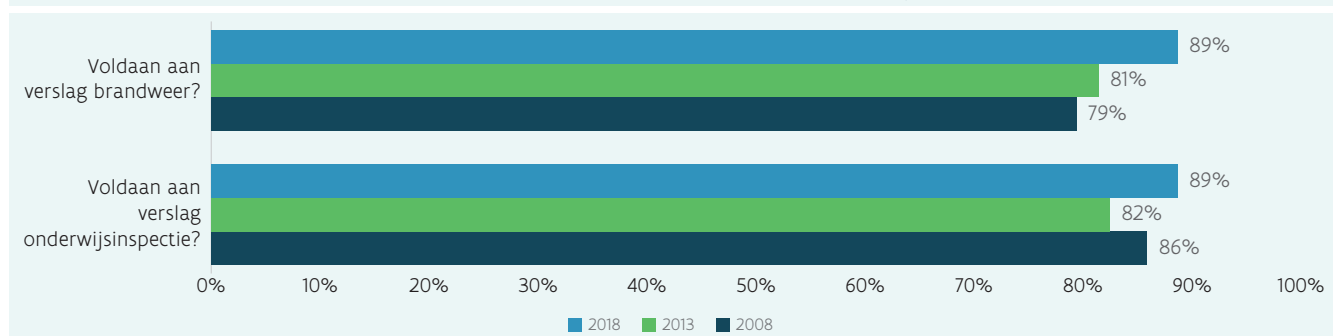
Decimale cijfers worden weergegeven in de tabellen in bijlage.

62 $\chi^2(2)=39,498; P=0,000; N=8444$

63 $\chi^2(2)=33,481; P=0,000; N=8359$

64 (a) $t(2122)=10,144; P=0,000$; (b) $t(2122)=12,022; P=0,000$; (c) $t(2122)=7,885; P=0,000$

FIGUUR 37 IND 2.3.1 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN NAAR VOLDOEN AAN MEEST RECENTE VERSLAG ONDERWIJSINSPECTIE EN NAAR JAAR, IN %
IND 2.3.2 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN NAAR VOLDOEN AAN MEEST RECENTE VERSLAG BRANDWEER EN NAAR JAAR, IN %

Nota: N=8444, zie Tabel-Figuur 37A in bijlage
N=8359, zie Tabel-Figuur 37B in bijlage

TABEL 08 IND 2.3.3 SAMENHANG TUSSEN VOLDOEN AAN INSPECTIEVERSLAG EN KWALITEITSSCORES, 2018-2019

	Voldoen aan het meest recente verslag van de onderwijsinspectie	N	Gemiddelde score op 100
Gemiddelde algemene score (a)	Ja	1883	65
	Neen	241	57,1
Gemiddelde score basiscriteria (b)	Ja	1883	73,7
	Neen	241	63,3
Gemiddelde score uitdagingen (c)	Ja	1883	59,9
	Neen	241	53,4

Noot: (a) $t(2122)=10,144; P=0,000$

(b) $t(2122)=12,022; P=0,000$

(c) $t(2122)=7,885; P=0,000$

4.2.4 Energiegebruik

IND 2.4.1 geeft informatie over het gebruik van verschillende energiebronnen op vestigingsplaatsen van scholen. Er wordt enkel informatie gegeven over of de energiebron wordt gebruikt of niet, en niet over de mate waarin deze wordt gebruikt.

Uit Figuur 38 blijkt dat gas over het algemeen de meest gebruikte energiebron voor verwarming van schoolgebouwen is. Op 84% van de vestigingsplaatsen wordt van deze energiebron gebruik gemaakt. Gas wordt op ruime afstand gevolgd door stookolie (gebruik op 22% van de vestigingsplaatsen) en elektriciteit (20%). Andere energiebronnen worden in 2018-2019 bijna niet gerapporteerd door de respondenten (2%).

Tijdens de voorbije 5 jaar blijken er zich wel tamelijk

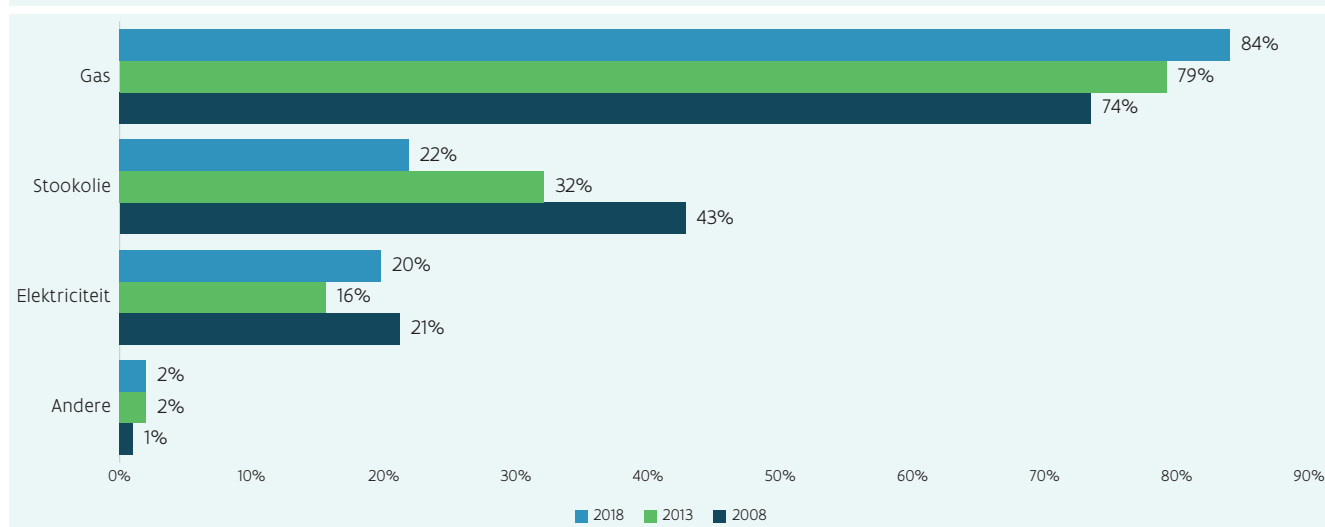
grote veranderingen te hebben voorgedaan in het energiegebruik. Het gebruik van gas is toegenomen met 5 procentpunten en van elektriciteit met 4 procentpunten. Het gebruik van stookolie is afgenomen met 10 procentpunten. Het gebruik van andere energiebronnen is weliswaar verdubbeld, maar blijft erg klein (toename van 1% naar 2%).

Op 20% van de vestigingsplaatsen gebeurt er energieopwekking (Figuur 39). Dit is een significante toename met 6 procentpunten in vergelijking met 2013.⁶⁵

Bijna alle vestigingsplaatsen (93%) waar er energieopwekking plaatsvindt, maken gebruik van zonnepanelen. Andere mogelijke technieken van energieopwekking blijken veel minder aanwezig: een warmtepomp wordt

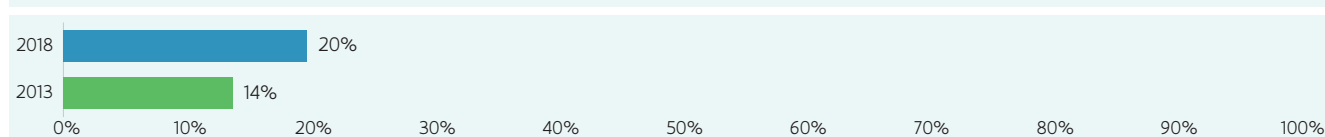
65 $\chi^2(1)=38,353; P=0,000; N=5854$

FIGUUR 38 IND 2.4.1 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN NAAR TYPE ENERGIEBRON, IN %

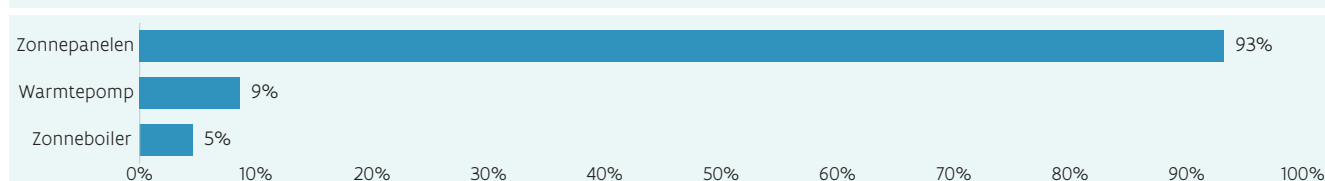
Nota: zie Tabel-Figuur 38 in bijlage

FIGUUR 39 IND 2.4.2 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN WAAR ENERGIE WORDT OPGEWKED VIA ENERGIEOPWEKKENDE INFRASTRUCTUUR, NAAR JAAR, IN %

Nota: N=5854, zie Tabel-Figuur 39 in bijlage

FIGUUR 40 IND 2.4.3 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN WAAR ENERGIEOPWEKKING GEBEURT NAAR GEBRUIKTE TECHNIEK, IN %

Nota: N=471, zie Tabel-Figuur 40 in bijlage

gebruikt op 9% van de vestigingen met energieopwekking, een zonneboiler op 5% van de vestigingsplaatsen. Het gebruik van andere technieken blijkt bijna verwaarloosbaar klein te zijn (Figuur 40).⁶⁶

4.2.5 Toegankelijkheid

Hoewel er een duidelijke verbetering waarneembaar is in de evaluatie van toegankelijkheid ten opzichte van de meting in 2013 (+10%), merken we op dat toegankelijkheidsmaatregelen nog vaak afwezig zijn in 2018-2019. Uit Figuur 41 blijkt dat noodzakelijke maatregelen en ingrepen nog vaak ontbreken (IND 2.5.1). Op 56% van de vestigingsplaatsen blijkt een drempelvrije toegang en toegangspad voorhanden, 53% heeft aangepaste toiletten voor leerlingen met een beperking en 53% heeft een aangepaste parkeerplaats. Andere maatregelen blijken op minder dan de helft van de vestigingsplaatsen aanwezig te zijn, zoals de beschikbaarheid van aangepaste toiletten voor personeel met een beperking, duidelijke signalisatie, een lift en helling voor niveaoverschillen.⁶⁷

De derde editie van de schoolgebouwenmonitor onderzocht ook specifiek of er maatregelen genomen zijn in het kader van het M-decreet. IND 2.5.2 in Figuur 42 toont dat 19% van de vestigingsplaatsen is aangepast in functie van het M-decreet.⁶⁸ In 58% stelt men dat er geen aanpassing is. Opvallend is het grote aantal respondenten dat hier

niet van op de hoogte is (23%).

Een vergelijking met vorige edities van de schoolgebouwenmonitor is niet mogelijk omwille van een andere vraagstelling. Zo werden in 2013 de maatregelen voor kleine en grote niveaoverschillen samengenomen en werd er niet gepeild naar aanpassingen in functie van het M-decreet. In 2008 werd het thema toegankelijkheid niet in detail bevraagd.

4.2.6 Asbest

Sinds 1 januari 2005 is het gebruik en het op de markt brengen van asbesthoudende producten volledig verboden in de hele Europese Unie. In Vlaanderen maakte men gebruik van asbest tot de jaren '90. Asbest is in veel gebouwen verwerkt omwille van de brandveiligheid, de isolerende en condensatiewerende eigenschappen. Volgens de huidige reglementering is er nog geen verplichting om asbest te verwijderen, tenminste zo lang er geen gevaar voor blootstelling is. Dat neemt niet weg dat het zinvol kan zijn om het asbest nu te verwijderen, als dat op een eenvoudige manier kan. Sinds 6 juli 2018 is het protocol asbestverwijdering bij scholen van kracht.⁶⁹ Dit protocol is gericht op ontzorgen én financieel ondersteunen. In samenwerking met OVAM kunnen scholen subsidies verkrijgen om asbest in schoolgebouwen versneld en veilig te verwijderen.⁷⁰

Met betrekking tot het asbestbeheer in schoolgebouwen geven IND 2.6.1 en 2.6.2 informatie over vier aspecten van asbestbeheer, namelijk (1) of er een asbestinven-

66 Installatie voor biomassa, warmtekrachtkoppeling, stadsverwarming en koeling worden niet afgebeeld in de grafiek omdat deze technieken niet aanwezig zijn in de bevroegde vestigingsplaatsen.

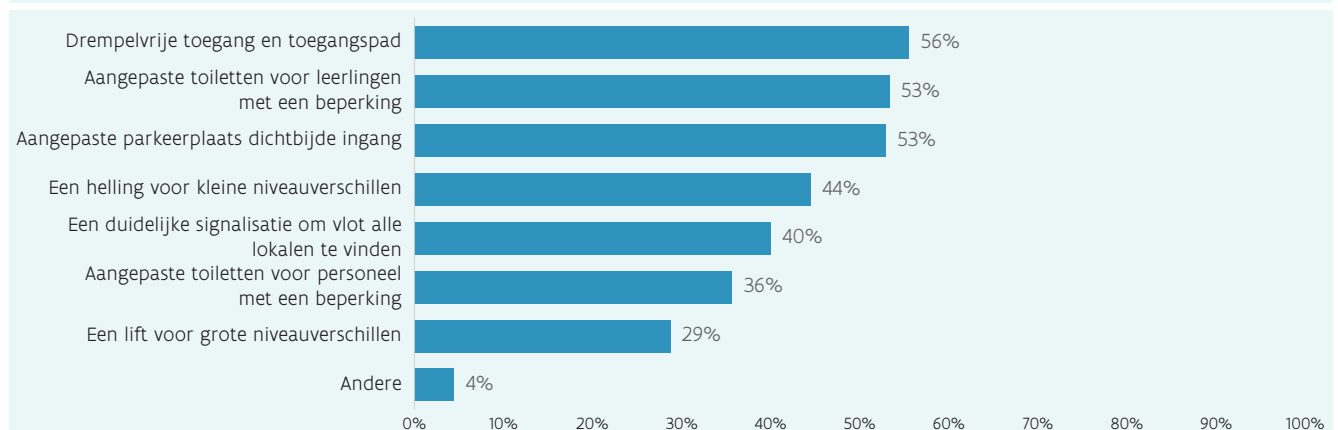
67 Omwille van een wijziging in de items, is er geen vergelijkende figuur of tabel met de edities 2008 en 2013.

68 Het M-decreet (decreet van 21 maart 2014 - maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften) geeft aan hoe Vlaamse scholen moeten omgaan met leerlingen die door een beperking de lessen in een gewone school niet zomaar kunnen volgen.

69 <https://www.agion.be/nieuws/elke-school-vlaanderen-kan-een-beroep-doen-op-subsidies-om-asbest-te-verwijderen>

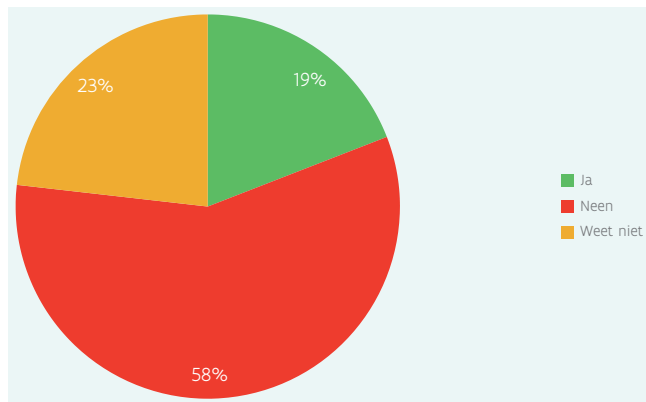
70 <https://www.ovam.be/asbest-in-scholen>

FIGUUR 41 IND 2.5.1 PROPORITIE VESTIGINGSPLAATSEN NAAR AANWEZIGHEID VAN TOEGANKELIJKHEIDSMATREGELEN, 2018-2019, IN %

Nota: N=2414, zie Tabel-Figuur 41 in bijlage

FIGUUR 42 IND 2.5.2 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSSEN NAAR AANPASSING IN FUNCTIE VAN HET M-DECREET, 2018-2019, IN %

Nota: N=2414, zie Tabel-Figuur 42 in bijlage

taris aanwezig is, (2) of de asbestproblematiek wordt opgevolgd, (3) of er daadwerkelijk asbest aanwezig is in de gebouwen van de vestigingsplaats en (4) of de school concrete plannen heeft om tot asbestverwijdering over te gaan.

Een eerste vaststelling (zie Tabel 51 in bijlage) is dat telkens een vrij hoog percentage van de respondenten niet op de hoogte bleek van de gevraagde gegevens over asbest. In 2013 gaf men voor 13% van de vestigingsplaatsen aan niet te weten of een asbestinventaris aanwezig is, voor de opvolging van de problematiek is dit 16%, voor de aanwezigheid van asbest 19% en de plannen om tot verwijdering over te gaan 10%. Deze werden in onderstaande analyses echter als ontbrekende waarden beschouwd en

uit de berekening gesloten.

Uit Figuur 43 blijkt dat op 95% van de vestigingsplaatsen een asbestinventaris werd opgemaakt. In vergelijking met 2013 is dit een kleine vooruitgang met 2 procentpunten.⁷¹ Op 96% van de vestigingsplaatsen wordt de asbestthematiek opgevolgd. Ook hier zien we een significante vooruitgang met 7% in vergelijking met 5 jaar geleden (IND 2.6.2).⁷²

Wat de aanwezigheid van asbest op de vestigingsplaats betreft (IND 2.6.3), beweert men dat er op 58% van de vestigingsplaatsen momenteel asbest in de gebouwen aanwezig is.⁷³ Hier merken we een significant verschil met de situatie in 2013.⁷⁴ We observeren een stijging met 6 procentpunten. Dit kan verklaard worden door een hogere bewustwording over de aanwezigheid van asbest naar aanleiding van een toegenomen nationale aandacht voor de problematiek en specifieke maatregelen inzake scholenbouw zoals de samenwerking tussen AGION, het GO! en OVAM.

Voor de vestigingsplaatsen waar er asbest aanwezig is in 2018-2019, beweert 39% dat er concrete plannen zijn om tot verwijdering over te gaan. Ook hier zien we een significant verschil in vergelijking met 5 jaar geleden (IND 2.6.4).⁷⁵ We stellen een toename vast met 10 procentpunten.

71 $\chi^2(2)=178,568$; $P=0,000$; $N=8257$

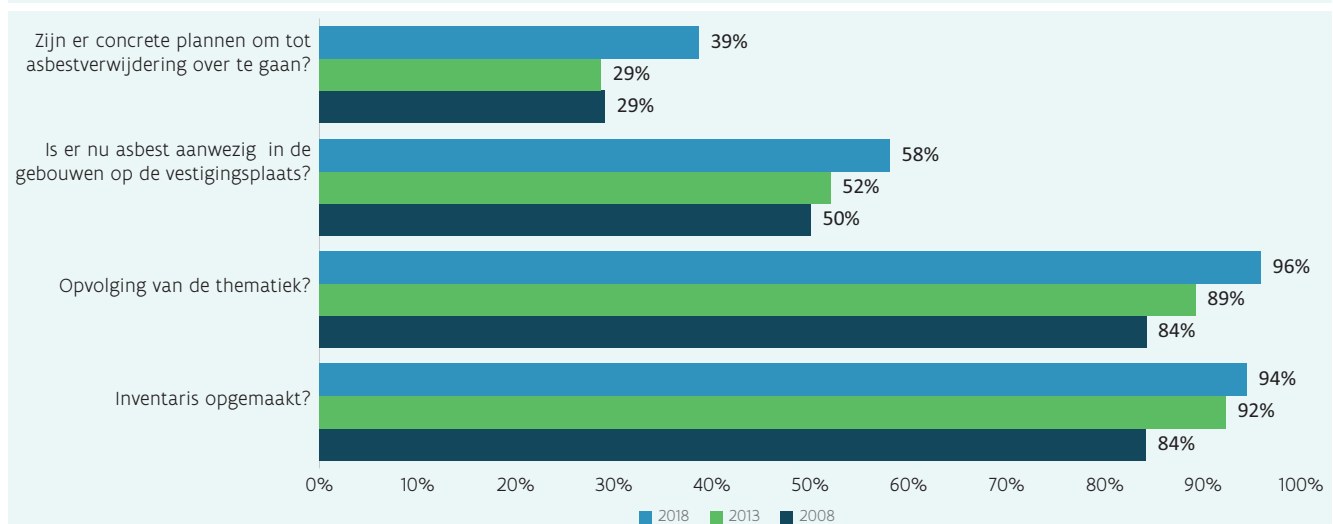
72 $\chi^2(2)=173,558$; $P=0,000$; $N=7900$

73 Zoals hierboven vermeld werden enkel die respondenten in rekening gebracht die van de situatie op de hoogte zijn.

74 $\chi^2(2)=31,291$; $P=0,000$; $N=7586$

75 $\chi^2(2)=31,867$; $P=0,000$; $N=3609$

FIGUUR 43 IND 2.6.1: PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSSEN WAAR ASBESTINVENTARIS IS OPGEMAAKT, NAAR JAAR, IN %
 IND 2.6.2: PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSSEN WAAR ASBESTTHEMATIEK WORDT OPGEVOLGD, NAAR JAAR, IN %
 IND 2.6.3: PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSSEN WAAR ASBEST AANWEZIG IS, NAAR JAAR, IN %
 IND 2.6.4: PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSSEN WAAR ASBEST AANWEZIG IS NAAR CONCRETE PLANNEN OM TOT VERWIJDERING OVER TE GAAN, NAAR JAAR, IN %

Nota: zie Tabel-Figuur 43A, Tabel-Figuur 43B, Tabel-Figuur 43C en Tabel-Figuur 43D in bijlage

We stellen vast dat 27% van de vestigingsplaatsen asbestverwijderende werken heeft uitgevoerd (IND 2.6.5, Figuur 44).

4.2.7 Loden leidingen

Op 31% van de vestigingsplaatsen waar men kennis heeft over het type leidingen, blijken er loden (water)leidingen aanwezig te zijn (IND 2.7.1, Figuur 45). We merken op dat bijna de helft van de respondenten niet weet of er al dan niet loden leidingen zijn (46%) (zie Tabel 54c in bijlage).

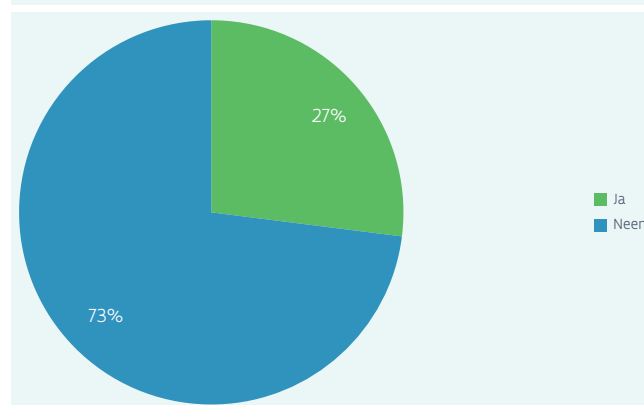
Figuur 45 (IND 2.7.2) toont aan dat 22% van de vestigingsplaatsen met loden leidingen concrete plannen heeft om de loden leidingen te vervangen.

4.2.8 Onderhoud

Figuur 46 toont hoe de vestigingsplaatsen het onderhoud (poetsen en kleine onderhoudswerken) van hun gebouwen organiseren. We stellen vast dat de meerderheid van de vestigingsplaatsen met eigen personeel werkt en geen gebruik maakt van tewerkstellingsmaatregelen voor doelgroepen (65%). 21% maakt hierbij wel gebruik van tewerkstellingsmaatregelen voor doelgroepen. We zien ook dat 30% van de vestigingsplaatsen beroep doet op een externe dienstverlener binnen de reguliere of gewone

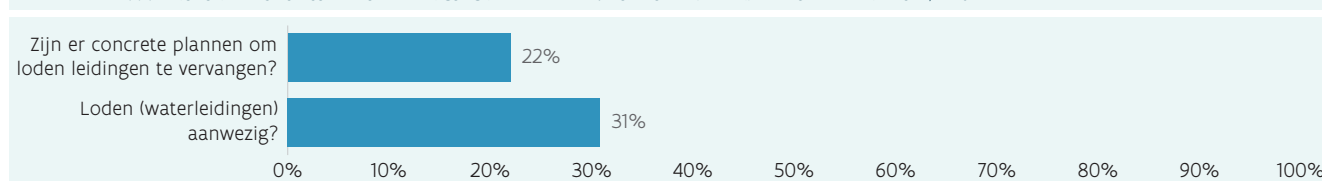
economie zoals een extern poetsbureau en 21% werkt met vrijwilligers. Een externe dienstverlener binnen de sociale economie wordt in 6% van de vestigingsplaatsen toegepast en een beroep doen op leerlingen gebeurt in 5% van de vestigingsplaatsen.

FIGUUR 44 IND 2.6.5: PROPORTE VESTIGINGSPLAATSEN WAAR IN DE VOORBIJE DRIE JAAR (2016-2018) ASBESTVERWIJDERENDE WERKEN ZIJN UITGEVOERD, IN %

Nota: zie Tabel-Figuur 44 in bijlage

FIGUUR 45 IND 2.7.1: PROPORTE VESTIGINGSPLAATSEN WAAR LODEN (WATER)LEIDINGEN AANWEZIG ZIJN IN DE GEBOUWEN, IN %
IND 2.7.2: PROPORTE VESTIGINGSPLAATSEN WAAR CONCRETE PLANNEN ZIJN OM LODEN (WATER)LEIDINGEN TE VERVANGEN, IN %

Nota: zie Tabel-Figuur 45A en 45B in bijlage

FIGUUR 46 IND 2.8.1: PROPORTE VESTIGINGSPLAATSEN NAAR ORGANISATIE ONDERHOUD (poetsen en kleine onderhoudswerken) GEBOUWEN, IN 2018-2019, IN %

Nota: N=2414, zie Tabel-Figuur 46 in bijlage

4.3 Gebruik

4.3.1 Buitenschools gebruik van schoolgebouwen

Op 62% van de vestigingsplaatsen worden de gebouwen ook buiten de normale school- of werkuren gebruikt, bijvoorbeeld 's avonds, in het weekend of tijdens de schoolvakanties (IND 2.9.1; Figuur 47). Dit is ongeveer gelijk gebleven ten opzichte van 2013.⁷⁶

Wanneer schoolgebouwen buitenschools worden gebruikt kan dit occasioneel gebeuren, of op meer regelmatige basis. We zien dat het grootste deel van het buitenschools gebruik op regelmatige basis gebeurt (67%). Op slechts 33% van de vestigingsplaatsen waar de gebouwen buitenschools worden gebruikt gebeurt dit occasioneel (IND 2.9.2; Figuur 48).⁷⁷ Waar sprake is van regelmatig buitenschools gebruik, bedraagt het gemiddeld aantal uur buitenschools gebruik 17,82 uur. Het gemiddeld aantal uren is ongeveer gelijk gebleven ten opzichte van de meting in 2013 (17,67 uur) (IND 2.9.3).

Wie maakt gebruik van de gebouwen buiten de normale school- en werkuren? Uit Figuur 49 (IND 2.9.4) blijkt dat het meest wijdverspreide gebruik in 2018-2019 gebeurt

door verenigingen (buurtvereniging, bejaardenclub, sportclub,...), die op 64% van de vestigingsplaatsen buitenschools gebruik maken van de gebouwen. Op 45% van de vestigingsplaatsen gaat het om de instelling zelf die ook buiten de normale schooluren de gebouwen blijft gebruiken voor buitenschoolse activiteiten. Op 33% van de vestigingsplaatsen gaat het om sociaal-culturele instellingen als de jeugdbeweging. Op 22% gaat het om andere onderwijsinstellingen en op 13% gaat het om welzijnsinstellingen zoals Kind en Gezin. In 22% van de vestigingsplaatsen gaat het om 'andere'.

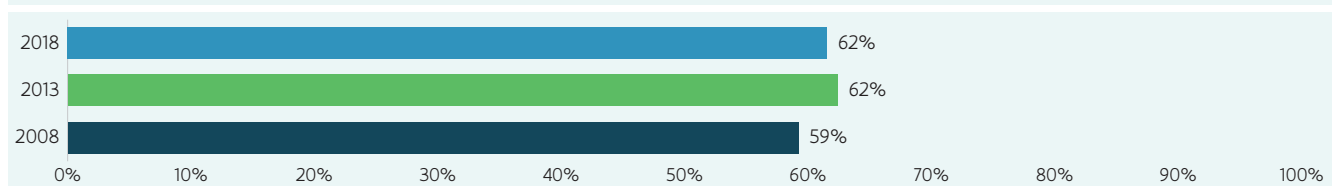
Als er buitenschools gebruik van de gebouwen plaatsvindt, over welke soort activiteiten gaat het dan? Figuur 50 (IND 2.9.5) laat zien dat schoolgebouwen het meest buitenschools worden gebruikt voor sport en spel (op 57% van de vestigingsplaatsen), onderwijs en opleiding (41%), feesten en bijeenkomsten (39%), voor- en naschoolse opvang (34%) en cultuurbeleving (33%). Schoolgebouwen worden het minst buitenschools gebruikt voor vergaderingen (29%), cursussen (23%) en studie (15%). In vergelijking met 2013 zien we voor volgende activiteiten de grootste afname in het soort buitenschoolse activiteit: vergaderingen, studie en voor- en naschoolse opvang.

Uit de vorige schoolgebouwenmonitors bleek al dat er een significante samenhang bestaat tussen de mogelijk-

76 $\chi^2(4)=83,133$; $P=0,000$; $N=9647$ (Het significant resultaat van wijst op het verschil tussen 2008 en 2013 / 2018).

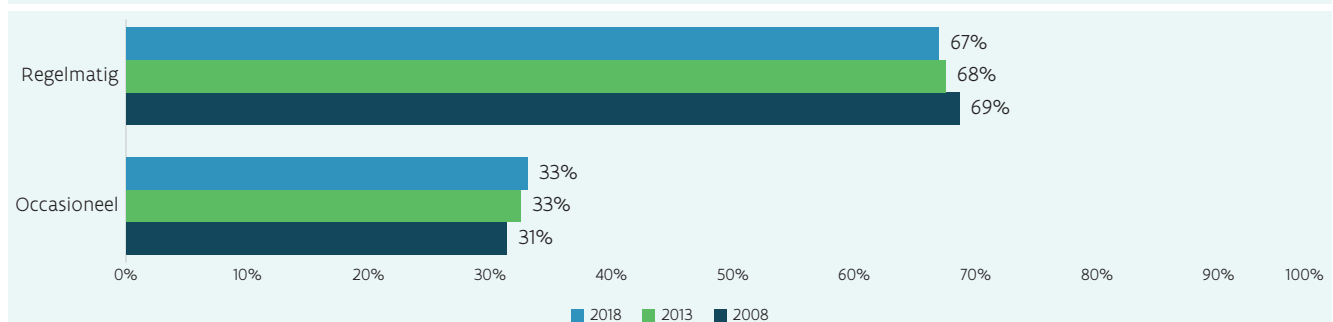
77 $\chi^2(4)=558,506$; $P=0,000$; $N=5859$

FIGUUR 47 IND 2.9.1: PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN NAAR BUITENSCHOOOLS GEBRUIK EN JAAR, IN %

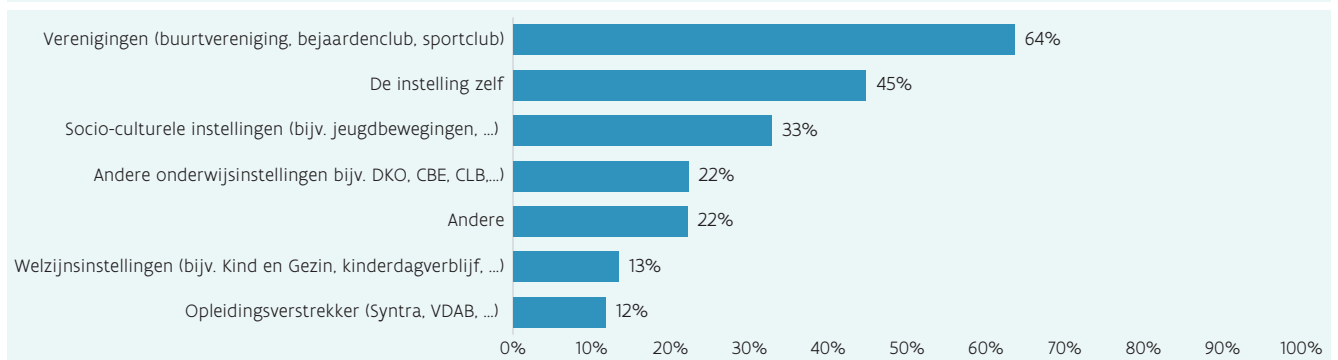
Nota: zie Tabel-Figuur 47 in bijlage

FIGUUR 48 IND 2.9.2: PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN MET BUITENSCHOOOLS GEBRUIK NAAR GEBRUIKSFREQUENTIE EN JAAR, IN %

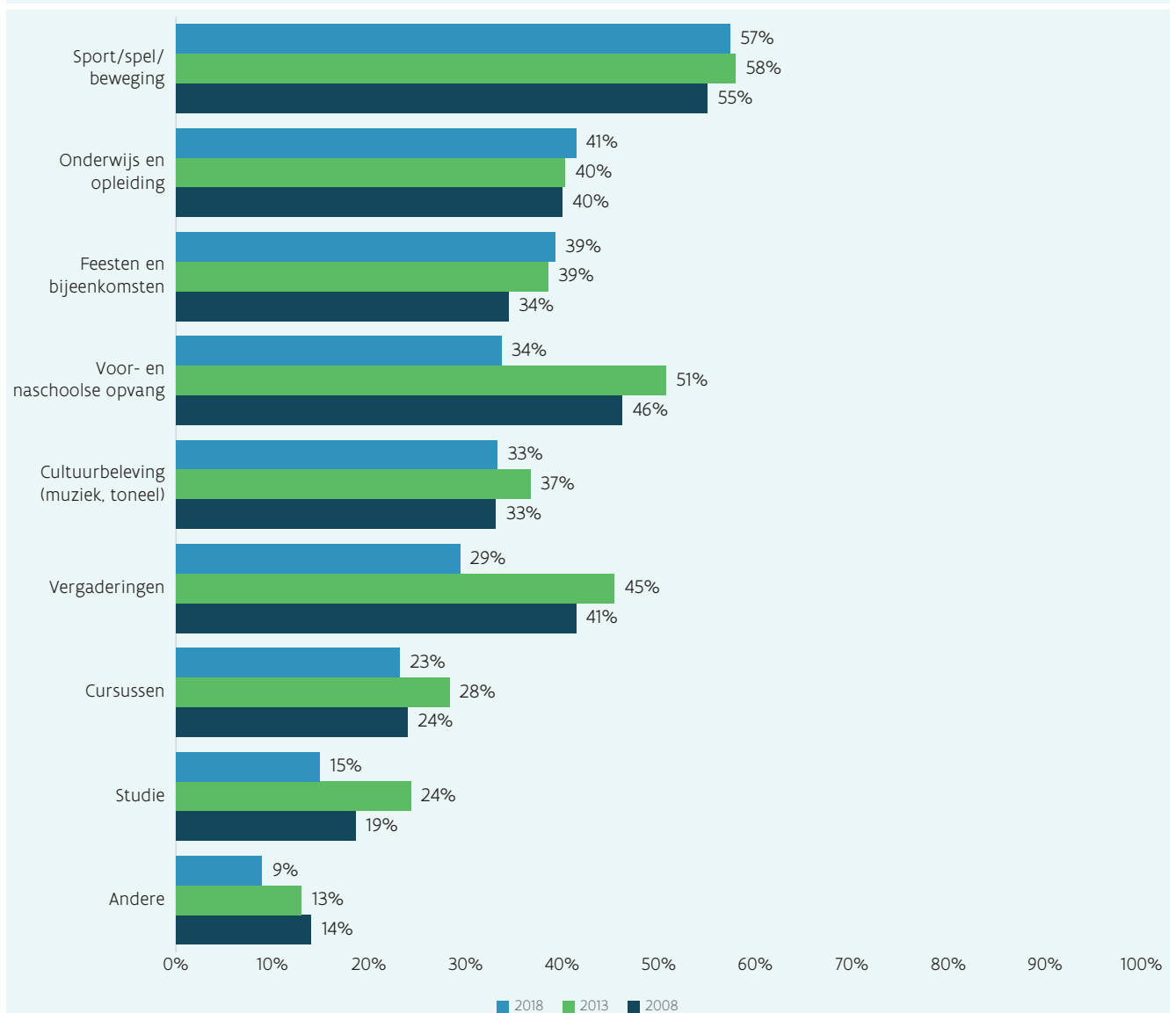
Nota: zie Tabel-Figuur 48 in bijlage

FIGUUR 49 IND 2.9.4 PROPORТИE VESTIGINGSPLAATSEN MET BUITENSCHOOLS GEBRUIK NAAR SOORT BUITENSCHOOLS GEBRUIKER, IN %

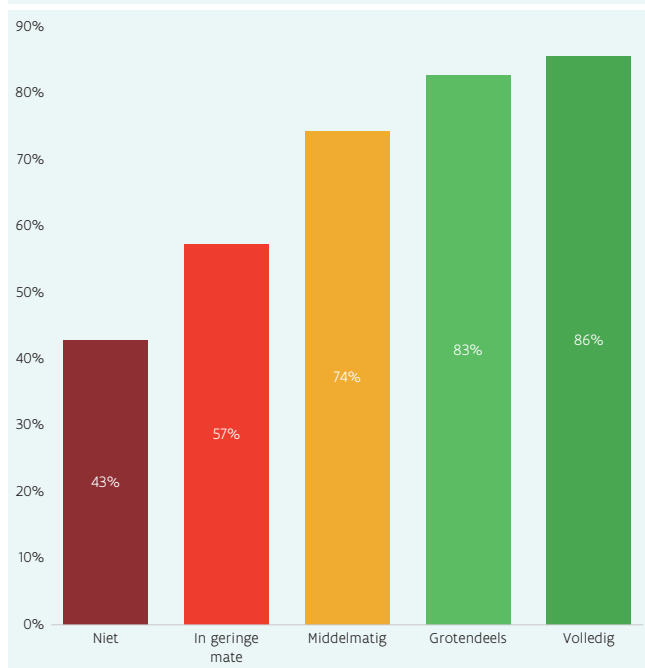
Nota: zie Tabel-Figuur 49 in bijlage

FIGUUR 50 IND 2.9.5 PROPORТИE VESTIGINGSPLAATSEN MET BUITENSCHOOLS GEBRUIK NAAR SOORT BUITENSCHOOLSE ACTIVITEIT EN JAAR, IN %

Nota: zie Tabel-Figuur 50 in bijlage

FIGUUR 51 IND 2.9.6 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN NAAR AANWEZIGHEID VAN BUITENSCHOOOLS GEBRUIK EN DE MOGELIJKHEID OM GEBOUWEN VEILIG EN VLOT OPEN TE STELLEN, IN %

Nota: N= 2390, zie Tabel-Figuur 51 en 52 in bijlage

heid om een schoolgebouw vlot open te stellen en de beslissing effectief tot naschools gebruik over te gaan.⁷⁸ Voor wat de situatie in 2018-2019 betreft kunnen we dit verband bevestigen. We onderscheiden sportinfrastructuur en andere lokalen. Figuur 51 toont aan dat waar deze mogelijkheid tot veilige openstelling van schoolsportinfrastructuur niet of in geringe mate aanwezig is, het percentage buitenschools gebruik tot 43% lager ligt dan op vestigingsplaatsen die wel vlot en veilig opengesteld kunnen worden. Waar deze mogelijkheid tot veilige openstelling van andere lokalen niet aanwezig is, stellen we vast dat het percentage buitenschools gebruik tot 57% lager ligt dan op vestigingsplaatsen die wel vlot en veilig opengesteld kunnen worden (Figuur 51). Deze significante samenhang wijst erop dat het buitenschools gebruik van schoolgebouwen aan infrastructurele voorwaarden gebonden is.⁷⁹

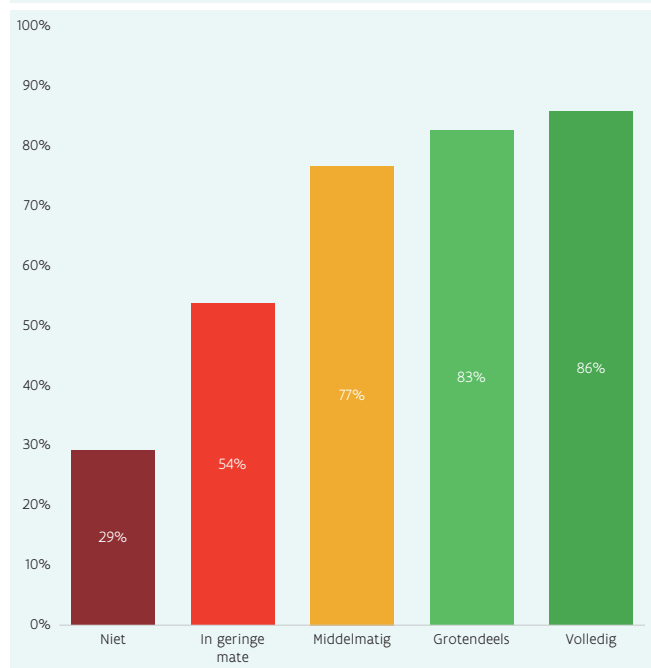
4.3.2 Cohabitatie met andere onderwijsinstellingen

IND 2.10.1 peilt naar de mate waarin onderwijsinstellingen samen gebruik maken van dezelfde site of hetzelfde gebouwencomplex. Uit Figuur 53 blijkt dat dit voor 32%

78 AGION, (2009). De schoolgebouwenmonitor 2008: indicatoren voor de kwaliteit van de schoolgebouwen in Vlaanderen. Antwerpen: Garant; AGION, (2014). De schoolgebouwenmonitor 2013: indicatoren voor de kwaliteit van de schoolgebouwen in Vlaanderen. Brussel: AGION.

79 Figuur 58: $\chi^2(4)=317,944$; $P=0,000$; Figuur 59: $\chi^2(4)=468,994$; $P=0,000$

FIGUUR 52 IND 2.9.6 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN NAAR AANWEZIGHEID VAN BUITENSCHOOOLS GEBRUIK EN DE MOGELIJKHEID OM GEBOUWEN VEILIG EN VLOT OPEN TE STELLEN, IN %

Nota: N=2390, zie Tabel-Figuur 51 en 52 in bijlage

van de vestigingsplaatsen het geval is. Dit is een kleine daling van 2 procentpunten ten opzichte van 2013.

Van de 32% vestigingsplaatsen die een gebouw delen met een andere onderwijsinstelling, werkt ook 77% samen met die andere instelling en 85% gebruikt ruimtes gemeenschappelijk (IND 2.10.2, Figuur 53).

4.3.3 Cohabitatie met niet-onderwijsinstellingen

IND 2.11.1 (Figuur 54) peilt naar de mate van integratie van schoolgebouwen in multifunctionele gebouwencomplexen of sites, waar naast deze schoolgebouwen ook woningen, een kinderdagverblijf, een cultureel centrum of een rusthuis zijn gevestigd. We stellen vast dat in 2018-2019 21% van de vestigingsplaatsen van scholen op de een of andere manier geïntegreerd is in een gebouwencomplex of site waar ook andere functies zijn gehuisvest. In vergelijking met de vorige metingen in 2008 en 2013 is de situatie niet significant gewijzigd.⁸⁰

In 2018-2019 wordt er bij 65% van vestigingsplaatsen die in een ruimer gebouwencomplex met andere functies zijn geïntegreerd, ook inhoudelijk samengewerkt met deze functies. Ten opzichte van 2013 hebben zich daarin echter

80 $\chi^2(2)=2,840$; $P=0,242$; $N=9586$

geen veranderingen voorgedaan (Figuur 54, IND 2.11.2).⁸¹ Eveneens stellen we vast dat er bij 56% van deze vestigingen ook gemeenschappelijk gebruik voorkomt van lokalen en ruimtes. Ook hier zien we geen significante veranderingen ten opzichte van 2013. Vergelijken we deze cijfers met de situatie waarin men samen is gehuisvest met een andere onderwijsinstelling, dan zien we dat er met niet-onderwijsfuncties op de site toch aanzienlijk minder wordt samengewerkt en ook minder ruimte wordt gedeeld (supra).

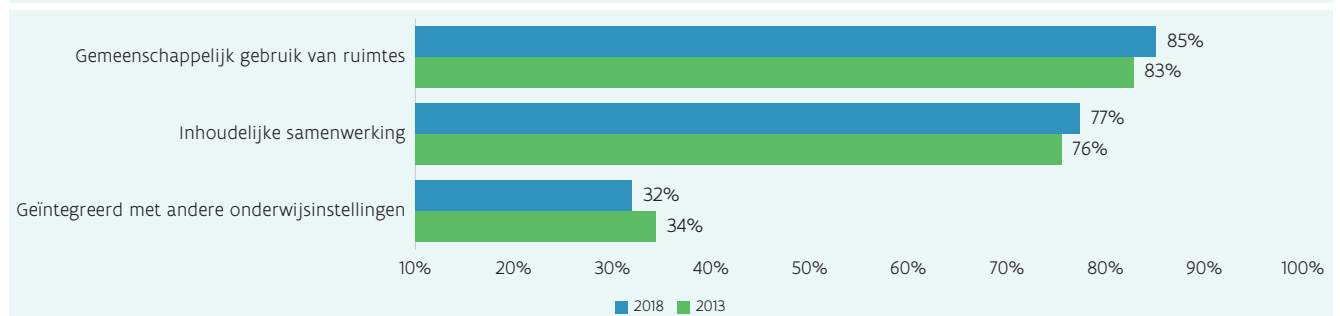
gingsplaatsen gaat het om een klooster of ander religieus gebouw. Het delen van de site of gebouwen met woonzorgcentrum, woningen, sportvoorzieningen, zorginstellingen voor mensen met een beperking, opleidingsverstrekkers en bedrijven komt in minder dan 10% van de vestigingsplaatsen voor. Gezien het percentage de 100% overstijgt, komen we tot het besluit dat een deel van de vestigingsplaatsen hetzelfde gebouwencomplex of site deelt met meer dan één van deze functies (IND 2.11.3, Figuur 55).

IND 2.11.2: Proportie vestigingsplaatsen die inhoudelijk samenwerken of ruimtes delen met niet-onderwijsinstellingen binnen het gebouwencomplex of site en naar jaar, in % (zie Tabel-Figuur 54b in bijlage)

Op 35% van de vestigingsplaatsen die eenzelfde complex of site delen met andere functies, gaat het om een kinderdagverblijf, op 26% buitenschoolse opvang en op 15% een sociaal-culturele instelling. Op 12% van de vesti-

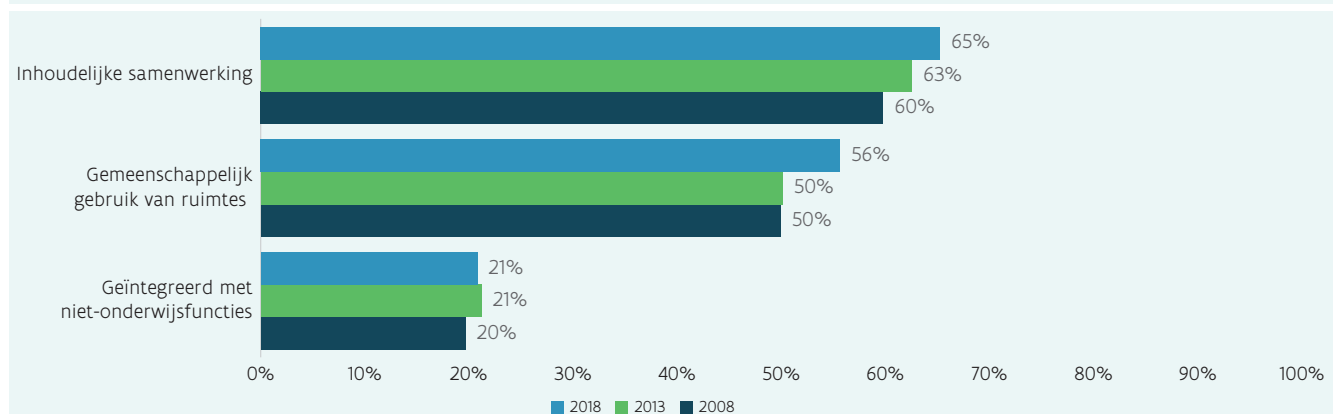
81 Figuur 64: $\chi^2(2)=3,321$; $P=0,190$; $N=1774$; Figuur 65: $\chi^2(2)=3,873$; $P=0,144$; $N=1943$

FIGUUR 53 IND 2.10.1 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSSEN GEÏNTEGREERD MET ANDERE ONDERWIJSINSTELLINGEN BINNEN HETZELFDE GEBOUWCOMPLEX OF SITE, NAAR JAAR, IN %
IND 2.10.2 PROPORTIE GEÏNTEGREERDE VESTIGINGSPLAATSSEN DIE INHOUDELIJK SAMENWERKEN OF RUIMTES DELEN MET ANDERE ONDERWIJSINSTELLINGEN BINNEN HET GEBOUWCOMPLEX OF SITE
PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSSEN GEÏNTEGREERD MET ANDERE ONDERWIJSINSTELLINGEN BINNEN HETZELFDE GEBOUWCOMPLEX OF SITE, NAAR JAAR, IN %.

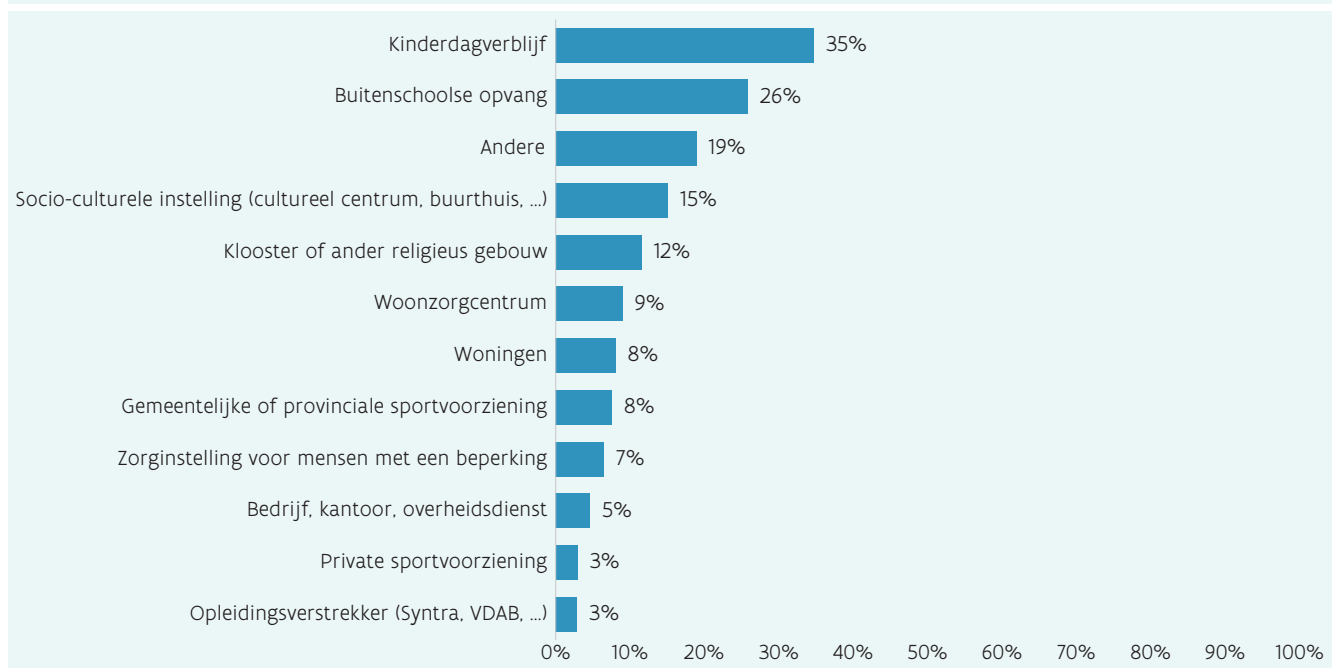
Nota: zie Tabel-Figuur 53A en 53B in bijlage

FIGUUR 54 IND 2.11.1 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSSEN DIE GEÏNTEGREERD ZIJN BINNEN EEN SITE OF GEBOUWCOMPLEX WAAR OOK ANDERE NIET-ONDERWIJSFUNCTIES IN GEHUISVEST ZIJN, NAAR JAAR, IN %

Nota: zie Tabel-Figuur 54A in bijlage

FIGUUR 55 IND 2.11.3 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN NAAR TYPE NIET-ONDERWIJNSINSTELLING WAARMEE MEN EEN SITE OF GEBOUWENCOMPLEX DEELT, IN 2018-2019, IN %

Nota: zie Tabel-Figuur 55 in bijlage

4.3.4 Gebruik van externe infrastructuur door scholen

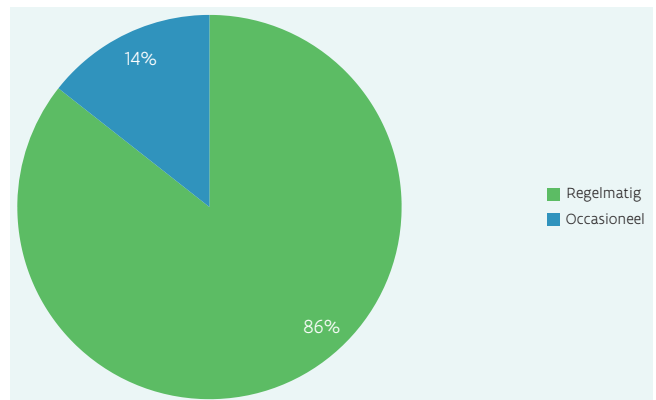
Scholen kunnen ook gebruik maken van externe infrastructuur tijdens de schooluren. Met de IND 2.12.1 tot en met 2.12.4 gaan we hier dieper op in.

Figuur 56 (IND 2.12.1) toont dat 60% van de vestigingsplaatsen tijdens de schooluren ook gebruik maakt van externe infrastructuur. Dit blijkt in 86% van de vestigingsplaatsen vooral op regelmatige basis te zijn (IND 2.11.5, Figuur 57).

Wanneer we kijken naar het soort infrastructuur, stellen we vast dat scholen tijdens de schooluren vooral gebruik maken van een zwembad (65%), turnzaal (49%) en sportveld (28%). Leslokalen en lokalen voor gespecialiseerde vakken worden in respectievelijk 15% en 15% van de vestigingsplaatsen gebruikt.

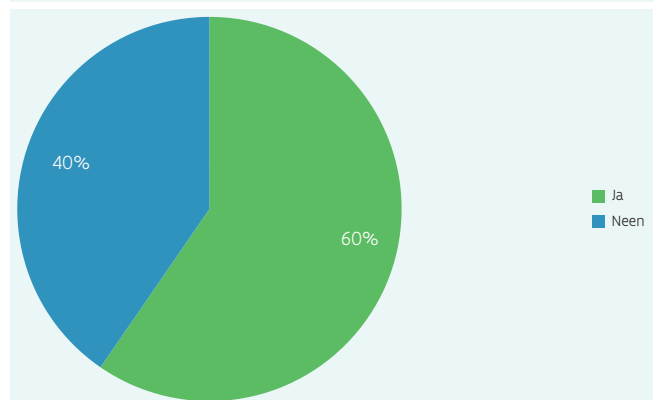
IND 2.12.4 (Figuur 59) peilt naar van wie de scholen de externe infrastructuur gebruiken (tijdens de schooluren). We concluderen dat het vooral voorzieningen van de gemeente of provincie zijn (81%), gevolgd door andere onderwijsinstellingen (23%) en voorzieningen uit de privésector (15%). Opleidingsverstrekkers (6%) en bedrijven (3%) komen het minst voor.

FIGUUR 57 IND 2.12.2 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN DIE TIJDENS DE SCHOOLUREN OOK GEBRUIK MAAKT VAN EXTERNE INFRASTRUCTUUR NAAR REGELMATIG OF OCCASIONEEL GEBRUIK, IN 2018-2019, IN %

Nota: zie Tabel-Figuur 57 in bijlage

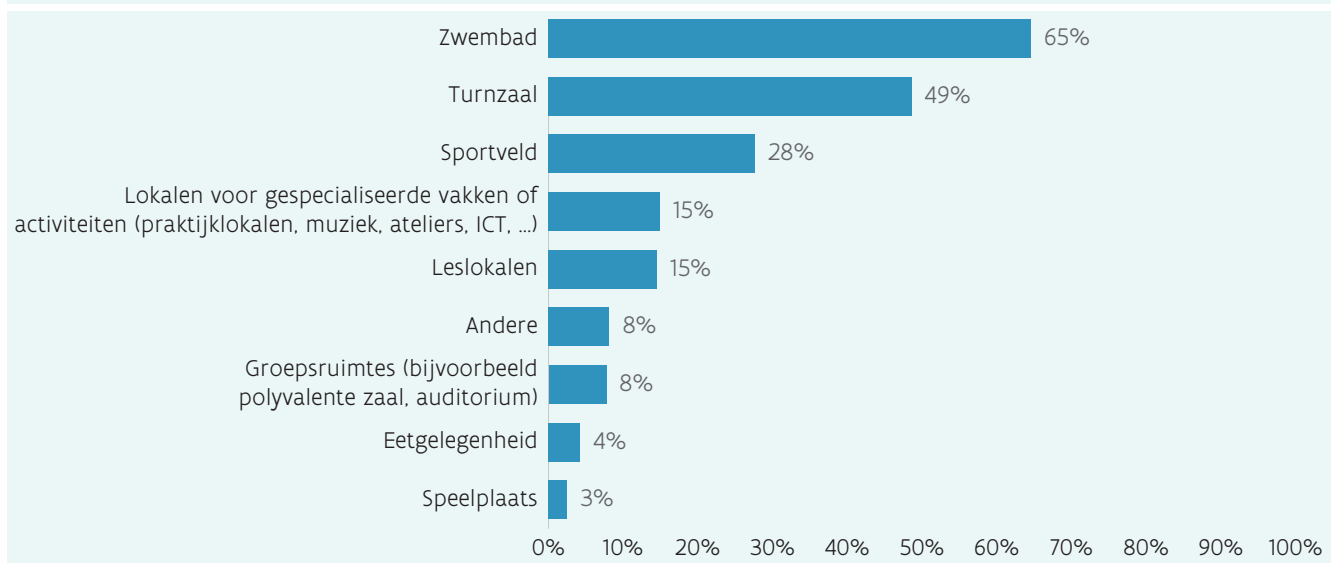
FIGUUR 56 IND 2.12.1 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN DIE TIJDENS DE SCHOOLUREN OOK GEBRUIK MAAKT VAN EXTERNE INFRASTRUCTUUR, IN 2018-2019, IN %

Nota: zie Tabel-Figuur 56 in bijlage

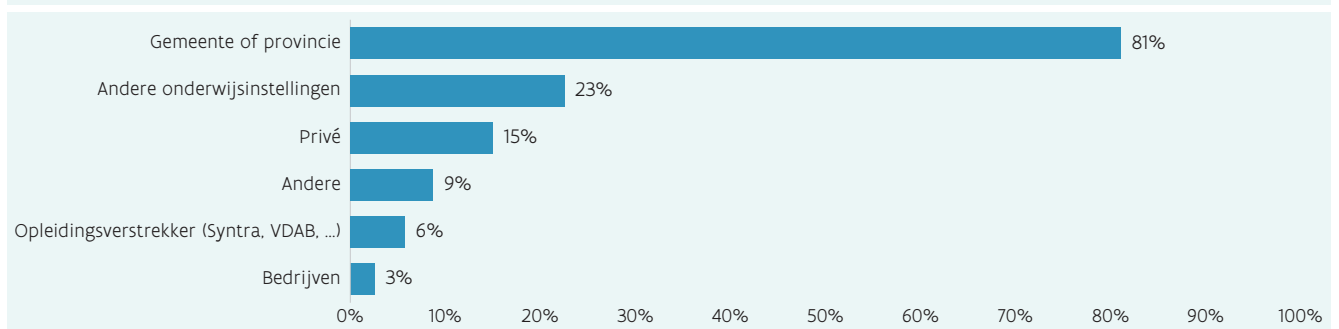

FIGUUR 58 IND 2.12.3 PROPORITIE VESTIGINGSPLAATSEN DIE TIJDENS DE SCHOOLUREN OOK GEBRUIK MAAKT VAN EXTERNE INFRASTRUCTUUR NAAR SOORT INFRASTRUCTUUR, IN 2018-2019, IN %

Nota: N=1423, zie Tabel-Figuur 58 in bijlage

FIGUUR 59 IND 2.12.4 PROPORITIE VESTIGINGSPLAATSEN DIE TIJDENS DE SCHOOLUREN OOK GEBRUIK MAAKT VAN EXTERNE INFRASTRUCTUUR NAAR TYPE EXTERNE INSTELLING, IN 2018-2019, IN %

Nota: zie Tabel-Figuur 59 in bijlage

4.4 De uitvoering van de werken

4.4.1 Werken en tevredenheid

Voor 59% van de vestigingsplaatsen geeft men aan dat er een belangrijke nieuwbouw of grondige modernisering is uitgevoerd in de periode 2013 tot en met 2018, of dat dergelijke projecten op het moment van bevraging (2018-2019) in ontwerp- of uitvoeringsfase waren (Figuur 60, IND 3.1.1).⁸² In vergelijking met 2013 gaat het om een kleine stijging van 2 procentpunten.⁸³

IND 3.1.2 peilt naar de mate waarin deze schoolgebouwen, die recentelijk (< 5 jaar geleden of op dit moment) werden opgericht of gerenoveerd, aan de oorspronkelijke verwachtingen van de school kunnen beantwoorden. Er wordt gepeild naar zes kwaliteitsdimensies: veiligheid, bouwfy-sieke staat, functionaliteit, comfort, belevingswaarde en de kosten van de werken.

Uit Figuur 61 blijkt dat respondenten over het algemeen tevreden zijn met hun recente nieuwbouw- of renovatieprojecten. In 2018-2019 vindt 89% van de respondenten dat de recente schoolgebouwen aan hun oorspronkelijke verwachtingen kunnen voldoen op vlak van veiligheid. Slechts 4% geeft een onvoldoende. Daarna komen de func-

tionaliteit, bouwtechnische staat, de belevingswaarde en het comfort van de recente gebouwen. Hierover is 82-84% tevreden, terwijl de proportie onvoldoende (erg) laag blijft (2% tot 5%). De minst positieve evaluatie vinden we terug bij de gemaakte kosten voor de uitvoering van de bouwwerken. Bij slechts 55% voldeden de kosten van de bouwwerken aan de oorspronkelijke verwachtingen, terwijl dit bij 12% niet het geval was.

In vergelijking met de situatie in 2013 zijn de verschillen verwaarloosbaar klein.⁸⁴

Naast belangrijke nieuwbouw en renovaties werden er ook grote onderhoudswerken uitgevoerd.⁸⁵ Het kan bijvoorbeeld gaan over de vervanging van ramen, de verbetering van sanitair, het vernieuwen van een stookinstallatie, buitenaanleg, grondige werken aan het dak of de aanpassing van lokalen aan pedagogische noden. We stellen vast dat er tussen 2013 en 2018 op 67% van de vestigingsplaatsen dergelijke grote onderhoudswerken werden uitgevoerd (IND 3.1.3, Figuur 62). Dit is een significant verschil met 2013. Er is sprake van een toename met 4 procentpunten.⁸⁶

82 Wat het gesubsidieerd onderwijs betreft gaat het hier om alle nieuwbouw of modernisering, ongeacht of deze ook gesubsidieerd werden.

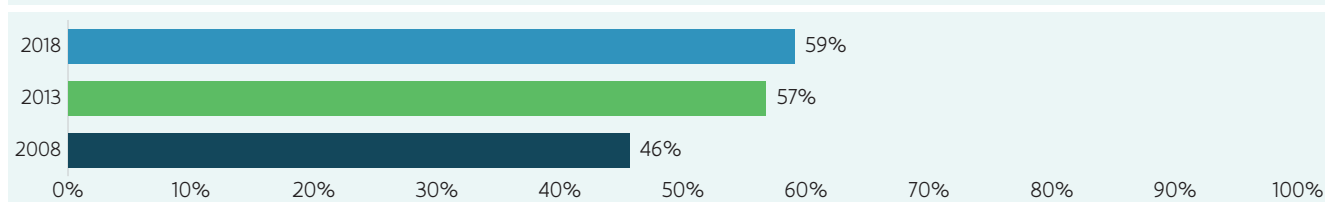
83 $\chi^2(2)=127.775$; $P=0,000$; $N=9490$

84 (a) $\chi^2(8)=19.598$; $P=0,012$; $N=4852$; (b) $\chi^2(8)=62.803$; $P=0,000$; $N=4829$; (c) $\chi^2(8)=32.330$; $P=0,000$; $N=4815$; (d) $\chi^2(8)=30.795$; $P=0,000$; $N=4862$; (e) $\chi^2(8)=35.782$; $P=0,000$; $N=4829$; (f) $\chi^2(8)=27.433$; $P=0,001$; $N=4615$

85 Wat het gesubsidieerd onderwijs betreft gaat het hier om alle grote onderhoudswerken, ongeacht of deze ook gesubsidieerd werden.

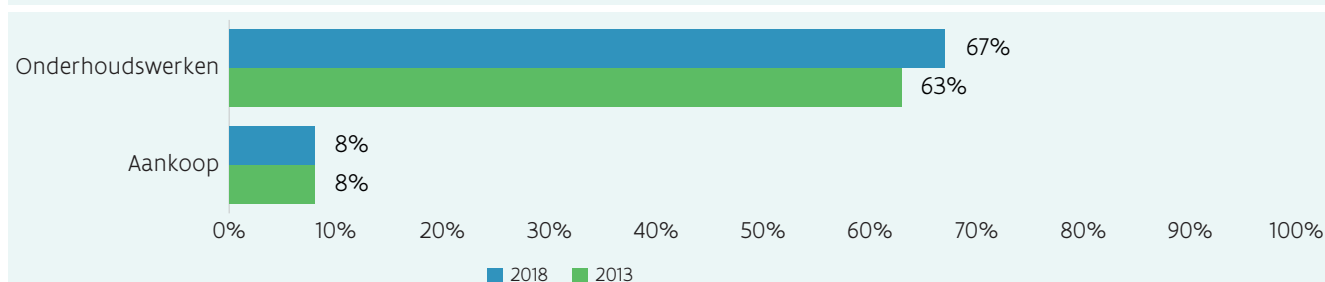
86 $\chi^2(1)=12.143$; $P=0,000$; $N=5775$

FIGUUR 60 IND 3.1.1 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN WAAR NIEUWBOW OF MODERNISERING IS UITGEVOERD OF IN ONTWERPFASE IN VOORBIJE 5 JAAR, NAAR JAAR, IN %

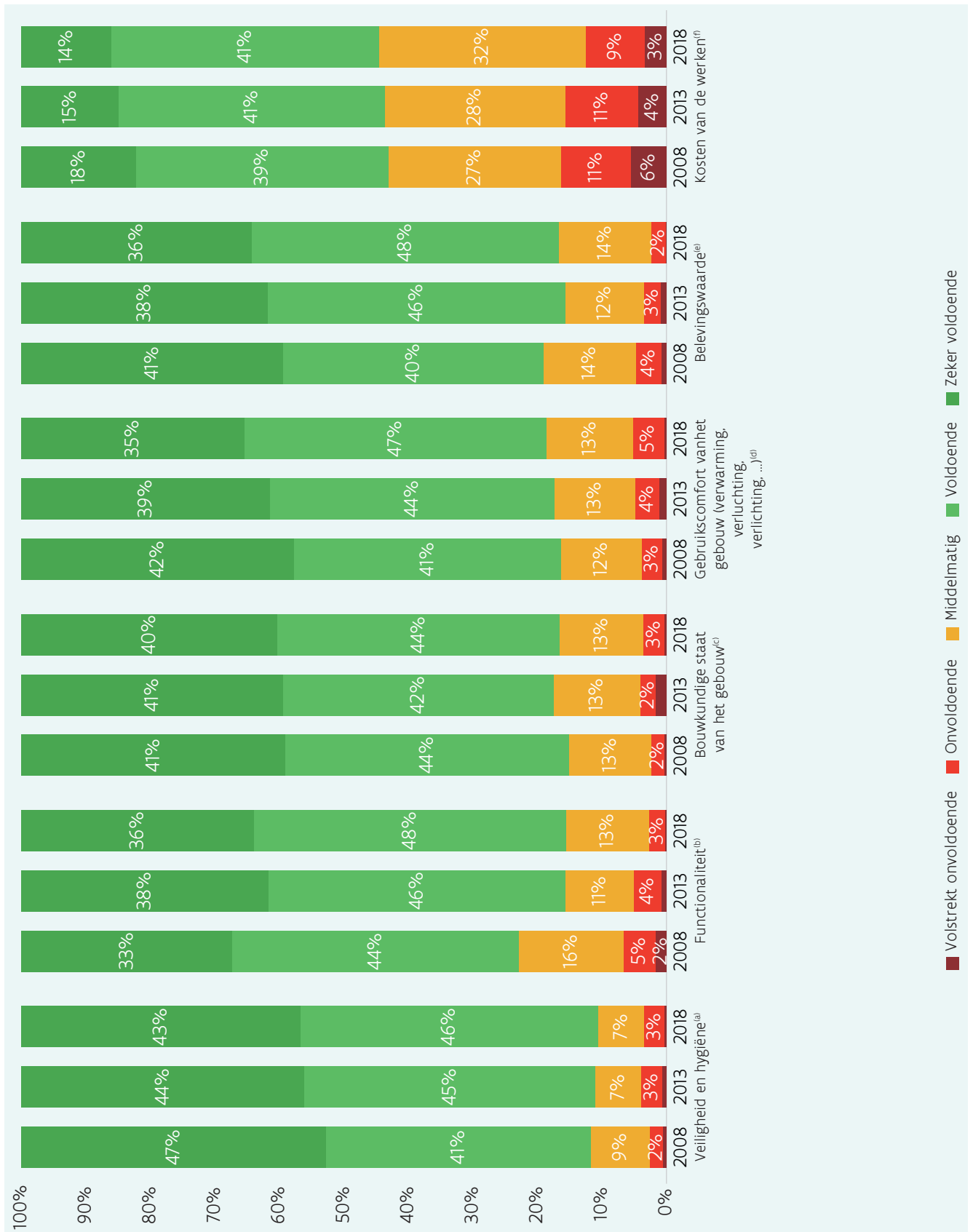
Nota: zie Tabel-Figuur 60 in bijlage

FIGUUR 62 IND 3.1.3 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN WAAR GROTE ONDERHOUDSWERKEN WERDEN UITGEVOERD OF IN ONTWERPFASE IN VOORBIJE 5 JAAR, NAAR JAAR, IN %
IND 3.1.4 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN WAARVOOR ER EEN AANKOOP IS GEBEURD IN VOORBIJE 5 JAAR, NAAR JAAR, IN %

Nota: zie Tabel-Figuur 62A EN 62B in bijlage

FIGUUR 61 IND 3.12 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN NAAR DE MATE WAARIN HET GEREALISEERDE OF ONTWERPEN GEBOUW PER EVALUATIEDOMEIN AAN DE OORSPRONKELIJKE VERWACHTINGEN KAN VOLDOEN EN NAAR JAAR, IN %

Nota: zie Tabel-Figuur 61 in bijlage

Een laatste type betreft de aankoop van een schoolgebouw. Voor 2018-2019 rapporteert men voor 8% van de vestigingsplaatsen een aankoop van een gebouw (IND 3.1.4, Figuur 62).⁸⁷

4.4.2 Kwaliteit van het planningsproces

IND 3.2.1 (Figuur 63) peilt naar de kwaliteit in de totstandkoming van scholenbouwprojecten en dit op vlak van: (1) de kwaliteit van het plannings-, ontwerp en bouwproces, (2) het advies dat men tijdens dit proces heeft gekregen en (3) de mogelijkheid tot participatie.

Wat de kwaliteit van het plannings-, ontwerp- en bouwproces betreft, blijkt minimum 81% van de grote bouwprojecten te voldoen aan een aantal sleutelcondities voor kwaliteit, namelijk de aanwezigheid van een bouwteam, een duidelijke stapsgewijze aanpak, een realistische houding (in functie van het bouwbudget), een gemotiveerde keuze van architect en een goede communicatie. Een goed omschreven projectdefinitie blijkt in 79% van de grote bouwprojecten aanwezig te zijn en 77% omvat het betrekken van de ruimere context in het project. 72% rapporteert grotendeels tot volledige begeleiding door een competente projectmanager. Tegelijk moeten we echter vaststellen dat voor een minderheid van grote bouwprojecten deze voorwaarden (nog) niet zijn vervuld. Meer bepaald blijkt er voor 10% van de projecten niet of nauwelijks een projectdefinitie te zijn uitgewerkt, in 7% van de gevallen werd er onvoldoende vlot gecommuniceerd, in 18% is er in geringe mate tot geen competente projectbegeleider geweest, in 10% is er geen gemotiveerde keuze van architect gebeurd en in 5% van de gevallen is een stapsgewijze aanpak niet of nauwelijks gevolgd.

Kwaliteitsvoorwaarden die minder dan in respectievelijk 52% en 54% van de gevallen grotendeels tot volledig zijn vervuld zijn, zijn de mogelijkheden om uit de ervaringen van andere scholen te leren en ontzorging door de inbreng van een derde partij of private partner. Bij 31% van de grote bouwprojecten stelt men dat er in geringe mate tot geen ontzorging is geweest door inbreng van de expertise en begeleiding van een externe partij of private partner. We merken op dat de noodzaak aan expertise en begeleiding van een externe partij of private partner afhankelijk is van de school en context van het project. 25% van de bouwprojecten heeft onvoldoende tot geen mogelijkheden benut om te leren uit de ervaringen van andere scholen.

⁸⁷ Wat het gesubsidieerd onderwijs betreft gaat het hier om alle aankopen, ongeacht of deze ook gesubsidieerd werden.

Wanneer we de situatie vergelijken met 2013 stellen we voor elk criterium een significante verandering vast.⁸⁸ We zien overall een vooruitgang in de positieve beoordeling. De grootste evoluties nemen we waar in rekening houden met de context van de school (+10%), gemotiveerde keuze van de architect (+9%), een stapsgewijze aanpak (+6%) en een goede communicatie (+6%). We stellen vast dat de negatieve beoordelingen dalen, behalve voor het criterium 'deskundige begeleiding van de projectbegeleider'. Hier observeren we 5 procentpunten meer negatieve beoordelingen.

Figuur 64 (IND 3.2.2) toont dat een relatief grote proportie van respondenten advies heeft gekregen over (1) financiële materies en (2) over bouwprogramma, planning en ontwerp. Specifiek stellen we vast dat 69% van de vestigingsplaatsen nuttig advies heeft gekregen in verband met financiële materies. Dit percentage ligt nog hoger bij advies over bouwprogramma, planning en ontwerp (75%). In vergelijking met 2013 stellen we voor beide aspecten significante veranderingen vast (Figuur 64, IND 3.2.2). Er is een positieve evolutie met 3% voor advies op vlak van financiering of subsidiëring en 5% voor advies op vlak van bouwprogramma, planning en ontwerp.

Wat de gebruikersparticipatie aan de bouwprojecten betreft (IND 3.2.3, Figuur 65), merken we dat dit vooral voor directies is gerealiseerd: bij 83% van de bouwprojecten was er mogelijkheid voor directies om te participeren. Voor andere gebruikersgroepen is dit echter veel minder het geval. Leerkrachten konden maar aan 56% van de projecten participeren en onderhoudspersoneel aan 31%. Ouders, leerlingen en buurtbewoners bleken zelfs maar bij een kleine minderheid (14% of minder) van de bouwprojecten betrokken te worden.

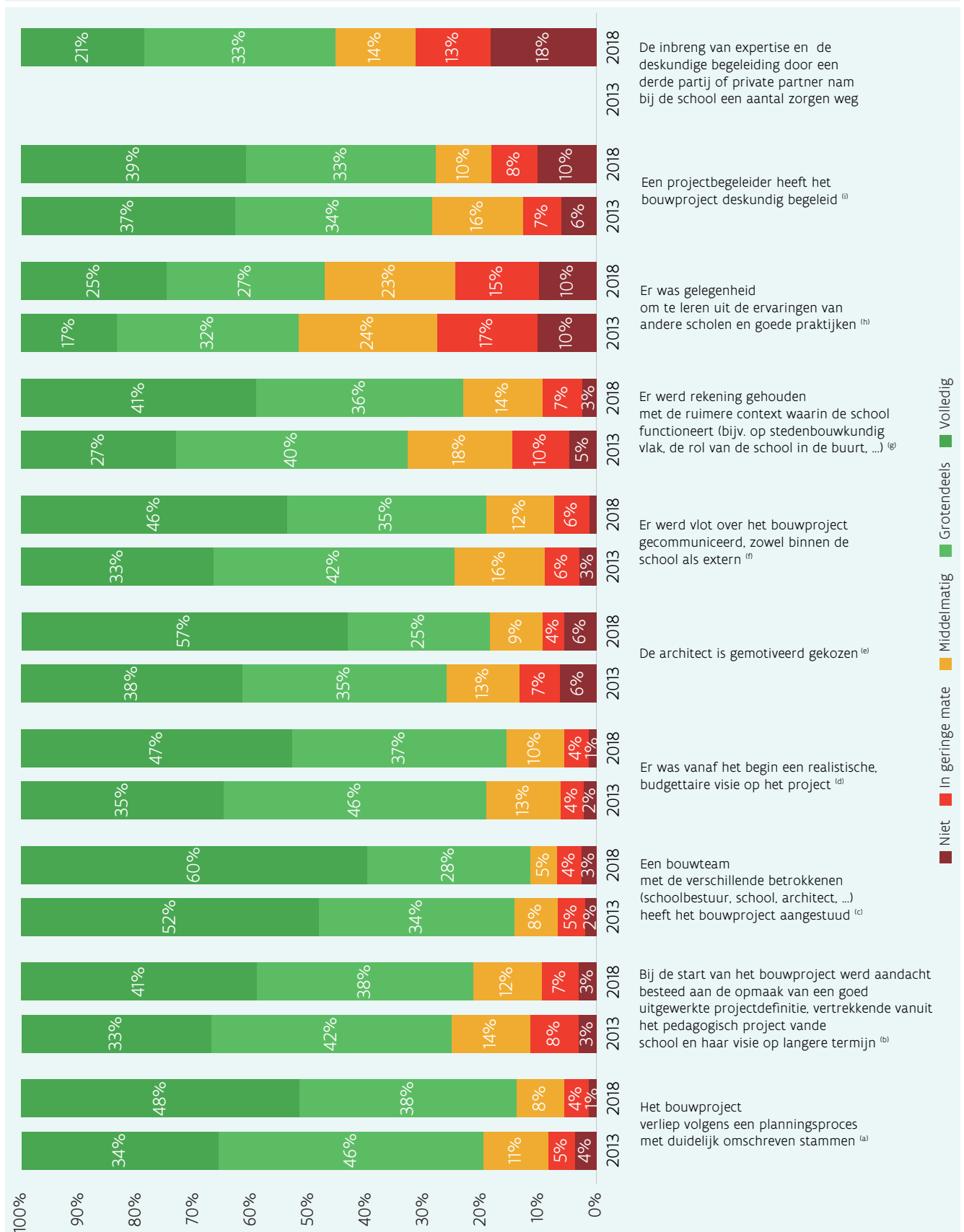
We stellen vast dat participatie aan bouwprojecten voor de meeste gebruikersgroepen (behalve directie en leerkrachten) nog niet of ruim onvoldoende is gerealiseerd. Ten opzichte van de situatie in 2013 merken we voor alle groepen kleine verschillen van 1 tot 5 procentpunten.

4.4.3 Kwaliteit van de planningscontext

Naast de kwaliteit van het planningsproces speelt ook de kwaliteit van de planningscontext. Uit voorafgaand onderzoek bleek immers dat bepaalde elementen uit het schoolbeleid en de schoolorganisatie een ondersteunend

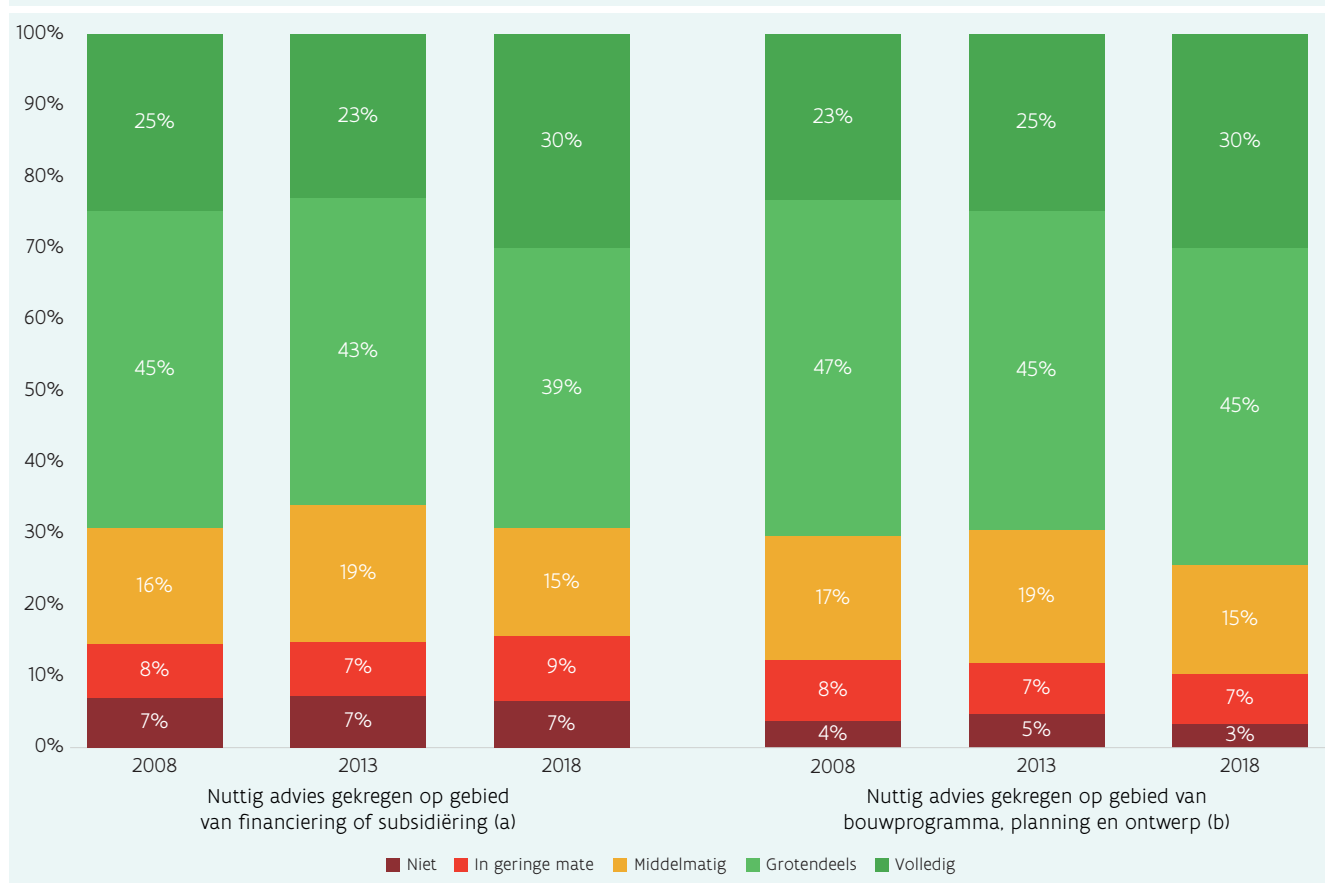
⁸⁸ Het criterium 'ontzorging door inbreng van expertise en de deskundige begeleiding door een derde partij of private partner' maakt geen deel uit van de longitudinale vergelijking omdat het in de vorige edities van de schoolgebouwenmonitor niet aan bod kwam.

FIGUUR 63 IND 3.21 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN MET NIEUWBOUW OF MODERNISERING NAAR BEOORDELING VAN PLANNINGS- EN ONTWERPPROCES EN NAAR JAAR, IN %

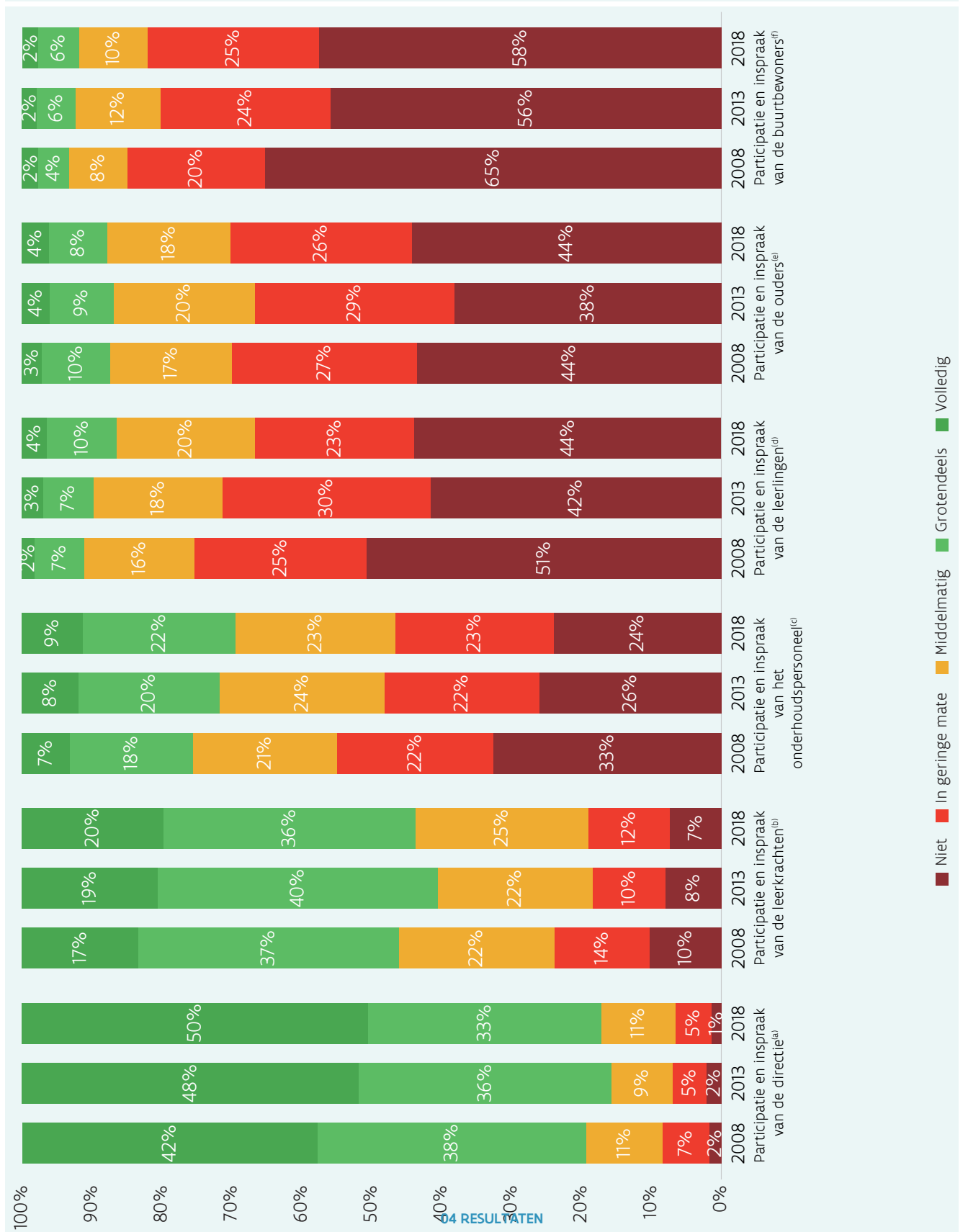
Nota: zie Tabel-Figuur 63 in bijlage

FIGUUR 64 IND 3.2.2 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN MET NIEUWBOUW OF MODERNISERING NAAR BEOORDELING VAN ADVIES TIJDENS PLANNINGS- EN ONTWERPPROCES EN NAAR JAAR, IN %

Nota: zie Tabel-Figuur 64 in bijlage

FIGUUR 65 IND 3.2.3 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN MET NIEUWBOUW OF MODERNISERING NAAR BEOORDELING VAN PARTICIPATIE TIJDENS PLANNINGS- EN ONTWERPPROCES EN NAAR JAAR, IN %

Nota: zie Tabel-Figuur 65 in bijlage

kader kunnen bieden voor de kwaliteit van bouwprojecten en voor de infrastructurele ontwikkeling van de school.⁸⁹ Dit kader omvat ook de financiële situatie waarin het schoolbestuur verkeert, namelijk of er genoeg budget beschikbaar is om noodzakelijke werken te betalen.

Uit Figuur 66 (IND 3.3) blijkt dat er voor 76% van de vestigingen de nodige expertise beschikbaar is op vlak van scholenbouw en onderhoud. Voor 72% van de vestigingsplaatsen werd er een duidelijk infrastructuurbeleid ontwikkeld, op 76% van de vestigingen worden infrastructuurwerken in team aangepakt. Op 72% van de vestigingsplaatsen probeert men de ontwikkeling van de schoolsite in het licht te zien van de bredere sociaal-ruimtelijke omgeving. Er wordt weinig samengewerkt met andere onderwijsinstellingen (39%) of niet-onderwijsinstellingen (29%) als het over de planning en uitvoering van werken gaat. Bovendien merken we dat op 80% van de vestigingsplaatsen de directie, naast de algemene leiding van de school, nog steeds het beheer van het gebouw en opvolging van infrastructuurwerken op zich neemt. In het licht van een toenemende werkbelasting, de nood om zich op de pedagogische kerntaken te kunnen concentreren en het groeiend belang van specialisatie en professionalisering in de scholenbouw, is dit niet altijd een positief gegeven. Dit neemt niet weg dat de betrokkenheid van pedagogisch verantwoordelijken bij infrastructuraangelegenheden natuurlijk nog steeds erg belangrijk blijft. Ten slotte is er nog de financiële draagkracht van de school. Voor 41% van de vestigingsplaatsen geeft men aan dat de scholengroep of inrichtende macht nog over voldoende budget beschikt om onderhoudswerken uit te voeren. Mits er door de overheid wordt meegefinancierd, geeft 46% aan dat er voldoende eigen budget is om bouw- renovatiewerken te financieren. 37% beweert dat daarvoor onvoldoende budget is.

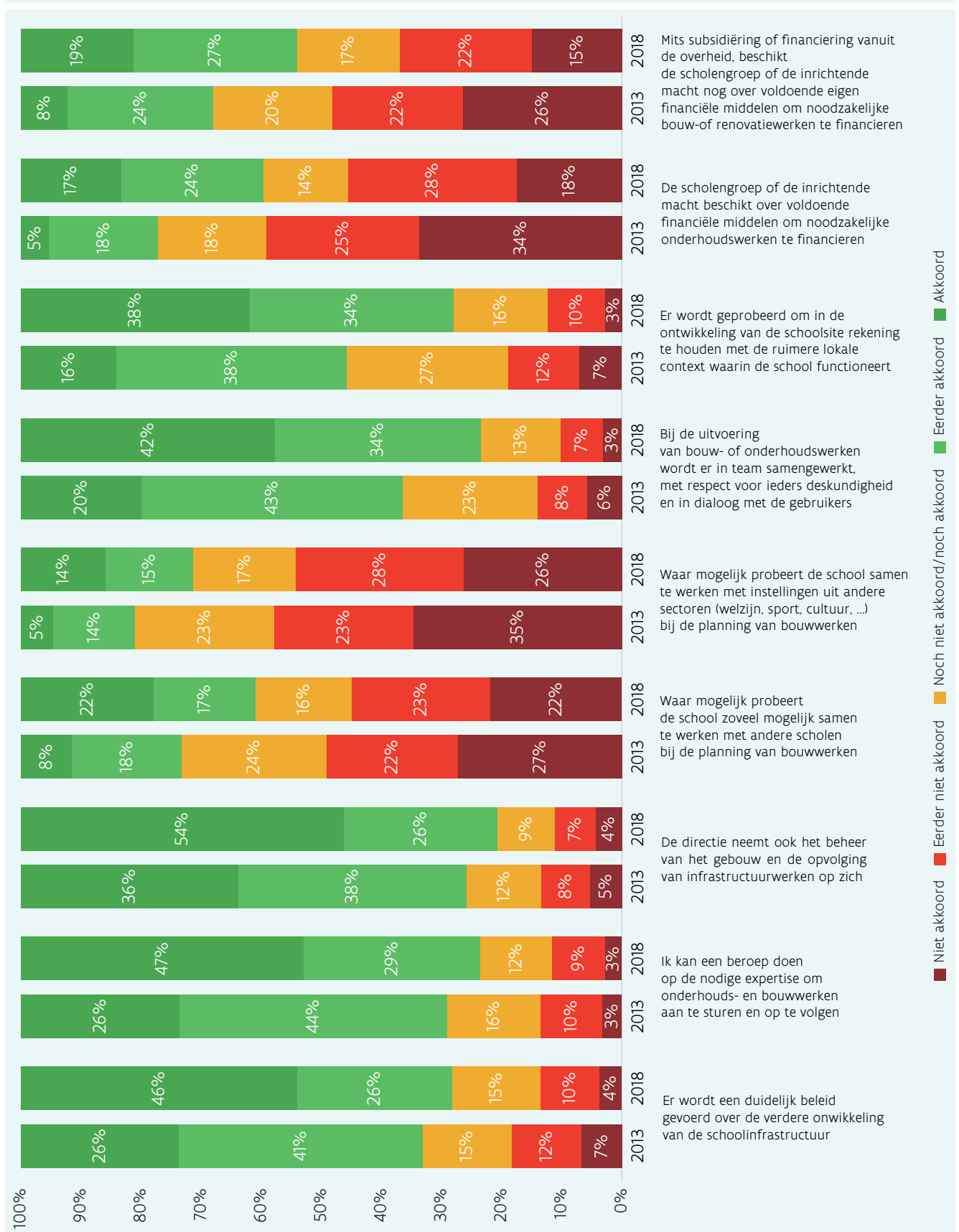
Wanneer we de resultaten vergelijken met de meting in 2013 stellen we vast dat er op elk criterium sprake is van een verbetering van de kwaliteit van de planningscontext. De sterkste verbetering zien we op vlak van de budgettaire criteria. We observeren een grote daling in de negatieve scores en een sterke stijging in de positieve scores. Voor wat betreft voldoende budget om noodzakelijke onderhoudswerken te financieren, zien we een daling met 14% negatieve scores en toename met 18% positieve scores. Ook voor wat betreft voldoende budget om noodzakelijke bouw- of renovatiewerken te financieren in combinatie met subsidiëring of financiering vanuit de overheid, zien

we een duidelijke daling in negatieve scores (-11%) en een stijging in positieve beoordelingen (+14%).

⁸⁹ AGION, (2013). Een realistische evaluatie van het scholenbouwbeleid in Vlaanderen: Logica en coherentie, effectiviteit, actiepunten. Brussel, AGION (te raadplegen op: <http://www.agion.be>).

FIGUUR 66 IND 33 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN MET NIEUWBOUW OF MODERNISERING NAAR KWALITEIT PLANNINGSCONTEXT PER CRITERIUM EN NAAR JAAR, IN %

Nota: zie Tabel-Figuur 66 in bijlage

4.5 Resultaten naar onderscheidende variabelen

4.5.1 Soort onderwijs

In de derde editie van de monitor behoorde het grootste deel van de vestigingsplaatsen met een eigen gebouw (3.250 of 48% van het totaal) tot het gewoon basisonderwijs, gevolgd door het gewoon secundair onderwijs met 1.388 vestigingsplaatsen (21%) en permanente vorming (21%) (Figuur 67).⁹⁰

Ten opzichte van 2013 hebben zich enkele significante veranderingen voorgedaan in het geschat aantal vestigingen met eigen gebouwen. We zien een stijging in het aantal vestigingsplaatsen van permanente vorming met eigen gebouwen (+6%) en een duidelijke daling in vestigingsplaatsen gewoon basisonderwijs met eigen

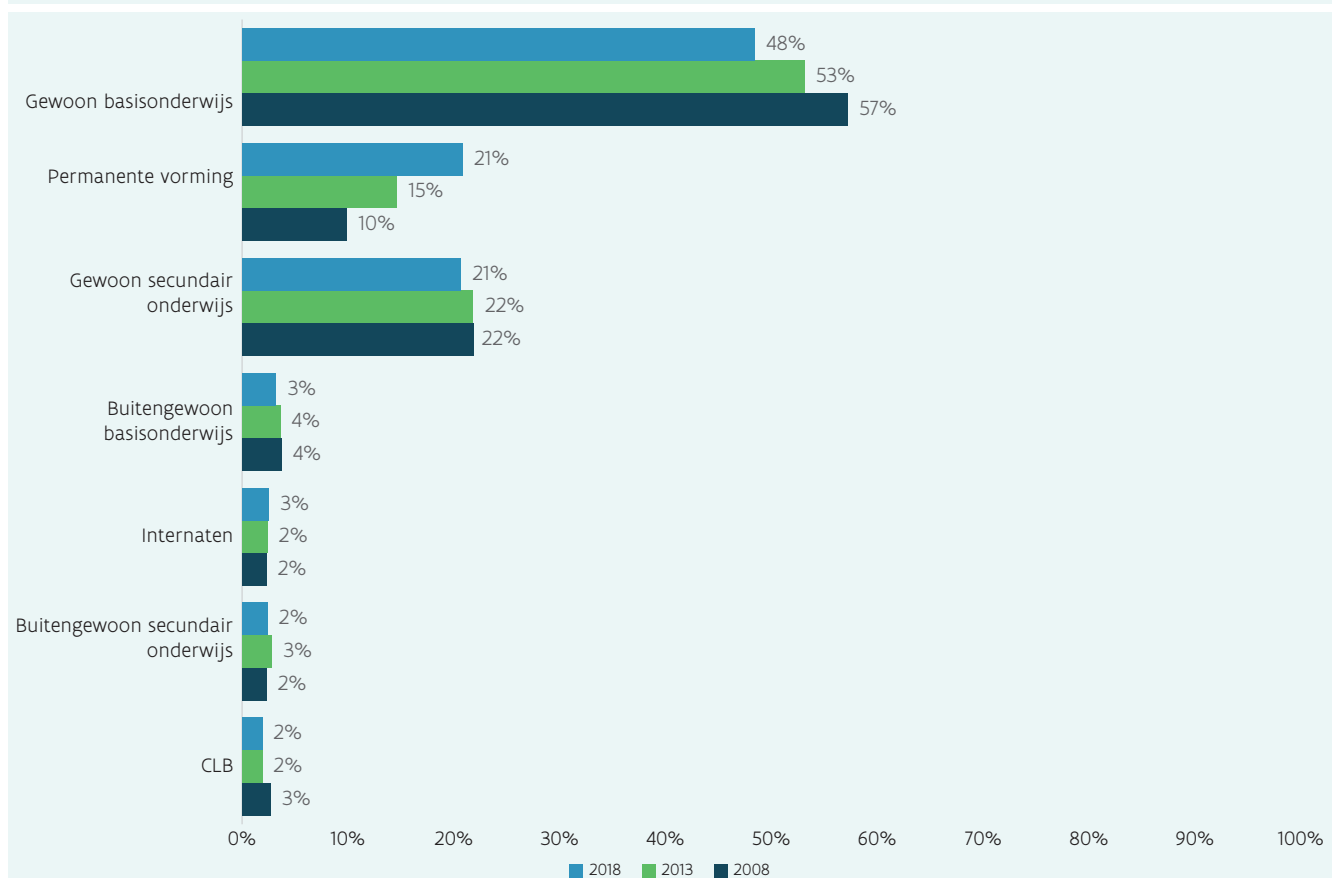
gebouwen (-5%).

Om zicht te krijgen op de kwaliteit van de schoolgebouwen binnen de verschillende soorten onderwijs, werden drie kwaliteitscores berekend⁹¹: (1) een gemiddelde score voor alle 50 kwaliteitscriteria, (2) een gemiddelde score voor de bruikbaarheid van alle aparte gebouwen en (3) een gemiddelde score voor alle kwaliteitsindicatoren in de monitor (50 kwaliteitscriteria, bruikbaarheid van gebouwen) behalve de bruikbaarheid van de lokalen omdat deze indicator niet meer op dezelfde wijze werd bevraagd in vergelijking met de vorige edities van de schoolgebouwenmonitor. Bij CLB's blijkt de kwaliteit van de gebouwen het best te zijn (70,1 op 100), gevolgd door internaten en permanente vorming. Het buitengewoon basis en buitengewoon secundair onderwijs krijgen de laagste beoordeling voor kwaliteit (respectievelijk 63,4 en

⁹⁰ Voor een goed begrip vermelden we opnieuw dat het totaal aantal vestigingsplaatsen met eigen gebouw een schatting is op basis van de proporties die we in de respons van de monitor terugvonden. Dit gegeven is echter vooral relevant voor permanente vorming en CLB's, aangezien de zogenaamde '2de gebruikervestigingen' bijna uitsluitend hier voorkomen.

⁹¹ De antwoordopties van de variabele 'bruikbaarheid van de lokalen' zijn in de monitor 2018 veranderd van 5 opties (volstrekt onvoldoende tot zeker voldoende) naar 2 opties (ja/nee).

FIGUUR 67 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN MET EIGEN GEBOUWEN IN 2008, 2013 EN 2018-2019, NAAR SOORT ONDERWIJS

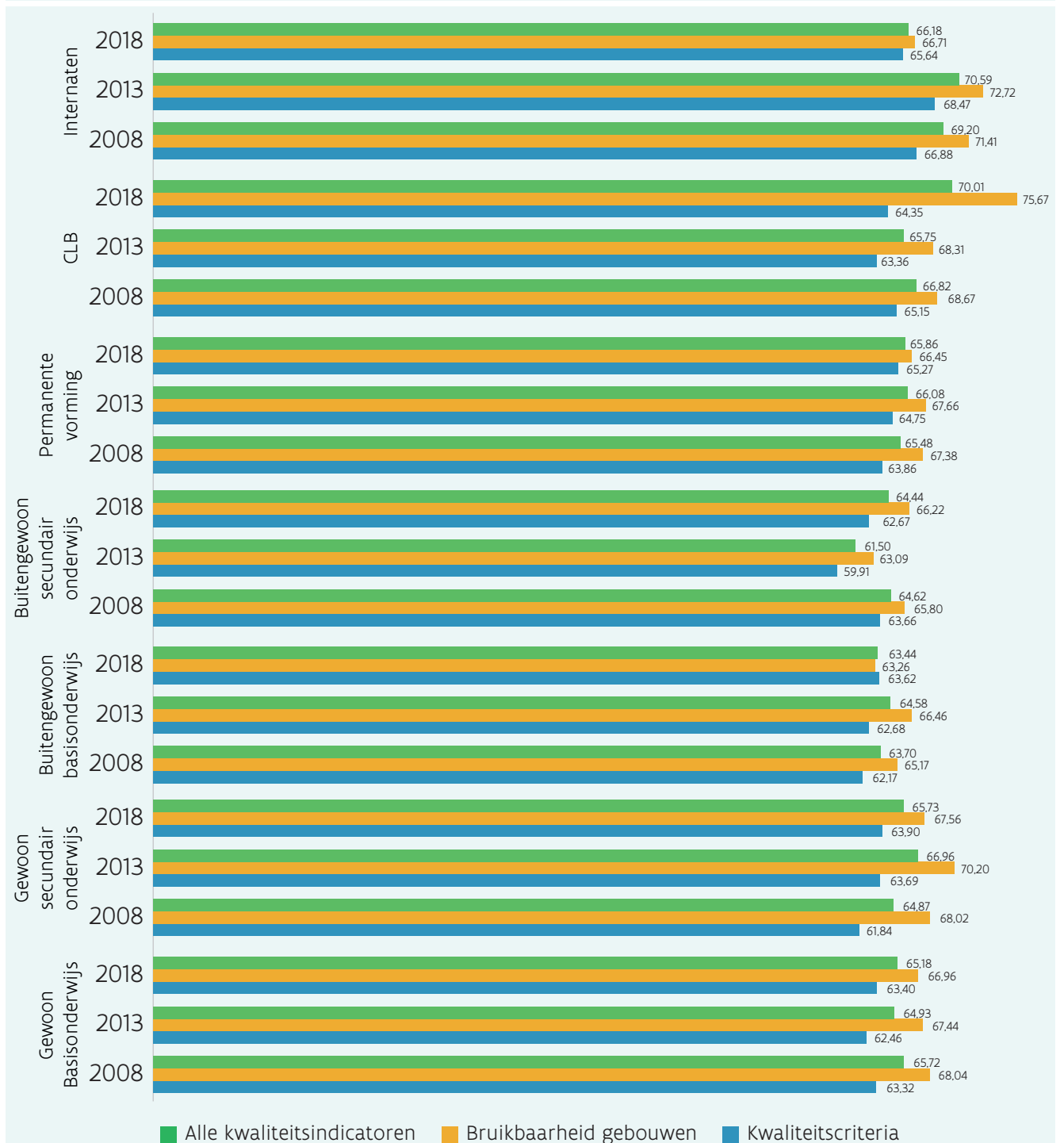

Nota: zie Tabel-Figuur 67 in bijlage

64,4 op 100). Het verschil tussen de hoogste (internaten) en de laagste (buitengewoon secundair onderwijs) score bedraagt 7 procentpunten. In vergelijking met 2013 zien we de sterkste vooruitgang bij CLB's (+4%) gevolgd door buitengewoon secundair onderwijs (+3%). De sterkste daling zien we bij internaten (-4%).

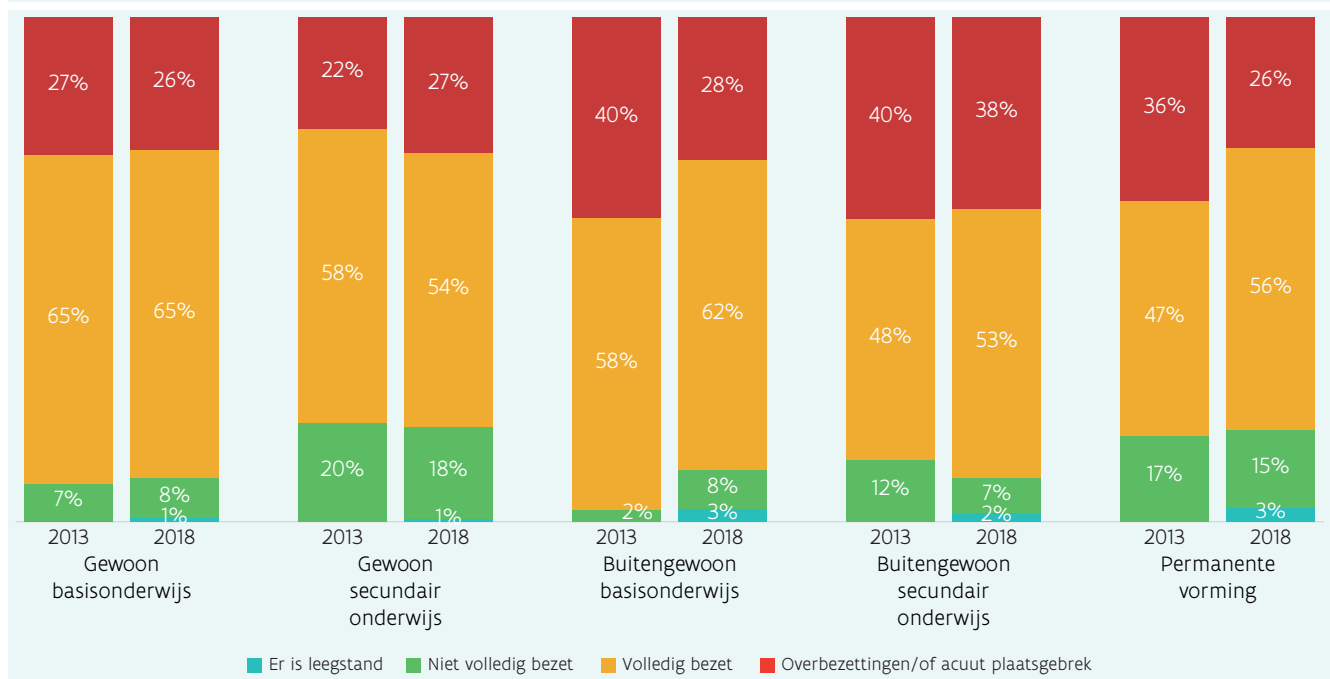
Figuur 69 toont aan dat het buitengewoon secundair onderwijs (91%) en gewoon basisonderwijs (91%) de meeste vestigingen telt met volledige bezetting of overbezetting van de leslokalen, gevolgd door het buitengewoon basisonderwijs (90%). Het gewoon secundair onderwijs blijkt het minst vestigingsplaatsen te tellen met volledige of overbezetting (81%). Overbezetting en/of acuut plaats-

FIGUUR 68 GEMIDDELDE EVALUATIESCORES VOOR 3 SAMENGESTELDE KWALITEITSINDICATOREN, NAAR SOORT ONDERWIJS

Nota: zie Tabel-Figuur 68 in bijlage

FIGUUR 69 PROPORITIE VESTIGINGSPLAATSEN NAAR BEZETTING VAN LESLOKALEN EN SOORT ONDERWIJS, NAAR JAAR, IN%

Nota: zie Tabel-Figuur 69 in bijlage

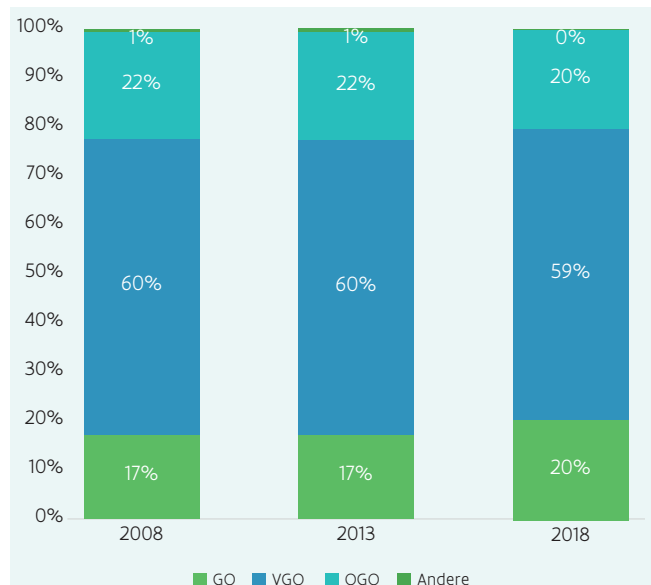
gebrek blijkt ook het meest voor te komen in het buitengewoon secundair- en basis onderwijs. Gewoon secundair onderwijs en permanente vorming kennen de grootste verschillen tussen vestigingsplaatsen (relatief veel vestigingsplaatsen met overbezetting, maar ook relatief veel die niet volledig zijn bezet).

4.5.2 Onderwijsnet

In 2018-2019 behoorde het grootste deel van de vestigingsplaatsen met een eigen gebouw (3.988 of 59% van het totaal) tot het vrij gesubsidieerd onderwijs (VGO). Het GO! Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap telde 1.371 vestigingsplaatsen met eigen gebouwen (20% van het totaal) en het gesubsidieerd officieel onderwijs (OGO) 1.348 vestigingen of 20% (Figuur 70).

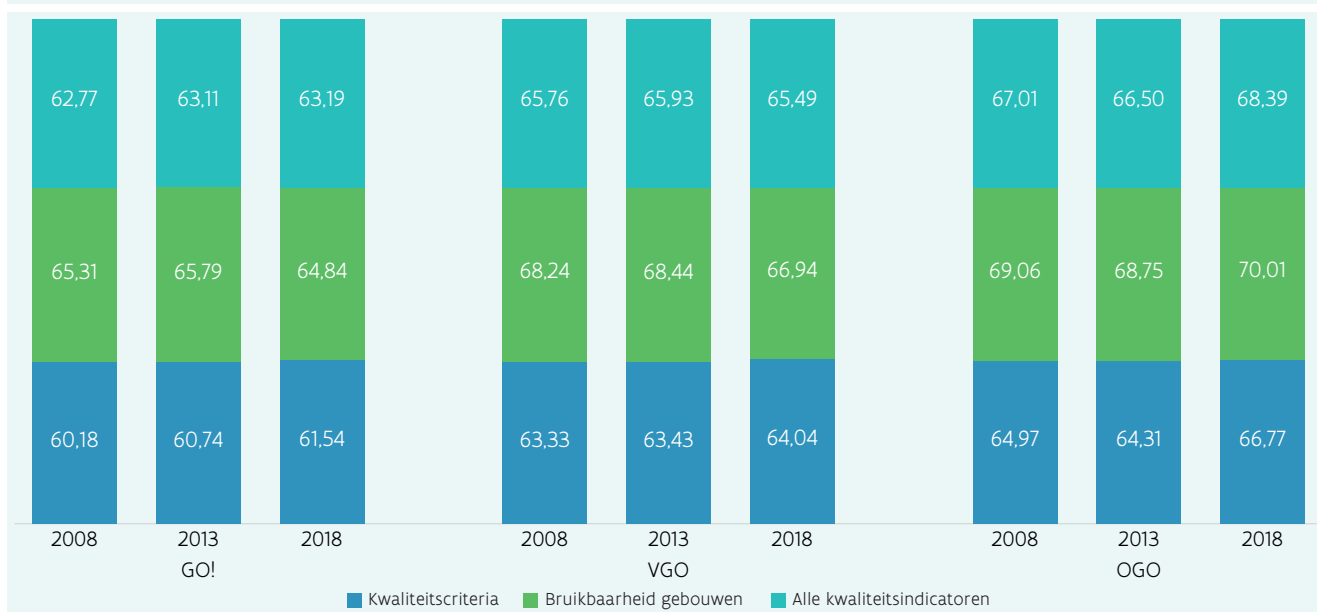
De algemene kwaliteit (algemene score over alle kwaliteitsindicatoren gemeten) van de schoolgebouwen blijkt met een score van 68,4 op 100 het best te zijn in het gesubsidieerd officieel onderwijs (OGO), gevolgd door het vrij gesubsidieerd onderwijs (VGO, 65,5 op 100) en ten slotte het GO! (63,2 op 100) (Figuur 71). Het verschil in kwaliteit tussen de onderwijsnetten is klein: Het verschil in kwaliteit tussen het GO! en het OGO (de 'range') is licht toegenomen gedurende de voorbije 5 jaar (Figuur 71). Ook voor de drie andere samengestelde kwaliteitsindicatoren zien we dat het OGO beter scoort dan het VGO en daarna het GO!.

FIGUUR 70 PROPORITIE VESTIGINGSPLAATSEN MET EIGEN GEBOUWEN IN 2008, 2013 EN 2018-2019, NAAR ONDERWIJSNET

Nota: zie Tabel-Figuur 70 in bijlage

FIGUUR 71 GEMIDDELDE EVALUATIESCORES VOOR 3 SAMENGESTELDE KWALITEITSINDICATOREN, NAAR ONDERWIJSNET

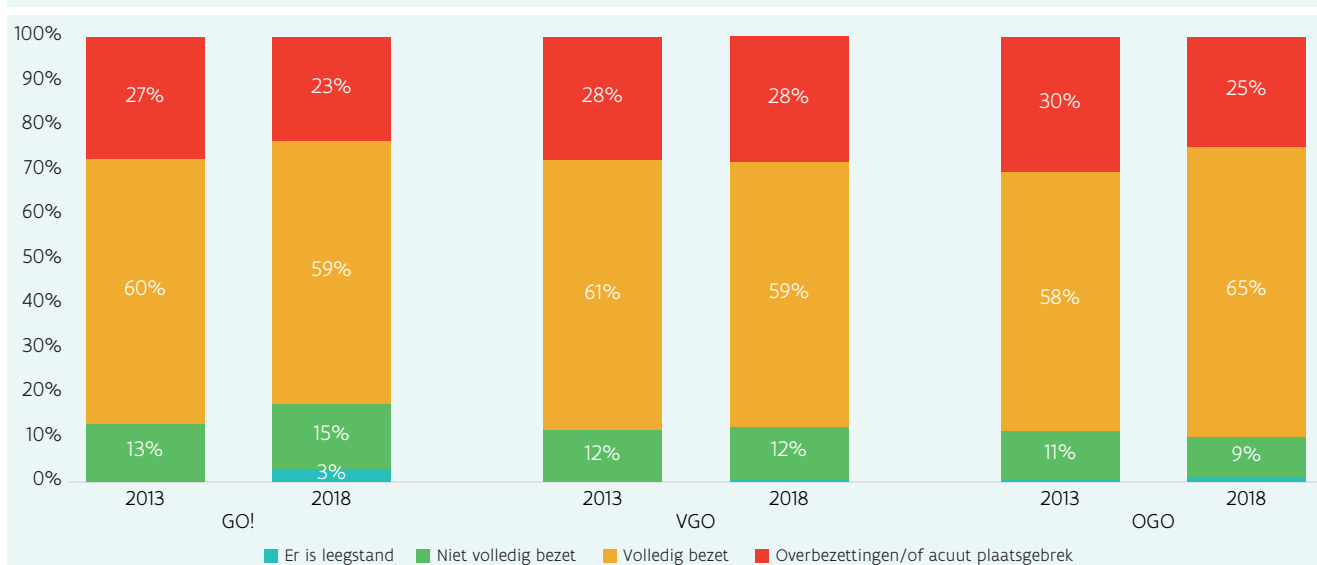
Nota: zie Tabel-Figuur 71 in bijlage

Figuur 72 toont aan dat er in 2018-2019 een significant verschil is in bezetting tussen de verschillende onderwijsnetten. Wat de proportie vestigingen met volledige bezetting of overbezetting van de leslokalen betreft ligt dit tussen de 82% (GO!) en de 90% (OGO, VGO). Overbezetting en/of acuut plaatsgebrek blijkt het meest voor te komen in het vrij gesubsidieerd onderwijs (VGO). Volledige bezetting (geen overbezetting) komt het meest voor bij het officieel gesubsidieerd onderwijs (OGO) Schoolgebouwen die niet volledig zijn bezet of waar leegstand is, vinden we het meest terug in het GO! (18%)

4.5.3 Territoriale indeling volgens Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen

In het kader van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen werden de Vlaamse gemeenten ondergebracht in 9 categorieën die indicatief zijn voor de graad van verstedelijking. Uit Tabel 10 blijkt dat, in 2018, de algemene kwaliteit (algemene score over alle kwaliteitsindicatoren gemeten) van de schoolgebouwen met een score van 67,4 op 100 het best is in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, gevolgd door het regionaal stedelijk gebied randgemeenten (67,2

FIGUUR 72 PROPORTIE VESTIGINGSPAATSEN NAAR BEZETTING VAN LESLOKALEN EN ONDERWIJSNET (IN %), 2018-2019

Nota: zie Tabel-Figuur 72 in bijlage

op 100) en het buitengebied (65,5 op 100). Het Vlaams stedelijk gebied rond Brussel (62,7 op 100) en de regionaal stedelijke gebieden (64,3 op 100) krijgen de laagste kwaliteitscore. Het verschil tussen de beste en slechtste score bedraagt 5 procentpunten.

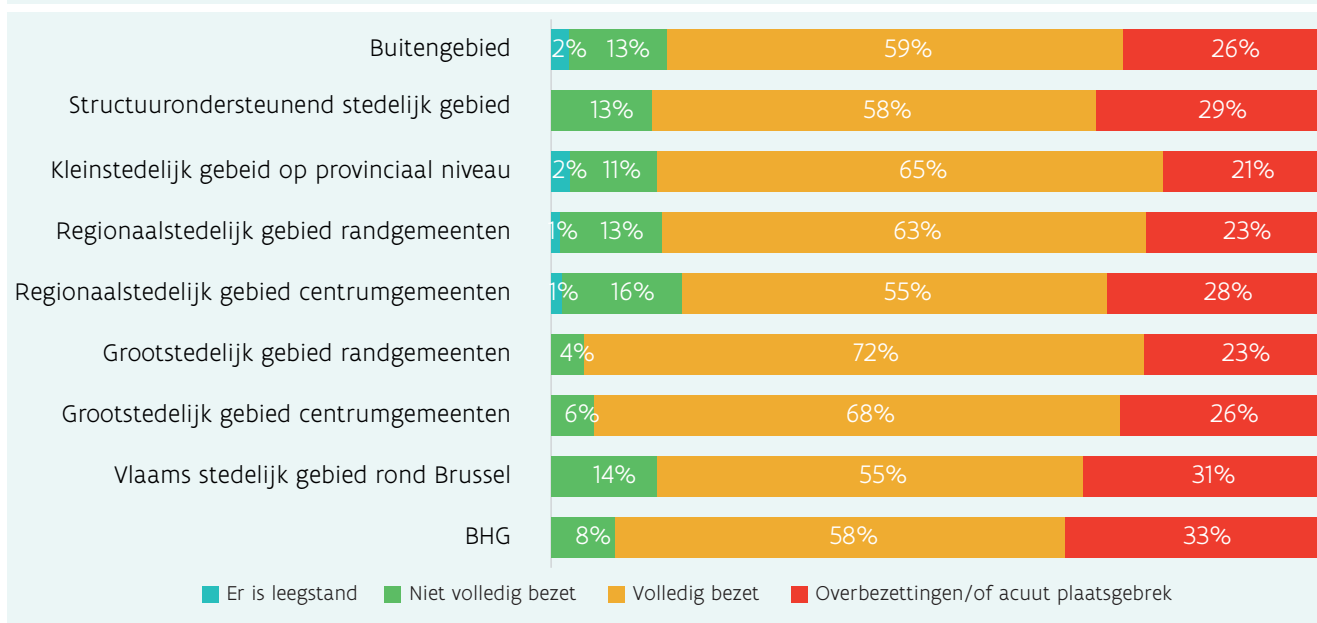
Figuur 73 toont aan dat er een significant verschil is in bezetting tussen de verschillende gebiedsdelen. In de randgemeenten van grootstedelijk gebied is 95% de vestigingsplaatsen volledig of overbezet, wat het hoogste percentage is. Ook in de centrumgemeenten van grootstedelijk gebied en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is meer dan

90% van de vestigingen volledig of overbezet. Het laagste percentage volledig of overbezette scholen vinden we terug in de centrumgemeenten van regionaalstedelijk gebied (83%). Wanneer we enkel kijken naar overbezetting en/of acuut plaatsgebrek, dan blijken het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (33%) en het Vlaams stedelijk gebied rond Brussel (31%) met de grootste problemen te kampen. Scholen die niet volledig zijn bezet of waar er leegstand voorkomt, vinden we het meest terug in de centrumgemeenten van regionaalstedelijk gebied (17%) en in buitengebied (15%).

TABEL 10 GEMIDDELTE EVALUATIESCORES VOOR 3 SAMENGESTELDE KWALITEITSINDICATOREN, NAAR INDELING RSV

Indeling RSV	Jaar	Kwaliteitscriteria		Bruikbaarheid gebouwen		Alle kwaliteitsindicatoren	
		Gem. Score	N	Gem. Score	N	Gem. Score	N
1 BHG	2008	60,56	149	62,83	134	61,57	134
	2013	60,8	156	67,39	153	64,11	153
	2018	66,48	85	68,28	85	67,38	85
2 Vlaams stedelijk gebied rond Brussel	2008	64,83	91	68,66	81	66,62	81
	2013	65,67	68	71,3	68	68,52	68
	2018	64,63	59	60,79	59	62,71	59
3 Grootstedelijk gebied centrumgemeenten	2008	61,67	416	67,66	390	64,75	388
	2013	62,06	418	68,77	395	65,14	395
	2018	63,92	302	65,9	302	64,91	302
4 Grootstedelijk gebied randgemeenten	2008	65,29	121	68,96	109	66,96	109
	2013	64,76	117	65,68	117	65,22	117
	2018	65,21	71	65,5	71	65,35	71
5 Regionaalstedelijk gebied centrumgemeenten	2008	63,23	575	68,51	540	65,82	540
	2013	63,29	627	67,56	628	65,4	626
	2018	62,53	450	66,15	450	64,34	450
6 Regionaalstedelijk gebied randgemeenten	2008	65,78	162	70,48	154	68,12	153
	2013	63,07	175	68,31	173	65,67	173
	2018	64,98	84	69,39	84	67,19	84
7 Kleinstedelijk gebied op provinciaal niveau	2008	62,5	429	68,09	412	65,32	412
	2013	64,75	382	68,65	380	66,71	380
	2018	65,31	257	68,48	257	66,9	257
8 Structuurondersteunend stedelijk gebied	2008	62,33	494	66,04	464	64,1	462
	2013	62,56	446	67,76	439	65,18	438
	2018	62,48	341	67,42	341	64,95	341
9 Buitengebied	2008	63,78	1259	68,49	1164	66,17	1162
	2013	63,21	1116	68,1	1107	65,65	1106
	2018	64,43	764	67,45	764	65,94	764
Totaal	2008	63,14	3696	67,91	3448	65,52	3441
	2013	63,16	3505	68,06	3460	65,58	3456
	2018	63,95	2414	67	2414	65,47	2414

FIGUUR 73 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN NAAR BEZETTING VAN LESLOKALEN EN INDELING RSV (IN %), 2018-2019

Nota: zie Tabel-Figuur 73 in bijlage

4.5.4 Provincie

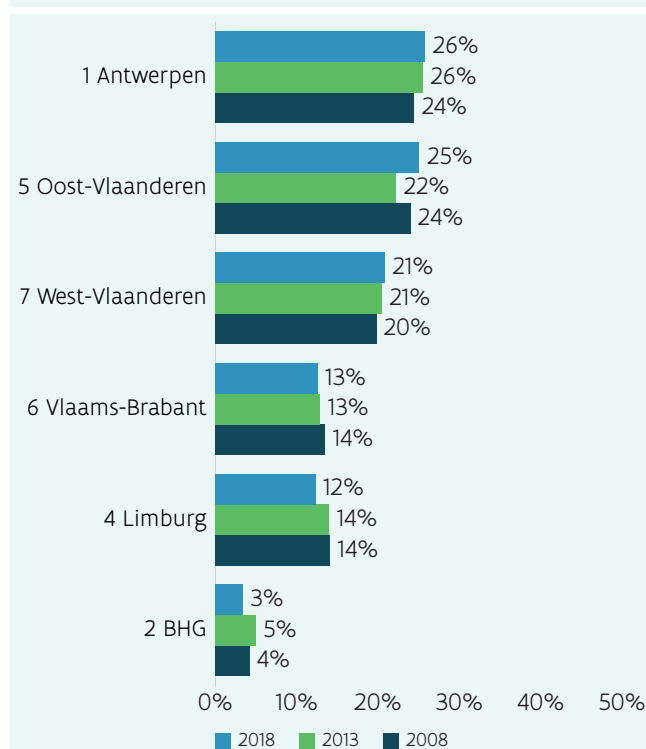
Uit Figuur 74 blijkt dat in 2018-2019 de provincie Antwerpen het grootste aantal vestigingsplaatsen met eigen gebouwen telt (1.729 of 26% van het totaal), gevolgd door Oost-Vlaanderen (25%) en West-Vlaanderen (21%). Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest telt het minste aantal vestigingsplaatsen (228 of 3% van het totaal). Ten opzichte van 2013 hebben er zich enkele kleine verschuivingen voorgedaan in de proporties, waarbij Oost-Vlaanderen de grootste stijging kent met 3 procentpunten.

Uit Tabel 11 blijkt dat in 2018-2019 de algemene kwaliteit (algemene score over alle kwaliteitsindicatoren gemeten) van de schoolgebouwen met een score van 67,87 op 100 het best te zijn in West-Vlaanderen gevolgd door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (67,38 op 100) en Limburg (66,69 op 100). Oost-Vlaanderen (63,25 op 100) krijgt de laagste kwaliteitscore.

Figuur 75 toont aan dat er een significant verschil is in bezetting tussen de verschillende provincies. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is 91% van de vestigingsplaatsen volledig of overbezet, wat het hoogste percentage is. In Oost-Vlaanderen en Antwerpen bedraagt de volledige of overbezetting 88%. Het laagste percentage volledig of overbezette scholen vinden we terug in West-Vlaanderen (83%), gevolgd door Limburg (84%). Wanneer we enkel kijken naar overbezetting en/of acuut plaatsgebrek, dan blijken het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (33%)

en Oost-Vlaanderen (32%) met de grootste problemen te kampen. Scholen die niet volledig zijn bezet of waar er leegstand voorkomt, vinden we het meest terug in West-Vlaanderen (17%), in Limburg (15%) en in de provincie Vlaams-Brabant (13%).

FIGUUR 74 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN NAAR PROVINCIE EN JAAR

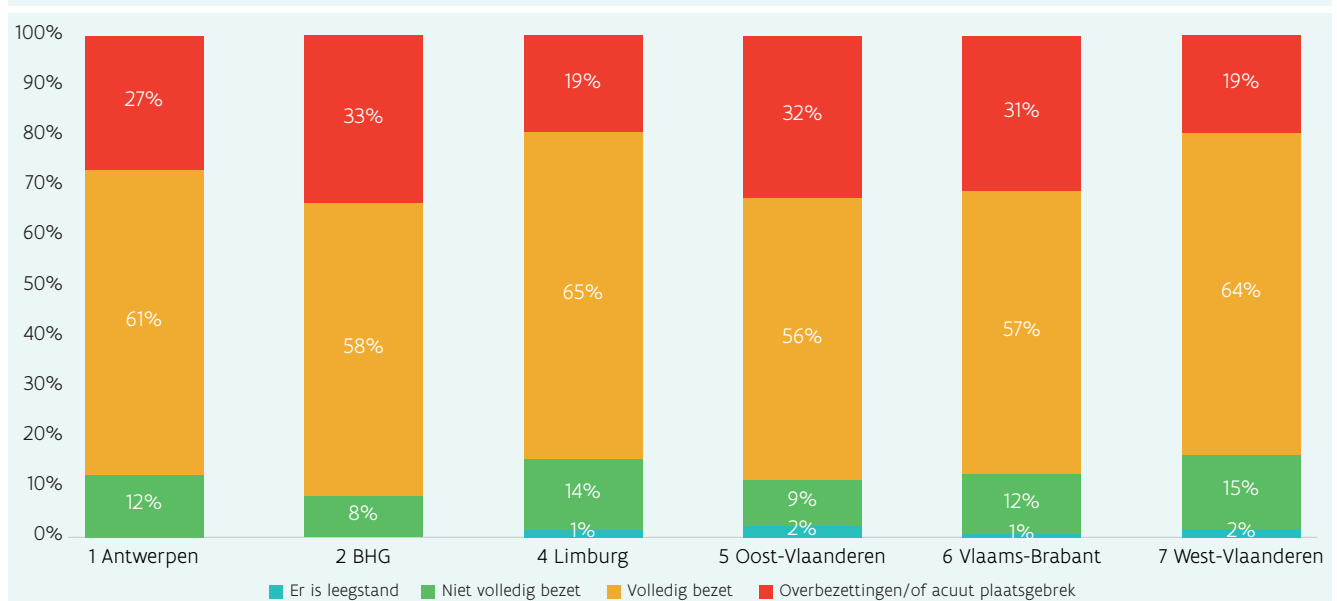

Nota: zie Tabel-Figuur 74 in bijlage

TABEL 11 GEMIDDELDE EVALUATIESCORES VOOR 3 SAMENGESTELDE KWALITEITSINDICATOREN, NAAR PROVINCIE

Provincie	Jaar	Kwaliteitscriteria		Bruikbaarheid gebouwen		Alle kwaliteitsindicatoren	
		Gem. Score	N	Gem. Score	N	Gem. Score	N
1 Antwerpen	2008	62,95	900	67,36	838	65,16	838
	2013	63,39	896	68,95	866	66,03	866
	2018	63,85	647	67,58	647	65,71	647
2 BHG	2008	60,56	149	62,83	134	61,57	134
	2013	60,8	156	67,39	153	64,11	153
	2018	66,48	85	68,28	85	67,38	85
4 Limburg	2008	63,53	517	68,55	488	65,93	487
	2013	63,41	491	68,53	489	65,98	489
	2018	65,07	356	68,3	356	66,69	356
5 Oost-Vlaanderen	2008	63,25	889	68,26	833	65,69	830
	2013	62,89	790	67,2	788	65,06	784
	2018	62,57	570	63,93	570	63,25	570
6 Vlaams-Brabant	2008	62,24	502	67,1	460	64,71	460
	2013	62,37	448	66,65	444	64,52	443
	2018	62,95	318	64,74	318	63,84	318
7 West-Vlaanderen	2008	64,12	740	69,22	694	66,75	693
	2013	63,99	723	68,6	721	66,29	721
	2018	65,24	438	70,51	438	67,87	438
Totaal	2008	63,14	3696	67,91	3448	65,52	3441
	2013	63,16	3505	68,06	3460	65,58	3456
	2018	63,95	2414	67	2414	65,48	2414

FIGUUR 75 PROPORTIE VESTIGINGSPLAATSEN NAAR BEZETTING VAN LESLOKALEN EN PROVINCIE (IN %), IN 2018-2019

Nota: zie Tabel-Figuur 75 in bijlage

05

BESLUIT

In de schoolgebouwenmonitor 2018-2019 werd de doelbereiking van het scholenbouwbeleid in Vlaanderen onderzocht. Hierbij maakten we gebruik van kwantitatieve gegevens afkomstig uit een grootschalig survey-onderzoek dat in de tweede helft van 2018 en eerste helft van 2019 bij alle scholen in Vlaanderen en het Nederlandstalig onderwijs in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werd gehouden. In dit besluit komen we tot de samenvattende conclusies voor beide centrale evaluatievragen.

Welke beleidseffecten werden gerealiseerd op vlak van de kwaliteit, het gebruik, de totstandkoming en het beheer van de schoolgebouwen? Welke evolutie heeft het schoolgebouwenpark tussen 2013 en 2018-2019 doorgemaakt op vlak van kwaliteit, gebruik, totstandkoming en beheer?

A. Beschrijving van het gebouwenpark

Het schoolgebouwenpark in Vlaanderen is omvangrijk. Een berekende schatting gaat uit van 9.873 administratieve vestigingsplaatsen die gebruik kunnen maken van ongeveer 18.000 aparte gebouwen, goed voor een totale gebouwde oppervlakte van 19,1 miljoen m². Er wordt aangenomen dat 6.710 vestigingsplaatsen over eigen gebouwen beschikken, de overige vestigingen maken gebruik van de gebouwen van andere (onderwijs)instellingen. We kunnen stellen dat het schoolgebouwenpark de laatste vijf jaar in oppervlakte is toegenomen. Een tweede vaststelling is dat bijna de helft van de schoolgebouwen oud is (49% dateert van vóór 1970), maar dat het schoolgebouwenpark duidelijk aan het vernieuwen is. Vijf jaar geleden dateerde 58% van de gebouwen van de periode vóór 1970. Zo is 9% van de schoolgebouwen tijdens de laatste vijf jaar gebouwd.

B. Kwaliteit

Het blijft een delicate aangelegenheid om de kwaliteit van schoolgebouwen (enkel) in kwantitatieve termen uit te drukken, bovendien via zelfrapportering. Maar, over het algemeen kunnen we stellen dat de Vlaamse schoolgebouwen gemiddeld 64 op 100 scoren. Het gebouwenpark heeft tussen 2013 en 2018-2019 kleine, maar significante

verbeteringen in kwaliteit doorgemaakt

In vergelijking met 2013 is er een positieve evolutie in de algemene kwaliteitsscores van zes van de zeven onderzochte kwaliteitsdimensies: veiligheid en hygiëne, bouwfysische staat, functionaliteit, belevingswaarde, kosten en schooldomein. Voor de dimensie comfort zien we een status quo. De sterkste verbeteringen zien we in de algemene kwaliteitsbeoordeling op vlak van veiligheid en hygiëne, schooldomein en functionaliteit. Wanneer we kijken naar de individuele indicatoren per dimensie, stellen we vast dat heel wat indicatoren een verbetering laten zien, net zoals er voor andere indicatoren een achteruitgang wordt gerapporteerd of een ongewijzigde situatie.

Wanneer we de verandering bekijken op vestigingsplaatsniveau, stellen we een hoge dynamiek vast. Slechts een minderheid van de vestigingsplaatsen lijkt tussen 2008 en 2013 geen veranderingen te hebben ondergaan over de zeven evaluatiedimensies. Ten opzichte van 2013 zien we meer vooruitgang dan achteruitgang in de kwaliteitsdimensies.

Bovenstaande conclusies gaan over de algemene waardering van het schoolgebouwenpark, gebaseerd op rekenkundige gemiddelden en frequentieverdelingen voor meerdere kwaliteitsindicatoren tegelijk. In dit besluit willen we ons nog kort richten op specifieke indicatoren:

- De helft van de aparte gebouwen op de vestigingsplaatsen wordt beoordeeld als (zeker) voldoende bruikbaar, maar één vierde als (volstrekt) onvoldoende bruikbaar. De bruikbaarheid van de gebouwen is sterk afhankelijk van hun ouderdom.
- Wat de aanwezigheid van lokalen betreft, blijken de meeste scholen te beschikken over een basiskern van klaslokalen met daarbij sanitaire voorzieningen, een speelplaats, plaats voor administratie en bergruimte. Andere lokaaltypes (refter, lokaal voor onderwijsondersteuning, turnzaal, polyvalente zaal, etc) komen in minder scholen voor. Sommige lokalen zoals bibliotheek, paramedisch lokaal of ontspanningsruimte komen op minder dan de helft van de vestigingen voor. De grootste verschillen tussen aanwezigheid en noodzakelijkheid van een lokaaltypet waarbij de vraag groter is dan het aanbod op de vestigingsplaatsen, zien we bij het klaslokaal van de toekomst, paramedische lokalen, leef- en ontspanningsruimtes en bibliotheek, mediatheek en/of

open leercentrum.

- Overbezetting blijkt een probleem te zijn in de Vlaamse schoolgebouwen. Voor 26% van de vestigingsplaatsen is er sprake van overbezetting of acuut plaatsgebrek. Deze problematiek komt bij vrijwel elk type ruimte voor.
- Schoolgebouwen blijken in Vlaanderen minder goed te scoren op vlak van recente uitdagingen die vanuit het onderwijs en de samenleving aan de scholenbouw worden gesteld. Er blijkt bijvoorbeeld nog veel te realiseren in het domein van energiezuinigheid en bijvoorbeeld ook op vlak van openstelling en multifunctionele onderwijsinfrastructuur is er nog duidelijk verbeterpotentieel.
- Wat betreft de zogenaamde '2de gebruikersvestigingen' stellen we vast dat het meestal gaat om vestigingen van permanente vorming (deeltijds kunstonderwijs, volwassenenonderwijs) of CLB's. Deze instellingen maken als het ware 'dubbel gebruik' van de gebouwen van een andere school of instelling. De bruikbaarheid van de verschillende ruimtes of lokaaltypes wordt sterk positief beoordeeld door de 2de gebruikers. Bergruimte blijkt het meest onvoldoende bruikbaar te zijn.

Als we de kwaliteit van het gebouwenpark bekijken vanuit het perspectief van een aantal onderscheidende variabelen, concluderen we:

- Wat de verschillen tussen de soorten onderwijs betreft, blijken CLB's, internaten en permanente vorming het best te scoren voor de kwaliteit van de gebouwen. Het buitengewoon basis en buitengewoon secundair onderwijs krijgen de minst goede kwaliteitsbeoordeling.
- Ook tussen de onderwijsnetten zijn er verschillen in kwaliteit. De scholen van het OGO scoren het best, gevolgd door het VGO en het GO!. Overbezetting en/of acuut plaatsgebrek blijkt het meest voor te komen in het VGO. Volledige bezetting komt het meest voor bij OGO. Schoolgebouwen die niet volledig bezet zijn of waar leegstand is, vinden we het meest terug in het GO!
- Wat de ruimtelijke gebiedsindeling volgens het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV) betreft, lijken de meeste kwaliteitsproblemen voor te komen in het Vlaams stedelijk gebied rond Brussel en de regionaal stedelijke gebieden. Op vlak van bezetting blijken het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het Vlaams stedelijk gebied rond Brussel het meest problematisch.
- Op niveau van de provincies zien we dat de algemene kwaliteit van de schoolgebouwen het hoogste scoort in West-Vlaanderen, gevolgd door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De laagste kwaliteits-

score situeert zich in Oost-Vlaanderen. Vestigingsplaatsen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Oost-Vlaanderen blijken de grootste problemen te hebben met overbezetting en/of acuut plaatsgebrek.

C. Beheer

In 2018-2019 blijkt er op 72% van de vestigingsplaatsen een verantwoordelijke gebouwenbeheer aanwezig. Op 79% van de vestigingsplaatsen is er een verantwoordelijke voor de opvolging van de infrastructuurwerken. Het beheer van de vestigingsplaatsen gebeurt vooral op een gecentraliseerde manier, via overkoepelend beheer.

Wanneer we de verschillende beheersplannen bekijken (masterplan, beleidsverklaring veiligheid, gezondheid, milieu, globaal preventieplan, onderhoudsplan), stellen we vast dat er voor 58% van de vestigingen in 2018-2019 een masterplan of globaal ontwikkelingsplan bestaat. In 87% van de vestigingen is er een beleidsverklaring veiligheid, gezondheid en milieu en voor 97% een preventieplan. Een onderhoudsplan is aanwezig in 76% van de vestigingen.

Het aandeel vestigingsplaatsen dat in 2018-2019 voldoet aan het meest recente inspectieverslag is 89%. In 2018-2019 voldoet ook 89% van de vestigingsplaatsen aan het meest recente brandweerverslag. Er is een significante samenhang tussen 'voldoen aan het verslag van de onderwijsinspectie' en de zelf gerapporteerde kwaliteitscore van de scholen (vestigingen die niet voldoen aan het inspectieverslag worden ook door de scholen zelf slechter beoordeeld).

De meest frequent gebruikte energiebron in 2018-2019 is gas (84%). Het gebruik van stookolie neemt af. Op 20% van de vestigingsplaatsen wordt in 2018-2019 ook zelf energie opgewekt. Bijna alle vestigingsplaatsen waar er energieopwekking plaatsvindt, maken gebruik van zonnepanelen (93%). Warmtepompen en zonneboilers komen op respectievelijk 9% en 5% van de vestigingen voor. Het gebruik van andere technieken is verwaarloosbaar.

Hoewel er een duidelijke verbetering waarneembaar is in de evaluatie van toegankelijkheid, merken we op dat toegankelijkheidsmaatregelen nog vaak afwezig zijn in 2018-2019. Drempelvrije toegangen en toegangspaden (55%), aangepaste parkeerplaats (53%) en aangepaste toiletten voor leerlingen met een beperking (53%) zijn de meest frequent doorgevoerde maatregelen.

Op 95% van de vestigingsplaatsen is een asbestinventaris opgemaakt. Op 58% van de vestigingen blijkt in 2018-2019

asbest aanwezig. Op 39% van deze vestigingen zijn er ook concrete plannen om tot verwijdering over te gaan. In 2013 was dit nog maar bij 29% van de vestigingen het geval.

Op 31% van de vestigingsplaatsen waar men kennis heeft over het type leidingen, blijken er loden (water)leidingen aanwezig te zijn. In 22% van deze vestigingen zijn er concrete plannen om de loden leidingen te vervangen.

Op vlak van onderhoud stellen we vast dat de meerderheid van de vestigingsplaatsen (65%) met eigen onderhoudspersoneel werkt en hierbij geen gebruik maakt van tewerkstellingsmaatregelen voor doelgroepen. 30% van de vestigingsplaatsen doet beroep op een externe dienstverlener. Een externe dienstverlener binnen de sociale economie komt weinig voor. Een aantal scholen past verschillende vormen van dienstverlening toe voor onderhoud.

D. Gebruik

Op 62% van de vestigingsplaatsen wordt de infrastructuur ook buitenschools gebruikt. Buitenschools gebruik vindt vooral op regelmatige basis plaats (67%). De respondenten geven aan dat bij regelmatig buitenschools gebruik, de schoolinfrastructuur gemiddeld 17,82 uur per week buiten de schooluren wordt gebruikt.

De schoolgebouwen worden vooral buitenschools gebruikt door het verenigingsleven en door de instelling zelf. De meest voorkomende activiteiten zijn sport en spel, onderwijs en opleiding.

Er is een duidelijke samenhang tussen de mogelijkheid om een schoolgebouw vlot open te stellen en het effectief openstellen voor buitenschools gebruik. Deze samenhang wijst er op dat het buitenschools gebruik van schoolgebouwen aan infrastructurele voorwaarden is gebonden.

32% van de vestigingsplaatsen is in 2018-2019 geïntegreerd met andere onderwijsinstellingen binnen hetzelfde gebouwencomplex of site. Op 85% van de vestigingsplaatsen die geïntegreerd zijn met onderwijsinstellingen, is er gemeenschappelijk gebruik van ruimtes.

21% van de vestigingsplaatsen is geïntegreerd binnen een gebouwencomplex of site waar ook niet-onderwijsfuncties gehuisvest zijn. Het gaat dan meestal om kinderdagverblijven, buitenschoolse opvang en sociaal-culturele instellingen. Er wordt op 65% van de vestigingsplaatsen inhoudelijk samengewerkt met de niet-onderwijsinstel-

lingen. Op 56% van de vestigingsplaatsen die geïntegreerd zijn met een niet-onderwijsinstelling, wordt er gemeenschappelijk gebruik gemaakt van de ruimtes.

Scholen kunnen ook gebruik maken van externe infrastructuur. Dit is het geval voor 60% van de vestigingsplaatsen. Meestal gebeurt dit gebruik van externe infrastructuur op regelmatige basis. Het gaat vooral over het gebruik van zwembad, turnzaal en sportveld. In 81% van de gevallen is dit infrastructuur van de gemeente of provincie.

E. Uitvoering van werken

Tussen 2013 en 2018-2019 werden op 58% van de vestigingsplaatsen nieuwbouwwerken of renovaties uitgevoerd. Op 67% van de vestigingsplaatsen werden grote onderhoudswerken uitgevoerd in 2018-2019. Er vond voor 8% van de vestigingsplaatsen een aankoop plaats in 2018-2019.

De meeste bouwheren (81% of meer) vinden dat hun bouwproject (zeker) voldoende beantwoordt aan hun oorspronkelijke verwachtingen, behalve voor de kosten van het project: 56% is tevreden of zeer tevreden hierover.

Indicatoren voor de kwaliteit van het totstandkomingsproces worden voor de meeste vestigingsplaatsen waar grote werken werden uitgevoerd, positief geëvalueerd. Zo bestond het bouwteam in 88% van de gevallen uit verschillende betrokkenen en werd in 86% een goed uitgewerkt planningsproces gevolgd. De grootste positieve evoluties nemen we waar in 1) het rekening houden met de context van de school, 2) een gemotiveerde keuze van de architect, 3) een stapsgewijze aanpak en 4) een goede communicatie. We stellen vast dat de negatieve beoordelingen dalen, behalve voor het criterium van een deskundige begeleiding van de projectbegeleider.

In 2018-2019 is men het minst tevreden over de gelegenheid om te leren uit de ervaringen van andere scholen en goede praktijken (52%). Voor 69% van de vestigingsplaatsen met een nieuwbouw of modernisering beoordeelt men het verkregen advies op gebied van financiering of subsidiëring als positief. Voor 75% van de vestigingsplaatsen waar grote werken werden uitgevoerd geeft men een positieve beoordeling op vlak van bouwprogramma, planning en ontwerp.

Wat betreft de gebruikersparticipatie aan bouwprojecten blijken het vooral directies (83%) en leerkrachten (56%) te zijn die worden betrokken in de bouwprojecten.

Vestigingsplaatsen waar leerlingen-, ouder- of buurtparticipatie heeft plaatsgevonden zijn nog sterk in de minderheid (tussen de 8% en 14%).

Naast de kwaliteit van het planningsproces is er ook de kwaliteit van de planningscontext. Volgens de respondenten is voor 76% van de vestigingen de nodige bouwen onderhoudsexpertise beschikbaar. Op 72% van de vestigingen wordt er een duidelijk infrastructuurbeleid gevoerd en op 77% van de vestigingen worden bouwwerken in team aangepakt. Voor 80% van de vestigingen is het de directie die het gebouwbeheer en de opvolging van de infrastructuurwerken op zich neemt. Kritische punten zijn de samenwerking met andere (onderwijs) instellingen (39%), en de financiële draagkracht van de inrichtende machten (41%). Voor 41% van de vestigingsplaatsen geeft men aan dat de scholengroep of inrichtende macht over voldoende financiële middelen beschikt om noodzakelijke onderhoudswerken te financieren. Dit cijfer geeft aan dat nog steeds 59% van de vestigingen over onvoldoende financiële middelen beschikt voor onderhoudswerken. Voor 46% van de vestigingen is er volgens de respondenten voldoende budget om, mits subsidiëring, bouwwerken uit te voeren.

F. Algemene conclusie over de doelbereiking

Het gebouwenpark van het Vlaams onderwijs breidt uit en verjongt, al is nog steeds ongeveer de helft van de schoolgebouwen 50 jaar oud. In vergelijking met de vorige meting in 2013 is er in de periode 2013 tot 2018-2019 meer gebouwd. Ook concluderen we dat in de periode 2013 tot 2018-2019 meer schoolgebouwen een grote verbouwing of renovatie hebben ondergaan.

De helft van de schoolgebouwen wordt beoordeeld als voldoende of zeker voldoende bruikbaar voor het functioneren. In vergelijking met de meting in 2013 observeren we een lichte stijging in negatieve beoordeling. De bruikbaarheid blijkt sterk samen te hangen met de ouderdom van het gebouw en het bouwtype.

Op meer dan de helft van de vestigingsplaatsen zijn de leslokalen volledig bezet. Bij een vierde is er sprake van overbezetting. Overbezetting en acuut plaatsgebrek blijkt een probleem dat bij vrijwel elk type ruimte en overal voorkomt.

De algemene kwaliteit van de schoolgebouwen op vlak van veiligheid en hygiëne, bouwtechnische staat, func-

tionaliteit, belevingswaarde, kosten en schooldomein is verbeterd tussen de periode 2013 en 2018-2019. Op vlak van comfort lijkt de kwaliteit over het algemeen stabiel gebleven.

De derde editie van de schoolgebouwenmonitor toont weinig tot geen evolutie voor de aanwezigheid van een verantwoordelijke gebouwenbeheer en de aanwezigheid van beheersplannen. We observeren wel een significante verbetering in het aantal vestigingsplaatsen dat voldoet aan het meest recente inspectie- en brandweerverslag. In het kader van het beheer van de gebouwen, concluderen we een duidelijke evolutie in het energiegebruik. Stookolie komt steeds minder vaak voor, ten voordele van gas als energiebron. Bovendien blijken één vijfde van de vestigingsplaatsen zelf energie op te wekken, in hoofdzaak via zonnepanelen. Hoewel er ook een verbetering waarneembaar is in de evaluatie van toegankelijkheid, blijken de toegankelijkheidsmaatregelen nog vaak afwezig te zijn in 2018-2019. De cijfers tonen aan dat de asbestthematiek meer wordt opgevolgd dan in 2013. Over de aanwezigheid van loden leidingen lijkt er een relatief grote ontwetendheid te bestaan. Volgens de resultaten zijn er in één derde van de vestigingsplaatsen loden leidingen aanwezig. Scholen lijken voornamelijk eigen onderhoudspersoneel te werk te stellen voor het onderhoud van de gebouwen.

In vergelijking met de meting in 2013 blijkt er weinig evolutie te zijn op vlak van het openstellen van onderwijsinfrastructuur of multifunctionaliteit. De mate waarin openstelling gebeurt hangt samen met in welke mate de infrastructuur op een veilige manier openstelling mogelijk maakt.

In verband met de uitvoering van werken toont de huidige meting een kwaliteitsverbetering voor het planningsproces en de planningscontext ten opzichte van de meting in 2013. Alhoewel er een positievere beoordeling is ten opzichte van 2013 op vlak van het beschikbare budget van een school voor uit te voeren onderhoudswerken en bouwwerken, blijft het kostenplaatje een probleem voor heel wat vestigingsplaatsen.

Beperkingen van de schoolgebouwenmonitor

De schoolgebouwenmonitor levert statistische gegevens aan over de toestand van het gebouwenpark en het effect van bouwsubsidies op de kwaliteit van de gebouwen. Deze gegevens kunnen beleidsverantwoordelijken en iedereen die het scholenbouwbeleid aanbelangt ondersteunen om de doelbereiking van het beleid te beoordelen. Toch zijn er ook beperkingen verbonden aan de schoolgebouwenmo-

monitor. Deze limitaties vereisen dat we de resultaten met de nodige voorzichtigheid benaderen.

De finaliteit is 'monitoring': het recurrent verzamelen en presenteren van kwantitatieve gegevens die de beleidsbeoordeling kunnen informeren. Zoals vaak het geval is met monitoring, roept dit regelmatig meer vragen op dan dat er pasklare antwoorden worden gegeven. In veel gevallen zal dan ook blijken dat bijkomende informatie, onderzoek en reflectie nodig is om een juiste interpretatie van de voorgestelde gegevens mogelijk te maken. Hier ligt ook de waarde van het project: het brengt bepaalde aspecten van het schoolgebouwenpark in Vlaanderen onder de aandacht en nodigt uit tot verdere duiding, verklaring en debat.

De schoolgebouwenmonitor verzamelt, verwerkt en presenteert beleidsrelevante informatie over het schoolgebouwenpark via wetenschappelijk surveyonderzoek. Er zijn ook andere benaderingen om zich een beeld te vormen over de bestaande infrastructurele noden en problemen. Binnen de Vlaamse overheid zijn de doorlichtingen van de onderwijsinspectie op vlak van woonbaarheid, veiligheid en hygiëne een belangrijke bron van informatie. Daarnaast kan een financiële benadering die uitgaat van de periodieke afschrijving en vernieuwing van het gebouwenpark, een indicatie geven van de bestaande noden en noodzakelijke investeringen om de kwaliteit van het gebouwenpark in stand te houden of te verbeteren. Tenslotte vormt ook de kennis uit de praktijk bij onderwijskoepels en ambtenaren over concrete bouw dossiers een belangrijke bron van informatie over de problemen waar men op het terrein mee te kampen heeft. De schoolgebouwenmonitor wordt best als een instrument beschouwd dat complementair is aan deze benaderingen en dat er door kan worden verrijkt.

De toegepaste onderzoeksmethode heeft ook enkele beperkingen met betrekking tot de generaliseerbaarheid van de resultaten en de validiteit van de gebruikte indicatoren. Ten eerste kende het surveyonderzoek van de schoolgebouwenmonitor in 2008, 2013 en 2018-2019 een non-respons van respectievelijk 38%, 47% en 64% (vestigingsplaatsen met eigen gebouwen). De non-respons werd waar mogelijk geremidieerd door weging. We moeten rekening houden met een foutenmarge van 1,5% (zie p. 13). Feit blijft dat niet alle scholen hebben deelgenomen aan de monitor en we dus voorzichtig moeten zijn met de generaliseerbaarheid van de resultaten naar de populatie toe. Ten tweede heeft ook de meetmethode enkele beperkingen. Hoewel er grondig onderzoek is gebeurd naar de indicering van de te meten beleidseffecten, gebeurde de

registratie van de waarden van deze indicatoren hoofdzakelijk op basis van zelfrapportage ('subjectieve indicatoren') door voornamelijk directeurs of gebouwverantwoordelijken. De perceptie over bijvoorbeeld de kwaliteit van een gebouw kan voor iedereen anders zijn. Deze methode van zelfrapportering laat bepaalde aspecten van het meetobject 'kwaliteit' buiten beschouwing. Zo blijft het oordeel van andere gebruikersgroepen dan directies (leerlingen of leerkrachten) buiten beschouwing. Ook de mening van eventuele experts die de kwaliteit van schoolgebouwen zouden kunnen beoordelen vanuit het perspectief van deskundige en objectieve buitenstaander wordt hier niet behandeld. Deze gedwongen keuze heeft tot gevolg dat een deel van het totale spectrum van opinies en ervaringen ten aanzien van het schoolgebouwenpark in Vlaanderen onbekend blijft. Bovendien kan kwaliteit ook gemeten worden via 'objectieve indicatoren' (bouw fysische en bouwtechnische grootheden van geluid, licht, stabiliteit, energiegebruik, oppervlakte, etc.), waarvan we in de schoolgebouwenmonitor maar in beperkte mate gebruik konden maken. Een meer doorgedreven evaluatie, waarbij simultaan gebruik wordt gemaakt van objectieve en subjectieve indicatoren en gemeten wordt vanuit het perspectief van verschillende gebruikersgroepen, bleek binnen de bestaande evaluatiecontext niet haalbaar.

06

REFERENTIES

6. Referenties

- AGION (2009). De Schoolgebouwenmonitor 2008: Indicatoren voor de kwaliteit van de schoolgebouwen in Vlaanderen, Antwerpen: Garant. Raadpleegbaar via <https://www.agion.be/de-schoolgebouwenmonitor-2008>
- AGION (2014). De Schoolgebouwenmonitor 2013: Indicatoren voor de kwaliteit van de schoolgebouwen In Vlaanderen, Brussel: AGION. Raadpleegbaar via <https://www.agion.be/de-schoolgebouwenmonitor-2013>
- AGION (2019). Een evaluatie van het DBFM-programma Scholen van Morgen. Brussel: Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs. Raadpleegbaar via <https://www.agion.be/evaluatierapport-scholen-van-morgen-0>
- Departement Onderwijs en Vorming (2018). Vlaams Onderwijs in Cijfers. Brussel: Departement
- Onderwijs en Vorming Vlaamse Overheid. Geraadpleegd via <https://www.vlaanderen.be/publicaties/vlaams-onderwijs-in-cijfers-2017-2018>
- Howard, G.S., Ralph, K.M., Gulanick, N.A., Maxwell, S.E., Nance, D.W. & Gerber, S.K. (1979). Internal invalidity in pretest-posttest self-report evaluations and a re-evaluation of retrospective pretests. *Applied Psychological Measurement*, 3(1), 1-23.
- Nimon, K., Zigarmi, D. & Allen, J. (2011). Measures of program Effectiveness Based on Retrospective Pretest Data: Are All Created Equal? *American Journal of Evaluation*, 32(1), 8-28.
- Vlaamse Regering (2019). Regeerakkoord van de Vlaamse Regering 2019-2024. Raadpleegbaar via <https://www.vlaanderen.be/publicaties/regeerakkoord-van-de-vlaamse-regering-2019-2024>
- Vlaamse Regering (2019). Beleidsnota Onderwijs 2019-2024. Raadpleegbaar via <https://www.vlaanderen.be/publicaties/beleidsnota-2019-2024-onderwijs>

07

BIJLAGEN

7.1 Weging van de data

Tabel 1 Weging 2018 – vestigingen met eigen gebouwen

Weegvar	Categorieën	Populatie ^a	Respons ^b	Weging ^c	Verwacht ^d	Respons na weging	Initeel gewicht ^e	Respons ^f
		N	n	%	n	stap		n
soort_ond	Gewoon basisonderwijs	3250	1363	48%	1172	stap1_soortond	0.860	1172
	Gewoon secundair onderwijs	1388	595	21%	501		0.842	501
	Buitengewoon basisonderwijs	215	104	3%	77		0.745	77
	Buitengewoon secundair onderwijs	162	72	2%	58		0.811	58
	Internaten	169	80	3%	61		0.761	61
	permanente vorming	1399	160	21%	504		3.153	504
	CLB	127	46	2%	46		0.998	46
	Totaal	6710	2420		2420		1.000	2420
onderwijsnet	GO	1557	560	23%	562	stap2_net	1.003	562
	VGO	3953	1427	59%	1426		0.999	1426
	OGO	1200	433	18%	433		0.999	433
	Andere	0	0	0%	0		0.000	0
	Totaal	6710	2420		2420		1.000	2420
provincie	Antwerpen	1797	648	27%	648	stap3_prov	1.000	648
	BHG	236	85	4%	85		1.000	85
	Henegouwen	0	0	0%	0		0.000	0
	Limburg	998	360	15%	360		1.000	360
	Oost-Vlaanderen	1580	570	24%	570		1.000	570
	Vlaams-Brabant	884	319	13%	319		1.000	319
	West-Vlaanderen	1214	438	18%	438		1.000	438
	Totaal	6710	2420		2420		1.000	

- a Onder populatie verstaan we alle vestigingsplaatsen met eigen gebouwen behorende tot alle onderwijsinstellingen, internaten en centra voor leerlingenbegeleiding (CLB) in de Vlaamse Gemeenschap en dit over alle soorten onderwijs en onderwijsniveaus met uitzondering van de hogescholen en het universitair onderwijs.
- b Onder respons verstaan we alle vestigingsplaatsen met eigen gebouwen die hebben deelgenomen aan het onderzoek
- c We trachten de verdeling in de respons te wegen naar de verdeling van de populatie. Zo is de weging voor "gewoon basisonderwijs" gelijk aan 48% omdat het gewoon basisonderwijs 48% van het soort onderwijs uitmaakt in de populatie ($3250/6710 = 48\%$)
- d Dit is de respons die we verwachten nadat de data gewogen wordt. Dit wordt bepaald door bv. voor "gewoon basisonderwijs" de totale respons (2420) te vermenigvuldigen met de weging (48%): $2420 * 48\% = 1172$
- e Dit is het gewicht van een vestigingsplaats dat verwacht wordt moest alleen binnen het soort onderwijs, het onderwijsnet of de provincie gewogen worden. Zo zal binnen "gewoon basisonderwijs" elke vestigingsplaats meetellen voor 0.86 ipv voor 1. Dit wordt bepaald door de verwachte respons te delen door de respons = $1172/1363 = 0.86$
- f Dit is de uiteindelijke gewogen respons

Tabel 2 Weging 2018 – vestigingen met eigen gebouwen

Weegvar	Categorieën	Populatie ^a	Respons ^b	Weging ^c	Verwacht ^d	Respons na weging	Initeel gewicht ^e	Respons ^f
		N	n	%	n	stap		n
soortLond	Gewoon basisonderwijs	310	130	10%	57	stap1_soortond	0.44	57
	Gewoon secundair onderwijs	264	113	8%	49		0.43	49
	Buitengewoon basisonderwijs	39	19	1%	7		0.38	7
	Buitengewoon secundair onderwijs	54	24	2%	10		0.42	10
	Internaten	21	10	1%	4		0.39	4
	permanente vorming	2447	280	77%	453		1.62	453
	CLB	28	10	1%	5		0.51	5
	Totaal	3163	586		586		1.00	586
onderwijsnet	GO	514	185	32%	185	stap2_net	1.00	185
	VGO	1323	159	27%	159		1.00	159
	OGO	1347	242	41%	242		1.00	242
	Andere	5	0	0%	0		0.00	0
	Totaal	3163	586		586		1.00	586
provincie	Antwerpen	823	140	24%	140	stap3_prov	1.00	140
	BHG	250	55	9%	55		1.00	55
	Henegouwen	0	0	0%	0		0.00	0
	Limburg	487	117	20%	117		1.00	117
	Oost-Vlaanderen	536	93	16%	93		1.00	93
	Vlaams-Brabant	410	80	14%	80		1.00	80
	West-Vlaanderen	657	101	17%	101		1.00	101
	Totaal	3163	586		586		1.00	586

a Onder populatie verstaan we alle 2de gebruiker vestigingen behorende tot alle onderwijsinstellingen, internaten en centra voor leerlingenbegeleiding (CLB) in de Vlaamse Gemeenschap en dit over alle soorten onderwijs en onderwijsniveaus met uitzondering van de hogescholen en het universitair onderwijs.

b Onder respons verstaan we alle 2de gebruiker vestigingen die hebben deelgenomen aan het onderzoek

c We trachten de verdeling in de respons te wegen naar de verdeling van de populatie. Zo is de weging voor "gewoon basisonderwijs" gelijk aan 10% omdat het gewoon basisonderwijs 10% van het soort onderwijs uitmaakt in de populatie ($310/3163 = 10\%$)

d Dit is de respons die we verwachten nadat de data gewogen wordt. Dit wordt bepaald door bijvoorbeeld voor "gewoon basisonderwijs" de totale respons (586) te vermenigvuldigen met de weging (10%): $586 * 10\% = 57$

e Dit is het gewicht van een vestigingsplaats dat verwacht wordt moest alleen binnen het soort onderwijs, het onderwijsnet of de provincie gewogen worden. Zo zal binnen "gewoon basisonderwijs" elke vestigingsplaats meetellen voor 0.44 ipv voor 1. Dit wordt bepaald door de verwachte respons te delen door de respons = $57/130 = 0.44$

f Dit is de uiteindelijke gewogen respons

Tabel 3 Weging longitudinale dataset ('person-level'), intersectie 2008-2013-2018

Weegvar	Categorieën	Respons ^b	Weging ^c	Verwacht ^d	Respons na weging	Initeel gewicht ^e	Respons ^f
		n	%	n	stap		n
soortLond	Gewoon basisonderwijs	634	48%	533	stap1_soortond	0.840	533
	Gewoon secundair onderwijs	236	21%	228		0.964	228
	Buitengewoon basisonderwijs	59	3%	35		0.597	35
	Buitengewoon secundair onderwijs	39	2%	27		0.681	27
	Internaten	32	3%	28		0.865	28
	permanente vorming	76	21%	229		3.017	229
	CLB	24	2%	21		0.870	21
	Totaal	1100		1100		1.000	1100
onderwijsnet	GO	244	23%	255	stap2_net	1.046	255
	VGO	206	59%	648		3.146	648
	OGO	650	18%	197		0.303	197
	Totaal	1100		1100		1.000	1100
provincie	Antwerpen	248	27%	295	stap3_prov	1.188	295
	BHG	37	4%	39		1.044	39
	Limburg	180	15%	164		0.909	164
	Oost-Vlaanderen	233	24%	259		1.112	259
	Vlaams-Brabant	160	13%	145		0.906	145
	West-Vlaanderen	242	18%	199		0.823	199
	Totaal	1100		1100		1.000	1100

- a Onder respons verstaan we alle eigen gebouwen en 2de gebruiker vestigingen die hebben deelgenomen aan het onderzoek in zowel 2008, 2013 en 2018
- b De assumptie werd genomen dat de gewichten voor de longitudinale weging dezelfde waren als de gewichten uit Tabel 6 voor eigen gebouwen
- c Dit is de respons die we verwachten nadat de data gewogen wordt. Dit wordt bepaald door bijvoorbeeld voor "gewoon basisonderwijs" de totale respons (1100) te vermenigvuldigen met de weging (48%): $1100 * 48\% = 533$
- d Dit is het gewicht van een vestigingsplaats dat verwacht wordt moest alleen binnen het soort onderwijs, het onderwijsnet of de provincie gewogen worden. Zo zal binnen "gewoon basisonderwijs" elke vestigingsplaats meetellen voor 0.84 ipv voor 1. Dit wordt bepaald door de verwachtte respons te delen door de respons = $533/634 = 0.84$
- e Dit is de uiteindelijke gewogen

7.2 Vragenlijst Schoolgebouwenmonitor 2018-2019

Naam school .....

Adres school (straat, nummer, postcode, gemeente, regio) .....

Nummer vestigingsplaats .....

Nummer instelling .....

Onderwijsnet .....

Functie respondent .....

Naam & Voornaam respondent .....

Voornaam respondent .....

Telefoon respondent .....

Mailadres respondent .....

Introductie

Alvast bedankt voor uw deelname. Als u de vragenlijst niet volledig kunt afwerken, kunt u het invullen op een ander tijdstip hervatten. De antwoorden worden bewaard. U gaat dan terug naar de laatst ingevulde vraag en klikt op volgende. Enkel de selectie van uw gebouw(en) op de kaart zal opnieuw moeten gebeuren, maar ook hier blijven de antwoorden voor elk gebouw bewaard.

Introductie 0a Wat is uw functie in

- 1. Algemeen directeur of directeur
- 2. Verantwoordelijke infrastructuur
- 3. Andere, namelijk: [open end]

1. De kwaliteit van het gebouw

Vraag 1a Tot welk soort onderwijs behoort de vestigingsplaats?

- 1. gewoon kleuter-, lager of basisonderwijs
- 2. gewoon secundair onderwijs => ga naar Vraag 1a1
- 3. buitengewoon kleuter-, lager of basisonderwijs
- 4. buitengewoon secundair onderwijs => ga naar Vraag 1a1
- 5. internaat
- 6. deeltijds secundair onderwijs => ga naar Vraag 1a1
- 7. deeltijds kunstonderwijs
- 8. volwassenenonderwijs
- 9. centrum voor leerlingenbegeleiding

Vraag 1a1 Welke onderwijsvormen biedt uw school aan?

- 6. Eerste leerjaar A – Eerste leerjaar B
- 7. Tweede leerjaar – Beroepsvoorbereidend leerjaar
- 1. ASO
- 2. TSO
- 3. BSO
- 4. KSO
- 5. Andere

Vraag 1b Beschikt u op de vestigingsplaats over een eigen gebouw waarvan u de hoofdgebruiker bent en/of maakt u (ook) gebruik van lokalen van een andere instelling?

Toelichting: Wat wordt er bedoeld met eigen gebouw: elk volledig losstaand gebouw of duidelijk apart te onderscheiden vleugel van een gebouw op een vestigingsplaats, waarvan de inrichtende macht eigenaar is, zakelijk recht (erfpacht, opstal) of persoonlijk recht (huur) heeft.

- 1. Eigen gebouw ter beschikking waarvan we de hoofdgebruiker zijn
- 2. De vestiging maakt (ook) gebruik van enkele lokalen die behoren tot een andere instelling => ga naar Vraag 1b1

Vraag 1b1 U maakt gebruik van lokalen die behoren tot een andere instelling. Om welke instelling(en) gaat het?

- 1. andere onderwijsinstelling
- 2. culturele instelling
- 3. welzijnsinstelling
- 4. sportvoorziening
- 5. bedrijf
- 6. diocesane instelling / congregatie
- 7. gebouw van de (lokale) overheid
- 8. andere, namelijk [open end]

Vraag 1c1 Geef hieronder per type ruimte aan of u

1. deze ruimte ter beschikking heeft en

2. of deze ruimte noodzakelijk is voor de goede werking van de school?

Toelichting: Indien lokalen een dubbele bestemming hebben, bijvoorbeeld een refter doet ook dienst als turnzaal, hou dan enkel rekening met de oorspronkelijke bestemming (bijvoorbeeld refter).

Toelichting: De vraag 'type ruimte noodzakelijk' peilt niet naar of er extra ruimtes van een type nodig zijn, enkel of het type op zich noodzakelijk is.

		Vraag 1c1 Type ruimte ter beschikking?		Vraag 1c2 Type ruimte noodza- kelijk nodig?	
		1. Ja	2. Nee	1. Ja	2. Nee
a.	leslokalen	☐	☐	☐	☐
b	lokalen voor onderwijsondersteuning (taakleerkracht, werken met kleinere groepjes, bijlessen, bijzondere problemen,...)	☐	☐	☐	☐
c	lokalen voor gespecialiseerde vakken of activiteiten (labo's, plastische opvoeding, praktijklokalen, muziek, ateliers, ICT-lokaal, expressie)	☐	☐	☐	☐
d	bibliotheek, mediatheek en/of open leercentrum	☐	☐	☐	☐
e	groepsruimtes (bijvoorbeeld polyvalente zaal, projectiezaal, auditorium, studiezaal)	☐	☐	☐	☐
f	sanitair	☐	☐	☐	☐
g	bergruimte	☐	☐	☐	☐
h	turnzaal	☐	☐	☐	☐
i	zwembad	☐	☐	☐	☐
j	sportvelden	☐	☐	☐	☐
k	speelplaatsen (open en overdekt)	☐	☐	☐	☐
l	eetgelegenheid (refter, restaurant, cafetaria, keukens)	☐	☐	☐	☐
m	administratielokalen en/of kantoren	☐	☐	☐	☐
n	werk-, spreek- en/of ontmoetingsruimtes voor personeel en derden (leraars-lokaal, vergaderlokaal, spreekruimte in CLB)	☐	☐	☐	☐
o	paramedische lokalen (EHBO, verpleegster, kiné, orthopedie, logopedie)	☐	☐	☐	☐
p	leef- en ontspanningsruimtes	☐	☐	☐	☐
q	slaap- en rustruimtes	☐	☐	☐	☐
r	klaslokaal van de toekomst ('Future Classroom': lokaal waar technologie wordt gebruikt en uitgetest in een levensechte leersituatie)	☐	☐	☐	☐

Vraag 1c2 Geef hieronder per type ruimte aan

1. of de ruimte voldoende bruikbaar is voor het functioneren, en
2. hoe u de bezetting van de ruimte beoordeelt

		Vraag 1c2.1 Is de ruimte voldoende bruikbaar voor het functioneren?	
		1. Ja	2. Nee
a.	leslokalen	☐	☐
b.	lokalen voor ondersteuning (taakleerkracht, werken met kleinere groepjes, bijlessen, bijzondere problemen,...)	☐	☐
c.	lokalen voor gespecialiseerde vakken of activiteiten (labo's, plastische opvoeding, praktijklokalen, muziek, ateliers, ICT-lokaal, expressie)	☐	☐
d.	bibliotheek, mediatheek en/of open leercentrum	☐	☐
e.	groepsruimtes (bijvoorbeeld polyvalente zaal, projectiezaal, auditorium, studiezaal)	☐	☐
f.	sanitair	☐	☐
g.	bergruimte	☐	☐
h.	turnzaal	☐	☐
i.	zwembad	☐	☐
j.	sportvelden	☐	☐
k.	speelplaatsen (open en overdekt)	☐	☐
l.	eetgelegenheden (refter, restaurant, cafetaria, keukens)	☐	☐
m.	administratielokalen en/of kantoren	☐	☐
n.	werk-, spreek- en/of ontmoetingsruimtes voor personeel en derden (leraarslokaal, vergaderlokaal, spreekruimte in CLB)	☐	☐
o.	paramedische lokalen (EHBO, verpleegster, kiné, orthopedie, logopedie)	☐	☐
p.	leef- en ontspanningsruimtes	☐	☐
q.	slaap- en rustruimtes	☐	☐
r.	klaslokaal van de toekomst ('Future Classroom': lokaal waar technologie wordt gebruikt en uitgetest in een levensechte leersituatie)	☐	☐

		Vraag 1c2.2 Bezetting van de ruimtes			
		1. Er is leegstand	2. Niet volledig bezet	3. Volledig bezet	4. Overbezetting en/of acuut plaatsgebrek
a.	leslokalen	0	0	0	0
b.	lokalen voor onderwijsondersteuning (taakleerkracht, werken met kleinere groepjes, bijlessen, bijzondere problemen,...)	0	0	0	0
c.	lokalen voor gespecialiseerde vakken of activiteiten (labo's, plastische opvoeding, praktijklokalen, muziek, ateliers, ICT-lokaal, expressie)	0	0	0	0
d.	bibliotheek, mediatheek en/of open leercentrum	0	0	0	0
e.	groepsruimtes (bijvoorbeeld polyvalente zaal, projectiezaal, auditorium, studiezaal)	0	0	0	0
f.	sanitair	0	0	0	0
g.	bergruimte	0	0	0	0
h.	turnzaal	0	0	0	0
i.	zwembad	0	0	0	0
j.	sportvelden	0	0	0	0
k.	speelplaatsen (open en overdekt)	0	0	0	0
l.	eetgelegenheid (refter, restaurant, cafetaria, keukens)	0	0	0	0
m.	administratielokalen en/of kantoren	0	0	0	0
n.	werk-, spreek- en/of ontmoetingsruimtes voor personeel en derden (leraarslokaal, vergaderlokaal, spreekruimte in CLB)	0	0	0	0
o.	paramedische lokalen (EHBO, verpleegster, kiné, orthopedie, logopedie)	0	0	0	0
p.	leef- en ontspanningsruimtes	0	0	0	0
q.	slaap- en rustruimtes	0	0	0	0
r.	klaslokaal van de toekomst ('Future Classroom': lokaal waar technologie wordt gebruikt en uitgetest in een levensechte leersituatie)	0	0	0	0

Vraag 1d Op deze kaart ziet u uw vestigingsplaats en de aanwezige gebouwen. Selecteer de gebouwen die voor onderwijs worden gebruikt. Als er een gebouw op de kaart ontbreekt, kunt u het gebouw achteraf zelf toevoegen. Geef een zelf te kiezen identificatie aan elk gebouw (bijvoorbeeld 'blok A' of 'turnzaal'). De oppervlaktegegevens worden automatisch ingevuld. Indien u niet akkoord gaat met een cijfer, kunt u dit manueel aanpassen.

Toelichting: een gebouw is elk volledig losstaand gebouw of duidelijk apart te onderscheiden vleugel van een gebouw op een vestigingsplaats. Indien er bijvoorbeeld aan een bestaand gebouw jaren later een aparte vleugel werd bijgebouwd die duidelijk te onderscheiden valt van het oorspronkelijk gebouw, is dit als een apart gebouw te beschouwen. (1) Later bijgebouwde verdiepingen beschouwt u niet als een apart gebouw. (2) Indien er gebruik wordt gemaakt van verschillende 'paviljoenen' of containerklassen beschouwt u deze als één gebouw. (3) Met een zogenaamd losstaand 'sanitair blok' of een 'fietsenstalling' houdt u geen rekening als apart gebouw.

		A. Gebouw 1	B. Gebouw 2	C. Gebouw 3	D. Gebouw 4	E. Gebouw 5	F. Gebouw 6	G. Gebouw 7	
1d1	Identificatie van het gebouw (vrij te kiezen)	☐	☐	☐	☐				
1d2	Totale grondoppervlakte van het gebouw	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	
1d3	Aantal verdiepingen (inclusief gelijkvloers) van de voor onderwijs gebruikte ruimte in het gebouw	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
1d4	Totale bruto-oppervlakte van het gebouw	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	
1d5	DBFM-gebouw (Scholen van Morgen) <small>leen gebouw dat gerealiseerd is via 'Scholen van Morgen' nv, een publiek-private samenwerking tussen de Vlaamse overheid, AG Real Estate en BNP Paribas Fortis.</small>	☐ Ja ☐ nee ☐ weet niet	☐ Ja ☐ nee ☐ weet niet	☐ Ja ☐ nee ☐ weet niet	☐ Ja ☐ nee ☐ weet niet	☐ Ja ☐ nee ☐ weet niet	☐ Ja ☐ nee ☐ weet niet	☐ Ja ☐ nee ☐ weet niet	
1d6	Bouwperiode van het gebouw	1. Voor 1920	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
		2. 1920-1949	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
		3. 1950-1969	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
		4. 1970-1989	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
		5. 1990-2007	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
		6. 2008-2013	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
		7. 2014 en later	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
		8. Weet niet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
1d7	Periode waarin de laatste grote verbouwing of renovatie van het gebouw plaatsvond	1. vóór 1969	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
		2. 1970-1989	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
		3. 1990-2007	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
		4. 2008-2013	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
		5. 2014 en later	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
		6. Geen verbouwingen plaatsgevonden	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
		7. Weet niet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Vraag 1e

		A. Gebouw 1	B. Gebouw 2	C. Gebouw 3	D. Gebouw 4	E. Gebouw 5	F. Gebouw 6	G. Gebouw 7
Vraag 1e1 Welk gebouwtype?	1. Permanent gebouw	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	2. Tijdelijk(e) paviljoenen of containerklassen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	3. Weet niet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vraag 1e2 Welke eigendomsverhouding heeft de inrichtende macht tegenover het gebouw?	1. Eigenaar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	2. Zakelijk recht (Erfpachthouder, opstal)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	3. Persoonlijk recht (huur)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	4. Weet niet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Vraag 1f Geef aan of volgende bouwtechnische duurzaamheidsmaatregelen nu aanwezig zijn in de gebouwen.

Toelichting:: U kunt 'ja' antwoorden als de maatregel voorzien is voor minstens de helft van de oppervlakte van het gebouw.

		Gebouw 1	Gebouw 2	Gebouw 3	Gebouw 4	Gebouw 5	Gebouw 6	Gebouw 7
1.	Isolatie van muren	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja
		☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee
		☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet
2.	Isolatie van daken	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja
		☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee
		☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet
3.	Isolatie van leidingen	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja
		☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee
		☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet
4.	Isolatie van vloeren	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja
		☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee
		☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet
5.	Dubbele beglazing of beter	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja
		☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee
		☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet
6.	Thermostatische kranen	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja
		☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee
		☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet
7.	Hoog rendementsketels	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja
		☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee
		☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet
8.	Energiezuinige verlichting (spaarlampen, timers, daglichtsturing, ...)	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja
		☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee
		☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet
9.	Mechanisch ventilatiesysteem zonder warmterecuperatie	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja
		☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee
		☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet
10.	Zonnepanelen	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja
		☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee
		☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet
11.	Andere maatregelen (bijv. beo-veld)	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja	☐ Ja
		☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee	☐ nee
		☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet	☐ weet niet

Vraag 1g Geef per apart gebouw op de vestigingsplaats aan wat de algemene bruikbaarheid van het gebouw is voor het functioneren van de school.

		Gebouw 1	Gebouw 2	Gebouw 3	Gebouw 4	Gebouw 5	Gebouw 6	Gebouw 7
1.	Volstrekt onvoldoende	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2	Onvoldoende	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3	Middelmatig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4	Voldoende	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5	Zeker voldoende	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hieronder vindt u een aantal mogelijke kwaliteitscriteria waaraan uw schoolgebouw in meer of mindere mate kan voldoen. Deze kwaliteitscriteria zijn ingedeeld volgens 7 grote thema's: 1 de veiligheid en hygiëne in de gebouwen, 2 de staat van de gebouwen, 3 de functionaliteit van de gebouwen, 4 het gebruikskomfort in de gebouwen, 5 de belevingswaarde van de gebouwen, 6 de kosten van de gebouwen en 7 de kwaliteit van de schoolomgeving. Het is de bedoeling dat u per kwaliteitscriterium aangeeft in hoeverre de infrastructuur op uw vestigingsplaats nu voldoet aan dit kwaliteitscriterium.

Vraag 1h1 Thema 1: De veiligheid en hygiëne in de gebouwen

		In welke mate voldoen de gebouwen nu aan het kwaliteitscriterium?				
		1. Niet	2. In geringe mate	3. Middelmatig	4. Grotendeels	5. Volledig
1	De constructie is stevig en levert geen gevaar op voor instorting of instabiliteit	☐	☐	☐	☐	☐
2	Het gebouw is goed beveiligd tegen brand	☐	☐	☐	☐	☐
3	Het sanitair is voldoende hygiënisch en in goede staat	☐	☐	☐	☐	☐
4	Het gebouw is goed beveiligd tegen inbraak	☐	☐	☐	☐	☐
5	De gebouwen zijn veilig in gebruik (leuning, glaspartijen, anti-slip, ...)	☐	☐	☐	☐	☐
6	De toegang tot het gebouw is beveiligd	☐	☐	☐	☐	☐
7	De veiligheid in de gebouwen is over het algemeen goed	☐	☐	☐	☐	☐

Vraag 1h2 Thema 2: De bouwkundige staat van de gebouwen

		In welke mate voldoen de gebouwen nu aan het kwaliteitscriterium?				
		1. Niet	2. In geringe mate	3. Middelmatig	4. Grotendeels	5. Volledig
1	De buiten- en binnenmuren zijn in goede staat	☐	☐	☐	☐	☐
2	De daken zijn in goede staat	☐	☐	☐	☐	☐
3	De vloeren en plafonds zijn in goede staat	☐	☐	☐	☐	☐
4	Het schrijnwerk is in goede staat	☐	☐	☐	☐	☐
5	De elektriciteitsvoorzieningen zijn in goede staat	☐	☐	☐	☐	☐
6	De waterleidingen en afvoer zijn in goede staat	☐	☐	☐	☐	☐
7	De verwarmingsinstallatie is in goede staat	☐	☐	☐	☐	☐
8	Verf of behang zijn in goede staat	☐	☐	☐	☐	☐
9	Het gebouw is gebouwd met duurzame materialen	☐	☐	☐	☐	☐
10	Verwarming, verlichting en verluchting gebeurt energiezuinig	☐	☐	☐	☐	☐
11	De staat van de gebouwen is over het algemeen goed	☐	☐	☐	☐	☐

Vraag 1h3 Thema 3: De functionaliteit van de gebouwen

		In welke mate voldoen de gebouwen nu aan het kwaliteitscriterium?				
		1. Niet	2. In geringe mate	3. Middelmatig	4. Grotendeels	5. Volledig
1	De gebouwen zijn groot genoeg	☐	☐	☐	☐	☐
2	De infrastructuur biedt een goede ruimtelijke ondersteuning voor het eigen (pedagogisch) project van de school.	☐	☐	☐	☐	☐
3	Waar nodig is er een goede integratie van ICT en vlotte toegang tot verschillende bronnen voor opzoekingswerk.	☐	☐	☐	☐	☐
4	Er is voldoende kwaliteitsvolle werk- en ontmoeginsruimte voor personeel/leerkrachten	☐	☐	☐	☐	☐
5	Er is zowel gelegenheid om zich terug te trekken (privacy) als om elkaar in informele sfeer te ontmoeten.	☐	☐	☐	☐	☐
6	De lokalen zijn voldoende flexibel en multifunctioneel te gebruiken.	☐	☐	☐	☐	☐
7	De gebouwen beschikken over een duidelijke ruimtelijke structuur waarin men zich gemakkelijk kan oriënteren.	☐	☐	☐	☐	☐
8	De ligging van de lokalen ten opzichte van elkaar is optimaal en laten een vlotte circulatie toe.	☐	☐	☐	☐	☐
9	Circulatieruimtes en speelplaatsen laten voldoende toezicht op de leerlingen toe.	☐	☐	☐	☐	☐
10	Er is mogelijkheid om de schoolsportinfrastructuur buiten de schooluren vlot en veilig open te stellen voor derden.	☐	☐	☐	☐	☐
11	Er is mogelijkheid om andere lokalen buiten de schooluren vlot en veilig open te stellen voor derden (zoals polyvalente zaal, refter, ...)	☐	☐	☐	☐	☐
12	De gebouwen zijn voldoende toegankelijk voor personen met een handicap/zorgnoden.	☐	☐	☐	☐	☐
13	Het gebouw is voldoende bereikbaar voor alle types weggebruikers.	☐	☐	☐	☐	☐
14	Het is mogelijk om over te gaan tot uitbreiding mocht dit nodig zijn.	☐	☐	☐	☐	☐
15	De lokalen geven zoveel mogelijk rechtstreeks uit op een (groene) buitenruimte.	☐	☐	☐	☐	☐
16	De functionaliteit van de gebouwen is over het algemeen goed.	☐	☐	☐	☐	☐

Vraag 1h4 Thema 4: Het gebruikscomfort in de gebouwen

		In welke mate voldoen de gebouwen nu aan het kwaliteitscriterium?				
		1. Niet	2. In geringe mate	3. Middelmatig	4. Grotendeels	5. Volledig
1	Er heerst een aangename temperatuur in de lokalen	☐	☐	☐	☐	☐
2	De lokalen kunnen goed verlucht of geventileerd worden	☐	☐	☐	☐	☐
3	De lokalen kunnen goed verlicht worden.	☐	☐	☐	☐	☐
4	Er is een goed akoestisch comfort en weinig geluids-overlast in de lokalen.	☐	☐	☐	☐	☐
5	Het gebruikscomfort in de gebouwen is over het algemeen goed.	☐	☐	☐	☐	☐

Vraag 1h5 Thema 5: De belevingswaarde van de gebouwen

		In welke mate voldoen de gebouwen nu aan het kwaliteitscriterium?				
		1. Niet	2. In geringe mate	3. Middelmatig	4. Grotendeels	5. Volledig
1	Het schoolgebouw heeft een aantrekkelijke vormgeving.	☐	☐	☐	☐	☐
2	Het schoolgebouw is een uitnodigende plaats waar gebruikers zich goed en verbonden kunnen voelen.	☐	☐	☐	☐	☐
3	De vormgeving van het schoolgebouw draagt de waarden waar de school voor staat betekenisvol uit.	☐	☐	☐	☐	☐
4	Het schoolgebouw biedt een stimulerende leer- en werkomgeving voor haar gebruikers.	☐	☐	☐	☐	☐
5	In het schoolgebouw is er plaats voor kunst en artistieke expressie.	☐	☐	☐	☐	☐
6	Het schoolgebouwen heeft cultuurhistorische waarde.	☐	☐	☐	☐	☐
7	Architecturale en natuurlijke elementen in het gebouw en op het domein hebben een didactische functie.	☐	☐	☐	☐	☐
8	De belevingswaarde van de gebouwen is over het algemeen goed.	☐	☐	☐	☐	☐

Vraag 1h6 Thema 6: De kosten van de gebouwen

		In welke mate voldoen de gebouwen nu aan het kwaliteitscriterium?				
		1. Niet	2. In geringe mate	3. Middelmatig	4. Grotendeels	5. Volledig
1	Vaste kosten (huur, afbetaling) liggen laag in verhouding tot de oppervlakte.	☐	☐	☐	☐	☐
2	Schoonmaakkosten liggen laag in verhouding tot de oppervlakte.	☐	☐	☐	☐	☐
3	Onderhoudskosten liggen laag in verhouding tot de oppervlakte.	☐	☐	☐	☐	☐
4	Energiekosten liggen laag in verhouding tot de oppervlakte.	☐	☐	☐	☐	☐
5	De kosten van de gebouwen liggen over het algemeen laag in verhouding tot de oppervlakte.	☐	☐	☐	☐	☐

Vraag 1h7 Thema 7: Het schooldomein en de omgeving van de school

		In welke mate voldoen de gebouwen nu aan het kwaliteitscriterium?				
		1. Niet	2. In geringe mate	3. Middelmatig	4. Grotendeels	5. Volledig
1	De onmiddellijke nabijheid van de school is voldoende verkeersveilig.	☐	☐	☐	☐	☐
2	Er liggen voldoende andere functies (winkels, bibliotheek, sportfaciliteiten, ...) in de nabijheid van de school.	☐	☐	☐	☐	☐
3	Het gebouw sluit zich niet af, maar staat juist in een open relatie t.o.v. haar ruimtelijke omgeving.	☐	☐	☐	☐	☐
4	Op het domein zijn voldoende natuurlijke elementen aanwezig (gras, bomen, ...).	☐	☐	☐	☐	☐
5	Het schooldomein en de omgeving van de school kunnen over het algemeen aan de eisen voldoen.	☐	☐	☐	☐	☐

2. Het gebruik van het gebouw

Vraag 2a Wordt het schoolgebouw ook voor of na de normale school- of werkuren of tijdens weekends of vakanties gebruikt?

- 1. Ja => ga naar Vraag 2a1, 2a2, 2a3, 2a4
- 2. Neen
- 9. Weet niet

Vraag 2a1 Gaat het om regelmatig of occasioneel gebruik?

- 1. regelmatig => ga naar Vraag 2a1.1
- 2. occasioneel

Vraag 2a1.1 Indien regelmatig, hoeveel uur gemiddeld per week (7 dagen)?[O]

- 9. Weet niet

Vraag 2a2 Om welk soort infrastructuur gaat het?

Toelichting: Meerdere antwoorden zijn mogelijk

- 1. Leslokalen
- 2. Lokalen voor gespecialiseerde vakken of activiteiten (praktijklokalen, muziek, ateliers, ICT, ...)
- 3. Groepsruimtes (bijvoorbeeld polyvalente zaal, auditorium)
- 4. Turnzaal
- 5. Zwembad
- 6. Sportveld
- 7. Speelplaats
- 8. Eetgelegenheid
- 9. Andere (vul in)

Vraag 2a3 Door wie?

Toelichting: Meerdere antwoorden zijn mogelijk

- 1. De instelling zelf
- 2. Andere onderwijsinstellingen (bijv. DKO, CBE, CLB,...)
- 3. Opleidingsverstrekker (Syntra, VDAB, ...)
- 4. Welzijnsinstellingen (bijv. Kind en Gezin, kinderdagverblijf, ...)
- 5. Socio-culture instellingen (bijv. jeugdbewegingen, ...)
- 6. Verenigingen (buurtvereniging, bejaardenclub, sportclub)
- 7. Andere (vul in)

Vraag 2a4 Om welke soort activiteiten gaat het?

Toelichting: Meerdere antwoorden zijn mogelijk

- 1. Onderwijs en opleiding
- 2. Studie
- 3. Voor- en naschoolse opvang
- 4. Vergaderingen
- 5. Feesten en bijeenkomsten
- 6. Sport/spel/beweging
- 7. Cultuurbeleving (muziek, toneel)
- 8. Cursussen
- 9. Andere (vul in)

Vraag 2b Is het schoolgebouw op de een of andere manier geïntegreerd binnen een gebouwencomplex of site waar één of meerdere andere onderwijsinstellingen zijn gehuisvest (van hetzelfde of een ander onderwijsnet)?

- 1. Ja=> ga naar Vraag 2b1
- 2. Neen
- 9. Weet niet

Vraag 2b1 Wordt er soms inhoudelijk samengewerkt met deze instellingen?

- 1. Ja=> ga naar Vraag 2b2
- 2. Neen
- 9. Weet niet

Vraag 2b2 Zijn er ruimtes die gemeenschappelijk worden gebruikt?

- 1. Ja
- 2. Neen
- 9. Weet niet

Vraag 2c Is het schoolgebouw op de een of andere manier geïntegreerd binnen een gebouwencomplex of site waar ook andere, niet-onderwijsfuncties zijn gehuisvest (bijvoorbeeld een kinderdagverblijf, woonzorgcentrum, cultureel centrum, woningen, ...)?

- 1. Ja => ga naar Vraag 2c1, 2c2
- 2. Neen
- 9. Weet niet

Vraag 2c1 Om welke functies gaat het?

Toelichting: Meerdere antwoorden zijn mogelijk

- 1. Kinderdagverblijf
- 2. Zorginstelling voor mensen met een beperking
- 3. Woonzorgcentrum
- 4. Buitenschoolse opvang
- 5. Gemeentelijke of provinciale sportvoorziening
- 6. Private sportvoorziening
- 7. Socio-culturele instelling (cultureel centrum, buurthuis, ...)
- 8. Opleidingsverstrekker (Syntra, VDAB, ...)
- 9. Woningen
- 10. Bedrijf, kantoor, overheidsdienst
- 11. Klooster of ander religieus gebouw
- 12. Andere (vul in)

Vraag 2c2 Wordt er soms inhoudelijk samengewerkt met deze instellingen of functies?

- 1. Ja => ga naar Vraag 2c3
- 2. Neen
- 9. Weet niet

Vraag 2c3 Zijn er ruimtes die gemeenschappelijk worden gebruikt?

- 1. Ja
- 2. Neen
- 9. Weet niet

Vraag 2d Maakt de school tijdens de schooluren ook gebruik van externe infrastructuur?

- 1. Ja => ga naar Vraag 2d1, 2d2 en 2d3
- 2. Neen
- 9. Weet niet

Vraag 2d1 Gaat het om regelmatig of occasioneel gebruik?

- 1. regelmatig => ga naar Vraag 2d1.1
- 2. occasioneel

Vraag 2d1.1 Indien regelmatig, hoeveel uur gemiddeld per week? [O]

- 9. Weet niet

Vraag 2d2 Om welk soort infrastructuur gaat het?

Toelichting: Meerdere antwoorden zijn mogelijk

- 1. Leslokalen
- 2. Lokalen voor gespecialiseerde vakken of activiteiten (praktijklokalen, muziek, ateliers, ICT, ...)
- 3. Groepsruimtes (bijvoorbeeld polyvalente zaal, auditorium)
- 4. Turnzaal
- 5. Zwembad
- 6. Sportveld
- 7. Speelplaats
- 8. Eetgelegenheid
- 9. Andere (vul in)

Vraag 2d3 Bij wie?

Toelichting: Meerdere antwoorden zijn mogelijk

- 1. Andere onderwijsinstellingen
- 2. Opleidingsverstrekker (Syntra, VDAB, ...)
- 3. Gemeente of provincie
- 4. Privé
- 5. Bedrijven
- 6. Andere (vul in)

3. De uitvoering van werken

Vraag 3a Werd in de voorbij 5 jaar (tussen februari 2013 en februari 2018) een belangrijke nieuwbouw of verbouwing van de bestaande gebouwen uitgevoerd of zijn deze werken nu in ontwerp- of uitvoeringsfase?

Toelichting: Opmerking: Hou hierbij zowel rekening met bouwwerken op de huidige als op een eventuele nieuwe vestigingsplaats

	1. Ja	2. Neen	9. Weet niet
1 Nieuwbouw of verbouwing uitgevoerd?	☐	☐	☐
2 Nieuwbouw of verbouwing in ontwerp of uitvoeringsfase?	☐	☐	☐

Vraag 3a1 Kunt u hieronder aangeven in hoeverre (het ontwerp van) het nieuwe of vernieuwde gebouw of gebouwdeel beantwoordt aan de oorspronkelijke verwachtingen van de school op vlak van:

	1. Volstrekt onvoldoende	2. Onvoldoende	3. Middelmatig	4. Voldoende	5. Zeker voldoende
1 Veiligheid en hygiëne	☐	☐	☐	☐	☐
2 Functionaliteit	☐	☐	☐	☐	☐
3 Bouwkundige staat van het gebouw	☐	☐	☐	☐	☐
4 Gebruikscomfort van het gebouw (verwarming, verluchting, verlichting, ...)	☐	☐	☐	☐	☐
5 Belevingswaarde	☐	☐	☐	☐	☐
6 Kosten van de werken	☐	☐	☐	☐	☐

Vraag 3a2 Hieronder vindt u een aantal mogelijke criteria die belangrijk kunnen zijn bij de realisatie van een bouwproject. Het is de bedoeling dat u per criterium aangeeft in hoeverre bij de realisatie van uw eigen bouwproject werd voldaan aan het criterium.

		1. Niet	2. In geringe mate	3. Middelmatic	4. Grotendeels	5. Volledig	6. Niet van toepassing	9. Weet niet
1	Het bouwproject verliep volgens een planningsproces met duidelijk omschreven stappen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2	Bij de start van het bouwproject werd aandacht besteed aan de opmaak van een goed uitgewerkte projectdefinitie, vertrekkende vanuit het pedagogisch project van de school en haar visie op langere termijn	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3	Een bouwteam met de verschillende betrokken (schoolbestuur, school, architect,...) heeft het bouwproject aangestuurd	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4	Er was vanaf het begin een realistische, budgettaire visie op het project	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5	De architect is gemotiveerd gekozen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6	Er werd vlot over het bouwproject gecommuniceerd, zowel binnen de school als extern	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7	Er werd rekening gehouden met de ruimere context waarin de school functioneert (bijv. op stedenbouwkundig vlak, de rol van de school in de buurt, ...)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
8	Er was gelegenheid om te leren uit de ervaringen van andere scholen en goede praktijken	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
9	Een projectbegeleider heeft het bouwproject deskundig begeleid	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10	De inbreng van expertise en de deskundige begeleiding door een derde partij of private partner nam bij de school een aantal zorgen weg tijdens het bouwtraject	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
11	De school heeft tijdens de planning en realisatie van het project nuttig advies en ondersteuning gekregen op gebied van financiering of subsidiëring	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
12	De school heeft tijdens de planning en realisatie van het project nuttig advies en ondersteuning gekregen op gebied van bouwprogramma, planning en ontwerp	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
13	Bij de realisatie van het project was er ruimte voor participatie en inspraak van de directie	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
14	Bij de realisatie van het project was er ruimte voor participatie en inspraak van de leerkrachten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
15	Bij de realisatie van het project was er ruimte voor participatie en inspraak van het onderhoudspersoneel	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
16	Bij de realisatie van het project was er ruimte voor participatie en inspraak van de leerlingen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
17	Bij de realisatie van het project was er ruimte voor participatie en inspraak van de ouders	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
18	Bij de realisatie van het project was er ruimte voor participatie en inspraak van de buurtbewoners	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Vraag 3b Werden in de voorbije 5 jaar (tussen februari 2013 en februari 2018) grote onderhoudswerken uitgevoerd, zoals het vervangen van ramen, verbetering van sanitair, het vernieuwen van een stookinstallatie, buitenaanleg, grondige werken aan het dak of de aanpassing van enkele klassen aan pedagogische noden?

- 1. Ja
- 2. Neen
- 9. Weet niet

Vraag 3c Zijn er in de loop van de voorbije 5 jaar (tussen februari 2013 en februari 2018) voor de vestigingsplaats gebouwen aangekocht?

- 1. Ja
- 2. Neen
- 9. Weet niet

Vraag 3d Kunt u aangegeven in welke mate u akkoord gaat met onderstaande stellingen over de uitvoering van onderhouds- of bouwwerken op de vestigingsplaats?

		1. Niet akkoord	2. Eerder niet akkoord	3. Noch niet akkoord/ noch akkoord	4. Eerder Akkoord	5. Akkoord	6. Niet van toepassing	9. Weet niet
1	Er wordt een duidelijk beleid gevoerd over de verdere ontwikkeling van de schoolinfrastructuur.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2	Ik kan een beroep doen op de nodige expertise om onderhouds- en bouwwerken aan te sturen en op te volgen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3	De directie neemt ook het beheer van het gebouw en de opvolging van infrastructuurwerken op zich.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4	Waar mogelijk probeert de school zoveel mogelijk samen te werken met andere scholen bij de planning van bouwwerken	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5	Waar mogelijk probeert de school samen te werken met instellingen uit andere sectoren (welzijn, sport, cultuur,...) bij de planning van bouwwerken	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6	Bij de uitvoering van bouw- of onderhoudswerken wordt er in team samengewerkt, met respect voor ieders deskundigheid en in dialoog met de gebruikers	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7	Er wordt geprobeerd om in de ontwikkeling van de schoolsite rekening te houden met de ruimere lokale context waarin de school functioneert	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Vraag 3e Kunt u aangegeven in welke mate u akkoord gaat met onderstaande stellingen met betrekking tot de financiering van onderhouds- of bouwwerken op de vestigingsplaats?

		1. Niet akkoord	2. Eerder niet akkoord	3. Noch niet akkoord/ noch akkoord	4. Eerder Akkoord	5. Akkoord	6. Niet van toepassing	9. Weet niet
1	De scholengroep of de inrichtende macht beschikt over voldoende financiële middelen om noodzakelijke onderhoudswerken te financieren.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2	Mits subsidiëring of financiering vanuit de overheid, beschikt de scholengroep of de inrichtende macht nog over voldoende eigen financiële middelen om noodzakelijke bouw- of renovatiewerken te financieren.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Vraag 3f Als u terugdenkt aan uw huisvestingssituatie van 5 jaar geleden (dwz februari 2013), hoe zou u dan de kwaliteit van de toenmalige gebouwen beoordelen op vlak van onderstaande domeinen.

Opmerking: Het kan hier gaan over de vroegere huisvestingssituatie op de huidige schoolsite. Het kan ook gaan over de vroegere huisvestingssituatie op een vroegere schoolsite waarvan u verhuisd bent. Indien de huidige vestigingsplaats echter betrekking heeft op een nieuwe en bijkomende schoolsite die tijdens de voorbije 5 jaar in gebruik werd genomen, kunt u ook aangeven dat de criteria 'niet van toepassing' zijn.

		1. Niet akkoord	2. Eerder niet akkoord	3. Noch niet akkoord/ noch akkoord	4. Eerder Akkoord	5. Akkoord	6. Niet van toepassing	9. Weet niet
1	De veiligheid in de gebouwen was 5 jaar geleden over het algemeen goed	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2	De staat van de gebouwen was 5 jaar geleden over het algemeen goed	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3	De functionaliteit van de gebouwen was 5 jaar geleden over het algemeen goed	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4	Het gebruikscomfort in de gebouwen was 5 jaar geleden over het algemeen goed	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5	De belevingswaarde van de gebouwen was 5 jaar geleden over het algemeen goed	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6	De kosten van de gebouwen lagen 5 jaar geleden over het algemeen laag in verhouding tot de oppervlakte	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7	Het schooldomein en de omgeving van de school konden 5 jaar geleden over het algemeen aan de eisen voldoen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

4. Het beheer van het gebouw

Vraag 4a Is er een verantwoordelijke aangesteld die zich specifiek richt op (1) het beheer en onderhoud van de gebouwen en/of (2) de opvolging van infrastructuurwerken (bijv. een technisch directeur, onderhoudsman of gebouwenbeheerder)?

		1. Ja	2. Neen	9. Weet niet
1	Verantwoordelijke onderhoud en beheer?	☐	☐	☐
2	Verantwoordelijke voor de opvolging van infrastructuurwerken	☐	☐	☐

Vraag 4b Gebeurt het beheer van het gebouw per vestigingsplaats of overkoepelend?

1. Beheer per vestigingsplaats
2. Overkoepelend beheer (over meerdere vestigingsplaatsen)
9. Weet niet

Vraag 4c Zijn volgende beheersplannen aanwezig voor de gebouwen op de vestigingsplaats?

		1. Ja	2. Neen	9. Weet niet
1	een globaal ontwikkelingsplan voor de toekomstige gewenste ontwikkeling van de infrastructuur (masterplan)	☐	☐	☐
2	beleidsverklaring over veiligheid, gezondheid en milieu	☐	☐	☐
3	een globaal preventieplan	☐	☐	☐
4	een gebouwenbeheersplan waarin onderhoudswerken, periodiek nazicht van installaties, slijtage, poetsen, ... worden geregeld	☐	☐	☐

Vraag 4d Voldoen de gebouwen nu aan de bepalingen in het meest recente verslag van de:

		1. Ja	2. Neen	9. Weet niet
1	Onderwijsinspectie	☐	☐	☐
2	Brandweer	☐	☐	☐

Vraag 4e Welke energiebronnen worden gebruikt voor verwarming op de vestigingsplaats?

Toelichting: Meerdere antwoorden zijn mogelijk

- 1. Gas
- 2. Stookolie
- 3. Elektriciteit
- 4. Andere (vul in)
- 9. Weet niet

Vraag 4f Wekt de vestigingsplaats ook zelf energie op (bijv. via zonnepanelen, zonneboiler, windturbine, warmtepomp)?

- 1. Ja => ga naar Vraag 4f1
- 2. Nee
- 9. Weet niet

Vraag 4f1 Welke van volgende energieopwekkende technieken zijn aanwezig?

- 1. Zonnepanelen
- 2. Zonneboiler
- 3. Windturbine
- 4. Stadsverwarming en koeling
- 5. Warmtekrachtkoppeling
- 6. Warmtepomp
- 7. Installatie voor biomassa
- 8. Andere (vul in)
- 9. Weet niet

Vraag 4g Hoe organiseert de school het onderhoud (poetsen en kleine onderhoudswerken) van de gebouwen?

Toelichting: Wat wordt er bedoeld met eigen personeel: voor scholen van het officieel gesubsidieerd onderwijs omvat 'eigen personeel' ook medewerkers van de stad of gemeente.

Toelichting: Meerdere antwoorden zijn mogelijk

- 1. Eigen personeel waarbij we geen gebruik maken van tewerkstellingsmaatregelen voor doelgroepen
- 2. Eigen personeel waarbij we gebruik maken van tewerkstellingsmaatregelen voor doelgroepen
- 3. Een externe dienstverlener binnen de reguliere economie
- 4. Een externe dienstverlener binnen de sociale economie
- 5. Leerlingen TSO/BSO van de eigen of een andere school (bijv. in het kader van praktijklessen)
- 6. Vrijwilligers (bijv. ouders op klusjesdagen)
- 7. Andere (vul in)
- 9. Weet niet

Vraag 4h Welke toegankelijkheidsmaatregelen zijn aanwezig in uw schoolgebouw en op de site?

- 1. Aangepaste parkeerplaats dicht bij de ingang
- 2. Drempelvrije toegang en toegangspad
- 3. Een lift voor grote niveauverschillen
- 4. Een helling voor kleine niveauverschillen
- 5. Een duidelijke signalisatie om vlot alle lokalen te vinden
- 6. Aangepaste toiletten voor leerlingen met een beperking
- 7. Aangepaste toiletten voor personeel met een beperking
- 8. Andere (vul in)
- 9. Weet niet

Vraag 4i Is de infrastructuur aangepast in functie van het M-decreet?

- 1. Ja
- 2. Nee
- 9. Weet niet

Vraag 4j1 Werd een asbestinventaris opgemaakt over de aanwezigheid van asbest op de vestigingsplaats?

- 1. Ja
- 2. Neen
- 9. Weet niet

Vraag 4j2 Volgt een preventieadviseur de thematiek van asbest op?

- 1. Ja
- 2. Neen
- 9. Weet niet

Vraag 4j3 Is er nu asbest aanwezig in de gebouwen op de vestigingsplaats?

- 1. Ja => ga naar Vraag 4j3.1
- 2. Neen
- 9. Weet niet

Vraag 4j3.1 Zijn er concrete plannen om asbest te verwijderen?

- 1. Ja
- 2. Neen
- 9. Weet niet

Vraag 4j4 Zijn er in de voorbije drie jaar (periode 2016-2018) asbestverwijderende werken uitgevoerd?

- 1. Ja
- 2. Neen
- 9. Weet niet

Vraag 4k Zijn er loden (water)leidingen aanwezig in de gebouwen op de vestigingsplaats?

- 1. Ja => ga naar Vraag 4k1
- 2. Neen
- 9. Weet niet

Vraag 4k1 Zijn er concrete plannen om de leidingen te vervangen?

- 1. Ja
- 2. Neen
- 9. Weet niet

Vraag 5 Indien u nog bijkomende opmerkingen of suggesties hebt, kunt u die hieronder invullen.

- 99. Ik heb geen bijkomende opmerkingen of suggesties

Vraag 7 AGION organiseert een wedstrijd, waarbij drie scholen kans maken op een boekenbon ter waarde van 500 euro. Wilt u deelnemen aan deze wedstrijd?

- 1. Ja => ga naar Vraag 8, 9 en 10
- 2. Neen

Vraag 8 Wie is de huidige Vlaamse minister van onderwijs?

Antwoord: Tekstvak

Vraag 9 Wat is de gemiddelde tijd (in seconden) die nodig is geweest om deze vragenlijst in te vullen?

Antwoord: Tekstvak

Vraag 10 De winnaars worden gecontacteerd via e-mail, gelieve hier het e-mailadres in te vullen waarmee we u mogen contacteren indien uw school gewonnen heeft:

e-mailadres: Tekstvak

[Checkbox] Ik aanvaard het wedstrijdreglement.

[Checkbox] Ik aanvaard dat mijn antwoord op de wedstrijdvraag en mijn e-mailadres gedeeld mogen worden met AGION, zodat de winnaars geselecteerd kunnen worden.

[Checkbox] Ik aanvaard dat het opgegeven e-mailadres gebruikt mag worden om mij te contacteren indien mijn school gewonnen heeft.

De wedstrijd loopt van dd/mm/jjjj t.e.m. dd/mm/jjjj

7.3 Resultaten in tabellen

Tabel-Figuur 02 IND 1.8.1: Proportie aparte gebouwen naar bouwperiode en jaar, in % (N=23710)

Jaar	Bouwperiode							Totaal	Weet niet
	Voor 1920	1920-1949	1950-1969	1970-1989	1990-2007	2008-2013	2014 en later		
2008	13,2%	16,3%	29,5%	25,3%	15,6%	-	-	100,0%	-
2013	13,4%	15,2%	29,0%	22,7%	13,5%	6,2%	-	100,0%	8,60%
2018	11,2%	11,7%	26,5%	21,1%	12,9%	7,2%	9,5%	100,0%	16%

Noot: $\chi^2 (12)=2438,41; p=0,000$

Tabel-Figuur 03 IND 1.8.2: Proportie aparte gebouwen naar verbouwing plaatsgevonden en jaar, in % (N=22240)

Jaar	Grote verbouwing / renovatie plaatsgevonden		Totaal	Weet niet
	Ja	Nee		
2008	49,0%	51,0%	100,0%	-
2013	51,3%	48,7%	100,0%	7,50%
2018	57,8%	42,2%	100,0%	10,00%

Noot: $\chi^2 (2)=24,203; p=0,000$

Tabel-Figuur 04 IND 1.8.3: Proportie aparte gebouwen naar bouwperiode en verbouwingen plaatsgevonden in 2018 % (N=4164).

Bouwperiode	Grote verbouwing of renovatie plaatsgevonden?		Totaal
	Ja	Nee	
Voor 1920	88,3%	11,7%	100,0%
1920-1949	81,8%	18,2%	100,0%
1950-1969	67,9%	32,1%	100,0%
1970-1989	52,7%	47,3%	100,0%
1990-2007	36,1%	63,9%	100,0%
2008-2013	32,2%	67,8%	100,0%
2014 en later	27,8%	72,2%	100,0%
Totaal	57,6%	42,4%	100,0%

Noot: $\chi^2 (6)=896,086; p=0,000$

Tabel-Figuur 05 IND 1.9.1: Proportie aparte gebouwen naar gebouwtype en jaar, in % (N=25794)

Jaar	Type gebouw		Totaal	Weet niet
	Permanent gebouw	Tijdelijke paviljoenen en modulaire units		
2008	92,9%	7,1%	100,0%	-
2013	91,0%	9,0%	100,0%	0,8%
2018	89,6%	10,4%	100,0%	0,2%

Tabel-Figuur 06 IND 1.9.2: Proportie aparte gebouwen naar bouwtype, jaar en bouwperiode, in % (N=23450)

Gebouw type	Jaar	Bouwperiode							Totaal
		Voor 1920	1920-1949	1950-1969	1970-1989	1990-2007	2008-2013	2014 en later	
Permanent gebouw	2008	14,2%	17,4%	29,8%	25,2%	13,5%	-	-	100,0%
	2013	14,6%	16,5%	29,4%	23,1%	12,0%	4,5%	-	100,0%
	2018	12,5%	13,0%	27,3%	21,8%	11,6%	5,3%	8,6%	100,0%
Tijdelijk(e) paviljoen(en) of modulaire units	2008	0,9%	2,0%	26,7%	26,4%	44,0%	-	-	100,0%
	2013	0,4%	1,9%	26,2%	16,5%	31,1%	23,9%	-	100,0%
	2018	0,5%	1,6%	17,3%	15,9%	23,4%	23,7%	17,5%	100,0%

Tabel-Figuur 07 IND 1.10.1: Proportie aparte gebouwen naar eigendomsverhoudingen en jaar, in % (N=24641)

Jaar	Type eigendomsverhouding			Totaal	Weet niet
	Eigenaar	Zakelijk recht	Persoonlijk recht (huur)		
2008	46,1%	44,2%	9,7%	100,0%	-
2013	45,6%	49,3%	5,1%	100,0%	6,10%
2018	58,8%	36,5%	4,7%	100,0%	7,80%

Noot: $\chi^2(4)=487,48; P=0,000$

Tabel-Figuur 08 IND 1.10.2: Proportie aparte gebouwen naar eigendomsverhoudingen, bouwtype en jaar, in % (N=24426)

Gebouwtype	Jaar	Type eigendomsverhouding			Totaal
		Eigenaar	Zakelijk recht	Persoonlijk recht (huur)	
Permanent gebouw	2008	44,1%	46,4%	9,5%	100,0%
	2013	43,8%	52,0%	4,2%	100,0%
	2018	57,2%	39,1%	3,7%	100,0%
Tijdelijk(e) paviljoen(en) of modulaire unit(s)	2008	71,1%	16,6%	12,3%	100,0%
	2013	65,4%	20,3%	14,3%	100,0%
	2018	73,1%	12,9%	14,0%	100,0%

Tabel-Figuur 09 IND 1.11.1: Proportie aparte gebouwen naar aanwezigheid van energiezuinigheidsmaatregelen, type maatregel en jaar, in %

Energiezuinigheidsmaatregel	Jaar	Energiezuinigheidsmaatregel aanwezig?		Totaal	Weet niet
		Ja	Neen		
Isolatie van muren (N=8289)	2013	29,2%	70,8%	100%	14,4%
Isolatie van muren (N=5694)	2018	33,1%	66,9%	100%	12,2%
Isolatie van daken (N=8583)	2013	43,9%	56,1%	100%	11,9%
Isolatie van daken (N=5801)	2018	44,8%	55,2%	100%	10,6%
Isolatie van leidingen (N=8189)	2013	40,0%	60,0%	100%	15,5%
Isolatie van leidingen (N=5485)	2018	36,9%	63,1%	100%	15,4%
Isolatie van vloeren (N=8225)	2013	17,5%	82,6%	100%	15,5%
Isolatie van vloeren (N=5636)	2018	21,3%	78,7%	100%	13,1%
Dubbele beglazing of beter (N=9532)	2013	63,8%	36,2%	100%	2,8%
Dubbele beglazing of beter (N=6278)	2018	67,7%	32,3%	100%	3,2%
Thermostatische kranen (N=9429)	2013	52,6%	47,4%	100%	3,5%
Thermostatische kranen (N=6177)	2018	53,3%	46,7%	100%	4,8%
Hoogrendementsketels (N=8727)	2013	41,4%	58,6%	100%	10,1%
Hoogrendementsketels (N=5769)	2018	49,9%	50,1%	100%	11,1%
Energiezuinige verlichting (spaarlampen, timers, daglichtsturing,...) (N=9414)	2013	25,4%	74,6%	100%	3,9%
Energiezuinige verlichting (spaarlampen, timers, daglichtsturing,...) (N=6240)	2018	31,3%	68,8%	100%	3,8%
Mechanisch ventilatiesysteem zonder warmterecuperatie (N=8857)	2013	10,3%	89,7%	100%	8,3%
Mechanisch ventilatiesysteem zonder warmterecuperatie (N=6022)	2018	15,2%	84,8%	100%	7,2%
Zonnepanelen (/)	2013				
Zonnepanelen (N=6407)	2018	9,6%	90,4%	100%	1,2%
Andere maatregelen (bijv. beo-veld) (N=7642)	2013	2,4%	97,6%	100%	14,4%
Andere maatregelen (bijv. beo-veld) (N=5934)	2018	0,9%	99,1%	100%	8,5%

Tabel-Figuur 10 IND 1.11.2: Proportie aparte gebouwen waar energiezuinigheidsmaatregel aanwezig is, naar type maatregel en bouwjaar, 2018, in %

Energiezuinigheidsmaatregel	Bouwperiode						
	Voor 1920	1920-1949	1950-1969	1970-1989	1990-2007	2008-2013	2014 en later
Isolatie van muren (N=3972)	16,9%	12,6%	14,0%	29,4%	62,9%	74,9%	87,1%
Isolatie van daken (N=5857)	34,2%	34,1%	31,8%	42,5%	63,0%	74,1%	87,1%
Isolatie van leidingen (N=4922)	28,7%	27,8%	21,7%	32,8%	53,0%	70,3%	84,5%
Isolatie van vloeren (N=2461)	15,0%	7,8%	5,5%	11,2%	36,5%	64,0%	82,6%
Dubbele beglazing of beter (N=9170)	60,7%	63,6%	59,4%	65,8%	79,1%	85,0%	90,7%
Thermostatische kranen (N=7440)	57,4%	54,2%	49,6%	51,3%	59,6%	55,9%	74,1%
Hoogrendementsketels (N=5914)	52,4%	51,1%	46,3%	51,5%	48,8%	57,3%	73,4%
Energiezuinige verlichting (spaarlampen, timers, daglichtsturing,...) (N=3927)	30,7%	24,1%	24,2%	25,6%	29,7%	50,0%	77,0%
Mechanisch ventilatiesysteem zonder warmterecuperatie (1715)	14,1%	6,6%	6,2%	11,3%	15,3%	44,1%	59,7%
Zonnepanelen (N=541)	5,5%	8,2%	9,6%	11,3%	9,6%	11,7%	15,1%
Andere maatregelen (bijv. beo-veld) (N=223)	0,5%	0,5%	0,1%	0,6%	0,9%	2,3%	6,3%

Tabel-Figuur 11 IND 1.11.3: Proportie aparte gebouwen waar energiezuinigheidsmaatregel aanwezig is, naar type maatregel en type eigendomsverhouding, 2018, in %

Energiezuinigheidsmaatregel	Type eigendomsrecht		
	Eigenaar	Zakelijk recht (Erfpachthouder, opstal)	Persoonlijk recht (huur)
Isolatie van muren (N=1761)	34,5%	29,7%	44,2%
Isolatie van daken (N=2453)	44,5%	46,7%	45,3%
Isolatie van leidingen (N=1915)	37,7%	35,6%	44,9%
Isolatie van vloeren (N=1130)	21,7%	19,1%	37,6%
Dubbele beglazing of beter (N=3943)	65,4%	71,9%	65,7%
Thermostatische kranen (N=3095)	52,2%	57,0%	50,4%
Hoogrendementsketels (N=2733)	49,5%	53,1%	41,9%
Energiezuinige verlichting (spaarlampen, timers, daglichtsturing,...) (N=1811)	31,3%	30,8%	36,4%
Mechanisch ventilatiesysteem zonder warmterecuperatie (N=875)	15,6%	14,4%	24,7%
Zonnepanelen (N=574)	10,2%	9,3%	6,3%
Andere maatregelen (bijv. beo-veld) (N=53)	1,2%	0,4%	2,0%

Tabel-Figuur 12 IND 1.11.4: Proportie aparte gebouwen waar energiezuinigheidsmaatregel aanwezig is, naar type maatregel en gebouwtype, 2018, in %

Energie zuinigheidsmaatregel	Gebouwtype	
	Permanent gebouw	Tijdelijk(e) paviljoen(en) of modulaire units
Isolatie van muren (N=1879)	34,0%	28,9%
Isolatie van daken (N=2586)	47,2%	28,5%
Isolatie van leidingen (N=2016)	39,5%	19,0%
Isolatie van vloeren (N=1197)	22,1%	16,7%
Dubbele beglazing of beter (N=4225)	70,4%	49,3%
Thermostatische kranen (N=3275)	56,7%	28,9%
Hoogrendementsketels (N=2861)	54,3%	17,2%
Energiezuinige verlichting (spaarlampen, timers, daglichtsturing,...) (N=1942)	33,2%	17,1%
Mechanisch ventilatiesysteem zonder warmterecuperatie (N=912)	16,2%	8,3%
Zonnepanelen (N=611)	10,7%	0,8%
Andere maatregelen (bijv. beo-veld)(N=54)	1,0%	0,2%

Tabel-Figuur 13 IND 1.12.1: Proportie aparte gebouwen naar algemene bruikbaarheid en jaar, in % (N=25941)

Jaar	Algemene bruikbaarheid					Totaal
	Volstrekt onvoldoende	Onvoldoende	Middelmatig	Voldoende	Zeker voldoende	
2008	7,2%	13,6%	26,3%	38,9%	14,1%	100,0%
2013	7,1%	13,9%	25,7%	38,6%	14,7%	100,0%
2018	7,6%	16,2%	26,7%	36,6%	12,9%	100,0%
Totaal	7,3%	14,4%	26,2%	38,2%	14,0%	100,0%

Noot: $\chi^2(8)=38,642; p=0,000$

Tabel-Figuur 14 IND 1.12.2: Proportie aparte gebouwen naar algemene bruikbaarheid en bouwjaar, 2018, in % (N=5448)

Bouwperiode	Algemene bruikbaarheid					Totaal
	Volstrekt onvoldoende	Onvoldoende	Middelmatig	Voldoende	Zeker voldoende	
voor 1920	10,0%	23,5%	25,9%	28,7%	11,8%	100,0%
1920-1949	9,2%	22,2%	29,5%	34,4%	4,7%	100,0%
1950-1969	11,2%	18,9%	29,8%	31,7%	8,4%	100,0%
1970-1989	6,2%	14,2%	29,8%	40,6%	9,3%	100,0%
1990-2007	5,7%	9,6%	21,0%	48,6%	15,1%	100,0%
2008-2013	4,1%	12,0%	23,5%	37,2%	23,2%	100,0%
2014 en later	0,8%	5,4%	9,7%	34,5%	49,6%	100,0%
Totaal	7,6%	15,8%	25,8%	36,4%	14,4%	100,0%

Noot: $\chi^2(28)=1013,265; p=0,000$

Tabel-Figuur 15 IND 1.12.3: Proportie aparte gebouwen naar verbouwperiode en algemene bruikbaarheid, 2018, in % (N=5837)

Verbouwperiode	Algemene bruikbaarheid					Totaal
	Volstrekt onvoldoende	Onvoldoende	Middelmatig	Voldoende	Zeker voldoende	
Voor 1969	21,3%	28,4%	26,7%	20,0%	3,6%	100,0%
1970-1989	12,1%	18,8%	32,9%	30,9%	5,3%	100,0%
1990-2007	6,1%	16,4%	31,2%	37,8%	8,4%	100,0%
2008-2013	4,2%	15,0%	26,9%	40,6%	13,3%	100,0%
2014 en later	1,6%	8,9%	20,4%	47,5%	21,7%	100,0%
Geen verbouwingen plaatsgevonden	10,0%	17,1%	25,6%	33,2%	14,2%	100,0%
Totaal	7,5%	15,6%	26,0%	37,1%	13,8%	100,0%

Noot: $\chi^2(20)=429,503; P=0,000$

Tabel-Figuur 16 IND 1.12.4: Proportie aparte gebouwen naar gebouwtype, jaar en algemene bruikbaarheid in % (N=25611)

Gebouwtype	Jaar	Algemene bruikbaarheid					Totaal
		Volstrekt onvoldoende	Onvoldoende	Middelmatig	Voldoende	Zeker voldoende	
Permanent gebouw	2008	5,8%	12,4%	26,4%	40,6%	14,8%	100,00%
	2013	5,3%	12,6%	25,8%	40,6%	15,7%	100,00%
	2018	5,8%	15,5%	26,0%	38,7%	14,1%	100,00%
Tijdelijk(e) paviljoen(en) of modulaire unit(s)	2008	25,1%	28,5%	24,7%	17,8%	3,8%	100,00%
	2013	24,7%	26,2%	25,4%	18,6%	5,1%	100,00%
	2018	20,5%	22,3%	32,2%	21,8%	3,2%	100,00%

Tabel-Figuur 17 IND 1.12.5: Proportie paviljoenen of units naar bouwperiode en algemene bruikbaarheid, 2018, in % (N=565)

Bouwperiode	Algemene bruikbaarheid					Totaal
	Volstrekt onvoldoende	Onvoldoende	Middelmatig	Voldoende	Zeker voldoende	
Voor 1920	0,0%	0,0%	66,7%	33,3%	0,0%	100,0%
1920-1949	44,4%	55,6%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
1950-1969	38,8%	21,4%	31,6%	7,1%	1,0%	100,0%
1970-1989	28,9%	28,9%	23,3%	17,8%	1,1%	100,0%
1990-2007	22,7%	16,7%	40,9%	17,4%	2,3%	100,0%
2008-2013	9,7%	23,1%	38,8%	26,1%	2,2%	100,0%
2014 en later	3,0%	16,2%	30,3%	42,4%	8,1%	100,0%
Totaal	20,2%	21,4%	33,6%	21,9%	2,8%	100,0%

Noot: $\chi^2(24)=112,944; P=0,000$

Tabel-Figuur 18a IND 1.13.1 Proportie vestigingsplaatsen naar aanwezigheid van ruimte per type ruimte, 2018, in %
 IND 1.13.2 Proportie vestigingsplaatsen naar noodzakelijkheid van ruimte per type ruimte, 2018, in %

Type lokaal	N=	% vpl waar lokaal aanwezig is	Ruimte noodzakelijk
Leslokalen	2420	95,7%	93,9%
Lokalen voor onderwijsondersteuning (taakleerkracht, werken met kleinere groepjes, bijlessen, bijzondere problemen,...)	2420	65,3%	87,6%
Lokalen voor gespecialiseerde vakken of activiteiten (labo's, plastische opvoeding, praktijklokalen, muziek, ateliers, ICT-lokaal, expressie)	2420	56,1%	76,6%
Bibliotheek, mediatheek en/of open leercentrum	2420	36,4%	66,7%
Groepsruimtes (bijvoorbeeld polyvalente zaal, projectiezaal, auditorium, studiezaal)	2420	59,8%	86,3%
Eetgelegenheid (refter, restaurant, cafetaria, keukens)	2420	77,3%	86,7%
Turnzaal	2420	58,6%	72,4%
Zwembad	2420	1,4%	6,9%
Sportvelden	2420	22,1%	43,3%
Speelplaatsen (open en overdekt)	2420	84,1%	85,4%
Sanitair	2420	99,4%	96,6%
Bergruimte	2420	82,4%	96,3%
Werk-, spreek- en/of ontmoetingsruimtes voor personeel en derden (leraarslokaal, vergaderlokaal, spreekruimte in CLB)	2420	76,9%	93,6%
Administratielokalen en/of burelen	2420	88,0%	92,3%
Paramedische lokalen (EHBO, verpleegster, kiné, orthopedie, logopedie)	2420	35,1%	70,1%
Leef- en ontspanningsruimtes	2420	19,0%	51,7%
Slaap- en rustruimtes	2420	11,8%	31,9%
Klaslokaal van de toekomst (Future Classroom: lokaal waar technologie wordt gebruikt en uitgetest in een levensechte leersituatie)	2420	3,9%	44,7%

Tabel-Figuur 18b IND 1.13.3: Proportie vestigingsplaatsen naar bruikbaarheid van ruimte per type, 2018, in %

Type lokaal	Voldoende bruikbaar voor het functioneren van de ruimte
Leslokalen (a)	84,7%
Lokalen voor onderwijsondersteuning (taalleerkracht, werken met kleinere groepjes, bijlessen, bijzondere problemen,...) (b)	79,2%
Lokalen voor gespecialiseerde vakken of activiteiten (labo's, plastische opvoeding, praktijklokalen, muziek, ateliers, ICT-lokaal, expressie) (c)	83,1%
Bibliotheek, mediatheek en/of open leercentrum (d)	87,5%
Groepsruimtes (bijvoorbeeld polyvalente zaal, projectiezaal, auditorium, studiezaal) (e)	81,7%
Eetgelegenheid (refter, restaurant, cafetaria, keukens) (f)	86,6%
Turnzaal (g)	84,7%
Zwembad (h)	100,0%
Sportvelden (i)	88,7%
Speelplaatsen (open en overdekt) (j)	86,5%
Sanitair (k)	89,9%
Bergruimte (l)	79,9%
Werk-, spreek- en/of ontmoetingsruimtes voor personeel en derden (leraarslokaal, vergaderlokaal, spreekruimte in CLB) (m)	82,2%
Administratielokalen en/of kantoren (n)	88,8%
Paramedische lokalen (EHBO, verpleegster, kiné, orthopedie, logopedie) (o)	88,4%
Leef- en ontspanningsruimtes (p)	77,8%
Slaap- en rustruimtes (q)	89,3%
Klaslokaal van de toekomst (Future Classroom: lokaal waar technologie wordt gebruikt en uitgetest in een levensechte leersituatie) (r)	71,4%

Tabel-Figuur 19 IND 1.13.4: Proportie vestigingsplaatsen naar mate van bezetting per type ruimte, 2018, in %.

Type lokaal	N=	Bezetting				Totaal
		Er is leegstand	Niet volledig bezet	Volledig bezet	Overbezetting en/of acuut plaatsgebrek	
Leslokalen	2317	1,3%	11,9%	60,4%	26,4%	100,0%
Lokalen voor onderwijsondersteuning	1580	0,4%	18,2%	51,5%	29,9%	100,0%
Lokalen voor gespecialiseerde vakken of activiteiten	1357	0,4%	22,2%	52,5%	24,9%	100,0%
Bibliotheek, mediatheek en/of open leercentrum	881	1,2%	30,9%	58,0%	9,9%	100,0%
Groepsruimtes	1448	0,6%	30,2%	49,6%	19,6%	100,0%
Eetgelegenheid	1872	0,4%	12,4%	56,5%	30,8%	100,0%
Turnzaal	1419	0,2%	17,0%	52,5%	30,3%	100,0%
Zwembad	33	0,0%	26,6%	61,7%	11,8%	100,0%
Sportvelden	534	1,7%	48,4%	40,2%	9,7%	100,0%
Speelplaatsen (open en overdekt)	2034	0,6%	18,7%	59,7%	21,0%	100,0%
Sanitair	2405	0,2%	11,2%	72,8%	15,9%	100,0%
Bergruimte	1993	0,6%	8,0%	52,5%	38,9%	100,0%
Werk-, spreek- en/of ontmoetingsruimtes voor personeel en derden	1860	0,2%	14,4%	56,4%	29,0%	100,0%
Administratielokalen en/of kantoren	2130	0,1%	6,0%	74,5%	19,3%	100,0%
Paramedische lokalen	850	1,3%	31,0%	55,4%	12,3%	100,0%
Leef- en ontspanningsruimtes	459	1,2%	18,5%	58,4%	22,0%	100,0%
Slaap- en rustruimtes	286	2,2%	24,4%	59,0%	14,4%	100,0%
Klaslokaal van de toekomst	94	3,2%	20,0%	57,1%	19,7%	100,0%

Tabel-Figuur 20 IND 1.14.1: Proportie vestigingsplaatsen naar evaluatie van veiligheid en hygiëne per criterium en jaar, in %

	Jaar	Is er aan het criterium voldaan?					Totaal	Sign. Verandering (h)
		Niet	In geringe mate	Middelmatig	Grotendeels	Volledig		
De constructie is stevig en levert geen gevaar op voor instorting of instabiliteit (a)	2008	2,1%	3,9%	10,7%	32,4%	50,9%	100,0%	
	2013	2,9%	4,2%	10,8%	32,5%	49,6%	100,0%	
	2018	1,7%	3,6%	10,3%	36,4%	48,0%	100,0%	+ / +
Het gebouw is goed beveiligd tegen brand (b)	2008	4,1%	12,0%	23,8%	35,3%	24,7%	100,0%	
	2013	4,1%	10,1%	21,6%	38,3%	26,0%	100,0%	
	2018	2,0%	8,5%	20,5%	40,5%	28,5%	100,0%	+ / +
Het sanitair is voldoende hygiënisch en in goede staat (c)	2008	-	-	-	-	-	-	
	2013	6,3%	13,0%	22,2%	32,1%	26,4%	100,0%	
	2018	3,9%	10,6%	21,7%	34,1%	29,7%	100,0%	+ / +
Het gebouw is goed beveiligd tegen inbraak (d)	2008	22,6%	27,4%	21,4%	18,9%	9,7%	100,0%	
	2013	23,3%	23,4%	22,9%	20,1%	10,3%	100,0%	
	2018	14,8%	21,1%	27,2%	25,0%	11,9%	100,0%	+ / +
De gebouwen zijn veilig in gebruik (leuning, glaspartijen, anti-slip,...) (e)	2008	3,1%	11,5%	27,2%	42,1%	16,0%	100,0%	
	2013	3,4%	11,0%	27,3%	42,4%	15,9%	100,0%	
	2018	1,4%	6,7%	24,2%	48,7%	19,0%	100,0%	+ / +
De toegang tot het gebouw is beveiligd (f)	2008	22,3%	21,4%	22,5%	22,4%	11,4%	100,0%	
	2013	22,8%	21,2%	21,6%	21,8%	12,6%	100,0%	
	2018	15,4%	18,5%	21,4%	29,0%	15,7%	100,0%	+ / +
De veiligheid in de gebouwen is over het algemeen goed (g)	2008	2,8%	8,4%	29,2%	45,9%	13,7%	100,0%	
	2013	2,5%	8,3%	25,6%	47,1%	16,5%	100,0%	
	2018	1,0%	5,4%	20,3%	54,5%	18,9%	100,0%	+ / +

Noot: (a) χ^2 (8)=23,012; p=0,003; N=9546 (d) χ^2 (8)=140,649; p=0,000; N=9547 (g) χ^2 (8)=138,599; p=0,000; N=9551
(b) χ^2 (8)=66,365; p=0,000; N=9544 (e) χ^2 (8)=94,589; p=0,000; N=9538
(c) χ^2 (8)=30,366; p=0,000; N=5895 (f) χ^2 (8)=108,287; p=0,000; N=9527
(h) De richting van significante veranderingen wordt als volgt weergegeven: +/+ staat voor een daling in negatieve scores ('niet'+in geringe mate) en een stijging in positieve scores ('grotendeels'+volledig). -/- staat voor een stijging in negatieve scores en in een daling positieve scores. +/- staat voor een daling in negatieve scores en een daling in positieve scores.

Tabel-Figuur 21 IND 1.14.2: Proportie vestigingsplaatsen naar evaluatie van bouwtechnische staat per criterium en jaar, in %

	Jaar	Is er aan het criterium voldaan?					Totaal	Sign. Verande- ring
		Niet	In geringe mate	Middelmatig	Grotendeels	Volledig		
De buiten- en binnen- muren zijn in goede staat (a)	2008	4,4%	9,4%	23,0%	43,3%	20,0%	100%	
	2013	4,8%	10,2%	23,4%	43,8%	17,8%	100%	
	2018	3,4%	9,5%	26,2%	44,7%	16,3%	100%	+ / -+
De daken zijn in goede staat (b)	2008	8,3%	14,3%	24,3%	35,7%	17,4%	100%	
	2013	9,0%	14,5%	26,0%	32,7%	17,8%	100%	
	2018	5,9%	14,5%	28,5%	31,6%	19,4%	100%	+ / -+
De vloeren en plafonds zijn in goede staat (c)	2008	5,6%	13,8%	29,4%	36,4%	14,8%	100%	
	2013	5,7%	13,7%	30,1%	35,7%	14,8%	100%	
	2018	3,6%	12,4%	32,7%	35,6%	15,8%	100%	+ / -+
Het schrijnwerk is in goede staat (d)	2008	10,2%	16,0%	26,0%	33,0%	14,8%	100%	
	2013	9,3%	15,1%	24,7%	34,7%	16,2%	100%	
	2018	6,4%	15,8%	26,4%	35,8%	15,6%	100%	+ / -+
De elektriciteitsvoorzie- ningen zijn in goede staat (e)	2008	5,9%	13,5%	24,3%	36,1%	20,2%	100%	
	2013	4,7%	11,7%	25,7%	38,1%	19,9%	100%	
	2018	3,1%	9,0%	26,8%	40,9%	20,3%	100%	+ / +
De waterleidingen en afvoer zijn in goede staat (f)	2008	5,0%	15,3%	29,0%	36,0%	14,6%	100%	
	2013	4,6%	13,6%	29,7%	38,3%	13,8%	100%	
	2018	3,4%	12,5%	29,8%	38,7%	15,7%	100%	+ / +
De verwarmingsinstal- latie is in goede staat (g)	2008	6,6%	12,7%	24,3%	35,3%	21,0%	100%	
	2013	6,7%	13,1%	24,6%	34,5%	21,2%	100%	
	2018	3,7%	10,3%	22,7%	39,1%	24,1%	100%	+ / +
Verf of behang zijn in goede staat (h)	2008	7,2%	16,0%	28,5%	35,4%	12,8%	100%	
	2013	6,5%	14,2%	29,7%	37,5%	12,2%	100%	
	2018	3,7%	12,7%	30,0%	40,5%	13,1%	100%	+ / +
Het gebouw is gebouwd met duurzame materi- alen (i)	2008	7,7%	13,1%	26,1%	37,6%	15,5%	100%	
	2013	15,8%	16,5%	27,6%	28,4%	11,7%	100%	
	2018	17,2%	23,2%	27,6%	23,5%	8,4%	100%	- / -
Verwarming, verlichting en verluchting gebeurt energiezuinig (j)	2008	20,3%	27,8%	30,0%	17,0%	4,9%	100%	
	2013	23,8%	26,5%	29,4%	16,4%	4,0%	100%	
	2018	18,8%	28,1%	31,8%	15,7%	5,6%	100%	+ / -+
De staat van de gebouwen is over het algemeen goed (k)	2008	5,7%	13,7%	33,4%	38,3%	8,9%	100%	
	2013	6,3%	12,9%	34,4%	37,9%	8,5%	100%	
	2018	4,5%	12,7%	34,0%	38,0%	10,8%	100%	+ / +

Noot: (a) χ^2 (8)=27,506; p=0,001; N=9549 (e) χ^2 (8)=62,204; p=0,000; N=9544 (i) χ^2 (8)=386,137; p=0,000; N=9483
(b) χ^2 (8)=40,990; p=0,000; N=9543 (f) χ^2 (8)=25,133; p=0,001; N=9542 (j) χ^2 (8)=33,040; p=0,000; N=9513
(c) χ^2 (8)=25,130; p=0,001; N=9541 (g) χ^2 (8)=54,649; p=0,000; N=9532 (k) χ^2 (8)=19,139; p=0,014; N=9546
(d) χ^2 (8)=31,801; p=0,000; N=9523 (h) χ^2 (8)=56,726; p=0,000; N=9522

Tabel-Figuur 22 IND 1.14.3: Proportie vestigingsplaatsen naar evaluatie van functionaliteit per criterium en jaar, in %.

	Jaar	Is er aan het criterium voldaan?					Totaal	Sign. Verandering
		Niet	In geringe mate	Middelmatig	Groten-deels	Volledig		
De gebouwen zijn groot genoeg (a)	2008	16,8%	15,7%	24,2%	33,0%	10,3%	100%	
	2013	15,8%	14,3%	24,6%	35,9%	9,4%	100%	
	2018	11,7%	13,7%	25,6%	37,5%	11,4%	100%	+ / +
De infrastructuur biedt een goede ruimtelijke ondersteuning voor het eigen (pedagogisch) project van de instelling (b)	2008	8,8%	18,4%	30,9%	34,1%	7,8%	100%	
	2013	7,9%	17,7%	30,0%	36,9%	7,5%	100%	
	2018	7,1%	16,6%	31,9%	35,6%	8,8%	100%	+ / +
Waar nodig is er een goede integratie van ICT en vlotte toegang tot verschillende bronnen voor opzoekingswerk (c)	2008	9,6%	16,3%	26,1%	37,2%	10,8%	100%	
	2013	6,8%	15,3%	26,3%	40,7%	10,9%	100%	
	2018	4,3%	14,3%	24,6%	43,7%	13,1%	100%	+ / +
Er is voldoende kwaliteitsvolle werk- en ontmoetingsruimte voor personeel/ leerkrachten (d)	2008	20,1%	24,9%	25,2%	22,3%	7,4%	100%	
	2013	16,9%	22,3%	25,5%	27,5%	7,9%	100%	
	2018	11,9%	20,9%	27,6%	30,0%	9,7%	100%	+ / +
Er is zowel gelegenheid om zich terug te trekken (privacy) als om elkaar in informele sfeer te ontmoeten (e)	2008	34,2%	27,6%	20,1%	14,1%	4,0%	100%	
	2013	27,8%	28,1%	22,2%	17,2%	4,7%	100%	
	2018	22,8%	25,5%	24,6%	21,0%	6,0%	100%	+ / +
De lokalen zijn voldoende flexibel en multifunctioneel te gebruiken (f)	2008	12,4%	26,5%	31,6%	25,6%	3,9%	100%	
	2013	11,0%	24,2%	34,5%	26,1%	4,2%	100%	
	2018	11,5%	24,9%	31,6%	27,1%	4,9%	100%	- / +
De gebouwen beschikken over een duidelijke ruimtelijke structuur waarin men zich gemakkelijk kan oriënteren (g)	2008	4,9%	11,8%	21,4%	44,7%	17,2%	100%	
	2013	4,8%	10,9%	22,3%	45,2%	16,9%	100%	
	2018	3,9%	9,1%	23,2%	46,6%	17,3%	100%	+ / +
De ligging van de lokalen ten opzichte van elkaar is optimaal en laten een vlotte circulatie toe (h)	2008	5,2%	13,5%	24,2%	43,3%	13,7%	100%	
	2013	5,2%	11,0%	26,3%	43,3%	14,2%	100%	
	2018	4,0%	9,7%	24,7%	45,8%	15,7%	100%	+ / +
Circulatieruimtes en speelplaatsen laten voldoende toezicht op de leerlingen toe (i)	2008	4,4%	10,7%	23,0%	46,0%	15,9%	100%	
	2013	5,4%	9,7%	23,3%	48,7%	12,9%	100%	
	2018	4,1%	7,5%	20,3%	55,2%	12,9%	100%	+ / +
Er is mogelijkheid om de schoolsportinfrastructuur buiten de schooluren vlot en veilig open te stellen voor derden	2008	-	-	-	-	-		
	2013	-	-	-	-	-		
	2018	41,4%	15,3%	12,8%	22,1%	8,4%	100%	
Er is mogelijkheid om andere lokalen buiten de schooluren vlot en veilig open te stellen voor derden (zoals polyvalente zaal, refter, ...)	2008	-	-	-	-	-		
	2013	-	-	-	-	-		
	2018	24,5%	24,9%	19,4%	22,7%	8,5%	100%	
De gebouwen zijn voldoende toegankelijk voor personen met een handicap / zorgnoden (j)	2008	23,2%	25,7%	20,8%	21,1%	9,3%	100%	
	2013	20,9%	25,5%	23,3%	20,3%	9,9%	100%	
	2018	12,5%	25,0%	22,5%	27,6%	12,3%	100%	+ / +

	Jaar	Is er aan het criterium voldaan?					Totaal	Sign. Verandering
		Niet	In geringe mate	Middelmatig	Groten-deels	Volledig		
Het gebouw is voldoende bereikbaar voor alle types weggebruikers (k)	2008	5,6%	10,6%	19,5%	38,1%	26,2%	100%	
	2013	6,3%	10,3%	20,5%	38,6%	24,3%	100%	
	2018	3,2%	8,9%	19,3%	41,8%	26,8%	100%	+ / +
Het is mogelijk om over te gaan tot uitbreiding mocht dit nodig zijn (l)	2008	27,1%	19,7%	12,6%	21,1%	19,5%	100%	
	2013	28,2%	19,8%	14,2%	21,0%	16,9%	100%	
	2018	27,5%	23,8%	14,9%	18,9%	14,9%	100%	+ / -
De lokalen geven zoveel mogelijk rechtstreeks uit op een (groene) buitenruimte (m)	2008	14,5%	14,9%	17,2%	30,7%	22,6%	100%	
	2013	16,6%	16,0%	17,5%	31,0%	18,9%	100%	
	2018	16,2%	17,9%	19,0%	30,3%	16,6%	100%	+ / -
De functionaliteit van de gebouwen is over het algemeen goed (n)	2008	3,9%	13,9%	35,5%	40,4%	6,3%	100%	
	2013	4,3%	12,9%	36,3%	39,8%	6,7%	100%	
	2018	2,0%	10,8%	34,8%	42,3%	10,1%	100%	+ / +

Noot: (a) $\chi^2(8)=46,935$; $P=0,000$; $N=9540$ (f) $\chi^2(8)=17,842$; $P=0,022$; $N=9533$ (k) $\chi^2(8)=43,291$; $P=0,000$; $N=9496$
(b) $\chi^2(8)=17,323$; $P=0,027$; $N=9525$ (g) $\chi^2(8)=16,834$; $P=0,032$; $N=9530$ (l) $\chi^2(8)=43,112$; $P=0,000$; $N=9451$
(c) $\chi^2(8)=85,453$; $P=0,000$; $N=9525$ (h) $\chi^2(8)=34,651$; $P=0,000$; $N=9521$ (m) $\chi^2(8)=44,480$; $P=0,000$; $N=9505$
(d) $\chi^2(8)=120,301$; $P=0,000$; $N=9537$ (i) $\chi^2(8)=68,775$; $P=0,000$; $N=9375$ (n) $\chi^2(8)=67,877$; $P=0,000$; $N=9507$
(e) $\chi^2(8)=137,250$; $P=0,000$; $N=9525$ (j) $\chi^2(8)=146,814$; $P=0,000$; $N=9528$

Tabel-Figuur 23 IND 1.14.4: Proportie vestigingsplaatsen naar evaluatie van comfort per evaluatie-item en jaar, in %

	Jaar	Is er aan het criterium voldaan?					Totaal	Sign. Verandering
		Niet	In geringe mate	Middelmatig	Grotendeels	Volledig		
Er heerst een aangename temperatuur in de lokalen (a)	2008	3,0%	9,3%	23,0%	49,9%	14,9%	100%	
	2013	4,1%	10,2%	26,3%	47,6%	11,8%	100%	
	2018	4,1%	13,2%	31,1%	43,9%	7,8%	100%	- / -
De lokalen kunnen goed verlucht of geventileerd worden (b)	2008	2,2%	9,1%	18,7%	45,7%	24,4%	100%	
	2013	3,3%	12,4%	26,6%	41,3%	16,4%	100%	
	2018	2,3%	14,4%	28,9%	44,3%	10,1%	100%	+ / +
De lokalen kunnen goed verlicht worden (c)	2008	1,1%	5,9%	19,1%	48,0%	25,9%	100%	
	2013	1,0%	4,7%	21,7%	50,7%	21,8%	100%	
	2018	0,9%	4,0%	18,0%	57,9%	19,2%	100%	+ / +
Er is een goed akoestisch comfort en weinig geluidsoverlast in de lokalen (d)	2008	5,4%	12,7%	29,1%	42,0%	10,8%	100%	
	2013	5,2%	14,9%	31,4%	40,1%	8,4%	100%	
	2018	4,4%	13,7%	34,7%	38,5%	8,6%	100%	+ / +
Het gebruikscomfort in de gebouwen is over het algemeen goed (e)	2008	2,1%	8,3%	31,6%	47,6%	10,5%	100%	
	2013	2,9%	8,9%	32,3%	47,1%	8,7%	100%	
	2018	1,4%	7,8%	34,6%	46,0%	10,2%	100%	+ / +

Noot: (a) $\chi^2(8)=136,719$; $P=0,000$; $N=9565$ (c) $\chi^2(8)=81,284$; $P=0,000$; $N=9555$ (e) $\chi^2(8)=400,535$; $P=0,000$; $N=9786$
(b) $\chi^2(8)=308,040$; $P=0,000$; $N=9560$ (d) $\chi^2(8)=39,870$; $P=0,000$; $N=9556$

Tabel-Figuur 24 IND 1.14.5: Proportie vestigingsplaatsen naar evaluatie van belevingswaarde per evaluatie-item en jaar, in %

	Jaar	Is er aan het criterium voldaan?					Totaal	Sign. Verandering
		Niet	In geringe mate	Middelmatig	Grotendeels	Volledig		
Het schoolgebouw heeft een aantrekkelijke vormgeving (a)	2008	9,2%	17,0%	28,7%	32,5%	12,6%	100%	
	2013	8,9%	16,0%	28,6%	33,6%	12,9%	100%	
	2018	8,5%	14,4%	32,5%	32,4%	12,2%	100%	+/-
Het schoolgebouw is een uitnodigende plaats waar gebruikers zich goed en verbonden kunnen voelen (b)	2008	4,7%	14,8%	31,5%	38,2%	10,9%	100%	
	2013	5,2%	13,7%	29,8%	40,4%	10,9%	100%	
	2018	3,3%	13,3%	32,8%	39,3%	11,2%	100%	+/-+
De vormgeving van het schoolgebouw draagt de waarden waar de school voor staat betekenisvol uit (c)	2008	9,8%	18,3%	30,0%	31,8%	10,1%	100%	
	2013	10,3%	17,1%	30,0%	31,9%	10,7%	100%	
	2018	8,0%	17,9%	32,6%	31,8%	9,7%	100%	
Het schoolgebouw biedt een stimulerende leer- en werkomgeving voor haar gebruikers (d)	2008	4,6%	12,9%	32,0%	41,0%	9,5%	100%	
	2013	4,1%	14,1%	31,3%	40,7%	9,8%	100%	
	2018	3,2%	12,0%	33,8%	41,5%	9,5%	100%	
In het schoolgebouw is er plaats voor kunst en artistieke expressie (e)	2008	15,7%	25,2%	27,4%	23,1%	8,5%	100%	
	2013	13,8%	24,8%	27,7%	23,9%	9,7%	100%	
	2018	14,4%	25,9%	29,6%	22,5%	7,7%	100%	-/-
Het schoolgebouw heeft cultuurhistorische waarde (f)	2008	45,6%	21,1%	14,4%	12,3%	6,6%	100%	
	2013	40,8%	21,0%	15,9%	13,6%	8,7%	100%	
	2018	38,2%	22,5%	15,3%	15,6%	8,5%	100%	++/++
Architecturale en natuurlijke elementen in het gebouw en op het domein hebben een didactische functie (g)	2008	43,3%	26,9%	17,7%	9,7%	2,4%	100%	
	2013	39,5%	27,7%	20,6%	9,3%	3,0%	100%	
	2018	38,0%	28,6%	20,5%	9,9%	3,0%	100%	++/+
De belevingswaarde van de gebouwen is over het algemeen goed (h)	2008	5,4%	17,6%	38,0%	33,3%	5,6%	100%	
	2013	5,8%	15,1%	37,5%	34,9%	6,7%	100%	
	2018	3,7%	13,9%	39,7%	36,0%	6,6%	100%	+/-+

Noot: (a) χ^2 (8)=17,337; P=0,027; N=9554
 (b) χ^2 (8)=20,438; P=0,009; N=9546
 (c) χ^2 (8)=15,494; P=0,050; N=9510
 (d) χ^2 (8)=15,402; P=0,052; N=9525
 (e) χ^2 (8)=16,267; P=0,039; N=9499
 (f) χ^2 (8)=48,575; P=0,000; N=9510
 (g) χ^2 (8)=25,827; P=0,001; N=9484
 (h) χ^2 (8)=36,186; P=0,000; N=9519

Tabel-Figuur 25 IND 1.14.6: Proportie vestigingsplaatsen naar evaluatie van kosten per evaluatie-item en jaar, in %

	Jaar	Is er aan het criterium voldaan?					Totaal	Sign. Verandering
		Niet	In gering mate	Middelmatig	Grotendeels	Volledig		
Vaste kosten (huur, afbetaling) liggen laag in verhouding tot de oppervlakte (a)	2008	14,2%	15,5%	37,3%	21,9%	11,0%	100%	
	2013	15,7%	17,4%	38,3%	19,6%	9,0%	100%	
	2018	12,3%	17,5%	42,0%	21,2%	7,0%	100%	+/-/+
Schoonmaakkosten liggen laag in verhouding tot de oppervlakte (b)	2008	13,6%	25,4%	43,0%	16,2%	1,8%	100%	
	2013	15,1%	26,4%	43,3%	13,9%	1,3%	100%	
	2018	11,0%	24,5%	47,8%	14,8%	1,9%	100%	+/+
Onderhoudskosten liggen laag in verhouding tot de oppervlakte (c)	2008	20,8%	26,6%	37,4%	13,4%	1,8%	100%	
	2013	22,5%	28,1%	37,7%	10,5%	1,1%	100%	
	2018	16,7%	29,7%	40,0%	12,4%	1,2%	100%	+/-/+
Energiekosten liggen laag in verhouding tot de oppervlakte (d)	2008	28,0%	29,0%	32,7%	9,1%	1,2%	100%	
	2013	29,6%	28,5%	31,5%	9,4%	1,0%	100%	
	2018	22,1%	29,4%	36,3%	11,3%	0,8%	100%	+/-/+
De kosten van de gebouwen liggen over het algemeen laag in verhouding tot de oppervlakte (e)	2008	17,3%	27,8%	41,8%	12,2%	0,9%	100%	
	2013	20,0%	28,0%	41,4%	9,8%	0,8%	100%	
	2018	16,0%	29,6%	41,9%	11,7%	0,8%	100%	+/-/+

Noot: (a) χ^2 (8)=52,345; P=0,000; N=8799 (c) χ^2 (8)=49,738; P=0,000; N=9125 (e) χ^2 (8)=24,897; P=0,002; N=9075
(b) χ^2 (8)=39,082; P=0,000; N=9117 (d) χ^2 (8)=52,243; P=0,000; N=9111

Tabel-Figuur 26 IND 1.14.7: Proportie vestigingsplaatsen naar evaluatie van het schooldomein per evaluatie-item en jaar, in %

	Jaar	Is er aan het criterium voldaan?					Totaal	Sign. Verandering
		Niet	In gering mate	Middelmatig	Grotendeels	Volledig		
De onmiddellijke nabijheid van de school is voldoende verkeersveilig (a)	2008	8,6%	17,7%	26,6%	38,4%	8,7%	100%	
	2013	9,1%	17,4%	28,8%	37,3%	7,4%	100%	
	2018	7,4%	16,9%	31,9%	36,7%	7,2%	100%	+/-
Er liggen voldoende andere functies (winkels, bibliotheek, sportfaciliteiten,...) in de nabijheid van de school (b)	2008	13,3%	18,1%	19,0%	34,9%	14,8%	100%	
	2013	12,4%	15,8%	21,2%	36,6%	14,1%	100%	
	2018	10,7%	15,9%	19,8%	39,1%	14,5%	100%	+/-/+
Het gebouw sluit zich niet af, maar staat juist in een open relatie t.o.v. haar ruimtelijke omgeving (c)	2008	7,1%	16,2%	26,1%	36,8%	13,7%	100%	
	2013	7,6%	17,6%	29,1%	35,2%	10,6%	100%	
	2018	8,2%	19,9%	28,6%	33,2%	10,0%	100%	-/-
Op het domein zijn voldoende natuurlijke elementen aanwezig (gras, bomen,...) (d)	2008	14,5%	20,7%	16,3%	25,1%	23,4%	100%	
	2013	15,6%	21,5%	17,5%	25,2%	20,2%	100%	
	2018	12,3%	22,2%	20,5%	25,1%	19,9%	100%	+/-
Het schooldomein en de omgeving van de school kunnen over het algemeen aan de eisen voldoen (e)	2008	2,3%	14,2%	35,2%	41,4%	6,9%	100%	
	2013	2,6%	12,9%	37,8%	40,4%	6,3%	100%	
	2018	1,9%	9,9%	33,6%	44,9%	9,7%	100%	+/+

Noot: (a) χ^2 (8)=25,709; P=0,001; N=9540 (c) χ^2 (8)=41,149; P=0,000; N=9502 (e) χ^2 (8)=63,316; P=0,000; N=9507
(b) χ^2 (8)=26,202; P=0,001; N=9523 (d) χ^2 (8)=37,917; P=0,000; N=9531

Tabel-Figuur 27-voorbeeld

IND 1.14.11: Turnover in beoordeling veiligheid en hygiëne tussen 2013 en 2018-2019 (N=1357)

		Is er aan het criterium voldaan in 2018?					Totaal
		Niet	In geringe mate	Middelmatig	Grotendeels	Volledig	
Is er aan het criterium voldaan in 2013?	Niet	0,0%	0,3%	0,4%	0,8%	0,7%	2,1%
	In geringe mate	0,1%	1,3%	1,4%	2,9%	1,3%	7,1%
	Middelmatig	0,1%	2,4%	6,2%	14,4%	2,9%	25,9%
	Grotendeels	0,5%	1,3%	8,2%	30,5%	8,3%	48,8%
	Volledig	0,0%	0,2%	2,1%	8,2%	5,5%	16,0%
Totaal		0,7%	5,5%	18,2%	56,8%	18,8%	100,0%

Noot: Proporties in cursief betekenen verslechtering, in vet betekenen verbetering, standaard betekent geen verandering.

Tabel-Figuur 27 IND 1.14.12: Verandering in kwaliteit op het niveau van vestigingsplaatsen tussen 2013 en 2018 (N=1357)

	Verschuivingen in kwaliteitsniveau										Totaal
	Verslechtering				Geen verandering		Verbetering				
	-4	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	+4		
Veiligheid en hygiëne	0%	1%	3%	19%	44%	24%	6%	2%	1%	100,0%	
Bouwtechnische staat	0%	1%	4%	21%	41%	25%	6%	2%	0%	100,0%	
Functionaliteit	0%	1%	4%	21%	41%	25%	6%	2%	0%	100,0%	
Comfort	0%	0%	4%	22%	45%	22%	4%	1%	0%	100,0%	
Belevingswaarde	0%	1%	5%	24%	39%	23%	6%	2%	0%	100,0%	
Kosten	0%	1%	5%	18%	43%	25%	7%	1%	0%	100,0%	
Schooldomein	0%	1%	4%	19%	43%	26%	6%	1%	0%	100,0%	

Tabel-Figuur 28 IND 1.15.1: Proportie 2de gebruikervestigingen naar type instelling waarvan men lokalen gebruikt, 2018, in % (N=586)

Type instelling	% 2e gebruiker vestigingen
Bedrijf	1,3%
Diocesane instelling / congregatie	1,6%
Sportvoorziening	4,5%
Welzijnsinstelling	4,8%
Andere	11,6%
Culturele instelling	14,0%
Gebouw van de (lokale) overheid	19,8%
Andere onderwijsinstelling	58,6%
Totaal	100,0%

Tabel-Figuur 29 IND 1.15.2: Proportie 2e gebruiker vestigingsplaatsen naar type lokaal waarvan men gebruik kan maken, 2018, in %

Type lokaal	N	% beschikbaar
Leslokalen	586	87,4%
Lokalen voor ondersteuning (taakleerkracht, werken met kleinere groepjes, bijlessen, bijzondere problemen,...)	586	30,7%
Lokalen voor gespecialiseerde vakken of activiteiten (labo's, plastische opvoeding, praktijklokalen, muziek, ateliers, ICT-lokaal, expressie)	586	49,5%
Bibliotheek, mediatheek en/of open leercentrum	586	23,6%
Groepsruimtes (bijvoorbeeld polyvalente zaal, projectiezaal, auditorium, studiezaal)	586	38,7%
Sanitair	586	92,5%
Bergruimte	586	53,8%
Turnzaal	586	27,5%
Zwembad	586	2,3%
Sportvelden	586	11,6%
Speelplaatsen (open en overdekt)	586	51,1%
Eetgelegenheid (refter, restaurant, cafetaria, keukens)	586	43,5%
Administratielokalen en/of kantoren	586	48,6%
Werk-, spreek- en/of ontmoetingsruimtes voor personeel en derden (leraarslokaal, vergaderlokaal, spreekruimte in CLB)	586	42,2%
Paramedische lokalen (EHBO, verpleegster, kiné, orthopedie, logopedie)	586	24,0%
Leef- en ontspanningsruimtes	586	15,6%
Slaap- en rustruimtes	586	6,7%
Klaslokaal van de toekomst (Future Classroom: lokaal waar technologie wordt gebruikt en uitgetest in een levensechte leersituatie)	586	3,4%

Tabel-Figuur 30 IND 1.15.3: Proportie 2de gebruiker vestigingsplaatsen naar bruikbaarheid van lokalen per beschikbaar lokaaltype, 2018, in %

Type lokaal	Ruimte voldoende bruikbaar voor het functioneren van de ruimte?		
	Ja	Nee	Totaal
Leslokalen	84,3%	15,7%	100,0%
Lokalen voor ondersteuning (taakleerkracht, werken met kleinere groepjes, bijlessen, bijzondere problemen,...)	81,3%	18,7%	100,0%
Lokalen voor gespecialiseerde vakken of activiteiten (labo's, plastische opvoeding, praktijklokalen, muziek, ateliers, ICT-lokaal, expressie)	81,8%	18,2%	100,0%
Bibliotheek, mediatheek en/of open leercentrum	84,6%	15,4%	100,0%
Groepsruimtes (bijvoorbeeld polyvalente zaal, projectiezaal, auditorium, studiezaal)	87,9%	12,1%	100,0%
Sanitair	93,8%	6,2%	100,0%
Bergruimte	78,4%	21,6%	100,0%
Turnzaal	86,8%	13,2%	100,0%
Zwembad	90,6%	9,4%	100,0%
Sportvelden	93,0%	7,0%	100,0%
Speelplaatsen (open en overdekt)	91,1%	8,9%	100,0%
Eetgelegenheid (refter, restaurant, cafetaria, keukens)	92,3%	7,7%	100,0%
Administratielokalen en/of kantoren	87,7%	12,3%	100,0%
Werk-, spreek- en/of ontmoetingsruimtes voor personeel en derden (leraarslokaal, vergaderlokaal, spreekruimte in CLB)	81,0%	19,0%	100,0%
Paramedische lokalen (EHBO, verpleegster, kiné, orthopedie, logopedie)	94,7%	5,3%	100,0%
Leef- en ontspanningsruimtes	89,9%	10,1%	100,0%
Slaap- en rustruimtes	87,6%	12,4%	100,0%
Klaslokaal van de toekomst (Future Classroom: lokaal waar technologie wordt gebruikt en uitgetest in een levensechte leersituatie)	80,4%	19,6%	100,0%

Tabel-Figuur 31 IND 1.15.4: Proportie 2e gebruiker vestigingsplaatsen naar mate van bezetting van lokalen per lokaaltype, 2018, in %

Type lokaal	N	Er is leegstand	Niet volledig bezet	Volledig bezet	Overbezet en/of acuut plaatsgebrek	Totaal
Leslokalen	512	1,3%	23,5%	55,30%	20,00%	100,0%
Lokalen voor onderwijsondersteuning (taakleerkracht, werken met kleinere groepjes, bijlessen, bijzondere problemen,...)	180	2,6%	26,5%	48,30%	22,60%	100,0%
Lokalen voor gespecialiseerde vakken of activiteiten (labo's, plastische opvoeding, praktijklokalen, muziek, ateliers, ICT-lokaal, expressie)	290	1,8%	24,2%	54,90%	19,20%	100,0%
Bibliotheek, mediatheek en/of open leercentrum	138	5,0%	34,1%	51,40%	9,50%	100,0%
Groepsruimtes (bijvoorbeeld polyvalente zaal, projectiezaal, auditorium, studiezaal)	227	6,0%	38,3%	41,20%	14,60%	100,0%
Sanitair	542	2,5%	36,4%	56,70%	4,50%	100,0%
Bergruimte	315	1,1%	10,8%	60,30%	27,80%	100,0%
Turnzaal	161	9,1%	18,9%	49,90%	22,10%	100,0%
Zwembad	13	16,4%	5,1%	73,80%	4,80%	100,0%
Sportvelden	68	14,2%	37,9%	44,10%	3,70%	100,0%
Speelplaatsen (open en overdekt)	299	6,6%	44,6%	38,80%	10,00%	100,0%
Eetgelegenheid (refter, restaurant, cafetaria, keukens)	255	2,9%	30,0%	52,30%	14,80%	100,0%
Administratielokalen en/of kantoren	285	2,6%	11,6%	68,40%	17,40%	100,0%
Werk-, spreek- en/of ontmoetingsruimtes voor personeel en derden (leraarslokaal, vergaderlokaal, spreekruimte in CLB)	247	4,5%	17,3%	55,90%	22,30%	100,0%
Paramedische lokalen (EHBO, verpleegster, kiné, orthopedie, logopedie)	141	9,4%	41,2%	43,00%	6,40%	100,0%
Leef- en ontspanningsruimtes	91	4,0%	35,6%	43,90%	16,40%	100,0%
Slaap- en rustruimtes	40	1,8%	27,9%	56,60%	13,70%	100,0%
Klaslokaal van de toekomst (Future Classroom: lokaal waar technologie wordt gebruikt en uitgetest in een levensechte leersituatie)	20	8,5%	12,0%	72,40%	7,10%	100,0%

Tabel-Figuur 32 IND 2.1.1: Proportie vestigingsplaatsen waar een verantwoordelijke onderhoud en beheer aanwezig is, naar jaar, in % (N=9122)

Jaar	Verantwoordelijke onderhoud en beheer?		Totaal	weet niet
	Ja	Neen		
2008	70,4%	29,6%	100,0%	5,60%
2013	70,9%	29,1%	100,0%	4,50%
2018	72,0%	28,0%	100,0%	4,40%

Noot: $\chi^2 (2)=1,729$; $P=0,421$; $N=9122$

Tabel-Figuur 33 IND 2.1.2: Proportie vestigingsplaatsen waar een verantwoordelijke opvolging infrastructuurwerken aanwezig is, naar jaar, in % (N=5492)

Jaar	Verantwoordelijke opvolging infrastructuurwerken?		Totaal	weet niet
	Ja	Neen		
2008	-	-	-	-
2013	73,8%	26,2%	100,0%	5,4%
2018	79,0%	21,0%	100,0%	3,9%

Tabel-Figuur 34 IND 2.1.3: Proportie vestigingsplaatsen waar een verantwoordelijke opvolging infrastructuurwerken aanwezig is, 2018, in %

Jaar	Beheer per vestigingsplaats	Overkoepelend beheer (over meerdere vestigingsplaatsen)	Totaal	Weet niet
2018	32,60%	61,80%	100%	1,40%

Tabel-Figuur 35 IND 2.2.1: Proportie vestigingsplaatsen naar type beheersplan aanwezig en jaar, in %

	Jaar	Plan aanwezig?		Totaal	Weet niet
		Ja	Neen		
Een globaal ontwikkelingsplan voor de toekomstige gewenste ontwikkeling van de infrastructuur (masterplan) (a)	2008	52,2%	47,8%	100%	18,7%
	2013	57,6%	42,4%	100%	14,9%
	2018	58,3%	41,7%	100%	21,8%
Beleidsverklaring over veiligheid, gezondheid en milieu (b)	2008	88,0%	12,0%	100%	13,2%
	2013	89,9%	10,1%	100%	10,9%
	2018	87,2%	12,8%	100%	14,0%
Een globaal preventieplan (c)	2008	93,5%	6,5%	100%	8,0%
	2013	96,4%	3,6%	100%	4,8%
	2018	96,9%	3,1%	100%	4,3%
Een gebouwenbeheersplan waarin onderhoudswerken, periodiek nazicht van installaties, slijtage, poetsen, ... worden geregeld (d)	2008	67,0%	33,0%	100%	14,8%
	2013	73,4%	26,6%	100%	13,9%
	2018	76,1%	23,9%	100%	12,4%

Noot: (a) χ^2 (2)=23,997; P=0,000; N=7774 (b) χ^2 (2)=9,666; P=0,008; N=8189 (c) χ^2 (2)=47,159; P=0,000; N=8985 (d) χ^2 (2)=56,997; P=0,000; N=8189

Tabel-Figuur 36 IND 2.2.2: Proportie vestigingsplaatsen naar aantal types beheersplannen aanwezig en jaar, in %

	Jaar	Geen	1 type	2 types	3 types	4 types	Totaal
Aantal types beheersplannen aanwezig	2008	8,1%	10,6%	22,9%	30,4%	28,0%	100,0%
	2013	4,6%	8,3%	21,7%	32,5%	32,9%	100,0%
	2018	5,1%	9,3%	22,0%	33,1%	30,5%	100,0%

Noot: χ^2 (8)=157,683; P=0,000; N=9909

Tabel-Figuur 37a IND 2.3.1: Proportie vestigingsplaatsen naar voldoen aan meest recente verslag onderwijsinspectie en naar jaar, in % (N=8444)

Jaar	Voldaan aan verslag onderwijsinspectie?		Totaal	Weet niet
	Ja	Neen		
2008	85,9%	14,1%	100,0%	10,50%
2013	82,5%	17,5%	100,0%	13,20%
2018	88,7%	11,3%	100,0%	12,00%

Noot: χ^2 (2)=39,498; P=0,000; N=8444

Tabel-Figuur 37b IND 2.3.2: Proportie vestigingsplaatsen naar voldoen aan meest recente verslag brandweer en naar jaar, in % (N=8359)

Jaar	Voldaan aan verslag brandweer?		Totaal	Weet niet
	Ja	Neen		
2008	79,4%	20,6%	100,0%	13,50%
2013	81,4%	18,6%	100,0%	12,00%
2018	88,7%	11,3%	100,0%	12,00%

Noot: χ^2 (2)=33,481; P=0,000; N=8359

Tabel-Figuur 38 IND 2.4.1: Proportie vestigingsplaatsen naar type energiebron, in %

Jaar	Type energiebron			
	Gas	Stookolie	Elektriciteit	Andere
2008 (N=3705)	73,5%	42,8%	21,2%	0,8%
2013 (N=3563)	79,2%	32,1%	15,6%	1,5%
2018 (N=2414)	84,0%	21,9%	19,8%	1,9%

Tabel-Figuur 39 IND 2.4.2: Proportie vestigingsplaatsen waar energie wordt opgewekt via energieopwekkende infrastructuur, naar jaar, in % (N=5854)

Jaar	Wekt de vestigingsplaats ook zelf energie op (bijv. via zonnepanelen, zonneboiler, windturbine, warmtepomp)?		Totaal
	Ja	Neen	
2013	13,7%	86,3%	100,0%
2018	19,7%	80,3%	100,0%

Noot: χ^2 (1)=38,353; P=0,000; N=5854

Tabel-Figuur 40 IND 2.4.3: Proportie vestigingsplaatsen waar energieopwekking gebeurt naar gebruikte techniek, in % (N=471).

Technieken	Techniek aanwezig?		Totaal
	Ja	Neen	
Zonnepanelen	93,2%	6,8%	100,0%
Zonneboiler	4,6%	95,4%	100,0%
Windturbine	0,0%	100,0%	100,0%
Stadsverwarming en koeling	0,2%	99,8%	100,0%
Warmtekrachtkoppeling	0,0%	100,0%	100,0%
Warmtepomp	8,6%	91,4%	100,0%
Installatie voor biomassa	0,1%	99,9%	100,0%
Andere	0,7%	99,3%	100,0%
Weet niet	0,1%	99,9%	100,0%

Tabel-Figuur 41 IND 2.5.1: Proportie vestigingsplaatsen naar aanwezigheid van toegankelijkheidsmaatregelen, 2018, in % (N=2414)

	Maatregel aanwezig?		Totaal
	Ja	Neen	
Aangepaste parkeerplaats dicht bij de ingang	52,9%	47,1%	100,0%
Drempelvrije toegang en toegangspad	55,5%	44,5%	100,0%
Een lift voor grote niveauverschillen	28,7%	71,3%	100,0%
Een helling voor kleine niveauverschillen	44,5%	55,5%	100,0%
Een duidelijke signalisatie om vlot alle lokalen te vinden	40,0%	60,0%	100,0%
Aangepaste toiletten voor leerlingen met een beperking	53,3%	46,7%	100,0%
Aangepaste toiletten voor personeel met een beperking	35,6%	64,4%	100,0%
Andere	4,5%	95,5%	100,0%
Weet niet	4,40%	95,60%	100,0%

Tabel-Figuur 42 IND 2.5.2: Proportie vestigingsplaatsen naar aanpassing in functie van het M-decreet, 2018, in % (N=2414)

Aangepast in functie van het M-decreet?		
Ja	Neen	Weet niet
19,1%	57,7%	23,2%

Tabel-Figuur 43a IND 2.6.1: Proportie vestigingsplaatsen waar asbestinventaris is opgemaakt, naar jaar, in %

Jaar	Inventaris opgemaakt?		Totaal	Weet niet
	Ja	Neen		
2008	84,2%	15,8%	100,0%	15,3%
2013	92,3%	7,7%	100,0%	12,8%
2018	94,5%	5,5%	100,0%	13,60%

Noot: $\chi^2 (2)=178,568; P=0,000; N=8257$

Tabel-Figuur 43b IND 2.6.2: Proportie vestigingsplaatsen waar asbestthematiek wordt opgevolgd, naar jaar, in %

Jaar	Opvolging van de thematiek?		Totaal	Weet niet
	Ja	Neen		
2008	84,2%	15,8%	100,0%	19,4%
2013	89,2%	10,8%	100,0%	16,0%
2018	95,9%	4,1%	100,0%	11,9%

Noot: χ^2 (2)=173,558; P=0,000; N=7900

Tabel-Figuur 43c IND 2.6.3: Proportie vestigingsplaatsen waar asbest aanwezig is, naar jaar, in %

Jaar	Is er nu asbest aanwezig in de gebouwen op de vestigingsplaats?		Totaal	Weet niet
	Ja	Neen		
2008	50,1%	49,9%	100,0%	25,7%
2013	52,1%	47,9%	100,0%	18,6%
2018	58,1%	41,9%	100,0%	18,4%

Noot: χ^2 (2)=31,291; P=0,000; N=7586

Tabel-Figuur 43d IND 2.6.4: Proportie vestigingsplaatsen waar asbest aanwezig is naar concrete plannen om tot verwijdering over te gaan, naar jaar, in %

Jaar	Zijn er concrete plannen om tot asbestverwijdering over te gaan?		Totaal	Weet niet
	Ja	Neen		
2008	29,1%	70,9%	100,0%	8,1%
2013	28,7%	71,3%	100,0%	9,7%
2018	38,6%	61,4%	100,0%	5,0%

Noot: χ^2 (2)=31,867; P=0,000; N=3609

Tabel-Figuur 44 IND 2.6.5: Proportie vestigingsplaatsen waar in de voorbije drie jaar (periode 2016-2018) asbestverwijderende werken zijn uitgevoerd, in %

Jaar	In de voorbije drie jaar (2016-2018) asbestverwijderende werken uitgevoerd?		Totaal	Weet niet
	Ja	Neen		
2018	27,0%	73,0%	100,0%	10,4%

Tabel-Figuur 45a IND 2.7.1: Proportie vestigingsplaatsen waar loden (water)leidingen aanwezig zijn in de gebouwen, in %

Jaar	Loden (waterleidingen) aanwezig?		Totaal	Weet niet
	Ja	Neen		
2018	30,8%	69,2%	100,0%	45,6%

Tabel-Figuur 45b IND 2.7.2: Proportie vestigingsplaatsen waar concrete plannen zijn om loden (water)leidingen te vervangen, in %

Jaar	Zijn er concrete plannen om loden leidingen te vervangen?		Totaal	Weet niet
	Ja	Neen		
2018	22,0%	78,0%	100,0%	2,1%

Tabel-Figuur 46: IND 2.8.1: Proportie vestigingsplaatsen naar organisatie onderhoud (poetsen en kleine onderhoudswerken) gebouwen, in 2018, in % (N=2414)

	Type organisatie onderhoud van toepassing?		Totaal
	Ja	Neen	
Eigen personeel waarbij we geen gebruik maken van tewerkstellingsmaatregelen voor doelgroepen	64,8%	35,2%	100,0%
Eigen personeel waarbij we gebruik maken van tewerkstellingsmaatregelen voor doelgroepen	20,7%	79,3%	100,0%
Een externe dienstverlener binnen de reguliere economie	29,8%	70,2%	100,0%
Een externe dienstverlener binnen de sociale economie	6,2%	93,8%	100,0%
Leerlingen TSO/BSO van de eigen of een andere school (bijv. in het kader van praktijklessen)	5,0%	95,0%	100,0%
Vrijwilligers (bijv. ouders op klusjesdagen)	21,0%	79,0%	100,0%
Andere	6,8%	93,2%	100,0%
Weet niet	2,4%	97,6%	100,0%

Tabel-Figuur 47 IND 2.9.1: Proportie vestigingsplaatsen naar buitenschools gebruik en jaar, in %

Jaar	Schoolgebouw gebruikt buiten normale schooluren?		Totaal	Weet niet
	Ja	Neen		
2008	59,2%	40,8%	100,0%	-
2013	62,4%	37,6%	100,0%	0,5%
2018	61,5%	38,5%	100,0%	0,2%

Noot: χ^2 (4)=83,133; P=0,000; N=9647

Tabel-Figuur 48 IND 2.9.2: Proportie vestigingsplaatsen met buitenschools gebruik naar gebruiksfrequentie en jaar, in %

Jaar	Regelmatig of occasioneel gebruik?		Totaal
	Occasioneel	Regelmatig	
2008	31,4%	68,6%	100,0%
2013	32,5%	67,5%	100,0%
2018	33,1%	66,9%	100,0%

Noot: χ^2 (4)=558,506; P=0,000; N=5859

Tabel-Figuur 49 IND 2.9.4: Proportie vestigingsplaatsen met buitenschools gebruik naar soort buitenschools gebruiker, in %.

Wie gebruikt het schoolgebouw?	2018 (N=1469)
De instelling zelf	44,8%
Andere onderwijsinstellingen (bijv. DKO, CBE, CLB,...)	22,2%
Opleidingsverstrekker (Syntra, VDAB, ...)	11,7%
Welzijnsinstellingen (bijv. Kind en Gezin, kinderdagverblijf, ...)	13,4%
Socio-culturele instellingen (bijv. jeugdbewegingen, ...)	32,7%
Verenigingen (buurtvereniging, bejaardenclub, sportclub)	63,5%
Andere	22,1%

Tabel-Figuur 50 IND 2.9.5: Proportie vestigingsplaatsen met buitenschools gebruik naar soort buitenschoolse activiteit en jaar, in %

Soort buitenschoolse activiteit	Jaar		
	2008 (N=2195)	2013 (N=2178)	2018 (N=1469)
Onderwijs en opleiding	40,0%	40,3%	41,4%
Studie	18,6%	24,3%	14,9%
Voor- en naschoolse opvang	46,2%	50,7%	33,7%
Vergaderingen	41,4%	45,4%	29,4%
Feesten en bijeenkomsten	34,4%	38,5%	39,3%
Sport/spel/beweging	55,0%	57,9%	57,3%
Cultuurbeleving (muziek, toneel)	33,1%	36,7%	33,2%
Cursussen	24,0%	28,3%	23,2%
Andere	14,0%	13,0%	8,9%

Tabel-Figuur 51 en 52 IND 2.8.6: Proportie vestigingsplaatsen naar aanwezigheid van buitenschools gebruik en de mogelijkheid om gebouwen veilig en vlot open te stellen, in % (N=2390)

		Buitenschools gebruik?		Totaal
		Ja	Neen	
Schoolsportinfrastructuur buiten de schooluren vlot en veilig open te stellen voor derden?	Niet	42,9%	57,1%	100,0%
	In geringe mate	57,3%	42,7%	100,0%
	Middelmatig	74,4%	25,6%	100,0%
	Grotendeels	82,7%	17,3%	100,0%
	Volledig	85,6%	14,4%	100,0%

Noot: χ^2 (4)=317,944; P=0,000

		Buitenschools gebruik?		Totaal
		Ja	Neen	
Andere lokalen (zoals polyvalente zaal, refter, ...) buiten de schooluren vlot en veilig open te stellen voor derden?	Niet	29,2%	70,8%	100,0%
	In geringe mate	53,7%	46,3%	100,0%
	Middelmatig	76,7%	23,3%	100,0%
	Grotendeels	82,6%	17,4%	100,0%
	Volledig	85,8%	14,2%	100,0%

Noot: χ^2 (4)=468,994; P=0,000

Tabel-Figuur 53a IND 2.10.1: Proportie vestigingsplaatsen geïntegreerd met andere onderwijsinstellingen binnen hetzelfde gebouwcomplex of site, naar jaar, in %

Jaar	% vestigingsplaatsen geïntegreerd met andere onderwijsinstellingen		Totaal	Weet niet
	Ja	Neen		
2013	34,4%	65,6%	100,0%	0,4%
2018	32,0%	68,0%	100,0%	0,7%

Tabel-Figuur 53b IND 2.10.2: Proportie geïntegreerde vestigingsplaatsen die inhoudelijk samenwerken of ruimtes delen met andere onderwijsinstellingen binnen het gebouwencomplex of site, naar jaar, in %.

Jaar		% vestigingsplaatsen met inhoudelijke samenwerking (N=1944)	% vestigingsplaatsen met gemeenschappelijk gebruik van ruimtes (N=1773)
2013	Ja	75,5%	82,80%
	Neen	24,5%	17,20%
	Totaal	100,0%	100,00%
	Weet niet	0,8%	0,50%
2018	Ja	77,4%	85,10%
	Neen	22,6%	14,90%
	Totaal	100,0%	100,00%
	Weet niet	0,4%	0,00%

Tabel-Figuur 54a IND 2.11.1: Proportie vestigingsplaatsen die geïntegreerd zijn binnen een site of gebouwencomplex waar ook andere niet-onderwijsfuncties in gehuisvest zijn, naar jaar, in %.

Jaar	Schoolgebouw geïntegreerd met niet-onderwijsfuncties?		Totaal
	Ja	Neen	
2008	19,7%	80,3%	100,0%
2013	21,2%	78,8%	100,0%
2018	20,8%	79,2%	100,0%

Noot: $\chi^2(2)=2,840$; $P=0,242$; $N=9586$

Tabel-Figuur 54b IND 2.11.2: Proportie vestigingsplaatsen naar type niet-onderwijsinstelling waarmee men een site of gebouwencomplex deelt, in 2018, in %

	2018 (N=500)
Kinderdagverblijf	34,7%
Zorginstelling voor mensen met een beperking	6,5%
Woonzorgcentrum	9,0%
Buitenschoolse opvang	25,8%
Gemeentelijke of provinciale sportvoorziening	7,6%
Private sportvoorziening	2,9%
Socio-culturele instelling (cultureel centrum, buurthuis, ...)	15,1%
Opleidingsverstrekker (Syntra, VDAB, ...)	2,9%
Woningen	8,1%
Bedrijf, kantoor, overheidsdienst	4,6%
Klooster of ander religieus gebouw	11,5%
Andere	18,9%

Tabel-Figuur 55 IND 2.11.3: Proportie vestigingsplaatsen die inhoudelijk samenwerken of ruimtes delen met niet-onderwijsinstellingen binnen het gebouwencomplex of site en naar jaar, in %

Jaar	Inhoudelijke samenwerking?		Totaal	Weet niet
	Ja	Neen		
2008	59,8%	40,2%	100,0%	-
2013	62,5%	37,5%	100,0%	1,4%
2018	65,2%	34,8%	100,0%	0,3%

Noot: $\chi^2 (2)=3,321$; $P=0,190$; $N=1774$

Jaar	Gemeenschappelijk gebruik van ruimtes?		Totaal	Weet niet
	Ja	Neen		
2008	49,90%	50,10%		-
2013	50,1%	49,9%	100,0%	0,1%
2018	55,6%	44,4%	100,0%	0,1%

Noot: $\chi^2 (2)=3,873$; $P=0,144$; $N=1943$

Tabel-Figuur 56 IND 2.12.1: Proportie vestigingsplaatsen die tijdens de schooluren ook gebruik maakt van externe infrastructuur, in 2018, in %

		2018 (N=2387)	
Maakt de school tijdens de schooluren ook gebruik van externe infrastructuur?	Ja		59,6%
	Neen		40,4%
	Total		100,0%
	Weet niet		0,3%

Tabel-Figuur 57 IND 2.12.2: Proportie vestigingsplaatsen die tijdens de schooluren ook gebruik maakt van externe infrastructuur naar regelmatig of occasioneel gebruik, in 2018, in %

		2018 (N=1423)	
Maakt de school tijdens de schooluren ook gebruik van externe infrastructuur?	Regelmatig		85,6%
	Occasioneel		14,4%
	Totaal		100,0%

Tabel-Figuur 58 IND 2.12.3: Proportie vestigingsplaatsen die tijdens de schooluren ook gebruik maakt van externe infrastructuur naar soort infrastructuur, in 2018, in % (N=1423)

	Soort externe infrastructuur gebruikt?		Totaal
	Ja	Neen	
Leslokalen	14,5%	85,5%	100,0%
Lokalen voor gespecialiseerde vakken of activiteiten (praktijklokalen, muziek, ateliers, ICT, ...)	14,9%	85,1%	100,0%
Groepsruimtes (bijvoorbeeld polyvalente zaal, auditorium)	7,8%	92,2%	100,0%
Turnzaal	48,6%	51,4%	100,0%
Zwembad	64,5%	35,5%	100,0%
Sportveld	27,6%	72,4%	100,0%
Speelplaats	2,5%	97,5%	100,0%
Eetgelegenheid	4,2%	95,8%	100,0%
Andere	8,2%	91,8%	100,0%

Tabel-Figuur 59 IND 2.12.4: Proportie vestigingsplaatsen die tijdens de schooluren ook gebruik maakt van externe infrastructuur naar type externe instelling, in 2018, in % (N=1423)

	Type externe instelling gebruikt?		Totaal
	Ja	Neen	
Andere onderwijsinstellingen	22,5%	77,5%	100,0%
Opleidingsverstrekker (Syntra, VDAB, ...)	5,8%	94,2%	100,0%
Gemeente of provincie	81,1%	18,9%	100,0%
Privé	15,0%	85,0%	100,0%
Bedrijven	2,5%	97,5%	100,0%
Andere	8,7%	91,3%	100,0%

Tabel-Figuur 60 IND 3.1.1: Proportie vestigingsplaatsen waar nieuwbouw of modernisering is uitgevoerd of in ontwerpfase in voorbije 5 jaar, naar jaar, in %

Jaar	Nieuwbouw of modernisering uitgevoerd, in uitvoering of in ontwerpfase?		Totaal
	Ja	Neen	
2008	45,6%	54,4%	100,0%
2013	56,7%	43,3%	100,0%
2018	59,0%	41,5%	100,0%

Noot: $\chi^2 (2)=127,775$; $P=0,000$; $N=9490$

Tabel-Figuur 61 IND 3.1.2: Proportie vestigingsplaatsen naar de mate waarin het gerealiseerde of ontworpen gebouw per evaluatiedomein aan de oorspronkelijke verwachtingen kan voldoen en naar jaar, in %

	Jaar	Beoordeling					Totaal
		Volstrekt onvoldoende	Onvoldoende	Middelmatig	Voldoende	Zeker voldoende	
Veiligheid en hygiëne (a)	2008	0,5%	2,1%	9,1%	41,1%	47,2%	100,0%
	2013	0,7%	3,2%	7,1%	45,1%	43,9%	100,0%
	2018	0,3%	3,1%	7,2%	46,1%	43,2%	100,0%
Functionaliteit (b)	2008	1,7%	5,0%	16,2%	44,4%	32,7%	100,0%
	2013	0,8%	4,3%	10,5%	46,1%	38,3%	100,0%
	2018	0,2%	2,6%	12,8%	48,4%	36,0%	100,0%
Bouwkundige staat van het gebouw (c)	2008	0,4%	2,0%	12,7%	43,9%	41,0%	100,0%
	2013	1,7%	2,4%	13,4%	41,9%	40,6%	100,0%
	2018	0,3%	3,3%	12,9%	43,7%	39,7%	100,0%
Gebruikscomfort van het gebouw (verwarming, verluchting, verlichting, ...) ^(d)	2008	0,6%	3,3%	12,5%	41,4%	42,3%	100,0%
	2013	1,2%	3,6%	12,6%	44,1%	38,5%	100,0%
	2018	0,4%	4,8%	13,4%	46,9%	34,5%	100,0%
Belevingswaarde ^(e)	2008	0,7%	4,1%	14,2%	40,4%	40,6%	100,0%
	2013	0,9%	2,7%	12,1%	46,2%	38,2%	100,0%
	2018	0,1%	2,3%	14,2%	47,6%	35,7%	100,0%
Kosten van de werken ^(f)	2008	5,5%	10,9%	26,8%	39,1%	17,8%	100,0%
	2013	4,4%	11,3%	28,0%	41,2%	15,1%	100,0%
	2018	3,3%	9,2%	32,0%	41,5%	14,0%	100,0%

Noot: (a) $\chi^2 (8)=19,598$; $P=0,012$; $N=4852$
 (b) $\chi^2 (8)=62,803$; $P=0,000$; $N=4829$

(c) $\chi^2 (8)=32,330$; $P=0,000$; $N=4815$
 (d) $\chi^2 (8)=30,795$; $P=0,000$; $N=4862$

(e) $\chi^2 (8)=35,782$; $P=0,000$; $N=4829$
 (f) $\chi^2 (8)=27,433$; $P=0,001$; $N=4615$

Tabel-Figuur 62a IND 3.1.3: Proportie vestigingsplaatsen waar grote onderhoudswerken werden uitgevoerd in voorbije 5 jaar, naar jaar, in %

	Jaar	Onderhoudswerken gebeurd?		Totaal
		Ja	Neen	
% vestigingsplaatsen	2013	63,00%	37,00%	100,00%
	2018	67,40%	32,60%	100,00%

Noot: $\chi^2 (1)=12,143$; $P=0,000$; $N=5775$

Tabel-Figuur 62b IND 3.1.4: Proportie vestigingsplaatsen waarvoor er een aankoop is gebeurd in voorbije 5 jaar, naar jaar, in %

	Jaar	Aankoop gebeurd?		Totaal
		Ja	Neen	
%vestigingsplaatsen	2013	7,8%	92,2%	100,0%
	2018	7,9%	92,1%	100,0%

Noot: $\chi^2 (1)=0,026$; $P=0,872$; $N=5770$

Tabel-Figuur 63 IND 3.2.1: Proportie vestigingsplaatsen met nieuwbouw of modernisering naar beoordeling van plannings- en ontwerpproces en naar jaar, in %

	Jaar	Is aan het criterium voldaan?					Totaal
		Niet	In geringe mate	Middelmatig	Groten-deels	Volledig	
Het bouwproject verliep volgens een planningsproces met duidelijk omschreven stappen (a)	2008	-	-	-	-	-	-
	2013	3,7%	4,7%	11,2%	46,1%	34,3%	100,0%
	2018	1,3%	4,3%	8,2%	37,8%	48,4%	100,0%
Bij de start van het bouwproject werd aandacht besteed aan de opmaak van een goed uitgewerkte projectdefinitie, vertrekkende vanuit het pedagogisch project van de school en haar visie op langere termijn (b)	2008	4,0%	7,6%	14,5%	45,2%	28,7%	100,0%
	2013	3,1%	8,4%	13,7%	41,8%	33,0%	100,0%
	2018	3,1%	6,5%	11,9%	37,5%	41,0%	100,0%
Een bouwteam met de verschillende betrokkenen (schoolbestuur, school, architect,...) heeft het bouwproject aangestuurd (c)	2008	-	-	-	-	-	-
	2013	2,0%	4,8%	7,5%	34,0%	51,7%	100,0%
	2018	2,6%	4,2%	4,7%	28,3%	60,2%	100,0%
Er was vanaf het begin een realistische, budgettaire visie op het project (d)	2008	-	-	-	-	-	-
	2013	2,2%	4,1%	12,9%	45,7%	35,2%	100,0%
	2018	1,3%	4,3%	10,0%	37,3%	47,1%	100,0%
De architect is gemotiveerd gekozen (e)	2008	19,7%	13,4%	16,3%	29,7%	20,9%	100,0%
	2013	6,4%	6,9%	12,8%	35,4%	38,5%	100,0%
	2018	5,6%	3,8%	9,1%	24,8%	56,7%	100,0%
Er werd vlot over het bouwproject gecommuniceerd, zowel binnen de school als extern (f)	2008	-	-	-	-	-	-
	2013	2,9%	6,1%	15,7%	41,9%	33,4%	100,0%
	2018	1,2%	6,2%	11,8%	34,6%	46,2%	100,0%
Er werd rekening gehouden met de ruimere context waarin de school functioneert (bijv. op stedenbouwkundig vlak, de rol van de school in de buurt, ...) (g)	2008	-	-	-	-	-	-
	2013	4,7%	9,9%	18,2%	40,2%	26,9%	100,0%
	2018	2,5%	6,9%	13,8%	36,0%	40,8%	100,0%
Er was gelegenheid om te leren uit de ervaringen van andere scholen en goede praktijken (h)	2008	-	-	-	-	-	-
	2013	10,3%	17,5%	24,0%	31,6%	16,6%	100,0%
	2018	10,0%	14,6%	22,7%	27,4%	25,3%	100,0%
Een projectbegeleider heeft het bouwproject deskundig begeleid (i)	2008	-	-	-	-	-	-
	2013	6,1%	6,6%	15,9%	34,3%	37,1%	100,0%
	2018	10,3%	8,0%	9,6%	33,0%	39,1%	100,0%
De inbreng van expertise en de deskundige begeleiding door een derde partij of private partner nam bij de school een aantal zorgen weg	2008	-	-	-	-	-	-
	2013	-	-	-	-	-	-
	2018	18,4%	13,0%	14,0%	33,2%	21,4%	100,0%

Noot: (a) χ^2 (4)=61,302; P=0,000; N=2794
 (b) χ^2 (8)=44,937; P=0,000; N=4351
 (c) χ^2 (4)=25,201; P=0,000; N=2818

(d) χ^2 (4)=41,016; P=0,000; N=2779
 (f) χ^2 (4)=51,960; P=0,000; N=2794
 (g) χ^2 (4)=62,542; P=0,000; N=2703

(h) χ^2 (4)=29,664; P=0,000; N=2644
 (i) χ^2 (4)=34,050; P=0,000; N=2646

Tabel-Figuur 64 IND 3.2.3: Proportie vestigingsplaatsen met nieuwbouw of modernisering naar beoordeling van advies tijdens plannings- en ontwerpproces en naar jaar, in %

	Jaar	Is aan het criterium voldaan?					Totaal
		Niet	In geringe mate	Middelmatig	Grotendeels	Volledig	
Nuttig advies gekregen op gebied van financiering of subsidiëring (a)	2008	7,0%	7,5%	16,2%	44,5%	24,7%	100,0%
	2013	7,4%	7,4%	19,2%	43,0%	23,0%	100,0%
	2018	6,5%	9,1%	15,2%	39,2%	30,0%	100,0%
Nuttig advies gekregen op gebied van bouwprogramma, planning en ontwerp (b)	2008	3,8%	8,4%	17,4%	47,0%	23,3%	100,0%
	2013	4,8%	7,1%	18,7%	44,7%	24,8%	100,0%
	2018	3,4%	7,1%	15,2%	44,5%	29,9%	100,0%

Noot: (a) $\chi^2(8)=25,108$; $P=0,001$; $N=4054$ (b) $\chi^2(8)=22,257$; $P=0,004$; $N=4156$

Tabel-Figuur 65 IND 3.2.3: Proportie vestigingsplaatsen met nieuwbouw of modernisering naar beoordeling van participatie tijdens plannings- en ontwerpproces en naar jaar, in %

	Jaar	Is aan het criterium voldaan?					Totaal
		Niet	In geringe mate	Middelmatig	Grotendeels	Volledig	
Participatie en inspraak van de directie (a)	2008	1,7%	6,7%	10,9%	38,4%	42,2%	100,0%
	2013	2,1%	4,9%	8,8%	36,1%	48,2%	100,0%
	2018	1,4%	5,3%	10,5%	33,3%	49,5%	100,0%
Participatie en inspraak van de leerkrachten (b)	2008	10,2%	13,7%	22,3%	37,2%	16,6%	100,0%
	2013	8,0%	10,4%	22,2%	40,0%	19,4%	100,0%
	2018	7,3%	11,7%	24,7%	36,1%	20,2%	100,0%
Participatie en inspraak van het onderhoudspersoneel (c)	2008	32,6%	22,4%	20,6%	17,6%	6,8%	100,0%
	2013	26,1%	22,1%	23,6%	20,2%	8,1%	100,0%
	2018	24,0%	22,6%	22,9%	21,9%	8,7%	100,0%
Participatie en inspraak van de leerlingen (d)	2008	50,7%	24,7%	15,7%	7,1%	1,8%	100,0%
	2013	41,6%	29,7%	18,5%	7,2%	3,0%	100,0%
	2018	43,9%	22,9%	19,7%	10,0%	3,6%	100,0%
Participatie en inspraak van de ouders (e)	2008	43,5%	26,5%	17,3%	9,8%	2,9%	100,0%
	2013	38,2%	28,6%	20,2%	9,1%	4,0%	100,0%
	2018	44,3%	26,0%	17,5%	8,4%	3,8%	100,0%
Participatie en inspraak van de buurtbewoners (f)	2008	65,3%	19,7%	8,3%	4,4%	2,3%	100,0%
	2013	55,9%	24,3%	12,1%	5,5%	2,1%	100,0%
	2018	57,5%	24,5%	9,8%	5,9%	2,3%	100,0%

Noot: (a) $\chi^2(8)=25,727$; $P=0,001$; $N=4375$ (c) $\chi^2(8)=31,800$; $P=0,000$; $N=4216$ (e) $\chi^2(8)=18,160$; $P=0,020$; $N=4135$
(b) $\chi^2(8)=25,141$; $P=0,001$; $N=4310$ (d) $\chi^2(8)=49,577$; $P=0,000$; $N=4140$ (f) $\chi^2(8)=36,795$; $P=0,000$; $N=4107$

Tabel-Figuur 66 IND 3.3: Proportie vestigingsplaatsen met nieuwbouw of modernisering naar kwaliteit plan-
ningscontext per criterium en naar jaar, in %

	Jaar	Akkoord met de stelling?					Totaal
		Niet akkoord	Eerder niet akkoord	Noch niet akkoord / noch akkoord	Eerder akkoord	Akkoord	
Er wordt een duidelijk beleid gevoerd over de verdere ontwikkeling van de schoolinfrastructuur	2013	6,7%	11,7%	14,8%	40,5%	26,3%	100,0%
	2018	3,8%	9,7%	14,7%	25,8%	45,9%	100,0%
Ik kan een beroep doen op de nodige expertise om onderhouds- en bouwwerken aan te sturen en op te volgen	2013	3,3%	10,3%	15,6%	44,5%	26,4%	100,0%
	2018	2,8%	8,8%	12,0%	29,4%	47,0%	100,0%
De directie neemt ook het beheer van het gebouw en de opvolging van infrastructuurwerken op zich	2013	5,3%	8,1%	12,4%	38,0%	36,1%	100,0%
	2018	4,4%	6,9%	9,4%	25,7%	53,7%	100,0%
Waar mogelijk probeert de school zoveel mogelijk samen te werken met andere scholen bij de planning van bouwwerken	2013	27,3%	21,9%	24,0%	18,3%	8,5%	100,0%
	2018	22,0%	23,0%	16,0%	16,9%	22,1%	100,0%
Waar mogelijk probeert de school samen te werken met instellingen uit andere sectoren (welzijn, sport, cultuur,...) bij de planning van bouwwerken	2013	34,7%	23,2%	23,2%	13,6%	5,4%	100,0%
	2018	26,3%	28,0%	17,0%	14,7%	14,0%	100,0%
Bij de uitvoering van bouw- of onderhoudswerken wordt er in team samengewerkt, met respect voor ieders deskundigheid en in dialoog met de gebruikers	2013	5,8%	8,2%	22,5%	43,5%	20,0%	100,0%
	2018	3,2%	7,0%	13,3%	34,3%	42,2%	100,0%
Er wordt geprobeerd om in de ontwikkeling van de schoolsite rekening te houden met de ruimere lokale context waarin de school functioneert	2013	7,1%	11,8%	26,9%	38,3%	15,8%	100,0%
	2018	2,8%	9,5%	15,7%	34,0%	38,0%	100,0%
De scholengroep of de inrichtende macht beschikt over voldoende financiële middelen om noodzakelijke onderhoudswerken te financieren	2013	33,7%	25,5%	18,0%	18,1%	4,7%	100,0%
	2018	17,5%	28,1%	14,1%	23,7%	16,6%	100,0%
Mits subsidiëring of financiering vanuit de overheid, beschikt de scholengroep of de inrichtende macht nog over voldoende eigen financiële middelen om noodzakelijke bouw- of renovatiewerken te financieren	2013	26,5%	21,7%	19,8%	24,3%	7,7%	100,0%
	2018	14,9%	22,1%	17,1%	27,2%	18,7%	100,0%

Tabel-Figuur 67 Geschat aantal en proportie vestigingsplaatsen met eigen gebouwen in 2008, 2013 en 2018, naar
soort onderwijs

	2008		2013		2018	
	N	%	N	%	N	%
Gewoon basisonderwijs	3616	57,2%	3586	53,1%	3250	48,4%
Gewoon secundair onderwijs	1381	21,9%	1475	21,8%	1388	20,7%
Buitengewoon basisonderwijs	231	3,7%	241	3,6%	215	3,2%
Buitengewoon secundair onderwijs	146	2,3%	187	2,8%	162	2,4%
Permanente vorming	628	9,9%	983	14,6%	1399	20,8%
CLB	170	2,7%	125	1,9%	127	1,9%
Internaten	146	2,3%	159	2,4%	169	2,5%
Totaal	6318	100,0%	6756	100,0%	6710	100,0%

Noot: $\chi^2(12)=2403,52$; $P=0,000$; $N=19784$

Tabel-Figuur 68 Gemiddelde evaluatiescores voor 3 samengestelde kwaliteitsindicatoren, naar soort onderwijs

Soort onderwijs	Jaar	Kwaliteitscriteria		Bruikbaarheid gebouwen		Alle kwaliteitsindicatoren	
		N	Gem. Score	N	Gem. Score	N	Gem. Score
Gewoon basisonderwijs	2008	2083	63,32	1918	68,04	1914	65,72
	2013	1853	62,46	1836	67,44	1836	64,93
	2018	1171	63,40	1171	66,96	1171	65,18
Gewoon secundair onderwijs	2008	827	61,84	794	68,02	792	64,87
	2013	759	63,69	751	70,20	748	66,96
	2018	501	63,90	501	67,56	501	65,73
Buitengewoon basisonderwijs	2008	138	62,17	128	65,17	128	63,70
	2013	130	62,68	129	66,46	129	64,58
	2018	77	63,62	77	63,26	77	63,44
Buitengewoon secundair onderwijs	2008	87	63,66	78	65,80	78	64,62
	2013	97	59,91	97	63,09	97	61,50
	2018	58	62,67	58	66,22	58	64,44
Permanente vorming	2008	366	63,86	344	67,38	344	65,48
	2013	516	64,75	497	67,66	497	66,08
	2018	501	65,27	501	66,45	501	65,86
CLB	2008	107	65,15	104	68,67	104	66,82
	2013	68	63,36	67	68,31	67	65,75
	2018	46	64,35	46	75,67	46	70,01
Internaten	2008	88	66,88	81	71,41	81	69,20
	2013	82	68,47	82	72,72	82	70,59
	2018	61	65,64	61	66,71	61	66,18

Tabel-Figuur 69 Proportie vestigingsplaatsen naar bezetting van leslokalen en soort onderwijs, naar jaar, in %

Soort onderwijs	Jaar	Bezetting van leslokalen				Totaal
		Er is leegstand	Niet volledig bezet	Volledig bezet	Overbezetting en/of acuut plaatsgebrek	
Gewoon basisonderwijs	2013	0,2%	7,3%	65,2%	27,3%	100,0%
	2018	0,7%	8,0%	65,0%	26,3%	100,0%
Gewoon secundair onderwijs	2013	0,0%	19,6%	58,3%	22,1%	100,0%
	2018	0,6%	18,3%	54,2%	26,9%	100,0%
Buitengewoon basisonderwijs	2013	0,0%	2,4%	57,7%	39,8%	100,0%
	2018	2,6%	7,7%	61,5%	28,2%	100,0%
Buitengewoon secundair onderwijs	2013	0,0%	12,2%	47,8%	40,0%	100,0%
	2018	1,7%	6,9%	53,4%	37,9%	100,0%
Permanente vorming	2013	0,5%	16,6%	46,5%	36,4%	100,0%
	2018	2,9%	15,3%	56,0%	25,9%	100,0%
Totaal	2013	0,2%	11,4%	60,2%	28,2%	100,0%
	2018	1,3%	12,0%	60,3%	26,4%	100,0%

Noot: 2013: χ^2 (18)=217,945; P=0,000; N=3122

2018: χ^2 (18)=91,817; P=0,000; N=2320

Tabel-Figuur 70 Geschat aantal en proportie vestigingsplaatsen met eigen gebouwen in 2008, 2013 en 2018, naar onderwijsnet

Onderwijsnet	2008		2013		2018	
	N	%	N	%	N	%
GO	1085	17,2%	1167	17,3%	1371	20,4%
VGO	3807	60,3%	4054	60,0%	3988	59,4%
OGO	1385	21,9%	1486	22,0%	1348	20,1%
Andere	41	0,6%	49	0,7%	3	0,0%
Totaal	6318	100,0%	6756	100,0%	6710	100,0%

Tabel-Figuur 71 Gemiddelde evaluatiescores voor 3 samengestelde kwaliteitsindicatoren, naar onderwijsnet

Net	Jaar	Kwaliteitscriteria		Bruikbaarheid gebouwen		Alle kwaliteitsindicatoren	
		Gem. Score	N	Gem. Score	N	Gem. Score	N
GO	2008	60,18	638	65,31	581	62,77	581
	2013	60,74	602	65,79	577	63,11	577
	2018	61,54	557	64,84	557	63,19	557
VGO	2008	63,33	2236	68,24	2121	65,76	2117
	2013	63,43	2106	68,44	2096	65,93	2092
	2018	64,04	1425	66,94	1425	65,49	1425
OGO	2008	64,97	811	69,06	735	67,01	733
	2013	64,31	792	68,75	783	66,50	783
	2018	66,77	433	70,01	433	68,39	433
Andere	2008	62,73	12	64,81	11	64,20	11
	2013	56,17	5	57,50	5	56,83	5
	2018	-	-	-	-	-	-

Tabel-Figuur 72 Proportie vestigingsplaatsen naar bezetting van leslokalen en onderwijsnet (in %), 2013.

Net	Jaar	Bezetting				Totaal
		Er is leegstand	Niet volledig bezet	Volledig bezet	Overbezetting en/of acuut plaatsgebrek	
GO	2013	0,4%	12,7%	59,5%	27,4%	100,0%
	2018	2,9%	14,8%	58,9%	23,3%	100,0%
VGO	2013	0,1%	11,6%	60,7%	27,6%	100,0%
	2018	0,7%	11,8%	59,4%	28,1%	100,0%
OGO	2013	0,6%	11,0%	58,2%	30,2%	100,0%
	2018	1,2%	9,0%	65,2%	24,6%	100,0%
Andere	2013	0,0%	33,3%	66,7%	0,0%	100,0%
	2018	-	-	-	-	-

Noot: 2013: χ^2 (9)=9,390; P=0,402; N=3120

2018: χ^2 (6)=26,495; P=0,000; N=2318

Tabel-Figuur 73 Proportie vestigingsplaatsen naar bezetting van leslokalen en indeling RSV (in%), 2018

Indeling RSV	Leslokalen				Totaal
	Er is leegstand	Niet volledig bezet	Volledig bezet	Overbezetting en/of acuut plaatsgebrek	
1 BHG	0,0%	8,3%	58,3%	33,3%	100,0%
2 Vlaams stedelijk gebied rond Brussel	0,0%	13,8%	55,2%	31,0%	100,0%
3 Grootstedelijk gebied centrumgemeenten	0,0%	5,5%	68,3%	26,2%	100,0%
4 Grootstedelijk gebied randgemeenten	0,0%	4,3%	72,5%	23,2%	100,0%
5 Regionaalstedelijk gebied centrumgemeenten	1,4%	15,6%	55,1%	27,9%	100,0%
6 Regionaalstedelijk gebied randgemeenten	1,2%	13,3%	62,7%	22,9%	100,0%
7 Kleinstedelijk gebied op provinciaal niveau	2,4%	11,4%	65,4%	20,7%	100,0%
8 Structuurondersteunend stedelijk gebied	0,0%	13,1%	57,6%	29,3%	100,0%
9 Buitengebied	2,3%	12,8%	59,0%	25,9%	100,0%
Totaal	1,3%	11,9%	60,4%	26,4%	100,0%

Noot: χ^2 (24)=54,570; P=0,000; N=2316

Tabel-Figuur 74 Aantal en proportie vestigingsplaatsen naar provincie en jaar.

Provincie	2008		2013		2018	
	N	%	N	%	N	%
1 Antwerpen	1542	24,4%	1722	25,5%	1729	25,8%
2 BHG	268	4,2%	335	5,0%	228	3,4%
3 Henegouwen	1	0,0%	1	0,0%	1	0,0%
4 Limburg	888	14,1%	944	14,0%	827	12,3%
5 Oost-Vlaanderen	1517	24,0%	1501	22,2%	1683	25,1%
6 Vlaams-Brabant	852	13,5%	869	12,9%	842	12,5%
7 West-Vlaanderen	1250	19,8%	1384	20,5%	1400	20,9%
Totaal	6318	100,0%	6756	100,0%	6710	100,0%

Noot: χ^2 (12)=47,666; P=0,000; N=19784

Tabel-Figuur 75 Proportie vestigingsplaatsen naar bezetting van leslokalen en provincie (in%), in 2018

Provincie	Leslokalen				Totaal
	Er is leegstand	Niet volledig bezet	Volledig bezet	Overbezetting en/of acuut plaatsgebrek	
1 Antwerpen	0,5%	11,9%	60,9%	26,7%	100,0%
2 BHG	0,0%	8,3%	58,3%	33,3%	100,0%
4 Limburg	1,5%	14,2%	65,2%	19,2%	100,0%
5 Oost-Vlaanderen	2,4%	9,0%	56,3%	32,3%	100,0%
6 Vlaams-Brabant	0,6%	11,9%	56,6%	30,9%	100,0%
7 West-Vlaanderen	1,7%	14,8%	64,2%	19,4%	100,0%
Totaal	1,3%	11,9%	60,4%	26,4%	100,0%

Noot: χ^2 (15)=63,574; P=0,000; N=2318

